

207

ORHAN KEMAL / yağmur yüklü bulutlar

ORHAN KEMAL

HİKAYELER-1

yağmur yüklü bulutlar

BİLGİ YAYINEVİ

b

BİLGİ YAYINLARI : 207

ORHAN KEMAL'IN HİKÂYESLERİ : 1

**Birinci Basım
Haziran 1974**

BİLGİ YAYINEVİ

**Tunah Hilmi Cad. 84
Tel: 178930-178019
Kavaklıdere - Ankara**

**Sabıllı Cad. 19/2
Tel: 22 52 01
Cağaloğlu - İstanbul**

ORHAN KEMAL

Yağmur Yüklü Bulutlar

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni fahri karagōzoğlu

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Yağmur Yüklü Bulutlar	7
Geç Kalma Erken Gel	17
Kız Evlât	24
Pisler	29
Kaatil	33
Silik	37
Boyacı	41
Kim Kime	45
Boyalı Dudaklar	51
İş	56
Birtakım İnsanlar	61
Garson	68
Değişen Dünya	71
Haksız	74
Ölüler ve Diriler	78
Kart Kedi	82
Cılız	86
Kör	91
On Beş Kuruş	94
Fare Zehiri	101
Bir İnsan	107

936

Cıgaramın Dumanı

Ölür müsün Öldürür müsün

Medeniyet Yuları

Gazete

Gurbette

Dilekçe

Simit

Peçete

Sarhoş

Sigara

Kurt

Birisi

Mezartaşı

Hakaret

Teklif mi Var?

Üç Onluk

Kongre

Salyangoz

Kudret Dağdeviren

Afur Tafur Üzerine

Bey Baba

İşsiz

Üzüntü

Kel Tahir

Behiye

Eski Plâk

Çikolata

Söğüt Yaprığı

Arı Ölüsü

Kovboyalar

Fırlama

Yırtıcı Kuş

Ürök Ninile

Gece Yarısı

Dünyada Harp Vardı

YAĞMUR YÜKLÜ BULUTLAR

Batı'nın çok ünlü üniversitelerinden birinin Tıp fakültesinden diplomalı olduğunu göz alıcı harflerle tabelâsına yazdıran doktorun sokak kapısı önünde, beyaz başörtülü bir kadın avuç açmış dileniyordu. Kucağında mavi gözleriyle tostopak bir oğlan, ağlayıp duruyor, serpeleyen yağmura aldırmıyordu. Bir ara boydan boya yaniveren caddedeki elektriklerle ciddileşti. Sağa baktı, sola baktı. Sonra alıştı. Gele- ne geçene gülüp ağlamaya devam etti.

Pardesülerine sıkı sıkıya sarınmış gelip geçen-lerden pek çoğu ne kadının farkındaydılar, ne de kucağındaki çocuğun. Dükkânlar kapanmış, dairelerle işyerleri paydos olmuş, otobüsler, dolmuşlar tıklım tıklım, yolcu taşıyorlardı.

Pardesülerine sıkı sıkıya sarınmış gelip geçen-lerden pek çoğu kadının da, çocuğunun da farkında değillerdi ama, farkına, ille kadının farkına varan biri çıktı içlerinden: Fötr şapkalı, son derece şık gri par-desülü, mavi kravatlı, aşağı yukarı kırk beşlik bir

adam. Hızla geçiyordu, gözü takılıverdi. Vay anasını.. O ne güzel gözler, o ne tatlı bakıştı öyle dilencide!

Yavaşladı. Kadına çaktırmadığını sanarak geri döndü. Kadının iri kara gözlerine, tatlı yüzüne daha rahat bakabilmek için cebinden bir yirmibeşlik çıkardı, sadaka bekleyen avucuna koydu. Gerçekten de, gözleri ne güzeldi!

Otuz adım kadar gitti. Çekip gidemiyor, kadının kara gözleri, tatlı yüzü içinden ona bakıyor, çekiyordu âdeta. Elinde olmayarak gene yavaşladı, sonra durdu. Bir yirmibeşlik daha sadaka etse... Niçin olmasın? Bal gibi olabilirdi. Çünkü asıl mesele, kadının pek öyle rasgele bir dilenci olmayıştıydı. Benzemiyordu da. Kimbilir belki de başından korkunç bir aile faciası geçmiş, bir romanda okuduğunca, bir zamanlar bir hanımefendiyken, kocası hizmetçisiyle aldatmış, o da bunu bir haysiyet meselesi yapıp... Sonra daha önemlisi, bu kara gözlü, asil yüzlü kadını belki de kara kuru, ya da kara kuru değil, tombul, çok güzel bacaklı hizmetçisiyle aldatmasının çok geç farkına varmıştı. İlk zamanlar kocasıyla hizmetçi arasındakileri çakmamış olabilirdi. Kocasına çok bağlıydı. Hamarattı, elinden çeşitli işler geliyordu. Onu tatarböreği, fasulye pilâkisi, subörekleriyle kendine bağladığını sanıyordu. Bir gece tuvalete gitmek için kar-yolasında uyanınca adamı yanında bulamamış olabilirdi. Şüphe değil de -çünkü kocasının bayıldığı tatarböreği, fasulye pilâkisi, suböreklerini ondan başka hiç bir kadın yapamazdı- merakla sağa sola bakarken, hizmetçinin odasında... ışık olmayabilirdi. Ah, oh'la, öpüşmeler, kaçak, kısık, korkak «Ayy»lar, «Ama beyefendi...»ler, «Hanım geliverir, yapmayın!» lar.

Gitmiş olabilirdi odaya, yakalayıp çıkarmış da olabilirdi kocasını. Baygınlıklar... çünkü bin tanık böyle böyle dese inanmazdı kocasının bir hizmetçiyle böylesine âdileşeceğine. Bir kızılca kıyamet...

O öfkeyle tokatlamış da olabilirdi çok sevdiği,

çok önem verdiği kocasını. Kocası da bu haysiyetsizliğe dayanamayıp onu tokatlamış, derken oklar yaylardan fırlayıp, karşılıklı başlanmış olabilirdi

«— Âdi adam, ruhsuz adam, aşağılık adam!»

«— Bana bak, ben...»

«— Yerin dibine gir, boynun kopsun!»

«— Bana böyle hitap edemezsin, ben...»

«— Geber, alçak!»

«— Çok ileri gidiyorsun, dikkat et!»

Yumruklarını beline koyup :

«— Ne olur? Ha ne olur?»

«— Çok fena olur, bilmem. Sen bana bu tarzda hitap edecek kadın değilsin. Ben...»

«— Yaa.. demek mezar taşıyla öğünme yarışına gireceğiz? Sen avukat oğluysan, ben de koskoca ağırceza reisinin biricik kızıydım!»

«— Üvey kızı!»

«— Ne olursam olayım. Beğenmiyordu isen almıyaydın. Deste deste aşk mektupları, evimizin çevresinde dolaşmalar. Unuttun o günleri değil mi köpek?»

Tamı tamına kendisiyle karısı arasında geçmişti bu kızılca kıyamet ama, karısının «Köpek» sözüne içerlemişse de uzatmamış, hizmetçiye hemen o gece gecenin o ileri saatında yol verilmiş, daha sonra da yağmurlar yağmış, yarıklar kapanmıştı. Ama bu kadın, o ünlü Batı üniversitesi'nin Tıp fakültesinden diplomalı olduğunu tabelâsına göz alıcı harflerle yazdırmış doktorun sokak kapısı önünde dilenmekte olan kadın, göz yummamış olabilir, dünya'da hiç, ama hiç kimsesi olmayışına aldırmayıp, kocasının evini terk etmiş olabilirdi.

Bu daha aklına yattı. Otuz metre ötede, köşe başına sırtıyla dayanmıştı.

Kocasının evini hırsla terk ettiği sıra kar da yağıyor olabilirdi. Kucağında gene böyle çocuğu, başını almış, hedefsiz gidebilirdi. Nereye? Bilmeyebilirdi. Birbirini kesen sokaklardan geçebilir, şehrin kıyısına

düſer, ardına sarhoſlar takılabilirdi. Ağlar, yalvarır, az önce kocasının evini sırf namus, haysiyet, kadınlık ſerefi için terk ettiğini söyleyebilirdi. Sarhoſlar yemezlerdi.

«— Yürü ulan inek! Biz kaçın kurrasıyız? Gecenin bu saatinde, karların altında hangi namus? Hangi haysiyet, hangi kadınlık ſerefi?»

Derken gecenin derinliklerinde bekçi düdükleri.

Sızlanmağa baſlardı kadın :

«— Allah aşkına bırakın beni. Ben sizin bildiğiniz kadınlardan değilim!»

Ense köküne insafsız bir muſta :

«— Yürü lan, inek!»

«— Allahınızı, peygamberinizi severseniz...

«— Yörü!»

«— Bağırırım, yakalar karakola atarlar sizi!»

Kahkahalar.

«— Bizden kapora aldı, kaçtı, ſimdi de yakaladık deriz...»

«— Allahım... bu kadar vicdansız mısınız?»

«— Nedir o vicdan? Yenir mi, içilir mi?»

«—

«—

Sarhoſlar belki de yeniyetme, yoksul, iskarpinlerinin arkalarına basmaktan zevk alan delikanlılardı. Böylesine genç, güzel, her halinden aile kadını olduğu belli bir naylon mu, orlon mu kilotlu kadına hasrettirler de, piſpirik, altıkollu, bulüm oynadıkları kahvelerde çokluk böyle kadınlara bakıp bakıp iç çekmiş, göğüslerini yumruklamışlardı. Hatta bununla da kalmayıp, ellerine böyle bir kadın geçse ne yapacaklarını çok ayıp tarzda konuşmuşlardır aralarında

«— Anam, avradım olsun, yerim be!»

«— Ya ben?»

«— Sen sana boşver. Ağanın eline geçmeli böyle bir yavru anadın mı? Kucakladığım gibi...»

«— Nerde? Orda mı?»

«— Çüüüş ağaç dayı. Sokağın ortasında yok!»

«— Benim elime geçse, şu arka sokaktaki boş ahır var ya?»

«— Çaktım, Çingene Melâhat'ı biçimlediğimiz ahır değil mi?»

«— Kaldır ayağını, üstüne bastın!»

«—

«—

«—

Bu arka sokaktaki ahıra, Çingene Melâhat'ı biçimledikleri ahıra götürmüş olabilirlerdi. Kadın çırpınmış, uzaklardaki bekçi düdüklerine duyurmadan çığlıklar da atmış olabilirdi. Hatta bembeyaz çatılarla yolları daha bir nurla bürüyen bebek gibi bir ayın altında kısık çığlıkları, iniltileri falan silinmiş gitmiş olabilirdi.

Kafasındaki bütün bunlar silindi birden. Karısının o gece hizmetçiyle yakaladığından bu yana tamam iki yıl geçmişti. Dairedeki Ziya baba:

«— Laf aramızda, zina tatlıdır!» demişti.

Titredi.

Şimdi bunu, bu kadını.. canım ne çıkardı? Karısı iki yıl önce yakaladıysa evde yakaladıydı. Burası sokaktı, üstelik fırtına ortalığı altüst ediyordu. Kim kime?

Kadının yanına hızla geldi. Gözlerinden şahlanmış şehvetin kızıl gölgeleri uçuşuyordu. Avucunda sakladığı yeni bir yirmibeşlik!

Bu sefer daha dikkatle baktı kadına. Birilerine mi benziyordu? Öyle ya, çok iyi tanıdığı birilerine ama, kime?

Üç, beş adım sonra durdu. Ekzosu tabanca gibi patlayarak caddeden geçmekte olan tika basa kaptı-kaçtıya görmeden baktı, uzun uzun. Kimdi? Kime benziyordu?

Döndü baktı kadına. Kadının sadaka bekleyen, doymaz, hiç bir zaman doymıyacakmışa benzeyen aç eli, kucağında çocuk.

Gitse, sorsa? İyi ama, kadın başka şey sanarak

aksilenirse? «— Utan utan. Boynunda kıravatın da var. Benim gibi çocuğuna süt parası için dilenen bir kadına dolanmağa utanmıyor musun?»

Sinirli sinirli cıgara paketiyle kibritini çıkardı, bir cıgara yaktı. Ağız dolusu bir duman üfledi fırtınaya. Fırtına, dumanı kaptı, parçaladı, lime lime, dağıttı ekzos boruları tabanca gibi patlayan taşıtların benzin ya da mazot kokulu gecesine.

Peki, çekip gitse artık ya?

Kadın belki de aldırış etmezdi. Çaksa bile etmezdi. Ne yani, böylesine güzel gözleri, güleç yüzü olan, dolgun bir kadını bırakırlar mıydı? İstanbul'du bunun burası. Şimdiye kadar kimbilir kimler...

Cıgarasının külünü sinirli sinirli çırpıttı.

Hayır, bir şey değil, hiç hesapta olmayan bok bir arkadaş, ya da «Kenef karı»nın bir ahababı görür, «— Selma hanım sizin beyi gördüm geçen gece, söylemesi ayıp, bir dilenci kadınla pek içli dışlı konuşuyordu...» falan diye... Ulan ne kepaze insanlar vardı şu dünyada! «Kenef karı» da akşam yolunu bekler

«— E, gel bakalım koca papaz!»

Her şeyi kavramanın yürek çarpıntısıyla

«— Ne var?»

«— Artık hizmetçilerden dilencilere mi düştün?»
Anlamazlıktan gelirdi :

«— Ne dilencisi? Nereden çıktı bu da?»

«— Bana bak. Gözlerime neden bakmıyorsun?»

«— Bakıyorum ya işte!»

«— İyice bak, iyice. Dikkatle!»

«— Çıldırtma insanı gene... ne olmuş yahu?»

«— Elinin körü olmuş. Utan utan. Kırk beşine girdin. Senin bu yaşta alnının seccadeden kalkmaması lâzım. Gözlerin öyle kararmış ki, dilencilere sataşıyorsun artık. Senin bu azgınlığını teneşir paklar teneşir!»

«—

«—

«—

Dilenci kadının kara gözleriyle tatlı yüzü bütün bunları da sildi. Yarısı içilmiş sigarasını kaldırım betonuna çarptı. Bu fırtınalı gecede hangi ahbap görebilirdi? Sonra, oturduğu semt dolmuş, ya da otobüsle en azından yirmi dakika ötedeydi ki, o da trafiğin böylesine karışmadığı, normal gidişle.

Adımlarını açtı, köşedeki şarapçıya gitti. Dükân omuz omuzaydı akşamcılarla. Bir bardak, bir bardak daha... Oysa radyoda iri iri konuşan partili biri, akşamcıları bile sâfi kulak kesmişti. Aldırmadı. Kara gözler, tatlı bembeyaz yüz.

— Şunu doldursana ahbap!

Şarapçı üçüncü sefer doldurup, tezgâhın ıslak çinkosunda önüne doğru kaydırды :

— Üç oldu bey baba!

Kızdı. Neden bey baba oluyordu? Kırk beşindeki birine pek pek yedi sekiz, on, haydi haydi on beşindeki çocuklar «Bey baba» derlerdi. Kazık kadar herif, üstelik suratsız da. O ne biçim burun öyle o?

Tekliği attı. Üzerini de. Çıktı şaraphaneden. Çıkmasıyla da şarapçıyı falan unuttu. Başı tatlı tatlı dönmeğe başlamıştı. Aç karnına içti mi hep böyle olur, gücü, cesareti artardı. Bir şey değil, kadını tanış birine benzeten yanı da güçlenmişti. Hatta dur dur... Bir şirkette çalıştığı yıllar. Sabahın çok erken saatlarından biri. Böyle bir kadına rastlamıştı. Takılmıştı ardına. Şehrin dışındaki bir iplik fabrikasına kadar gitmişti ardından. Ertesi, daha ertesi sabahlar. Sonra akşam paydosları... Böyle paydoslardan birinde yolunu beklemişti. Gene böyle dumanlıydı kafası, sallanıyordu dünya. Bir şeyler söylemek istemişti kadına. Kadın aldırış etmemişti. O kadına, işte o kadına benziyordu bu!

Bir an «Ulan o olmasın sakın? -diye geçirdi. Sonra- Yok canım -dedi-. Yıllar geçti aradan. Ben kırk beşime bastım. O zaman yirmimde miydim? Öyle ya. Yirmimde... Kadın da benim kadar, hatta benden bü-

yüktü. Benim kadar olsa, şimdiye sağlama kırk beş-
lik. Buysa olsun olsun da otuz!»

Kadının önünde buldu gene kendini.

— Seni tanış birine benzetiyorum..

Kadın sadece gülümsedi.

— Hem de gayet yakından tanıdığım birine!

Kadının sadaka bekleyen eli, değişmeyen gülüm-
seyen yüzü.

— Sen de beni birilerine benzetmiyor musun?

Kadın başını salladı. Efendilerden çoğu bu bi-
çim yanaşırdı.

— Buralı mısın?

Kadının başı yukarı kalktı

— Hayır.

— Gel peşimden!

Yürüdü. Gözucuyla ardına baktı, hayret, geliyor-
du. Yeni bir cigarayı keyifle yaktı. Demek karısının
dediğince «Moruk» değildi, ardından, dilenci de olsa,
kadınları sürükleyebiliyordu!

Cigarasından keyifli, yeni bir duman daha.

«— Dilenciye götürdüğünü» kimseler de görme-
mişti. Allah, vicdan, namus, ahlâk, haysiyet...

Kışın bile yapraklarını dökmeyen ağaçların ara-
sına gömülmüş köşklerin önünden geçiyorlardı. Rad-
yolarda hâlâ iri iri konuşanların parti propagandaları.

Radyodaki adamlarla gecenin fırtınası içinde
köşklerin kırpışan ışıklarını çok gerilerde bıraktılar.
Daldılar sık ağaçların ıslak uğultusuna. Ağaçlar sık,
kalın bedenli, yüksek. Yüksek ağaçların üstlerinde
yağmur yüklü, ağır kara bulutlar.

Kadının kucağındaki çocuk tombul yumruğunu
emiyordu.

Adam, uçmasın diye ucundan tuttuğu fötr şapka-
sıyla az geriledi

— Seni kime benzettiğimi bir türlü hatırlıyamı-
yorum...

— ?

— Sen?

— ??

— Yüzün hiç yabancı gelmiyor ama. Kocan var mı?

Kadın kısaca

— Yok - dedi.

— Ne oldu?

— Köyde anası öldüydü, kendine kalan toprağını satmaya gitti.

— Çok oldu mu gideli?

— Yedi yıl!

— Ohoo.. sonuna kadar bekleyecek misin?

— Nörüyüm?

— Bu çocuk?

— Bakma.

— Nasıl yani. Babası...

— Canım sana ne? Gomser gibi ne soruyon?

— Şundan bundan mı yani?

— Belle ki şundan bundan... Allah virdi. Nörüyüm?

— Demek şimdi hiç kimsen yok?

Parmağıyla şişkin, kalabalık, kapkara bulutları gösterdi :

— Ondan başka hiç kimsem..

—

—

Kalın bedenli yüksek ağaçlar ıslak ıslak hışıldıyorlardı. Uygun bir yerde durdular. Kadın erkeğe uyumuştı.

— Burası iyi mi?

— Sen bilin.

— Çocuk?

— Alışgındır, oynar şorda...

Götürdü kıyıdaki kalın bedenli ağaçlardan birinin altına oturttu

— Bir yere sürünüp kayma ha Mıstık, e mi?

Çocuk anladı mı, anlamadı mı.. başını salladı mı, sallamadı mı? Anasının başından, çıkarıp verdiği saç tokasını ağzına soktu. Birden diş etine batmıştı de-

mir toka. Kızdı, attı. Yumruğunu emdi bir süre. Ama diş eti acıyordu. Ağlayacaktı, kalın alt dudağı büzül-
dü. Kendini tutuyor, ağlamamağa çalışıyordu. Birinde ağlamıştı, anası hırsla gelmiş, yerden yere çalmıştı. Ne gün? Nerde? Bilmiyordu, bilemezdi ama, ağlama-
ması gerektiğini biliyordu. Yumruğunu ısır-
dı, gene ısır-
dı, çekti elini ağzından sonra. Havaya baktı. Bu-
lutlar. Ayın altında kaynaş-
ıp duruyorlardı.

Sonra döndüler. Kadın beyaz başörtüsünü çözdü,
çenesinin altına yeniden bağladı, eteğini çırptı. Daha
sonra da çocuğunu yerden aldı

— Hani toka?

Çocuk sadece baktı.

— Toka hani kör olasıca?

Adamsa az ilerde, pişman, kadına bakmıyordu.
Cebinden kırış kırış bir iki buçukluk çıkardı, kadının
yanına bakmadan geldi, avucuna sıkıştırıp oradan
hızla uzaklaştı.

Kadın, kucağında çocuğu, hiç eksilmeyen gülüm-
seyişiyle adamın çok ardından yürüdü. Batı'nın o çok
önlü üniversite'sinin Tıp fakültesinden diplomalı ol-
duğunu iri harflerle bağı-
rıp duran doktorun tabelâsı-
nın altında gece yarısına kadar dilenecekti.

Birden korkunç bir şimşek çaktı havada. Orman
bir an mavi mavi aydınlandı. Gök gürledi.

Kadın adımlarını açtı.

GEÇ KALMA ERKEN GEL

Genç kadın, sinirli sinirli ördüğü örgüden başını kaldırıp, radyonun üzerindeki saate baktı Gece yarısından sonra ikibuçuk!

Örgüyü bırakıp kalktı. Pencereye gitti, perdeyi araladı... bütün gün lapa lapa yağan kar dinmişti. Berrak gökte buz gibi ay, ayın altında bembeyaz çatılar sessiz, sakın yatıyorlardı. Ama o hiç bir şey görmüyordu. Pencereden çekildi, çocuklarına baktı. Karyolalarında, birbirlerine sarılmış uyuyorlardı. İçini çekti. Komşu avukat da bir zamanlar kocası gibi böyle gecikir, hatta çoğu geceleri dışarda geçirirmiş. Avukatın karısı da tıpkı tıpkısına onun gibi, böyle gece yarılarında çok sonralara kadar beklermiş. Ama kadın bakmış ki olacak gibi değil, işi sıkı tutmağa karar vermiş. «Madem ne ben, ne çocukların umurunda değil, o halde ben de dilediğim gibi yaşarım. Kırılan kırıldığı yerde kalsın!»

Yeniden içini çekti. Çocuklarının karyolasına ilişti.

«... posta koymağa başladım. Eve geç döndüğü geceler ben de boyanır, süslenir, sokağa çıkar, eve kocamdan sonra dönerdim. İlk zamanlar kıyametler

koptu. Yılmadım. Dayattım. Sonunda... benim bildiğim erkeği avucunun içinde tutmanın şartı, onu kıskandırmaktır!»

Karyoladan kalktı. Duvardaki küçük aynaya gitti, durdu. Avukat gibi onun kocası da yelkenleri indirir miydi sonunda acaba? Pek sanmıyordu. Avukata falan bezemezdi. Gerçi birbirine sarılıp mışıl mışıl uyan çocuklarını çok severdi; çocukları da annelerine iyice düşkün olduklarına göre, kızsız bile, çocuklarının hatırı için karısını kaldırıp atamazdı herhalde. Peki ama, nerede kalıyordu bu vakitlere kadar? «Arkadaşlarla toplanıyoruz, karışık hesap işlerimiz var. Hesapların tasfiyesine kadar bir zaman bu böyle gidecek!» Doğru muydu? Avukat da karısına buna benzer bir şeyler söylemişti. «İnanma! -demişti avukatın karısı — Hep yalan. Arkadaşlar toplanıp hesapla kitapla uğraşmaz. Hepsinin metresi vardır. Toplanır, eğlenirler!»

Gözü birden aynadaki hayaline ilişti. Kocasının da metresi mi vardı? Güzel miydi? Kendisinden daha güzeldi de onun için mi geç geliyordu eve? Onun yanında mı kalıyordu? Avukatınki «Gördüm gördüm -demişti-. Bana değiştiğine göre benden güzel olsa valiahi gam yemezdim.»

Çocuklarının yanına döndü sıkıntıyla, durdu, baktı onlara. Neye yarardı çocuklar, neye yarardı? Çocukların hatırı için kaldırıp atılmamak neye yarardı? Metresi varsa, kendisinden güzel bile değilse... neye, neye yarardı? Metresinin çirkin, kendisinin güzel olması da neye yarardı? Güzellik neye yarardı? Bıkmasa daha çirkinin yanında kalmazdı. Bıkmıştı demek, demek bıkmıştı kendisinden?

Çocuklarının ayak ucuna kapanıp içini çeke çeke ağlanıyağa başladı. Bıkmıştı kocası, kocası bıkmıştı, bıkmıştı işte. Ne yapsa boş, boştu ne yapsa. Kaldırıp atmıyorsa atamadığından. Çocuklarının hatırı için. Niçin? Sığıntı mıydı? Sığıntı değildi işte, olmak istemiyordu. Sığıntı, zavallı; acınacak kadar güçsüz...

istemiyordu, istemiyordu. Avukatın karısı gibi ya yelkenleri indirtip yeniden evine bağlayacak, ya da... ya da'sı ma da'sı yok. Çocuklarını filan üstüne atıp gidecekti. Nereye? Bilmiyordu ama gidecekti. Evet evet gidecek, bir daha dönmemesine gidecekti uzaklara!

Saat üçü beş geçerken sokak kapısının kilidinde çevrilen anahtarın tıkırtısı. Kendine geldi. Güçsüzlüğünü belli etmemeliydi. Gözlerini avuçlarının içleriyle sildi, örgüsünü aldı. Sedire oturdu. Sakin sakin örüyor gibi gözükmeğe çalışıyordu. Elleri sinirden titriyor, gözleri seyiriyordu. «Bekleme beni, yat! - demişti-. Anahtarım var açar girerim...»

Adam o kadar sıkıladığı halde karısının bu vakte kadar beklediğini aydınlık pencerelerden anlayınca öfkeden deliye dönmüştü. Gerçekten de hesap uzmanı arkadaşlarıyla toplanıp daha bir süre çalışacakları birtakım malî işlerle uğraştıkları halde, karısının bunu başka bir şey sandığını anlıyor, ona işi sandığınca olmadığını anlatmak çabası göstermekten nefret ediyordu. Bir erkek evine dilediğı zaman gelirdi. Hiç gelmezdi gerekirse. Karısına hesap vermek zorunda değildi. Hilmi gibi, karısından maşayla dayak yiyen Çopur Hilmi gibi olmaktansa intihar ederdi. Değil çopur Hilmi gibi karısından maşayla dayak, Cevat'ın yerinde bile olmak istemezdi. Herifin akşamları karısına hesap verdiğiyle alay edip durmuyorlar mıydı?

Siyah fötr şapkası, siyah paltosu, kara kaş kara gözüyle kapıda upuzun durdu. Kadın hızlı hızlı yün örüyor, öfkesini belli etmemeğe çalıştığı halde gene de belli oluyordu.

Adam

— Niçin yatmadın? -diye sordu.

Kadın bakmadan

— Yatamadım... -dedi.

— Niçin?

-- Bilmiyorum.

Kapıyı kapayıp karısının yanına geldi. Elleri arkasında :

— Ben sana, bekleme beni yat dememiş miydim?

— Demıştin ama elimde değil, yatamadım.

— Ne zaman elinde olacak?

— Evine ne zaman eskisi gibi erken gelmeğe başlarsan!

Adam birden boğulacak kadar hırslandı

— Ben Çopur Hilmi değilim. Canım ne zaman isterse o zaman gelirim. Hiç gelmem gerekirse...

Elindeki örgüyü sedire atıp kalktı

— Kadınım diye ben de senin esirin değilim!

Vay anasını, karısı mıydı bu? Meydan mı okuyordu?

— Yaa!

— Evet. Sen erkeksen ben de kadınım!

— Dünyada senden başka kadın yok değil!

— Senden başka da erkek!

— Ne demek istiyorsun?

— Ben de bundan sonra senin gibi keyfimce gezip eğleneceğim!

Adam beklemiyordu. Çocuklarının halim selim anasından hiç beklemiyordu bunu. Demek gerçekten kadınlarla eğlendiği için eve geç döndüğünü sanıyordu? Ne sanırsa sansın. Ona hesap vermeyecekti, onu inandıрмаğa çalışmayacak, inandırmak için yırtınmayacaktı. Ne Cevat'tı o, ne de hele Çopur Hilmi!

— Cart! -dedi.

— Göreceksin! -karşılığını aldı.

— Aptal sen de. Görecekmişim. Görelim bakalım.

— Göreceksin.

Adamın tepesi attı

— Dediğini yapmazsan dünyanın en alçak kadınısın!

— Sana alçak olmadığımı ispat edeceğim!

Adam hırsıyla soyunup yattı. Uyku tutmuyordu onu da. Karısının gecenin kimbilir saat kaçında sinirli si-

nirli soyunup karyolaya yanına değil de sedire uzandığını görünce artık şüphesi kalmadı. Demek gemi azıya almıştı kadın? Kimbilir belki de birisiyle anlaşmıştı. Nee? Anlaşmak mı? Neden olmasındı? Her gün yazıhanede, lokantada, kahvede, şurda burda dinlemiyor muydu baştan çıkan kadınlara dair yığınla serüven? Ama oy yaydan çıkmıştı artık. Tükürdüğünü yalıyacak değildi.

Sabahleyin evden çıkarken,

— Akşamki sözünü unutma... - dedi.

Kadın gene sedirde sinirli sinirli yün örüyordu

— Geç kal da bak!

— Yani sen de gider eğlenirsin ha?

— Hiç şüphen olmasın!

Belki de erken döneceği halde kinle :

— Üçten önce gelirsem namussuzum!

— Onikiden sonra beni de evde bulabilirsen ben de namussuzum!

Çocuklar uyanmış birbirlerine tutunarak babalarıyla annelerine korkuyla bakıyorlardı.

Küçük,

— Babam artık bizi sevmiyor... - dedi.

.....

Çocuklar gene her zamanki gibi, birbirlerine sarılıp uyumuşlardı. Soba harıl harıl yanıyordu. Saate baktı : İki. Yenilmek, yenilmiş görünmek istemiyordu. Erkeğin bu kadar dikine gitmek iyi değildi, biliyordu ama, yemin etmişti. Dediğini yapmazsa kocasının önünde piyasası büsbütün düşer, adam gemi büsbütün azıya alırdı.

Peki, ne yapmalıydı?

Aklına tapucular geldi. Sahi, erkeğini kıskandıracak biçimde, alabildiğince aşırı, hatta şu kadınları hatırlatacak biçimde boyanıp gitmeliydi tapuculara. Sonra dönüp gelmeliydi. Hem yeminini yerine getirmiş olurdu, hem de kocasına karşı... evet, evet, bu en uygunuydu. Sıkışırsa «Tapuculardaydım» der, sözünü ispatlardı.

Memnun hafifçe gülümseyerek saate baktı: İkiye geliyordu. Evet, hıncır herif hiç altta kalır mıydı? Yıllar yılı herifi alıştırır da kendisiydi ya, neyse. Avukatının dediği gibi, kıskandırmalıydı kocasını!

Çabucak giyindi, boyandı. Aynada kendine tekrar tekrar baktı. Sonra da sobaya kömür atıp evden çıktı.

Lapa lapa kar yağıyordu.

Sokağı hızlı adımlarla geçip caddeye çıktı. Caddededen arada kurşun gibi geçen taksiler, hususiler. Tapucular pek pek yarım saat ötede oturuyorlardı. Gecenin bu saatinde herkesi rahatsız etmek de hoş değildi ama, olsun tapucunun eşi Neşe yakın arkadaşydı, katlanırdı. Aman ne iyi olacaktı. Herif eve gelecek, bulamayacak, kafası dank edecekti. Bekleyecekti tabii. Derken çat kapı, gelecek öyle şu kadınlar gibi boyalı. Deliye dönecekti. Nedeen sonra gerekirse durumu açıklayıp..

Birden bir hususi yanında

— Hanımefendi, buyurmaz mısınız?

Bakmadı bile, açtı adımlarını. Ay ne fenaydı şu kadınlardan olmak. Kocasını içinde, içinin derinliklerinde bir nabız gibi atıyordu. İmkân mı vardı? Onun üstüne kabil miydi?

Adımlarını açtı.

O gece aksilik tapucular, Neşe'nin İçerenköy'deki annesine yatıya gitmişlerdi. Kadın zili uzun uzun çaldı, çaldı, çaldı. Çaldıracaktı. Demek kimseler yoktu? Herhalde yatıya bir yerlere gitmiş olacaktı. Peki ne yapacaktı şimdi? Ya kocası geldiyse? Geldiyse? Geldiyse de onu evde bulamayınca bekliorsa? Az sonra eve dönünce nereden geldiğini, suçsuzluğunu, sırf kocasını kıskandırmak için Neşe'lere gidip onları evde bulamadığını inandıramazsa?

Evine doğru adımlarını açtı. Birbirine dolaşan ayaklarıyla soluk soluğaydı. Koşuyordu âdeta karların altında. Soğuk değildi hava. Tam tersi sıcaktı terliyordu. Ne diye, ne diye erkeğiyle sidik yarışına

girişmişti? Böyle şeyler ona göre miydi? Allah kah-
retsindi avukatını. Şimdi kötü bir yerden gelme-
diğini kocasına nasıl anlatacaktı? İnanır mıydı? İnan-
mazsa nasıl doğrulardı?

— Sist, bayan bayan, hanım, sist, zilli!

Baktı: Bir sarhoş. Kılıksızın biri. O ne derttey-
di, sarhoş ne dertte. Aldırış etmedi, adımlarını büs-
bütün açtı. Sarhoş da yalpalayarak geliyordu dolaşan
ayaklarıyla paldır küldür

— Sist.. zilli. Ne kaçyorsun? Herkese şapur
şapur da bize gelince... Mangır değil mi bizimki?
Nah bak. Baksana ulan kayarto!

Evlerine giden sokağa sapmış, adımlarını öylesi-
ne açmıştı ki nerdeyse yuvarlanacaktı. Tam bu sıra-
da bir bekçi, bekçinin kalın düdüğü!

— Ne o? Ne kaçyorsun? Dur bakalım!

Çırpınan bir kuş heyecaniyle

— Ben namuslu kadını bekçi efendi... - dedi.
Şu adam sırnaşıyor.

Adam gülererek yaklaşmıştı. Bekçi,

— Namuslu kadının bu saatte burada işi ne? -de-
di. Şu elinin yüzünün boyasına hele..

Adama döndü

— Ne istiyorsun avrattan?

Sarhoş attı

— Hiç yahu, baktım randevudan mı dönüyor ne.
Ekmek çıkar mı diye...

Bekçi adamı kovdu. Kadının önüne düştü. Eve
getirdi.

Kocası gelmemişti. Rahat bir soluktan sonra koş-
tu musluğa, yüzünün boyalarını filan çabuk çabuk yı-
kadı, sildi, kurulandı. Sonra da karyolaya girip yorga-
nı çekti.

Adam eve geldiği sıra saat gecenin dördüydü.
Karısını karyolada görünce gururla gülümsedi. Tabii
o ne Cevat'tı, ne de Çopur Hilmi!

Soyunmağa başladı.

KIZ EVLÂT

Ağır ceza mahkemesi kapısı önünde, iki gözü iki çeşme kadın, belki de otuzunda yoktu. Ağlamasa, kendine biraz çekidüzen verse, yani boyansa filan, pekâlâ da güzel sayılabilir. Yoldan geçerken yalnız gençleri değil, yaşlıları da arkasından baktırıp, «Karıya bak, karıya!» dedirttikten başka, şöyle konuşmalar da toplayabilirdi :

«— Allah!»

«— Yeyim!»

«— Isırayım!...»

«— Ulan kitap gibi karı be!»

«— Bu karı var ya bu karı!... Şimdi n'olacak biliyor musun? Bol meze, bol şarap, yahut rakı, dışarda lapa lapa kar, içerde soba çıtır çıtır... Ha? Bunu soyacaksın. Öf Allah öf!»

Ama ağılıyordu kadın. Kendini kapmış koyuvermişti. Zaman zaman, az ilerisinde, kafa kafaya çok önemli bir şeyler konuşan, daha çok da tartışan üç kıza bakıyor, bir şeyler söyleyecek oluyor, çekindiğinden mi, ne, vazgeçiyordu sonra.

Kafa kafaya verip çok önemli bir şeyler tartışıra benzeyen üç kızın üçü de aynı yaşlarda, üçünün de göğüsleri henüz kabarmış, kalçaları yeni gelişmişti. Üçü de çocuktu daha. Taş çatlasa on dört, on beşten çok değildiler. Birden kahkahaları Adliye koridorunun cigara dumanı ile tullenmiş havasında şimşek gibi çakıp, çevreyi kendilerine baktırınca, ağlayan kadın artık dayanamadı :

— Nuran... -dedi.

Üç kızın en güzeli, göğsü en gelişmiş, kalçaları en biçimlenmiş, at kuyruğu saçıyla horoz gibi döndü :

— Ne var?

Kadın korka korka,

— Ne biçim gülmek o öyle? - dedi.

— Gülmenin biçimi mi olur? Gülmek işte!

— Herkes size bakıyor yavrum...

— Bize ne herkesten? Nasihata ihtiyacımız yok! Sırtını annesine dönüverdi.

Anne, siyah başörtüsünü sinirli sinirli çözüp çenesinin altında yeniden bağlarken, göz göze geldik. Tanış, tanış olmazsa, dost; dost olmasa bile halden anlayan biriyle dertleşmek isteyen iyi bir insanın bakışıyla baktı, hatta utanç dolu bir gülümseme dolaştı dudaklarında...

Yanına sokuldum, çekinmeden sordum:

— Kızınız mı?

Nuran sert bir bakış fırlattı. Azarlayacak diye korktumsa da azarlamadı, dudak büktü sadece. Annesi görmemişti onun fırlattığı bakışı, büktüğü dudağı,

—Bu zamanda kız evlâdı, düşman başına! -dedi.

Nuran artık dayanamamış olacak, az önceki gibi gene çok sert bir bakışla birlikte,

— Ben de aynı kanaattayım -dedi-. Senin gibi cahil, anlayışsız anneler de düşman başına!

Gözlerinden ateş saçılıyordu. Arkadaşlarına dönmüştü bile.

Kadına korka korka sordum :

— Okuyor mu?

Nuran gene o sert, o hınçlı bakışlarından birini fırlatmıştı ama, bu sefer tepeden tırnağa süzmekten de kendini alamadı. Süzdü, sonra beni Jan Pol Belmondo, Antony Perkins, ya da başkalarına benzetememiş, yani kendi ölçüsüne «sükse» bulamamış olacak ki, cevap vermeğe lüzum görmedi.

Sorumu annesi cevapladı

— Beşi bitirdiydi...

— Niçin gerisini getirmedi?

— Babası, o daha kundaktayken sizlere ömür

«Peki, akşam kız sanata falan verseydiniz de terzi olsaydı...» diyecek oldum, gene sanki «Allahım ne iğrenç adam. Karının aklına iş düşürüyor. Ayol senin işin yok mu? Çekip gitsene!» demek isteyerek baktı bir, sonra arkadaşlarına döndü. Hoşuma gidiyordu onun bu halleri. Arının deliğine çöp dürtercesine üsteledim

— Peki, burada işi ne?

Nuran artık dayanamamış olacak, hırsla, beline dayadığı yumruklarıyla filân döndü :

— Kocaya kaçtım efendim. Öğrenmek istediğiniz başka bir şey var mı?

— Mersi -dedim-. Yaşınız?

Arkadaşları kahkahayla gülünce, alay edilmek istendiğini sanarak, galiba da onların yanında tuhaf bir aşağılık duygusuyla, ağlayacak hale geldi

— Ben sizin oyuncağınız değilim! -diye bağırdı. Benimle alay edemezsiniz!

Hiç böyle bir niyetim yoktu. Üstelik insanlarla alay etmek değil, edenlere kızardım

— Rica ederim -dedim- yanlış anladınız beni!

— Evet, yanlış anlamışım. Ben bir insanın bakışından anlarım niyetini!

— Bakın yanıldınız işte, anlayamadınız!

— Evet anlayamam.

Sustuk... Epeyce sustuk. Bu ara mübaşirin sesi çınladı

— Nuuuraaaaan! Doğaaaaan!!...

Nuran annesiyle mahkeme salonuna girdikten az sonra, bilekleri kelepçeli, genç irisi, uzun boylu, taş çatlasa on dokuzundan fazla olmayan bir delikanlı jandarmaların arasında göründü. Nuran'ın mahkeme kapısında bekleyen iki arkadaşı heyecan içindeydiler. Delikanlıya hayranlıkla bakıyorlardı. Birbirlerine çaktırmamağa çalışarak şuralarını, buralarını düzelttiler. Belliydi ki onlar da kesiliyorlardı genç adama. Genç adamsa, sonu nasıl olsa kendi lehine biteceğinden bir yerli film jönü kadar mağrur, hatta kahraman, geldi, hayranı iki kızı başıyla şöyle bir selâmlayıp mahkeme salonuna girdi.

Kızlardan kumralı kendini tutamadı

— Evlâdım! -dedi.

Esmer ekledi

— Tıpkı tıpkı Alen Delon, değil mi?

— Evet ama saçlarını neden böyle taradı acaba?

— Farkında mısın? Mahzundu biraz!

— Yaa... Hapishane köşelerinde...

Dayanamadım, sordum

— Kim bu delikanlı?

Nuran gibi yan yan bakıp, aşağıdan yukarı, yukardan aşağı süzdükten sonra, «Ayyy... Bu adam da çok sinir!» demek istediler. İstediler ya gene de sorumu cevapsız bırakmamak için, kumralı,

— Tanımıyor musun? -dedi.

— Yoo..

— Nasıl tanımazsın ayol? Ataryemez takımın soliçi!

— Onu herkes tanır!

— Millî takıma bile namzet seçildi...

Düşündüm, düşündüm çıkaramadım. Onlarsa bilgisizliğime şaşıyor, bu bakımdan da beni küçümsüyorlardı herhalde.

— Neyse -dedim-. Nuran'ın süksesi mi yani?

İkisi de aynı anda iğne değmiş gibi heyecanlandılar. Gözleri büyüdü

— Ne münasebet?

— Hiç de bile...

— Peki ama bakın, mübaşir ikisinin adını bir arada çağırdı...

— Çağırırsın şekerim -dedi kumral-. Çocuğun ardına düştü düştü...

Esmer sınırlı sınırlı :

— Ama ne!

— Erkek o, onun elisi kınası. Öyle değil mi ama Cânan?

— Doğru şekerim. Nuran'ın kızdığı kadar var annesine!

— Var tabii.

— Ne olursa olsun, senin kızınla deniz kıyısına inmiş, geceyi sandalın içinde geçirmiş. Öyle değil mi ama?

— Öyle tabii. Hemen mahkemeye verecek ne vardı?

— Sonra, çocuk hapis yatmakla eline ne geçecek?

— Mahallenin en sükse çocuğu!

Sordum :

— Doğan okuyor muydu?

— Lise sondan belgeli... -dedi esmeri.

— Belgeli ama, bitirmesine ne lüzum var?

— Hiliç...

Kulübü profesyonel yapacak. Millî takıma da seçildikten sonra... Püh!...

— Diplomaya ne ihtiyacı olacak?

— Ama ne!...

P İ S L E R

Üzüm bağlarıyla ünlü bu ufacık kasabada haber bomba gibi patlamıştı İstanbullu bir film şirketi, dış sahneleri bağlarda geçecek bir film çevirmek üzere, tanınmış kadın, erkek baş artistleri, yardımcı artistleri, komikleriyle falan birkaç güne kadar geliyordu!

Kasabada, daha çok da teknil kültürlerini kasabanın tek yazlık sinemasıyla, her hafta hacı yolu gözlercesine bekledikleri çeşitli magazinler, günlük gazetelerden edinmiş, İstanbul hayalleri içindeki genç kızlar arasında haber yankılar yapmıştı. Geliyorlardı, ah geliyorlardı nihayet. Evet, yazlık sinemada sıcağ yaz akşamları avuçları patlayıncaya kadar alkışladıkları tanınmış jön, pek beğendikleri kadın baş artist, gülmekten katıldıkları ünlü komiğiyle sanki İstanbul'un bir parçası geliyordu!

— Ah kardeş nasıl heyecanlıyım bilemezsin.

— Ya ben?

— Beni hiç sormuyorsunuz, aşkolsun... Ver şu elini ver, bak!

— Benimki ya benimki? Baksana nasıl çarpıyor

—

—

En ileri giden üç yakın arkadaş, yaz tatillerinde kasabaya tatili geçirmek için gelen Hukuklularla, Tıplıların Sofya Loren dedikleri Gönül, BB. dedikleri Leylâ, bir de CC.'liği yakıştırdıkları Nuran'dı. Kendilerini kasabanın gerçekten Sofya Loren'i, BB.'si, CC.'si saydıkları için öteki kızlardan daha heyecanlıydılar. Öyle ya, madem İstanbullu öğrenciler onları dünyanın en ünlü üç artistine benzetiyorlardı, demek gerçekten benziyorlardı. Madem benziyorlardı, işte hazır fırsat. Giyinip kuşanacak, takıp takıştıracak, kasaba manifaturacısından babalarla annelerden gizlice satın alınmış kalitesiz rujlarla kalemler kullanılarak makyajlar yapılacak ve... Evet ve... İstanbul'dan gelecek filmcilere gözükeceklerdi!

Sofya Loren Gönül'e göre, neden olmasındı? Bütün tanınmış ve ünleri dünyaya yayılmış Sofiya'lar, BB.'ler, CC.'ler, PP.'ler, MM.'ler mutlu rastlantıların eseri değiller miydi?

BB. Leylâ,

— Doğru kardeş -diyordu-. Belki bizi de ha?

CC. Nuran, sık sık alnına düşen bir tutam kapkara saçını başının bir davranışıyla arkaya atarak onlara katılıyordu

— Tabii. Bizi görür, şaşarlar!

— Bu küçük, bu ruhsuz kasabada...

— «Bu kadar güzel kızlar ne arıyor?» derler!

— Hem kimbilir, belki de rol icabı, hariçten üç genç kıza ihtiyaçları oluverir...

— Hani o günler?

— Allahım güzel Allahım... sen yüzüme bak!

Çabucak benimsediler bu duyuları, paylaştılar. Sanki garantiydi hariçten yerli üç kız isteyecekleri. Üç arkadaş alınacaklar, rollerinde öyle başarı gösterecekler ki, film Türkiye'nin her yanında oynanırken, daha çok da bu üç güzel kız dikkati çekecek, İstanbul'dan

magazin yazarları gelecek, üst üste röportajlarını yapacak, sonra da İstanbul'un çeşitli film şirketlerinden çeşitli teklifler alacaklardı.

Anneleri mevlüde, ya da düğüne falan gittiği zamansa, içlerinden birinin evinde toplanıyor, ayna karşısında, anneleri, babaları, hele hele kırpık bıyıklı ağabeylerinden bucak bucak sakladıkları rujları, kalemleriyle rahat rahat boyanıyor, bu arada konuşuyorlardı

— Biliyor musun Leylâ, film şirketlerinden teklif olurse ha?

— Ahh... hemen hemen...

— Hemen hemen ama kardeş...

— Evet, ne var?

— Abim?

— Doğru... benim de babam!

— Yaşlarımız on sekizi geçti. Ne karışırılar bize? Vallahi bir iki demem. Bir gece bir mektup Elvedâ anneciğim, canım babacığim...

Kahkahalarla gülünse de biliniyordu ki, bu iş, bu ufacık kasabada o kadar kolay oluveremeyecektir. Sokağa bakan pencereleri demir parmaklıklı, kalelerdekince yüksek duvarlı evler, birbirini kesen daracık sokaklar, daracık sokaklardaki çeşitli kahveci, bakkal, manifaturacı dükkânları, sokakların bozuk parkeleleri, evlere su taşıyan eşekli sucu, berber kalfaları, en kötüsü de kasabayı il'e bağlayan yolda müşteri taşıyan kaptıkaçtıcılarla, dolmuşçuluk yapanlar Hele onlar! Böyle bir şey olsa da kaçmaları gerekse, polislerinkine benzeyen şapkasının siperi sağ kaşına yıkık çapkın hak almazlar başlayacaklardı nereye, niçin gitmek istediklerini sorup, soruşturmaya. Kolay mıydı kasabanın dillere destan üç güzel kızının üç gölge gibi savuşup kasabadan tüymeleri? Tabii hemen ya abilerine, ya da babalarıyla annelerine haber uçuracak, kaptıkaçtı, ya da dolmuşlar hareket etmeden gelinip, saçlarından sürükleneceklerdi kale duvarlı evlerinin pencereli demirli yalnızlığı içine!

Sıkılınıyor, somurtuluyordu uzun uzun.

Bir de şu vardı : Filmciler ya üçünü birden değil de, içlerinden birini beğenir, birine rol verir, beğenilip rol verilen o, biri, üne kavuşursa? Üne kavuşunca da film teklifleri ona yağarsa? Babası, abisi, annesi falan bırakmaz derken, büyük parayı duyunca bırakıverecekleri tutarsa ya? O zaman, o zaman işte öbür ikisi için hayat alabildiğine çekilmezleşirdi. Yaşanmağa değmezdi bu dünya. Kasabada artık İstanbullu öğrencilerle yerli kırpık bıyıklı oğlanlar, polisvari kasketinin siperi sağ kaşlarına yıkılı çapkın hak almazlar, manifaturacı, gazete bayii falan kimbilir nasıl dalga geçer, nasıl nasıl alaya alırlardı inceden inceye.

Am gene de üzerinde durmuyor, filmcilerin gelecekleri gün yaklaştıkça, kalp çarpıntıları artıyordu.

Sonunda geldi o gün.

Güneş çığ ışıklarıyla kasabayı kavuruyordu. Serçeler saçak altlarındaki gölgelerde soluyorlardı açık ağızlarıyla.

Sofiya Loren Gönül, BB. Leylâ, CC. Nuran kulaklarında iri sarı halkalarla böcek kabuğu küpeleri, çok yakıştığına inandıkları saç biçimleri havanın çok çok sıcak olmasına rağmen giydikleri sarı, mavi, kırmızı dökarlarıyla yol kıyısına çıktılar. Filmciler arka arkaya iki pikap dolusu geldi, önlerinden, tam önlerinden ağır ağır geçtiler ama...

Bu ilgisizliğe müthiş içerleyen Loren, BB., CC., belli etmemeğe çalıştıkları öfkeleriyle, ama gene de buz gibi gülerek, uzaklaşmakta olan pikapiarın ardından baktılar.

İçlerinden yalnız CC. Nuran mırıldanabildi :

— Amaaan... filmciler de bunlar mıymış? Pisler!

K A A T İ L

Uzun boylu, geniş omuzlu, zayıf, ama çok sağlam görünümlü bir adamdı. Jandarmalar arasında Ağır Ceza mahkemesinin bulunduğu koridora getirildiği zaman, bir serçe kuşu kadar ürkek, etrafını kolluyor, yüzünden pişmanlık, pişmanlıktan çok da dehşetli bir kaygı akıyordu.

Ağzına kadar dolu hıncahınç mahkeme salonuna zorla girdim. Bir kıyıya ilıştim. Ürkekliğinin sebebini merak ediyorum.

Muhakeme sırasında adını, soyadını, ne iş yaptığını, suçunu öğrendim İş rekabeti yüzünden en yakın arkadaşını bir gece ıssız bir sokakta tabancayla vurmuş.

Güzel yüzünden korku akıyor. İhtimâl en yakın arkadaşını öldürmenin azabı içinde. Ama korku her şeye hâkim. Mahkemede, Jandarmaların arasında olduğu halde, emin değil.

Bir ara hâkim, telâşının sebebini sordu.

Kaatil,

— Korkuyorum -dedi-. Beni öldürecekler!

— Kim?

— Onlar!

— Onlar kim?

— Bilmiyorum.

Tiril tiril titriyor.

Hâkim temin etti

— Korkma. Burda hiç kimse sana bir şey yapamaz. Sen kanunun himayesi altındasın!

Ama elinde değil, korkuyor. Çevresini kolluyor. Korku, acaiplikler yapıyor yüzünde.

Muhakeme sırasında, solda bir hıçkırık. Döndüm. Orta yaşlı bir kadın. Baygınlık geçiriyordu. Yanındaki kadınlar kollarına girip dışarı çıkardılar. Ben de çıktım. Ufak tefek kadın koridorun duvarı önüne bir külçe gibi yığılmıştı. Kaatilin karısıymış.

— Onu asarlar mı? -diye sordu.

İhtiyar bir kadın,

— Töbe de -dedi-. Dur bakalım daha. İşin ucundasınız.

— Ya onu asarlarsa? Ne yaparım ben beş çocukla?

— Ağzını hayra aç kızım. Allah gafururrahimdir. Bu kadar kaynın, görümcen var. Hepsi de halli vakitli insanlar...

— Çocuklarımı elimden alır, birer, ikişer bölüşürler. Beni de kapı dışarı ederler. Çocuklarım olmadan nasıl yaşarım ben?

Kadınlar teseliye çalışıyorlar ama, duyduğu yok.

— Yavrularıma hizmetçilik yaptırırlar, döğerler Vay ciğerlerim vay!

Her kafadan bir ses çıkmaya başladı

— Ah bu rekabet ah, gözü çıksın!

— Çıksın ki çıksın. Kardaşı kardaşa, babayı evlâda kanlı kinli yapıyor.

— Nasıl canciğerdiler halbuki... İçtikleri ayrı gıderdi yalnız.

— Şeytan-ı lâin araya girmese...

Sordum

— Nasıl oldu bu?

Anlattılar :

— Haydar (ölen) bizim semtin kasabıydı. Mustafa da (öldüren) o zamanlar celepti. Celeplikte kalsana Allahın kulu! Yok. Bir dükkân da o açtı. Sen misin açan... İçtikleri ayrı giden iki arkadaşın arasına bir kara kedidir girdi. O ona, o ona... Derken birbirlerinden çekinmeğe başladılar. Bu Mustafa çok yufka yüreklidir. Karıncayı ezmekten çekinir. Çekinir ama, rekabet. Gözü çıksın...

Birden, taa karşıda, koridorun alt başında korkunç bir şey görmüş gibi gözleri büyüyen ufak tefek bir kadın yanındakilere haber verdi. Hep birlikte baktılar. Gözleri yaşlı bir kadın, iki yakışıklı delikanlı. irili ufaklı beş de çocuk. Öldürülenin karısı, çocukları, yeğenleriymiş.

Yanlarına gittim. Öldürülenin karısı da, öldürenin karısı gibi, çocuklarına bundan böyle kimin bakacağını soruyor, ağlıyor. İki delikanlı asık yüzleriyle kincil. Bir şeyler tasarlıyorlar gibi. Korkunç bir şeyler

Ama çocuklar kinle ilgili değiller. Pek bir şeyden haberleri yok gibi. Çocuklardan ilk ikisi kız. Üzerlerinde okul önlüğü. Belli ki ilkokula gidip geliyorlar.

Çocukların üçü oğlan. Henüz okul çağında olmadıkları belli. Çevrelerine şaşkın şaşkın bakınıyorlar.

Yanıbaşımdaya konuşuluyor. Kulak veriyorum. Kırçıl sakallı biri,

— Hükümet aradan rekabeti kaldırmalı... -dedi.

İlk bakışta bir istifçiyi hatırlatan elma yanaklı bir başkası,

— Nasıl? -diye sordu.

Bir genç cevapladı :

— Nasıl olacak? Hâkim, memuru tayin ettiği gibi, esnafı da maaşa bağlamalı. Bu kadar koş, didin, çalış çabala eline ne geçiyorsa, aydan aya maaş olarak almalısın. Ortada ne kin kalır, ne de kavga!

Elma yanaklı,

— Aklınla çok yaşa -dedi-. Hayatın zevki rekabette be. Rekabetsiz hayatın ne tadı olur?

—

—

Mahkeme kapısında bir kaynaşma. Kalabalık dışarı taştı. İlk jandarmalar, sonra da kaatil görüldü. O, hiç bir zaman dinmeyen kuşku içinde. Gözüne birden iki delikanlı ilişti. Çığlığı bastı :

— Burdalar, beni öldürecekleeer!!!!

Kireç gibi yüzü, titreyen elleriyle korkunun dehşeti içindeydi. Jandarmaların arasında merdiven boşluğuna daldı, kayboldu.

S İ L İ K

İstanbulular eskiden çiy köfteyi, Adana, Antep, Urfa, Halep kebablarını bilmezlerdi sanıyorum. Hiç olmazsa şimdiki kadar. Öyle ki, şimdi ta Beyoğlu, hatta en muhafazakâr İstanbul semtlerine dek uzandı. Sumakla oğulmuş soğan, tereotu İstanbul'da hemen hemen roka salatası kadar ünlü. Oldu olacak diye düşünüyorum çokluk, Adana'nın ünlü şalgamıyla şeker kamışı da moda olsaydı. Şalgam turşusu, daha çok da şalgam turşusunun suyu gazozdan çok daha **midevî** olduktan başka, Adana deyimiyle **haysiyetli**'dir de. Futbol oynadığımız yılların saha kenarından taşan şalgamcı seslerini hâlâ hatırlarım :

«— Haysiyetli şalgamdan iç aslanıııııııı!»

Bir de şeker kamışı. Zaman zaman denendiği halde, bu baştan başa şeker yüklü, mor, beyaz kabuklu uzun güney bitkisi İstanbul'da neden tutunmaz? Hazır Sportotonun bütün yurttta bir salgın halinde alıp yürüdüğü şu günlerde şeker kamışının Adana

deyimiyle «kamış vuruşmak» özelliği de meydana iken...

«Kamış vuruşmak», boyları bir buçuk, hatta iki metre uzunluğundaki kamışları keskin bıçakla kesmektir. Kamış vuruşacaklar deste deste kamışlar arasından vuruşacakları, yani bıçakla kesecekleri kamışları seçerler.

— Kaç dene vuruyon?

Karşıdaki,

— Beş -dedi örneğin.

Öteki bunu az buluyorsa,

— Ben altı -der.

Pazarlık kızıdır.

— Ben bir dönüp altı!

— Ben bir dönüp yedi!

— Ben sekiz.

— Ben on.

Velhasıl çekişme uzayıp gider. Kimde kalırsa, kamışı yere diker. Elinde bıçak. Bıçakla kamışı ayarlar. Uygun bulduğu an yerinde bir döner, sonra keskin bıçakla ve bir makina hızıyla, kamışı, yere düşünceye kadar kesip doğramaya başlar. Bir dönüş sekiz mi demişti? Sözüünü yerine getirmek zorundadır. Bir döner, sekiz parçaya keser kamışı. Keserse, bahsi kazanır. Kesemezse kaybeder, karşıdaki kazanır. Toto gibi, hatta Toto'dan çok daha harbi, istenirse bir çeşit spor bile denebilir buna. Hani İstanbul'da, yalnız İstanbul'da değil yurdun başka yanlarında da bir tuttu mu, Güneydeki şeker kamışı piyasasında bir canlılık!

Çiyköfteyle beyti Adana kebabının tiryakisi olmuş İstanbullu bir arkadaşıla Sirkeci'deki kebapevlerinden birine gidiyoruz. Hava çisentili. Soğuk. Tam da yağlı, bulgurlu, acılı yiyeceklerle rakının havası.

Dalıyoruz kebapevinden içeri

— Selâm!

— Vaaleykümselâam. Buyurun!

Omuz omuza masalar. Omuz omuza masalar ara-

sında boş bir masa uyduruluyor, iskemleler filan, geçip oturuyoruz. Burası Adana'dan bir parçadır. Adana'nın ünlü semtlerinden Karasoku, ya da Melekirmiz'deki kebabçı dükkânlarından birine benziyor ama hangisine?

Saat akşamın sekiz, sekizbuçuk suları.

Önce büyük bir tabakta nane, maydanoz geliyor. Sonra ayrı tabaklarda sumak ve kırmızı biberle oğulmuş iki cins soğan, daha sonra humuş denilen nohut ezmesi, rakı ve ardından da ünlü Beytî Adana kebabı.

Bütün bunlar üzerine İstanbullu arkadaşla bilgi verirken, kalın, sarhoş, yava, yılışık bir ses :

— Sakallıya selâm yok mu oğlum Necati?

Necati İstanbullu arkadaş. Dönüp bakıyor :

— Afedersin -diyor-. Görmedim.

Beriki otuzu aşkın, iriyarı. Ceket değil, siyah şayak gocuk omuzunda. Bahriyeli biçimi bol paça pantolonuyla hafif yalpalı, geliyor, tepemize dikiliyor :

— Afedersem bir daha yaparsın!

Necati, emeğiyle çalışan, hiç bir devirde, hiç kimseye kavuk sallamamış, el etek öpmemiş bir insan. «Sulu» karşılığı, Adanalıların «silik» dedikleri yılışık, yava adama başını kaldırıp bakmıyor bile. Oysa boyuna yılışıyor :

— Eski dost düşman olmaz aslanım. Biz seninle bir mahalleliyiz. İskemle ikram etmek, buyur otur demek de mi yok? Unutma ki arsalarda az top oynadık, bahçelerden az erik çalmadık. Düşmez kalkmaz bir Allah!

Necati sonunda,

— Peki peki -dedi-. Rahat bırak şimdi bizi!

— Beni kovuyor musun yani?

— Yok ama, arkadaşla konuşacaklarımız var!

— Bi beşliğin var mı?

— N'olacak?

— Kafamı bulamadım. Sayende bi şişe Marmara iyedeyim!

— Yok -dedi-. Necati kesinlikle,

— İki buçuk?

— O da yok.

— Yapma be Necati, yarım bırakma be fakiri anam babam. Bi teklik?

— O da yok.

Durdu, salıandı sallandı, sonra yıkılırcasına çekti gitti. Arkasından bakıyorum, kapı gibi delikanlı Soruyorum. Necati anlatıyor : Düşükler devrinin Napolyon Bonapart tavırlı ocak başkanlarından birine sırtını dayayıp haraçlar almış, lokantalar, eğlence yerleri dağıtmış, karakollarda komiser, polis tehdit etmiş, yumruğunun gücünü deneyecek «muhalif» aramış, karaborsada at oynatmış biri.

— Sulu! -dedi Necati.

— Yani Adana deyimiyle silik! -dedim.

Çok hoşuna gitti Necati'nin bu «silik» lâfı.

— İstanbullu için Beytî Adana kebabı, Çiyköfte, Sumak kadar yeni!

Kebapevinin arı kovanı uğultusu içinde garson sesleri :

— Yap bir acısı bol çiyköfte!

— Beytî biiir. Biberi az olacak!

— Evet beyler, buyruuuun!!!

—

—

BOYACI

Ufak tefek, kara kuru, yüzünün derisi ta ensesine kadar kırış kırış. Sırtındaki ceket kırk yamalı. Beş yıl önce bir arımatör acımış, vermiş. Ufacık boya sandığı uydurma, ama çiy yeşil, çiy pembe, çiy mordan bir şeyler çizmeğe, sandığını şenlendirmeğe çalışmış. Sandık şenlenmiş şenlenmesine ya, çiçekler, çiçeklerin yaprakları olmamış.

Dışarıda yağmur çisenti halinde. Kahvenin içi sıcak. Camlar hohlanmışçasına...

Beni ta karşıdan gördü, gözlerinin içi gülerek geldi yanıma,

— Merhaba beyim!...

İyi ama bu havada pabuç boyatmanın faydası ne? Hiç bana göre. Ona göreyse elbette gerekli. Çünkü ellinin üstünde bir adam. İrili ufaklı beş çocuğundan başka büyük kızından kalma bir de torunu olduğunu söylemişti. Havalar bozuk, yağmur yağıyor, pabuçlarını boyatacaklar pek de bulunmaz diye çekilip oturacak değil ya!...

«Merhaba beyim!»ine karşılık verdim :

— Merhaba!...

— Nasılsınız? Afiyettesinizdir inşallah?

— Eh işte. Sen?

— Ben mi? Bana kulak asma...

Ta ciğerden gelen korkunç bir öksürükle allak bullak oldu. Neden sonra yaşlı gözlerini kundura boyası karasıyla kirlenmiş avuçlarının tersiyle silerken,

— Bu öksürüğü beğenmiyorum - dedi.

— Niye?

— Beni alıp götürecek korkarım...

— Ağzını hayra aç. Neyin var?

— Bilmiyorum ama, ciğerlerimden kopup geliyor. Fena üşütmüşüm. «Bir şey değil, kurtulurum diyorum. Dünyada ben olmasam da olur.» Lâkin, çocukları, torunları düşünüyorum!

Benim bildiğim, kızından kalma bir torunu vardı:

— Başka torunun da mı var?

Bembeyaz dişleriyle aydınlık aydınlık güldü

— Bizde çocuk, torun mu ararsın beyim? Kariya ceketimizi atsak biz, gebe kalır. Oğlum da tıpkı ben. Oldu on bir ay evleneli, elinizi öper var şimdi bir oğlu! Kendi gitti İzmir'e, çalışacak limanda. Vermiş söz bir asker arkadaşı olmasın iyi sizden... Allah utandırmasın... Boyıyayım mı pabuçlarınızı?

Boyacıya dostluk böyle havada belli olurdu

— Boya bakalım - dedim.

O öksürüklü, o öbür dünyaya göçmeyi kurtuluş sayan ufacık adamda bir derlenip toplanış! Avuçlarına tükürdü, birbirine sürerek âdeta yağladıktan sonra, ona bu pis havada bile rızk gönderen Rabbine şükrettikten sonra başladı. İşinin ehli, zenaatının ustası Çamurlu ayakkabılarımın önünde bir saygı, onlara karşı bir sevgi, işine bir değer veriş... Her zaman böyle. Ne zaman pabuçlarımı boyatsam, bu hal. Ayakabıdan temizlenecek çamurlar şuraya buraya sıçrayıp çevreyi kirletmesin diye bir bez yaymıştı il-

kin. Kırık bir alüminyum kaşık sapıyla çamurları kazıdı, sildi, sonra fırçaları aldı. Fırçalar pabuçlarının üzerinde kanatlanmışlar gibi. Daha sonra yeşil saplı bir sakal tıraşı sabun fırçasıyla pabuçları sabunlayıp köpürttü, sildi, boyayı sürmeden önce bir kat cilâ geçti, üstüne boya.

— Bu havada bu kadar özenmeğe lüzum yok be ahretiik!...

— Yooo... -dedi-. Ne isterse olsun hava. Meraklıyım. Zenaatımın hakkını vermezsem, kaytarırsam, aldığım para haram kaçar!

Sonra da ünlü türküyü tutturd

«Amman booyacı, boyacııııı...

Fırçana vurulayım booooyacıııı...

Kadifene kesileyim booooooyacııııı....

— Edirneli misin?

— Değilim.

— Ya?

— Doğma büyüme Kasımpaşa, Dolapdereli!...

— Kaç yıllık boyacısın?

— Eh var bir kırk beş, kırk altı yıl!...

— Yaşın kaç?

— Elli üç.

— Yani boyacılığa yedi yaşında mı başladın?

İçini çekti

— Belkim daha da küçüktüm. Taşıyamaz idim pederin boya sandığını. Lâkin iyi ustaydı peder. Nerede şimdi onun gibisi? Bakarlar şindikiler söksünler ciğerini müşterinin... Benim peder...

Önce de anlatmıştı. Bilmem kaç altına aldığı boya sandığı. Zilli kuşlu, sedef kakmalı. Beylerin, paşaların kunduralarını boyarmış. İri -yarıymış çok. Güleş tutarmış gençliğinde, davul çalarmış, adam bile asarmış sırasında...

Bir sır verircesine,

— Şişlide var idi hanım efendilerden dostları! -dedi-. Lâkin bırak, mafetti esrar!

— Sen de içer misin?

— Allah sormaz bana oni. Diyil içmek, içenle bile etmem merhaba! Neden? Çünkü esrar içenin soluku bilemem insanı çarpar! Ben içerim beyaz Marmara şarabi ile et, pirzola. Tâbi bulursam para. Ama diyilim başkaları gibi yokken çocuklarımlın nafakası, vereyim şarapıma para! Hayır. Çocuklarımlı doyacak peşin, sonra gelecek şarapa sıra!...

— Doğru.

— Şindi ben ne isterim bilirsin? Radyo! Var küçük radyolar, pilli, verirler iki, üç yüz liraya, taksitle... Lâkin çıksın gözü paranın, Artmaz ki boğazdan alıp şenletesin evini!

Fırçaları pabuçlarımlın üstünde rüzgâr gibiydi.

KİM KİME

Gülhane parkından içeri herhangi bir futbol takımının    ortası gibi girdiler : Sarı saçları kıvr kıvr Oktay santrafordu. Kara kaç, kara gözlü Erdal sol ; duru beyaz yüzü sivilcilerle kaplı Metin'se sa i . Sarı saçları kıvr kıvr, mavi gözlü santrafor Oktay'ın tam o anda   n ne   kiveren beyaz damarlı kapkara   kılta ını zarif bir solla uzata ına ko tu. Beyaz damarlı   kılta ı sanki bir futbol topuydu, sa  ayağının dı ıy le hafifçe vurdu, sonra sol kteki kara kaç, kara gözlü Erdal'a pasladı. Erdal, o büyük kulüpler sol klerine vergi  evik davranı ıy le   kılta ını sürdü sürdü.. Karşısında sanki hasım kalesi vardı da onsekizin içine girmiş... tam  utlayacakken santroforuna topu ge irivermesi gerekmi ti.   kılta ı santrafordaki Oktay'a geldi. Oktay, birden gözüne ili en abanoz saçlı bir kızın bakı ıy le aniden elektriklendi, korkunç  utlarından birini patlattı. Patlattı ya, abanoz saçlı kız da g l vermi ti. Alaylı, küçümseyen bir g l  . Oktay bozuldu. Arkadaşlarının da kızın alaylı g l  n  g r-

düklerini sanarak büsbütün utandı. Utançtan kurtulmak içinse elini cebine attı. Son sigarasını Gülhane parkının iki yüz metre aşağısında yakmış, Gülhane parkının kapısında da izmariti fırlatmıştı. Yoktu sigarası. Ama kızın alaycı gülüşünden de kurtulması gerekiyordu. Bir şeyler yapmalıydı. Ne diye o taş futbol topuymuş gibi şut atıp maskara olmuştu kıza. Kıza, arkadaşlarına!

— Bir sigara verin be!

Soliç, sağış ustalıkla pas verirlerdi ama, sigara? Üçü de ortaokul sonda öğrenci. Bu yıl da çıktılar mı belge alacaklar. Ana, baba, hala, teyze, amca... var, var olmasına var ama «Allah belâlarını versin topunun da. Gazyağı döküp yakmaktan başkasına yaramaz hergeleler!»

Santrafor Oktay,

«— Yedek parçadan her yıl milyon vuruyor benim amcam!» der.

Soliç Erdal'ın kara kaş, kara gözleri öfkeden ağarır

«— Ya benim karaborsacı dayı?»

Duru beyaz yüzü sivilcelerle kaplı sağış Metin onlardan geri kalmaz :

«— Benim teyzenin apartmanları, mağazaları, hamamı bilem var ama...»

Üst yanını getirmez, utanır. var ama, kart karı kaptırmış kendini yirmi altılık bir Elazizliye, gözü dünyayı görmüyor! İnek, neredeyse elli beşinde. Elli beş yaş nerde, yirmi altı yaş nerde? Herif kurt anam avradım olsun. Bizim teyzeyi avucunun içine almış. Tapiyor inek karı!»

Yedek parçacı'nın yeğeni santrafor Oktay'ın içinden Fenerbahçe geçer. Sarı lâcivert formayla Fenerbahçe takımında santrafordur. Bir Karagümrük kahvesinde bir millî maçtan sonra saç başı ak pak olmuş bir eski Vefa'nın anlattığı Zeki Rıza gibi bir santrafor olmak ister. İşgalde mi ne, İngiliz kumandanı Harrington kupasını aldıkları maçta. Vay anam vay...

İngilizler ne yapıp yapıp Fenarbahçe'yi de yenip, Türklerin burunlarını kırmak için İngiliz profesyonellerini getirmişler Malta'dan, bilmem Londra'dan. Öyle olduğu halde Zeki Rıza, topu kapmış, yılan gibi, profesyonellerin arasında... «Allahımı inkâr edeyim, Zeki'nin şutu nerdeyse ağları delecekti! Siz bilmezsiniz, o zamanki Taksim stadı Türklerin alkışlarından yıkılacaktı. Ne günlerdi o günler eh be!»

Soliç Erdal da en çok Bekir'i tasarlar. Onun gibi bir soliç olabilmek! Direkleri kırarmış şutla, öküz öldürürmüş. Ortada Zeki, soliçte Bekir, sağiçte Alâ...

Bir başka çakıлтаşı çıktı önlerine. Santraforuyla birden koştu.

— Hop hop. Al bakım...

Sol ayağının burnuyla hafif bir dokunuş. Çakıлтаşı değil de futbol topuydu sanki ve sanki Gülhane parkının derinlerine uzanan geniş caddede değillerdi.

Santrafor aldı zarif pası. Çevrede deminki gibi ne kız, ne kadın. Bir er oturmuştu sıralardan birine, kirli bir gazete parçasına bakıyordu. Deminki gibi gülecek, utandıracak hiç kimse yok. Gerçek bir santrafor gibi koştu çakıлтаşına. Bir ayak oyunu, sözde önündeki hasım oyuncuyu geçti, nefis bir topuk pası. Sağiç koştu, nefis topuk pasına, küçük bir vücut çalımını, hasım oyuncunun solundan gösterip sağına kayd. Santraforla yer değiştirdiler. Sonra soliçle. Soliç sağiçe geçmişti şimdi, sağiç soliçe. Santrafor hafif geride kalmıştı. Futbol topu, yani çakıлтаşı çevik, kıvrak, zarif dokunuşlarla üçü arasında tık tık tık... Bu sefer soliç'in kuvvetli sol dışı çakıлтаşını yol boyunca uzattı.

— Ulan nasıl deplâsman yapıyorlar değil mi?

Bu «deplâsman» yapan takım bu yakınlarda Yugoslavya'nın Partizan'ı. Daha önceleri olsa Portekiz Benfika'sı, ya da millî takım olabilirdi.

— Eusebiyo. kardeşim. Allah be!

— Ye Brezilyalı Arap, Brezilyalı Arap?

— Sivori fena mı?

— Şu sıra genç milliler arasında olsaydık...

— Bu yakınlarda Bulgaristan'a gidecekler!

— Sonra da Romanya. \

İçierini hasretle çektiler. Genç millide olamayış-ları anaları, babaları, amca, dayı, teyzelerindendi. Ulan ne gazyağı dökülüp yakılası insaniardı be! Genç millie aday gösterilenler arasında mahallelile-ri de vardı. Hiç de kendilerinden iyi oyuncu değiller-di ama, şans işte.

Santrafor yeniden içini çekti cigara hasretiyle

— Bir paket cigara olmalı ki şimdi...

Soliç Erdal cigara kullanmıyordu :

— Boşver cigaraya. Kayıntı var mı, kayıntı?

Sağış Metin'in sivilceleri birden daha da kızardı:

— Hem kayıntı olmalı, hem de cigara!

Santrafor,

— Yeşee! -dedi-. Yeşe ama, en çok cigara!

— Boşver...

— Cigara içmiyorsun diye di mi?

Kendini yol kıyısındaki tahta sıralardan birinin üstüne atarcasına bıraktı. Ötekiler de iki yanına geç-tiler. Burada da Oktay deminki gibi gene santrafor-daydı. Erdal soliçte, Metin sağışte. Sağış Metin ciga-rayı şöyle böyle kullanırdı; kayıntı da olmalıydı, ci-gara da. Kayıntı, köfte falan değil, bol etli, bol yağlı kuru fasulyeyle, tane tane pirinç pilavı. Tabağa pi-rinç pilavını öbekleyeceksin, üzerine iri taneli, hamur gibi pişmiş kuru fasulyeyle etleri, yanına da kırmızı soğan ama, yumrukla ezeceksin kırmızı soğanı, son-ra da tuza banıp...

— Ne düşünüyorsun lan?

— Hiç... -dedi.

— Ben ne düşünüyorum biliyor musunuz?

Sağış, santrforun sırtı üzerinde soliçteki Erdal'-ın kara kaş, kara gözlerine baktı. Sağ kaşıyle, sağ gözünü görüyordu.

— Bir lokantamız olsa diyorum...

Santrfor Kumkapı, Yenikapı, Aksaray kahvele-

rinde ooook dinlemişti. Durmadı zerinde. Bir lokantaları olacak. Kendileri alıştıracaklar. Kazanacaklar. Her hafta ekzersiz, sonra büyük kulüplere transfer...

— Boşver —, dedi.

— Niye?

— Mangır ister oğlum.

Sağı de biliyordu bir lokanta için mangıra ihtiyaç olduğunu. O diyordu ki: «Boşverelim okula. Sarılalım dört elle kulbmze. Haftada iki, üç, dört antrenman, gidelim. Birinci takımda oynayalım...» Birol, şenol ikinci küme takımlarından yetişmemişler miydi?

Kumkapı'daki bahçeli kahvede tartışmışlardı bunu:

«— Yzbinlik transferler bir dşeşti, geçti artık!»

«— Annamadıııım?»

Soli de santrfordan yana çıkmıştı:

«— Geçti tabi. şimdi rağbet, mahalle arasından alıp, kulüpte yetiştirmek. Lpe konmak değil!»

Sağı dayatmıştı:

«— Birbirimize bağlı olalım, mangırı görünce ineklik edip ayrı baş ekmiyelim de bak, gr. şerefsizim iki yüz bin bilem verirler be!»

Santrfor dişlerinin arasından yere fırt, tükürdü:

— Zeki, Al, Bekir olacaksın olunca!

— Modern futbolda yemez o!

— Yediren yle yediriyor ki!

— Mesele iyi oynayıp, bol gol atmakta. İster-sen beşinci kümeden ol!

— Orası yle.

— yle tabi.

—

—

—

Tatlı bir rüzgâr seri seri hışıldatıyordu boy atmış kocaman ağların yaprak yüklü dallarını. Dal-

larda, dalların nerelerinde gizli ötüp durdukları belirsiz çeşitli kuşlar... Ta karşılardaki kalın bedenli bir ağacın çevresini sarmış fundaların arasında bir kız yatıyordu sırt üstü. Ellerinin parmaklarını kenetlemiş, başının altına koymuştu. Fazla geniş kısa kollusunun altında traşlı koltuk altları... Genç irisi bir marangoz çevreyi dikizliyordu boyuna. Karşıda, yolun öte başındaki tahta sıralardan birine yan yana oturmuş üç futbolcudan kuşkuluyor, kızın ne tıraşlı koltuk altlarına bakabiliyordu rahatça, ne de onlar gelmeden önce okşadığı bacaklarına elini uzatabiliyordu. Kız tavdı, tav! Ne isterse yapabilirdi ama, yeri yoktu. Vardı, vardı zengin akrabaları. Babaannesi vardı, evleri vardı, dükkânları vardı. Vardı ama, babasına, yani öz oğluna iki odalık bir ahşap katı vermemişti be inek karı!

Kız,

— Neden vermiyor? — diye sordu.

— Yavaş ol!

— N'olur?

— Şu karşıya üç kopuk geldi oturdu dedim ya!

— Amaan sende. Kız başımla ben korkmuyorum

da...

— Sen aslansın!

— Sen?

İçini çekti. Aslandı, o da aslandı ama, ne fayda?

— Kalk — dedi —, kalk!

— Niye?

— Şu üç oğlan bu tarafa geliyor

— Korkuyor musun?

Yukardaki dallarda kuşlar çıldırıyorlardı. Serin hava dalları hışıldatıyor, yapraklar sanki fırıl fırıl dönüyorlardı.

Santrfor yepyeni bir çakıltaşına yeni bir şut attı.

BOYALI DUDAKLAR

Kunduracının bodur Şerife, gazocağına çaydanlığı tam oturtuyordu ki, orta katın kiracısı Seniha nefes nefese geldi:

— Haberin var mı Şerife, Meliha ablanın çocuğu ölmüş!

Bodur Şerife'nin rengi uçtu gözleri büyüdü:

— Ne zaman?

— Şimdi.

— Şimdi mi?

— Şimdi.

Uzun uzun, şüpheli bakiştılar. Bu bakışma sırasında orta kattaki kiracı Seniha'nın dudaklarının rujuna dikkat eden kunduracının bodur Şerife bunu mimlemekle beraber, gene de,

— Vah vah vah... — dedi —. Hiç haberim olmadı. Zavallı. Kimbilir nasıl dövünüyordur değil mi? Vah zavallı Meliha abla vah. Ama Seniha Allah seni inandırсын, akşamdan beri içimde bir sıkıntı var dedim hayırdır inşallah... Bizimki yataktaydı, böyle şeylere itikat etmez o, geçer dedi, çekti gitti. O gitti,

yatakları alelacele kaldırdım ortalığı şöyle bir süpür-
düm, çocukları kırdım geçirdim. O, çorabının tekini
sorar öteki pantolonunu. Sana bir şey söyleyeyim
mi? Bu çocuğun öleceğini ben rüyamda görmüştüm.
Sonra eltilerime gittiğimizde fal kapattımdı, elim
dediydi ki, sizin evden bir cenaze görünüyor. Allah
vermesin dediydi de içim bir kötülendi, bir kötülen-
diydi ki... Hani elim diye değil, lâkin kitap gibi o-
kur. Zaten fal bakmasından başka bir meziyeti de
yok ya... Gördün evini, yerini, terini tertibini, çocuk-
ların, kocasının bakımını bilirsin. Allah için söyle, o
kadın ev kadını olabilir mi?

—?

— Olamaz. Ev kadını dediğin... her şeyden ön-
ce temiz olacak, evine gelenlerin gözü gönlü açıla-
cak. O nedir öyle her yerler kir, pas içinde. Kaynım,
bak adam. Hâza adam. Şimdi kendi yok Allah'ı var
Kazancı da iyi. Evinde kuşun sütü bile bulunur Öyle
değil mi ama?

Kiracı Seniha rujlu dudağının kıyısını parmağıy-
la kaşıyarak:

— Hani — dedi —, laf aramızda, Meliha abla-
nın tıpkısı...

— Hay diline sağlık. Tam bir elmanın yarısı bi-
zim elti, yarısı Meliha abla. Kulağına gitmesin ama
iyi keşfetmişsin! Ben seni niye severim, hep bu te-
miz ahlâkın için...

— O senin temizliğinden ileri gelir kardeş...

— Yoo, senden ileri olmayayım! Bende temizlik
nerde? Bende ki sıpalar düşman başına. Şurda sil-
yıkı temizle, arkayı dönmeğe kalmaz berbat eder-
ler. Görenler der ki, bu eve hiç süpürge değme-
miş!

— Doğru kardeş..

— Meliha abianın çocuğu da çok pisti değil
mi? Çocuk belki de onun pisliği yüzünden...

Bu sırada en üst kattaki Meliha ablanın feryadı
işitildi.

İki kadın ölen çocuğu hatırlayarak sözü kestiler. Yüzlerinden korkuya benzer bir şeyler uçtu. Kunduracının bodur usulcacık,

— Biz de çikalım — dedi —. Çok ayıp olur!

— Doğru ama kardeş...

Sözünü kesti:

— Biliyorum biliyorum, aran iyi değil, sonra pasaklı ama ne yapalım? Arada ölü olmasa o eve ben de adımımı atmam ama, ölü var. Yoksa insan o kire, o pasa tahammül mü edebilir?

— Haydi çikalım...

— Sen çık, ben sonra gelirim...

Orta kadın kiracısı Seniha ökçeli rugan terlikleriyle üst kattaki Meliha ablalara çıktı. En alt kattaki kiracı kunduracının ki dudaklarını boyayıp boyamamayı düşündü. Baş sağlığına pudra, kızılıkla gitmenin saygısızlık olacağını idrak ederek, vazgeçti. Lâkin şu Seniha'ya da içerlemişti. İnsan boyalı dudaklarıyla baş sağlığına gider miydi?

Siyah örtüsünü başına aldı, duvardaki küçük aynada başını düzeltti, soluk dudaklarını kızarması için dişleriyle ezdi ezdi, sonra içinde «Boyalı dudaklara karşı öfke», Meliha ablalara çıktı. Konu, komşu toplanmış ağlaşıyordu. Meliha abla otuz beşlik akça pakça ufak tefek bir kadın, komşuları teker teker gözden geçirdikten sonra arada basıyordu fer-yadı. Bastıkça da sekiz kiracının barındığı dört katlı sipsivri ev sallanıyor, sıvaları dökük duvarlar titri-yordu.

İhtiyar bir kadın,

— Hastalığı neydi? — diye sordu.

Meliha abla uğunduktan sonra:

— Ne hastalığı? Hiç hastalığı yoktu. Melekler gibi evlâdım, akşam emzirdim yatırdım. Her gece uyanır, ağlar, huysuzlanırdı. Bu gece şeytan kulağına kurşun dedim, hiç uyanmadı. Sabahleyin yüzünü bir açtım, ne açayım? Çıldır çıldır bakıyor. Hadi de-

dim, hadi sana maskara... A... Her zaman şakır şakır gülen çocuk...

Yeni bir feryat!

Bu böyle, çocuğun yıkanıp babasının kucağına götürüldüğü ana kadar sürdü. Çocuk kapıdan çıkarılırken Meliha abla, ama yürekler paralayan bir çığlıkla konu komşunun kollarına kendini attıktan sonra yavaş yavaş yatıştı. Baş sağlığı dileyip, sabır tavsiye eden komşular birer ikişer çekildikçe Meliha abla her komşunun üzünlük derecesini düşünmeğe başladı. Birdenbire orta katın kiracısı Seniha'nın boyalı dudaklarını hatırladı. Yanıbaşında oturan, kunduracının bodur Şerifeye.

— Dügüne gelir gibi neydi o pis cenabetin dudaklarının boyası? — diye sordu.

Şerife,

— Doğru kardeş — dedi —. Yakışık alır mı? Almaz. Neden? Çünkü akıl var. Ben kendim yapmam öyle saygısızlık. Benim de rujum var, hem de onunki gibi Mahmutpaşa ruju değil, bizimki almış, Beyoğlu ruju! Sürsem süremez miydim? Sürerdim ama neden sürmedim? Şurda yüz yüze bakıyoruz. Öyle değil mi ama?

Meliha abla duymadı bunları,

— Çocuğumun doğumuna gelmedi de ölümüne geldi. —, dedi —. Alacağı olsun...

— Allah seni inandırсын Meliha abla, akşamdan beri içimde bir sıkıntı bir sıkıntı... Sabahleyin bizimki yataktaydı, geç kalkar eksik olmasın. Dedim ki bugün yüreğimde bir sıkıntı var dedim. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Ben bunun rüyasını da gördüm de sana söylemedim. Neden? Üzülme diye. İnsan olan bir insan...

Meliha ablanın gözleri karşı duvardaki güneş yuvarlağına dalmıştı. Orta katın kiracısı Seniha'nın rujlu dudaklarını düşünüyor, öfkesi gittikçe artıyordu. Çocuğunun doğumuna gelmeyip de ölümüne gel-

mesinde sebep vardı. Doğumda dargın bile değildi-
ler. Çocuğun ölümünde dargın olduğu halde...

Kunduracının bodur usulcacık sokuldu:

— Hem sana bir şey söyliyeyim mi? — dedi —.

Laf aramızda kalsın. Seniha senin için pasaklı dedi,
tıpkı eltin gibi dedi!

Meliha abla sertçe döndü:

— Yaa... demek pasaklı dedi?

— Aman Meliha abla kulağına gitmesin, huyu-
nu bilirsin, bense lafı sözü hiç sevmem!

Meliha abla çocuğunun ölümünü unutmuş, alıp
vermeğe başlamıştı bile. Yumruklarını beline daya-
dı, mavi terlikli, tombul beyaz ayağını öne attı:

— Bu günden tezi yok, bir daha doğuracağım...

— dedi —. Pis kısır karı. Mum alsın da derdine yan-
sın o!

Güneş yuvarlağı duvarda bir yandan bir yana
belli belirsiz kayıyordu.

İŞ

Çukurova'nın bunaltıcı güneşi altında işsiz dolanmaktan yorulduğum günlerden bir gün babamın bir eski dostuna rastladım.

— Oooo... — dedi —, merhaba!

— Merhaba efendim..

— Ne var, ne yok bakalım?

İşsizliğe dair olan maceramı kısaca anlattım. Beni uzun uzun gözden geçirdikten sonra, altın yüzüklerle dolu parmaklariyle çenesini tuttu, şöyle bir düşündü.

— Demek — dedi —, devamlı surette işsizsin?

— Evet, maalesef..

— Peki sebep?

Ben de bilmiyordum, yahut gayet iyi biliyordum. O da biliyordu aslında. Biliyordu ama gene de eşelemekten zevk alıyordu galiba. Âdeta çıkıştı:

— Bu zamanda hiç kimsenin işine karışmıyacaksın!

Şaşırdım:

— Ne zaman karışmamı tavsiye edersiniz?

— Hiç bir zaman! Buldun bir ekmek, yeyip şükredeceksin. Nene lâzım elin keçisiyle koyunu? Hem sana bir şey söyleyim mi? Ukalâlığı da bırak!

Birden merakla sordu:

— Fabrikatör Ali beyin nasıl zengin olduğuna dair şurda burda nutuk çekiyormuşsun. Benim kulağıma kadar geldi. Doğru mu?

— Doğru ama, nutuk çekmedim.

— Ya?

— Laf açıldı, başkaları bir şeyler söyledi, ben de...

— Sen de pekiştirdin değil mi?

Açtı ağzını yumdu gözünü. Aslolan, kanunlardan ustaca kaçıp, gemiyi yürütebilmektir!

Güneş, sıcak, parasızlık, daha kötü evdekiler Sustum. Susuşumu, çektiği nutku haklı bulduğuma vermiş olacak,

— Gel peşimden! — dedi.

Takıldım peşine. Uzun uzun yürüdük. Sinirlerimi bozan müthiş güneş, postallarına sıvaşan sıcak tozlar Ama ne de olsa herhangi bir iş ihtimalinin pırıl pırıl umudu vardı içimde.

Şehir dışındaki istasyon ambarına geldik. Acı acı mazot kokan birtakım merdivenler çıktık, serin hava-sıyla loş bir tahta kutuya benzeyen ufacık bir odaya girdik. Masasında birtakım kâğıtlara gömülmüş, süt-beyaz saçlı, geniş yüzlü, sivri çeneli bir memur bizi, bizi değil, baba dostumu görünce mubalâgalı şekilde yerinden fırladı. Sarılıp öpüştüler. Süt beyaz saçlı adam, baba dostuma iskemle ikram etti, bir yarenliktir tutturdular. Arada kahkahalar atıyor, yaşaran gözlerini avuçlarının içiyle siliyorlardı.

Bir ara ciddileştiler. Baba dostumun sırtı bana dönük olduğu için, yüzünü göremiyordum. Sütbeyaz saçlı adamın arada gözlerini bana çevirip tepeden tırnağa süzüşünden anlıyordum ki baba dostum bana dair bir şeyler anlatıyor!

Sonra yanıma geldiler. Baba dostum,

— İşte —, dedi —, tam istediğin gibi bir adam sana. Şeytana bile pabucunu ters giydirir!.

Bu kabiliyetimin farkında değildim.

Süt beyaz saçlı adamla uzun uzun baktık. Tilkiye benziyordu. Göz kırparak,

— Anlaşacağız öyleyse.. —. dedi —. Ne dersin?

— İnşallah...—. dedim.

Baba dostum bundan da mâna çıkarmış olacak, gene dikildi:

— İnşallah mı? Ne demek o? Yoksa burada da mı ukalâlık taslıyacaksın?

— Bundan önce taslamadım ki..

— Fazla konuşma!

Hakaret karşılığı «Ekmek» e kavuşmak hiç bir zaman iltifat etmediğim, edemediğim bir metottu. Ağzımdan baklayı tam çıkaracaktım, sütbeyaz saçlı adama döndü:

— En küçük ukalâlığında atarsın!

Neyse, işimiz, maaşımız, kesildikten sonra elinize geçecek paraya dair bilgi verdi: Maaşım yüz yirmi lira idi. Kesildikten sonra yüz lira geçecekti elime. Aklımı başıma toplayıp çenemi tutmalı, devlete millete dua etmeliydim.

Bir sürü kuru sıkıdan sonra çekip gitti.

Sütbeyaz saçlı yeni «Şef» im, yanıma döndü. Sık sık yaptığı gibi, göz kırparak sordu:

— Neyin olur bu ukalâ dümbeleği?

— Kim?

— Deminki, seni bana tavsiye eden!

— Hiiiç..

— Nasıl hiç? Binmiyeceği katıra yem takmaz o be!

— Baba dostum.

— Dostlukla filân da alâkası yoktur. Herif karaborsadan iyice yükünü tuttu. Vardır senden de bir çıkarı!

— Benden ne çıkarı olacak? Ne çıkarı olabilir?

— O halde büyük adam rolüne başladı. Hayır cemiyetlerine filân da burnunu sokmuş. Vagon dalgasından yarım milyon vurdu. Namaz mamaz.. Yarın iktidar partisine de girer, koyar adaylığını, gelecek devre oooooh, belki de milletvekili!

Kendi kendine konuşuyordu. Sonra gözlerimin içine kurşunî kurşunî baktı:

— Benim adım Atıf! — dedi —. İşletmede bana deli Atıf derler...

«Estafurullah» ı bastım. Sözümü ağzıma tıkadı:

— Estafurullah mı? Yiğit lakabıyla anılır aslanım. Bana numara yapmıya kalkma, yemem. Bak saçlarıma, bir tane siyah var mı? Değirmende ağartmadık bunları!

Odanın bir kenarındaki küçücük masayı gösterdi

— İşte masan. Burada iş pek yoktur. Konşimentolar dolacak, navlunlar hesap edilecek, vagonların tartı kartonları alınacak... İvır zıvırr. Ama gene de bütün gününü doldurur bu ıvır zıvırlar ha!

Hamule senetleri, gidecek malların demiryolu tarifesi gereğince ücretlerinin nasıl hesaplanacağını filan çabucak kavrayışım hoşuna gitmişti:

— Aferin, — dedi —. İlk bakışta gözüm pek tutmamıştı ama...

Ne olursa olsun, bir «İş sahibi» ydim artık. Akşam eve doludizgin koştum. Kızım kapı önündeydi. Beni görünce sordu:

— İş buldun mu babacığım?

«Buldum» deyince, kızın kucığımdan sıyrılıp eve öyle bir koşuşu vardı ki...

Az sonra benim karı, iki küçük oğlan, üç aylık kira borçlandığımız ev sahibi kocakarı, tekir kedi filan etrafımı aldılar:

— İş bulmuşsun doğru mu?

— Doğru demek?

— Nerde?

— Maaş kaç?

— Kesildikten sonra elimize sağlam ne geçecek?

— Pazarları tatil mi?

—

—

Kredim birdenbire yükselmişti. Âdeta zafer çiğlikleri içinde evden içeri peşin ben girdim. Islak kirpikleriyle karım yanıbaşımıdaydı. Kocakarı, «Bu günleri gösteren rabbine» şükreliyordu. En küçük oğlumsa kucağımda, yüzünü kıllı yüzüme sürerek bağırdı:

— Baba, baba... Aslan baba!

O gece geç vakte kadar bizim evi uyku tutmadı.

BİRTAKIM İNSANLAR

Âdem babalar, hapishanelerin en fakir, en harap. lâkin en kurnaz insanlarıdır. Onlar iki ayak üstüne kalkmış, konuşan birer solucandırlar. Bütün gün hapishane içinde, buldukları her delikten sızar, önlerine çıkan her çöp tenekesinden, karınlarını doyurmaya yarayacak öteberi ararlar; küflü ekmek parçalarından, soğan kabukları, zeytin çekirdekleri, marul, ıspanak, pırasa yapraklarına kadar neye rastlarsa.

Bazen âdem babalardan biri, kaynayan bir tencereye usullacık sokulur. İçi pislik dolu uzun tırnaklı elini yemeğe daıdırır, yemeği avuçlar ve hızla uzaklaşır.

Âdem babalar — vitaminsizlikten — ekseriya bir davul gibi şişerek hapishane revirinin bir kar-yolasında mosmor ölürler.

Âdem baba Emin de bunlardan biridir. Uzun boyludur. Omuzları çok geniş, fakat çok zayıftır. Gırtlığı fırlamış upuzun boynunun üstünde insana

lüzumundan fazla iri gelen bir başı ve kenarları buruşmuş ufacık gözleri vardır.

Emin o gün hapishanenin her yerinde gezdi, dolaştı, on ikinci koğuştta, söğütlü köyünden Recep ağanın ekmeğini çalarken yakalandı, dayak yedi, anasına avradına söğdüler, ensesini kaşdı, gitti güneşe yattı. Bir ara hapishane bahçesindeki ebegümeçle-rinden yedi, sonra gene koğuşları dolaştı, gene koğuldu, gene anasına avradına söğdüler, gene güneşe yattı. Ot otladı, sonunda, ikinci üstü müthiş bir sancıya tutuldu. Sancı midesini öyle buruyor, göbeği sanki bir burguyla öyle deliniyordu ki, dermanı kesildi, ıslak toprağa boylu boyunca uzandı. Güneşin altında kıvrıldı, açıldı, toplandı, bacaklarını gerdi, midesini yumruklarıyla bastırdı, ağzından acısular aktı, parmağını boğazına sokarak zorla istifra etmek istedi. Ne yapmak istedi ise nafile... Karnının ağrısı geçmedi.

O, hapishane bahçesinde, ana duvarın önünde, jandarma kulübesinin altında kıvrılırken, ikinci kısım teneffüsteydi. Nöbetçi jandarma da iki duvarın birleştiği köşenin üstündeki kulübesinde, pencereye yaslanmış ona bakıyordu.

Bahçede birer ikişer, üçer dörder, bazen daha çok, gidip gelen, gelen giden mahkûmlardan çoğu, onu kıvrılırken gördü. Lâkin o kadar... Kimse ne acıdı, ne de «Bir insan» ın yerde kıvranişından gözü yaşardı. Hatta biri, yanındakini dirseğiyle dürterek, — Numara! — dedi.

Emin neden sonra topraktan kalktı. Her tarafı dökülen paçavralarının içinde dikildi, Yumrukları midesinde, iki kat ola ola birkaç adım attı, durdu, belki gene yürüyecekti. Fakat midesinde, tekrar, hem de deminden beri duyduklarından daha müthiş bir buruntu, olduğu yere yıkıldı.

Şüphesiz herkes gene dolaşüyor, onu görenler oluyordu elbette... Lâkin... «nihayet bir serseri'ydi bu...»

Bir ara bir başkası, ayağa kalkmış bir başka solucan peydahlandı: Âdem baba Kaya Ali. Bu da yerdeki gibi bir paçavra yığınıydı ki burun delikleriyle baktığı zaman, anırmağa hazırlanan bir eşeği hatırlatır.

Kaya Ali yerdeki adama sokuldu. Elleri belinde, bir an, kısa bir an, bir hayvan kadar hissiz ona baktı. Sonra, çıplak ayağıyla yerdekinin böğrünü laf olsun diye dürttü:

— Kak lan.

Savuşup gidecekti.. Birden bir ihtimal «...bunu omuzlar götürürsem levire, beni de salarlar levire.» Gözlerinin önünden evvelâ bir tas çorba geçti, dumanı sıcak tüten bir tas.. Çorbanın kokusunu mide-sinde duydu, gözleri hırsla parladı, sonra, buna pek de imkân olmadığını sezdi, içini çekti. Yere bakıyordu. Gözlerini tekrar Emin'e dikti. Bu sefer de revirin çöp tenekesi aklına geldi. Marul, ıspanak, pırasa yaprakları, ekmek parçaları belki, zeytin çekirdekleri filan. İçinde gene bir ümit uyandı.

Kaya Ali, iki metre boyunda bir soba borusuna benzer, çömeldi, yerdekinin gene dürttü

—İmin lan, İmin. Kak hadi. Kak, kak levir'e...

Yerdeki adam, çektiği dayanılmaz acıyı açık eden avuç içi kadar yüzüyle ona baktı, cevap vermedi. Kaya Ali'yse hep o hayvan insiyakiyle sezdi ki, Emin yürüyemeyecek halde. Buna daha çok sevindi. Çünkü Âdem babalar revire pek bırakılmaz: «İkide birde açlık, hastalık numarası filan yapar, yiyeceklere sarkıntılık eder revirden öteberi çalarlar. Sonra bu afyonkeş serseriler hapishanede afyon bulamadılar mı mide ağrısını bahane eder, lâvdanom isterler. Afyon alacak paraları yoksa, revir mecbur değil ya onların harmanlığını düşünmeye... Lâvdanom, lâvdanom...

Kaya Ali yerdeki adamı kollarından kavradı sırtına aldı, hapishane idaresinin taş merdivenine kadar sürükledi. Merdivenin orda meydancılar, yani hapishanenin temizlik işlerinde kullandığı mahkûmlar

karşıladı: «Haydi bakalım yallah, dönün geri...» diye ters yüzü etmek istediler. Kaya Ali etine ateş basmışlar gibi bağırmağa başladı: Sizde Allah korkusu da mı yok? Herif ölüyor yahu. Biz bu vatanın evlâdı deel miyik? falan» Meydancılar istemeye istemeye inandılar. Eğer Emin yürüyebilse yalnız onu bırakırlar, Kaya Ali'yi geri çevirirlerdi. Lâkin Emin pis paçavraları içinde yatıyor, yumuk gözleri, bileğine inmiş başıyla oracıkta bekliyordu.

Hiç bir meydancı bahşiş çıkmayacağını bildiği yükün ucundan bile tutmaz. Kaldı ki leş gibi kokan «pis bir serseri» yi revire salla sırt çıkarsın.

Kaya Ali'yi omzundan hınçla iten bir meydancı, — Ulan —, dedi —, yemedim numaranı, neyse... Onu bırak sen çabuk in, yoksa bak ananı avradını...

Kaya Ali yerdekini sırtladı, revire çıkardı. Revirin demir kapısı kilitliydi. Emin'i oracığa bırakıverdi. bırakıvermesiyle de hemen unuttu. Açlığı içlerinde taşıdığı fersiz gözleriyle içeriye demir kapının ötesinde, revirin beton sofasını süpüren Mustafa'ya bakıyor, yutkunuyor, lafa neresinden başlarsa bu eski arkadaşını, 72.'ci Âdem baba koğuşunda 'cigara izmaritlerine zar attıkları, birlikte ot otladıkları, hapis haneden ucuz ucuz ekmek toplayıp dışarda birkaç misli kârıyla satan bir açık gözün bir gün ekmeklerini kapaştıkları eski arkadaşı Mustafa'yı kızdırmadan kapıyı açtırmayı düşünüyordu ki, Mustafa'nın çıplak ayakları etli ve kocamandı, Kaya Ali'yi gördü, görmesiyle de kan tepesine sıçradı. Kaya Ali'nin orada beklemesi kendisi için tehlikeymiş gibi öfkелendi, demir kapıya yürüdü.

— Ne var gene lan? Ne istiyon? Ha?

Kaya Ali çabuk çabuk, kekeleye kekeleye laf yetiştirmeye başladı, bir taraftan da işi patırtıya vermesi için Mustafa'yı yatıştırmaya çalışıyordu.

Bu sırada yerdekinin de aklına bir kurnazlık geldi. Durumunu çok tehlikeli göstermek için midesini bastırmağa, «Amman anam öldüm, öldüm öldüm!» diye

bağırmağa başladı. Bir yandan Kaya Ali, bir yandan Mustafa, öbür yandan yerdeki Emin'in uğuna uğuna bağırması gürültüyü artırdıkça artırıyordu. Bir ara Kaya Ali Emin'i ayağıyle dürttü:

— Kes lan! — dedi—, bir âmir ne duyar şimdi... — Gene Mustafa'ya döndü — Mustuva, Mustuva be, Mustuva... Bağırma be kardeşim, Mustuva...

Mustafa dinlemiyordu... Karşısındaki adamı hiç bir gün, hiç bir yerde görmemiş, onu asla tanımamış gibi davranıyor, Kaya Ali'yi terslerken sesini aşçı başı duysun diye mahsustan yükseltiyordu, çünkü daha bu sabah aşçı onu mutfağın bir köşesine çekmiş; Âdem babalara kapı açtığını görürsem, karışmam ha! » diye tembih etmişti.

—... Ben âmirimden emir almışım. Açamam kapı mapı. Âmirlerimin de bir bildiği var zahar. Bura imarethane değil. Ben senin yüzünden ekmemden olamam!

Kaya Ali boyuna yalvarıyor yakarıyor, Mustafa'nın karşısında ellerini ovalıyor, boynunu büküyor... Lâkin Mustafa inadına bağırıyor... Derken aşçı gözüktü. Aşçıyı görünce Mustafa, hemen yumuşadı, asık yüzü düzeldi, gülümsedi, ellerini önünde bağladı. «Vazifesini namusuylé yapan her uşak gibi» sahte bir hürmetle kenara çekildi. Aşçının bir şey sormasına meydan kalmadan, hemen atıldı:

— Get derim getmez ağa. Beller bura Peygamber yeri, şifa ocağı...

Kaya Ali'ye döndü:

— Burda kazan kaynamıyor, namussuz herif!

Kaya Ali onu dinlemiyordu.

— Aşçı başı, aşçı başı be. N'olursun be aşçı başı... Şu çöp tenekesini...

Aşçı birden kızdı. Hapishane müdürü, kâtip, doktor, baş gardiyan, gardiyanlar ona kaç sefer tembih etmişlerdi: «... Bu serserilerin ölmesi hep pislikten. İnsan çöp tenekesinden mikroplu öteberi yer mi?

Geberdikleri bir şey değil, ilâçtı, şuydu buydu boşuna bir sürü masraf oluyor.»

Din, iman, Allah, kitap karışık bir parlayışla Mustafa'nın elinden anahtarı kapan aşçı,

—.. Gidecen mi, gitmiyecen mi lan... — diye kapıya atıldı. Aşçının niyetini anlayan Kaya Ali korktu, direk gibi boyuyla merdivenleri koşarak indi gitti.

Emin'e gelince, o, hâlâ iki kat inliyor, Kaya Ali'den alınamayan hıncın kendinden alınacağını, neredyse böğrüne yahut baldırına atılacak tekmeyle soluk almadan bekliyordu.

Tekmeyi Mustafa attı, hem de tam böğrüne. O zaman Emin, hayaları burulan bir hayvan gibi böğürerek taş merdivene boylu boyunca serildi. Canı sahiden acımişti ama, bu kadar yaygara da «numara» ydı.

Tekme attığı adamın buralara varacağını ummadığı böğürmesinden fena halde ürken Mustafa, fena bir şey yaptığını, «Âdem babanın» gürültüsüne aşağıdakilerin neredyse koşacağını, bununsa kendi için hiç de iyi olmayacağını hesap etti. O bilir ki, hükümet, adamını bu türlü süründürür, icabında asar, hapseder ama, «ciğeri beş para etmez birine» bir hata getirdin mi, senden hesap da sorar!

Gürültüye başgardiyan geldi. Esmer, kısa boylu, tıkız biriydi ki, yüzü ille fakir fukaraya hiç gülmezdi, ne olduğunu sordu. Şimdi aşçı, başı iri bir at kesanesini hatırlatan adam, az evvel kendi önünde el ovalayan meydancı Mustafa gibi küçülerek başgardiyanı durumu anlattı: «.. hiç bir şey olmamış... Ser-serinin numarası... Zaten malum, bunlar âdem baba takımı...»

Aşçı durumu aydınlatırken meydancı Mustafa bembeyaz yüzü, korkudan pörsümüş bakışlarıyla, dikiliyor. «... Allah vere bir koku çıkmasa da ekmemizden olmasak.» diye aklından geçiriyordu. Başgardiyan, «Peki, yatırın!» diyecekti ki, helâya gitmek üzere odasından çıkan hapishane müdürü revir merdi-

venindekileri görünce ilgilendi, revir kapısına geldi. Bu sefer başgardiyan, revir aşçısının az evvel kendi önünde düştüğü durumu hatırlatarak, zorlama bir saygı içinde «mesele»yi anlattı. İş zaten önemle dinlemeyen, her gün bunun gibi, hatta bundan da beter nice vakalarla karşılaşmaktan gelen bir kanık-sayıyla müdür, başgardiyanın «izahı» ndan hiç bir şey anlamadı, sadece,

— Pekâlâ pekâlâ, yatırın! — diye söylenip savuştu.

Emin'i revire aldılar. O, revir sofasındaki tahta sıraya oturmuş, yumrukları midesinde, iki kat, hafif hafif inlerken midesi hâlâ sahiden sancılanıyordu, hiç değilse doktorun vizite gününe kadar üç gün, karyolada yatacağı, karnını doyuracağı için memnundu.

Mustafa'ya gelince, o da işlerin «mayna» oluşuna seviniyordu. Çünkü, meselâ, Sen kim oluyorsun da tekme atıyorsun eşşoğlu..» falan diye «şu pis âdem baba» yüzünden kovulur, gene 72'ci Koğuşu boylayabilirdi.

Sofayı süpürmek için süpürgeyi tekrardan alırken gözleri Emin'e kaydı. Ona yeni baştan kızdı:

Şuraya geldik ya, dolarlar gayri...» Tam bu sıra mutfaktan çıkan aşçı'ya sıırttı:

— Dayı, biliyon mu, yani hükümat bir şey dlme-se, anam avradım olsun hani şu keranacıyı iki yumrukta...

Âdem baba Emin bunları duydu, lâkin aldırış bile etmedi.

GARSON

Kulaklarına geçmiş kocaman fötr şapkası altında bir deri bir kemik... çay, kahve, nargile, nargileye ateş koşturup duruyordu. Şapkasının açık kül rengi, kirden morarmıştı. Fırlak elmacık kemiklerinin sivri sivri parladığı ince yüzü hafif bir sakalla örtülüydü. Ufacık gözleri yuvalarında kaybolmuştu âdeta. Sırtında hâki renkte, omuzları apoletli bir izci gömleği, bacağına bol mu bol, kirli mi kirli, yamalı mı yamalı gri bir pantolon. Elbisesi içinde sanki beden yoktu. Bir korkuluğu hatırlatıyordu. Ayağındaki postallarsa, herhalde Tahtakale'deki bir eskiciden yok pahasına düşürmüş olmalıydı. Yer yer yamalı, yer yer patlaklı.

Müşterilere çay, kahve götürüp, boşları getirirken sallanıyordu.

Evli miydi? Çoluk çocuğu var mıydı? Çoluk çocuktan geçtim, anası, babası, kaynanası filân var dı da, bütün bu boğazları beslemek için mi uykusuzluktan böylesine haraptı?

Çayımı getirdi. Yüzüme bakmadan masanın kirli mermerine bıraktı. Aklımdan geçenleri sormamak için kendimi zor tuttum. Yüzü öyle asık, canı öyle sıkın dı ki, azarlanmaktan korkuyordum. «Sana ne? Sen kendine bak!» diyebilirdi.

İkinci, üçüncü çaylarımı da hep aynı bıkkınlıkla getirdi, aynı bıkkınlıkla boşları götürdü.

Hiç bir şey sormadan kalktım. Kalktım ama, kalabalık bir ailenin geçim yükü altında ezildiğini sandığım bu adamcağıza, karınca kararınca bir yardım yapmaktan da kendiml alamadım: Bir gümüş lira çıkarıp uzattım. Aldı. Kahve ocağına gitti, çay paralarından arta kalan ufak paraları getirdi, masamın mermerine bıraktı. Tam çekilip giderken:

—Sizde kalsın! — dedim.

Küfür yemiş gibi sertçe baktı:

— Niçin?

— Bahşiş.

Kenarları kurumuş ufacık gözleriyle yüzüme kara kara baktı, küçümseyerek, nefretle.

Çekildi gitti.

Davranışında, olağana aykırılık görmüyordum. Tam tersi. Belki de dünyanın pek çok garsonu memnun olurdu davranışından.

Kirden morarmış fötrü, omuzları apoletli hâki gömleği, geniş pantolonu, yamalı postalları...

Kuvvetli bir tokat yemiş, karşılık verememiş gibiydim. O ise, hiç bir şey olmamış gibi, kahve ocağına gitti, çayı aldı, kahvenin ta öbür başındaki müşteriye götürdü.

Peki ama, niçin almamıştı? Azımsamış mıydı? On beşerden üç çay karşılığı kırk beş kuruş bedel, elli beş kuruş bahşiş azımsanabilir miydi?

Kafası usturayla kazınmış lriyari kahveci yanıma geldi:

— Paranızı cebinize sokun.

— Niçin? Ona bahşiş olarak bırakmak istemiştim.

— Almaz. Bahşışı sadakayla bir tutar.

— Peki, evli değil mi? Çoluk çocuğu yok mu?

— Yeryüzünde dikili fidanı yok. Benim kahve

ocağında yatar kalkar. Otuz senedir bu meslekte. Evlenmiyor. Çoluk çocuk insanın belini büker, düşmanına avuç açtırır diyor...

Paramın üstünü alıp cebime koydum. Tokatlanmış kadar yeniktim.

O ise, kulaklarına geçmiş kirli fötrü, omuzları apoletli kirli hâki gömleği, kirli pantolonu, yenleri patlak yamalı postallariyle kahve ocağından masalara, masalardan kahve ocağına...

Kahveden usulcacık çıktım.

DEĞİŞEN DÜNYA

Daha düne kadar yakın bir geçmişte, hatırlıyorum, yaşlılar hemen her değişiklik, ya da küçüklerin, hoşlarına gitmeyen davranışları karşısında tuhaf tuhaf bakar:

— Dünya — derlerdi —. Değişiyor dünya!

Otomobil, sonraları uçak karşısında aynı şeyi dediler:

— Dünya değişiyor kardeş değişiyor. Yaşayan görür. Durun bakalım daha ne icatlar çıkacak..

Ama daha çok da gençliğin taşkınlığı karşısında gözlerini büyük büyük açarak:

— Kıyamet alâmetleri.. — dedikleri olağandır —. Nesil azıyor. Gün gelecek büyük küçük bilinmeyecek!

Büyüğün küçüğe değer vermez, ondan mutlak saygı beklerliği değişmez, büyükler hizaya gelmezlerse, küçükler de ne yapsınlar? Bir saygı, iki saygı. Gençlik, delikanlılık.. İsmi üstünde, kanı deli demek.

Geçen sabah Unkapanı'ndan bir otobüse bindim. Otobüs tıklım tıklım. Saraçhane, Aksaray ille de Beyazıt'ta kızlı erkekli, irili ufaklı öğrencilerin saldırısına bir uğradık ki sormayın. Bu saatler öğrencilerin okullarına yetişebilmek için ellerini ayaklarını çabuk tutmak zorunda oldukları saatlerdir.

Sıkıştıkça sıkıştık. Sıkıştık ya, öğrenciler kalabalığının tam da ortasına düşmüşüm. Kuş cıvıltıları gibi, kahkaha, yaşama sevinciyle dolu bir cıvıltının ortasındaydım. Hiç beklemediğim anda kıpkırmızı yanakları, vara yoğa attığı kahkahası, «matraklığı» yıla pek öyle yaşlıya maşlıya aldırıp protokola riayet edeceğini sanmadığım ateş gibi bir delikanlı otuduğu yerden edeple kalktı:

— Buyurun amca, — diye yerini bana verdi.

Bir yer bulup oturmaktan değil, delikanlının tarzından memnun olmuştum. Demek «vurdum duymaz, incelikten anlamaz nesil...» diye iftira ediyorlardı? Ediyorlardı elbette. Gençliğe, gençliğin kanı deliliğine hoşgörüyü bakmak elbette lâzımdı. Nitekim çevremdekilerin konuşmalarına safi dikkat kesildim:

— Sist Lâle, Lâle kız!

Kırmızı yanaklı, neşeli, boyuna bir şeyler anlatan bir orta okul öğrencisi. Habire anlatmada.

— Sana söylüyorum be Lâle.

Ulan amma da matrak be yahu!

Sabrı tükenen delikanlı kızı dürttü :

— Kız baksana!

Kızın canı yanmış olacak, huysuzlaştı :

— Ne var be?

— Üniversiteli sarışın bir hıyar var. O mu Cavidan'ın dalgası?

Kız sertçe döndü :

— Ağzını topla!

— Vaay, baltayı taşa mı vurduk yoksa? — Arkadaşını dirsekledi —. Çakıyorsun ya Demir?

Kız alı al, moru mor :

— Çakıyor, sen de çak ne var? Benim dalgam, n'olacak?

Kahkahalar. Bir kumral öğrenci sordu :

— Kaç numara bu?

Kız da gülüverdi :

— Otuz!

Sollardan bir başkası :

— Yüz otuz mu dedin?

— Aşk olsun Erdal, beklemezdim senden...

Gözlüklü, ufacık bir oğlan söze karıştı :

— Yoksa Erdal da...

— Evet, evet, evet!

Öteki kızlar çığlık halinde gülüştükten sonra, âhû gözlü bir esmer :

— Canın sağ olsun değil mi? — dedi.

Yırtık kız :

— Tabî — dedi.

Lâleli durağına gelmiştik. Durakta başka kız öğrenciler. Otobüsteki arkadaşlarını elleriyle selâmladılar. Oğlanlardan biri :

— Suna mıydı o Suna mı? — dedi.

Deminki kız başını salladı :

— Evet.

Yuvarlak yüzlü oğlan :

— Bitiyorum kıza — dedi. Söyle de benimle konuşsun!

Kız nedense ciddiye aldı bunu

— Sahl mi?

— Sahi tabî.

— Neresini beğeniyorsun o solucanın?

— Baaak!

— Evet vaaak. Neresini?

— Ester Vilyams'a benziyor be...

— Nah sana. Ben de seni zevk sahibi sanırdım..

— Sana boşveriyorum diye mi?

Kızlar kahkahalarını bastılar. Belli ki arkadaşlarının bozum olmasına sevinmişlerdi. Berikî mosmor kesildi :

— Kimin kime boşverdiği malûm. Öyle değil mi Şenay?

Belediye durağına yaklaşıyorduk, kalkmam lâzımdı. Kalktım. İneceklerle birlikte ön kapiya itildim. Yaka, paça, kravat, kaşkol, palto birer yanda kendimi otobüsten dar attım.

Evet dünya değişiyordu, değişecekti elbette.

HAKSIZ

Ortalığın şu geçim sıkıntısı arttıkça, hepimizdeki bunaltı, kavgacı, sinirli hal sürüp gidecek. Bakıyorum pek çok insan, pantolon ceplerine sokulu elleriyle ortalıkta küfür gibi dolaşıyor. En önemsiz bir söz, ya da davranışlar, pek çoğumuzu alev almış ispiro gibi parlatıveriyor.

Geçende Karaköy'de, Cağaoğlu'na giden dolmuşların beklediğı durakta kuyruğa girmiştim. Hava soğuk, hafiften yağışlı. Millet, otobüs mü olur, dolmuş mu, kaptıkaçtı mı, hurraaa!

Bizim Cağaloğlu kuyruğı uzadıkça uzuyor. Gel gelelim dolmuşlar, en çok da böyle havalarda nazlı mı nazlı. Gelmesine geliyorlar ya, daha çok Sırkeci, Aksaray durağına yanaşıyorlar. Aksaray seferi galiba en kârlısı. Köprü, Eminönü, Aksaray. Unkapanı'ndan yolu toparlar da Bozdoğan kemerinin altından geçti mi, Saraçhane'den aşağı anahtarı çevir, asfalttan aşağı benzin yakmadan iniver.

Cağaloğlu öylemi ya? Köprüyü geç, Yenicami

arkasının taşıtları tıkanmışlığında âdeta santim santim, metre metre ilerlemekten sinirlerin berbat olsun, sonunda da elli kuruşcuk al. Nerde Aksaray seferinin daha çok parayla az yorgunluğu, nerde Cağaloğlu'nun az parayla çok yorgunluğu!

Tartışmalar durakta başlamıştı. Baga gözlüklü, koca göbekli, rölöve şapkalı bir adam sıra mıra dinlemeden gelmiş ortalarda bir yere girivermişti. Tabii haklı homurtular :

— Beyefendi, sist beyefendi!

«Beyefendi» oralı bile değil.

— Heey beeyefndi!

Gene hava.

— Ulan beyefendi!

Duymuyor, duysa bile kös dinlemiş herif, aldırıyor, karşıda, yarım soluna düşen denize bakıyordu:

Bir başkası

— Heey ekselâns — dedi —. Sana söylüyorlar!

«Heey ekselâns» sözüne kızmış olacak, sertçe döndü

— Ekselânslara heey denmez, ayıptır!

Ekselânsa heey diyen uzun boylu adam da sinirliydi :

— Sıra tanımayan ekselânsa heey de denir, oha da!

Kahkahalar arasında «Ekselâns» sıradan çıktı, uzun boylu adamın yanına geldi. Bağırıp çağırarak, belki de tokat atacaktı ama, beriki uzun boylu, çok da güçlü gözüküyordu. Başını lâhavle çekercesine sallayıp uzaklaşırken bir başkası :

— Yörrüüüüü — dedi.

Tam bu sırada ard arda iki dolmuş geldi, yanaştı. Beşer'den on kişiyi alıp götürdü. Gidenler arasında «Ekselâns» da vardı. Koca göbekli, бага gözlüklü, beyefendi tavırlı... Herhalde omlete, kızartmaya, patlıcan doimasına bayılır, yaşamak için değil, yemek için yaşar diye düşündüm. İktidar partililerinden birinin il, ocak, bucak başkanı değilse bile, yakını oldu-

ğundan, her yerde işini herkesten önce gördürüvermeğe, cennetlik canını cendereye sokmağa alışmamışlardan olmalıydı.

Yeni, gri bir dolmuş. Sıradaki biz beş kişi de hurraaaa...

Radyoda oynak, kıvrır kıvrır bir halk türküsü.

Köprüyü geçtik. Yeni camiin arkasındaki taşıt kalabalığına takıldık usulen. Tam lambanın önündeyiz. Yeşil yanıverdi. Dolmuşumuz tam zamanında durdu ama, sinirli biri gene de :

— Gözün kör mü be, dursana be!

Sizi temin ederim, araba ona değil, o arabaya çarpmıştı.

Şoföre baktım, sesini çıkarmamıştı ama, belli, sinirlenmişti. Gözü bana ilişince :

— Arabamı sakatlıyacaktı.. — dedi.

Gülüştük.

Kırmızı yandı. Yâni yayaların durması lâzım değil mi? Hayır. Geçen geçene. Bizimki bekliyor. Bir kocakarı birden. Geldi geldi arabamıza tosladı. Pür hiddetle :

— Ayol çekilsene yoldan! — diye bağırdı.

Şoför gene gülümsüyor. Arkadan, arkadaki arabaların haklı klâksonları. İyi ama, geçme durmuyor ki. Genci, yaşlısı, orta yaşlısı... Lambanın ne kırmızısına aldırıyor, ne yeşiline.

Bizimki artık gaza bastı. Yanından hızla, öfkeyle geçen yeşil bir dolmuşun bitirim, afili şoförü bu sefer :

— Ne sallanıyorsun be, yürüsene! — diye bağırdı.

Şoförümüz ona da :

— Sen de haklısın arslanıml — dedi.

— Ya sen? — dedim.

Güldü.

— Hak değirmende olur âbi. Bizimki dolmuş. Dolmuşçunun hakkı yok, olmaz. Trafik haklıdır, müşteri haklıdır, tâmirci haklıdır...

Çok, ama çok kuvvetli bir fren. Araba zınk, durdu. İçindekiler alabora oldular. Haykırışlar :

— Ayol noluyorsun?

— Ne biçim fren yapış o?

— İçimizi dışımıza çıkardın birader!

— Böyle de fren olmaz ki!

—

—

Şayet o freni o keskinlikte ve tam zamanında yapmasaydı, usulsüz, haksız bir geçişe kalkmış yaşlıyı ezecekti. Böyle olduğu halde gene kızmadı. Arkasına döndü, sinirli gülümseyişiyle :

— Siz de haklısınız — dedi.

ÖLÜLER VE DİRİLER

Şişli camiinin ölüleri yıkadıkları odalardan birinin kapısı önünde toplanmış kadınların ağızlarını bıçaklar açmıyordu. Yıkanan ölülerin sahipleri oldukları rujsuz dudaklarından, eski üst başlarından belli. Felâket gününde boyanılmaz, iyi giyinilmez, gülünüp söylenmez.

Gözlüklü ufak tefek bir kadın cami avlusunu boydan boya geçip, geldi, başı önüne eğik yaşlı kadınlardan birine yaklaştı, kulağına bir şeyler söyledi. Kulağına bir şeyler söylenen kadın, tahta sıradan kalktı, az ilerimde dikilen uzun boylu, zayıf, sevimlice bir adama yaklaştı, matbu bir dua kâğıdını nereden, kimden alabileceğini sordu.

Adam gülümsedi

— Ne yapacaksın?

— Cenazem vardı da, göğsüne koyacağım.

Uzun boylu, zayıf adama göre, sağlığında beş vakit namazını kılmış, orucunu tutmuş, Allah'ın haram dediği şeylerden sakınmış bir ölünün, değil dua kâğıdına, Peygambere bile ihtiyacı yoktu.

Kadınsa bir türlü kanmıyordu.

Bir münakaşadır başlamıştı ki, ölü taşıyan siyah otomobil üçüncü sefer camiin önüne geldi. Erkekler koşuştular. Cenazeyi yıkama odasına taşıyacaklardı ama, nedense birden bir çözülme oldu. Kimse cenazeye elini sürmek istemiyordu. Sebebini sordum. İceliyle değil, intihar yoluyla ölmüş. Binaenaleyh, Rabbil'âlemine âsîlik etmiş. Böyle âsî bir ölüye yardım etmekle zülcelâle karşı «Günâh-ı kebair» işleyemezlermiş...

Ölü arabada kalmıştı.

Araya uzun boylu, zayıf adam girdi

— Ben sizin gibi düşünmüyorum — dedi —. Siz yanlış düşünüyorsunuz!

— Niye? — dediler —, niçin yanlış düşünelim?

— Yanlış düşünüyorsunuz, çünkü, evet, intihar etmiş bu kadın. İyi bir hareket değil, ama, niçin etmiş? Canına kıymasına sebep neymiş? Bunu niye düşünmüyorsunuz?

Kısa boylu, kalın enseli biri

— Niye ederse etsin — dedi —. Bana ne?

— Sana ne ha? Karnın tok, sırtın pek galiba...

— Olabilir.

— Yardım etmiyecek misiniz şimdi bu kadınca-
cıza?

Kimseden ses çıkmadı.

Uzun boylu, zayıf adam kıpkırmızı kesilerek :

— Müslümanlık bu değil — dedi —. Hayır. Bu değil müslümanlık!

Arabaya tek başına yaklaştı, cenazeyi omuzlayıp, yıkanacağı odaya götürüp bıraktı.

Bir münakaşanın başlayacağını sanmıştım. Öyle olmadı. Gassâl, yani ölü yıkayıcı olduğunu sonradan öğrendiğim uzun boylu zayıf adam, unuttu ötekileri. Başladı tatlı tatlı anlatmaya: Birinci büyük Harpte Çarlık Rusyasında esir kalmış. Dokuz arkadaşıyla birlikte kurşuna dizilmişler. O da ötekiler gibi oracığa yığılıvermiş. Bir zaman sonra kendine gelmiş. Hay-

ret! Tek kurşun isabet etmemiş meğer. Ölülerin arasından sıyrılıp çıkmış. Koca Rusyada dokuz yıl, tamam dokuz yıl, aç biilaç dolaştıktan sonra memleketle gelebilmış. Memlekette herkes öldü biliyormuş. Sağ olduğunu resmî makamlara kabul ettirene kadar akla karayı seçmiş.

Usta bir hikâyeciye, yahut romancıya benziyordu. Derken saçları permanatlı, kısa boylu, kalın bir kadın, bir karış iskarpinleri, rujlu dudakları, küpele-ri, yüzükleri ve teessürden çok çalımla, numaradan çatılmış kaşlarıyla çıka geldi. Oradakilere olsun dönüp bakmaya lüzum görmeden, sağa gitti, sola gitti. Çaresiz, sordu :

— Ablam nerde yıkanıyor?
Kimse cevap vermedi. Kızmışlardı çalımına besbelli.
Yalnız gassâl, yanına gitti. Görüştü, konuştu. Döndü : İntihar etmiş, az evvelki cenazenin, kız kardeşiymiş!

Kimse üzerinde durmadı.
Az sonra ölü yıkayıcı kadınlar, beyaz iş gömlekleri, lâstik eldivenleriyle ölü yıkama yerinin kapısında belirip, cenazelerin hazır olduğunu söyleyince, bir hareket başladı. Gassâl da, «Allah rızası için» yardım etmek üzere cenazelerin bulunduğu odaya girdi.

Birden çaçaron bir kadın sesi
— Çıık, çık dışarı terbiyesiz adam! Çırılçıplak ablamın cenazesi yanında ne işin var? Çık diyorum. Fazla konuşma, çıık!!!!

— Hanım, hanımefendi...
— Hâlâ konuşuyor, hâlâ konuşuyor! Lâf istemiyorum. Terbiyesiz, utanmaz adam, rezil, adam. Şimdi seni polise veririm!!!!

Uzun boylu gassâl, sapsarı yüzüyle çoktan dışarı çıkmış, dert yanıyordu :

— Cenazeler kefenlenmiş, tabuta konmuş... Sonra, ne münasebet efendim? Cenaze başında böyle şeyler düşünülür mü?

— Hâlâ konuşuyor, hâlâ konuşabiliyor. Terbiyesiz adam!

Gittikçe artan bir öfkeyle camiyi hop kaldırıp hop oturtuyordu. Gözleri yuvalarından fırlamıştı. Eli ayağı titriyordu. Araya girenlerin himmetiyle teskin olup bir kenara çekildi ama, hâlâ yan yan, ters ters bakıyor, tükürür gibi, bir şeyler söylüyordu.

Cenaze sahipleri cenazelerini aldılar. Sıra ona gelmişti. Hiç kimse el sürmek istemedi gene. Az evvel bangır bangır bağırıp, kıyametleri koparan kadın yelkenleri indirmiş, etrafa suçlu suçlu bakıyordu. Kendisine yardım edecek birini aradığı belliydi. Baktı ki ortalarda, demin bağırıp çağırdığı adamdan başka, kimseler yok, hırsından kıpkırmızı kesildi.

Bir ara :

— Allah kahretsin — diye söylendi —. Ben şimdi ne yapacağım?

Sonra, kendini tahta sıraya bıraktı, başladı ağlamaya.

O zaman, işte tam o zaman, uzun boylu gassâl gülümseyerek yaklaştı, izin verirse cenazeyi kendisinin kaldırmak istediğini söyledi. Kadının başı ümitle kalktı. Karşısında az evvel payladığı adamı görünce, sapsarı kesildi. Başı önüne düştü.

Gassâl'sa, ölü yıkama odasına dalmış, çaçaron kadının cenazesini omuzlamış, cami kapısındaki ölü otomobiline koşturuyordu.

KART KEDİ

Gece şarıl şarıl yağan yağmurdan sonra, sabahleyin hava açmıştı. Pembe pembe parke taşları da tertemiz. Böyle sabahlara bayılırım. Dünya gıcır gıcır yıkanmışçasına tertemizdir. Her şey billurdan gibi!

Semt kahvesi. Kahvenin cigara dumanı, küfürlerle kirlenmemiş havası, taze çay. Her şey, insanı şair yapacak kadar temiz, zevkli, hoş. (Bütün bunlar insanı şair yapmağa yeter mi bilmem ama, neyse).

Yeni silinmiş camın önünde tek başına oturmuş, yakın fabrika ya da iş yerlerine koşuşan kadınlı erkekli çocuklu kalabalığı seyrediyordum. Derken, şakacı, gürültücü, sulu bir kalabalık geldi camın öbür başındaki masaya oturdu. Boyuna konuşuyor, incir çekirdeğini dolduramaz şeylere katıla katıla gülüyorlar. Biri hariç, ötekiler çok genç. Genç oldukları halde yaşlı arkadaşları kadar hızlı değiller. Bir ara yaşlı adam

— Aaaah ah — dedi —. Şunları görmüyor muyum, yüreğimin yağı eriyor!

Hasretini çektiği küçük işçi kızlar.

Sarı saçlı arkadaşı

— Sübyancı seniii! — dedi.

Esmeri ekledi :

— Kart kedi!

Kahkahaları top gibi patladı.

— Elbette kart kedyim, gözüm fındık farelerin-

de. Ayp mı? Garson oğlum çayları... Bana bir de nargile yap!

Fabrika borusu ötüp, gecikmiş işçiler iş başına koşarak geçip gittikten sonra sokak tenhalaştı. Artık bakacak kadın, kız kalmamıştı pek. Çaylarıyla nargilelerine döndüler.

Mavi gözlüleri «Kart kedi» ye

— E ekmekçi anlat bakalım

Nargilesini tokurdattıktan sonra

— Ne anlatayım?

— Fırında sürdüğün krallığı be!

Gözleri mahmurlaştı bir an Kart Kedi'nin. Son-

ra

— Bırak — dedi —. Dertlerimi depreştirme...

Vardı bir ellilik. Saçlarının yarıdan çoğu ağarmıştı ama, dökülmemişti. Üstü başı düzgün. Sırtında iyi bir terzi elinden çıktığı belli, gri bir palto pardesü.

— Benden size baba nasihatı oğlum — dedi —. Evlenecek misiniz? İstanbul'dan değil!

— Niye?

— Hemen hemen el değmemişi yoktur da ondan!

İçlerinden biri bayağı alındı. Kimbilir, belki de gelinlik kız kardeşi vardı

— Senin gibi ırz düşmanları İstanbul'da yaşarsa tabii — dedi.

Kart Kedi kaba kaba güldü

— Canım sağ olsun!

— Öyle ya, sana göre ne var? Dünya yansa içinde hasırın yok!

— E oğlum, zamparalığın şartı bu. Duvarına çivi

çaktırtmıyacaksın. Ben niye evlenmedim bunca yıl? Evlensem sizin kadar çocuklarım olurdu şimdiye kadar. Neme lâzım? Evimi silip süpürenim, çamaşırlarımı yıkayanım var. Hem de o biçim. Gel kızım yıka şu çamaşırları, süpür, sil, al mangırını. Öşürümüzü aldığımız da cabası...

Bir başkası

— Fırın — dedi —. Fırın. Fırını anlatsana!

Güldü

— Garson, çayları tazele!

Garson geldi, boş bardakları aldı, nargilenin de ateşini tazeledikten sonra, Kart Kedi başladı

Bir tarihlerde İstanbul'un kalabalık, fakir semtlerinden birinde fırın işletiyormuş.

— Kraldım fırında be kral! Dükkân benim, âmir de, memur da ben. Kıyak bir odanı vardı dükkânın arkasında. Karyola maryola... Rakı, şarap, meze filân, ooh. Sabah sabah geçerim tezgâha. Uykudan yeni kalkmış yavrular ki, onuç, on dördünde. Göğüsleri mandalina, mandalina. Ekmek alacaklar, börek tepsisi getirmişler. Ona dönerim, kız bu ne surat? Koynumda yatmadın ya! Ötekine dönerim, ne bu göğüsler? Şu entarinin biraz genişini giysen de insanı sabah sabah günaha sokmasan olmaz mı? Başlarlar fıkır fıkır.

— Sonra?

— Sonrası malûm. Sonrasını onlar ayarlârlar ama. birbirlerinden habersiz!

— Hepsi de sağlamcı mı?

— Yok canım...

— Ya?

— O biçim işte. Sağlamcılar da yok değildi. Vardı. Teyze yanında, dayı yanında sığıntı. Sinemaya gidecek, ne bileyim üst baş alacak... mangırı yok. Üçün beşin yolunu bulurlar. Akşam dudaklar boyanmış, haydi semt sinemasına!

Kalın bir ses

— Allah! — dedi.

Hep baktık Saçı başı ak pak olmuş, yaşlı bir
adlam.

Kart Kedi güldü :

— Ne o babalık? Gençliğini mi hatırladın?

«Babalık» bastonuna dayanarak kalktı :

— Allah islâh etsin — dedi.

— Boşver be!

— Kırkından sonra azanı teneşir paklar...

Ardında matrak kahkahalar, kahveden ağır ağır
çıktı.

CILIZ

Lâpa lâpa karların savrulduğu günlerden biri. Beyoğlu'ndayım. Kar savruluyor ki göz gözü görme-mecesine. Taşıtlar tek tük. Haksız da değiller ama, biz? Biz taşıtsızlar? Adımlarını açıp hızlanamazsın. Sıkıysa hızlan. Ayağın her an kayar, yuvarlanabilirsin.

Derken ense kökümde kalın bir ses

— Merhaba yahu!

Hani «merhaba»nın da, «nasılsın» diye sormanın da bir sırası vardır. Bu havada ne «merhaba», ne de «nasılsın».

Çaresiz durdum O!

Yıllarca öncenin sıcak bir güney ili Ortaokulunda tanışılmış, kara, kuru, uzun, ürkek bakışlı bir arkadaş. Futbol oyunlarımıza girmez, kazara girse bile topa vuramaz, koşmağa kalksa ayakları dolaşıp yuvarlanır...

— Ne o? Bakıyorum merhabama hasbî geçiyor-sun?

Aslında hasbî falan geçtiğim yok. Hava rezalet.

Ustelik şaşırtmıştı da beni. Nasıl şaşırmıyayım ki, o muydu bu? Yani kara, kuru, upuzun, beceriksiz mi beceriksiz gölge mi? İmkânı yok. Bu iriyarı adam o cılız gölge olamaz. Boy aynı boysa da, kalıp, kıyalet... Sırtında öyle esaslı bir lâcivert palto vardı ki, insan kazara içine girse, şu lâpa lâpa karlı havada hani buram buram terler mi terler!

— Yoksa tanıyamadın mı?

— Ayıp ettin cılızciğim, tanıyamaz olur muyum? Hani annen el çamaşırlarına, tahtasına giderdi de sen, gittiğiniz evin mutfağından tâze `ekmekle beyaz peynir uçlarırdın?

Kalın altın yüzükler bulunan etli, kocaman eli havaya kalktı

— O kesik!

Şaştım

— Niye?

— Eski çamlar bardak oldu!

Koluma girdi

— Geç şimdi bir yaprak bunları. Seni arkadaşlarıma götürüyüm de gör bak adamlık nasıl olurmuş belle...

İstiklâl caddesi üzerindeki içkili lokantalardan birine girdik. Vakit henüz ikindi bile değil. Lokantada kimseler yok. Yalnız, dip masalardan birinde karşılıklı oturmuş iki kişi, dikkatle bakılınca göze çarpıyor. İki de bizimkinin tomruğundan biçilmiş. Önlerinde yarım kiloluk bir Kulüp rakısı, balıktan yalancı dolmaya, istakozdan fûme dile kadar mezelerin çeşidi. Çeşidi ama, onlar rakılarını gene de kaba leblebiyle içiyorlar.

Akları pembeleşmiş gözleriyle bize kanlı kanlı baktıktan sonra, lâcivert atlastan kravatının üstüne yağlı boyayla kırmızı pençeli bir sarı kartal resmedilmiş olanı, bizimkine sordu

— Ehli keyfin keyfini kim tâzeler?

Bizim cılız beni gösterdi :

— Arkadaş hem hemşeridir, hem de feylesof!

Herkesçe bilinen tekerlemeyi çâresiz yapıştırdım :

— Tâze elden, tâze pişmiş, tâze kahve tâzeler! Oktavı çok yüksek, gümrah kahkahalar. Ardından da :

— Buyur kardaş, sen de bizdenmişsin...

Gösterilen yere geçip oturdum. Hal, hâtır, hoş beşten sonra bizimki benim kimliğimi kısaca belirtti. Sonra da

— Babası çok değerli adamdı ya — dedi —, buna kulağasma...

Bakışlarım, elimde olmayarak, ona mı kaymıştı?

— Yalan mı? — dedi —. Değerli ve de büyük adam değil miydi? — Arkadaşlarına döndü — : Bunun babası bir oturuşta yarım kuzu, üstüne de yarım kilo bakiava yedi şerefsizim!

Beni elinin tersiyle itti :

— Babasının tırnağı bile olamaz!

— Belki haklısın ama — dedim —, babamın bir oturuşta yarım kuzu, üstüne de yarım kilo bakiava yediğini hiç görmedim!

Bana acıyarak baktıktan sonra gine arkadaşlarına :

— Çocuk bu çocuk... — Biraz sinirli bana döndü — Feylesofluk karın doyurmaz oğlum. Senin ka-lemle on yılda kazanamayacağını elin oğlu bir saat-ta... Öyle değil mi ama?

Arkadaşları

— Öyle — dediler.

Bizim dünkü kara, kuru, upuzun cılız'a göre, okuyup yazmanın da, herşeyin de başı para kazanmaktı. Kafan çalışıyorsa okumaya falan hiç lüzum yoktu. Ne demişti yazının gâvuru : «İşlet kafanı, doldur kasanı!» Üstyanı fasafisoydu. Memleketinde öyle zenginler vardı ki, elifi görse mertek sanırlardı ama, değil benim gibi açlıktan nefesi kokan feylesoflar, çeşit çeşit doktorlar, mühendisler, eczacılar, avukatlar, mimarlar etraflarında fırıldak gibi dönüyorlardı. Oku-

mak mokumak, Avrupaya mavrupaya gitmek filân fostu fos!

Bu arada garson çağırılmış, masa üzerinde pek az eldeymiş mezelerle yarısı olduğu gibi duran yarım kiloluk Kulüp falan kaldırılmış, masa yeniden donatılmıştı. Yeniliyor, içiliyor, «İç bâde güzel sev»li şiirler söyleniyor, «Pırlanlı, pilavlı poliitka» yapılıyor, çok eski günlerin banka kredilerine hasretle iç çekiliyordu.

— Ulan ne günlerdi be o günleri

— Banka müdürleri insanı kapıdan karşılardı..

— Aaaaah ah!

— Ah çekmekten ciğer kebâp oldu...

— Gece yarısından sonra aklımız hükmetti mi çek oğlum şoför, artık Ankara mı olur, İstanbul mu, İzmir mi?

—

—

—

Gecenin saat dokuzuna doğruydı, masadan kalkılacaktı. Dolgun kara bıyıklı seslendi :

— Garsooon!

Bizimki yıkılarak ayağa fırladı :

— Ne o? Hesap mı isteyecen yoksa?

Kravatı kırmızı pençeli kartal resimli adam, cüzdanına sarılmıştı birden

— Benim masamda hiç kimse hesap veremez! Bizim cılız'ın tepesi atmıştı

— Yok canııııııı?

Kara dolgun bıyıklı :

— Sen kimsin ki senin masanda hiç kimse hesap vermesin?

— Yaa... demek benim kim olduğumu bilmiyorsun hâlâ?

— Kaç paralık adamsın sen lân?

— Sen kaç paralık adamsın?

— Lan benim babam...

— Ben senin babanın o izzetli avradını...

—
—
Masaya bir tekme, şişeler, tabaklar betonda şan-
gırır... küfürler içkili lokantanın alkol kokulu, cıgara
dumanı yüklü havasında şimşek gibi çakıyor, birbir-
lerinin «cemazi -yel- evvel»ini sayıp döküyorlardı. Bi-
ri, düne kadar köyün yıkık duvarları dibinde bit kırıp
gezerdi. Öteki, öteki ya? Allahın günü onun bunun
masasına sığınıp karnını doyurmaz, içki artığıyla ka-
fayı bulmaz mıydı?

Bizim cılız'a gelince...

Lokantadan usullacık çıktım.

K Ö R

Sol gözü oyulup çıkarılmışı benziyordu. Ufak tefek, muşmula gibi kuru. Yanıbaşımdeki çayını yudumlarırken, kendi gibi üst başları harç bulaşığı içinde arkadaşlarıyla konuşuyor, şakalaşıyor, gözgöze geldik mi de beni tanıyormuş gibi gülümsüyordu. Arkadaşları da onun gibi dost bakışlıydılar. Masalarına davet ettiler beni. Gittim, yarenliklerine katıldım.

Sol gözü oyulup çıkarılmışı benzeyen ufak tefek adamın on dört çocuk babası olduğunu öğrendiğim zaman şaşladım. İki çocukla değme babayiğitin bocaladığı bir devirde on dört çocuk!

Acaba günde ne kazanıyordu?

Sordum, güldü :

— Yıllık kazancımı gün hesabına vursam hergün beş, altı lira ya düşer ya da düşmez.

— Ev kirası?

— O da bunun içinde. Ayda otuz lira veriyorum.

— Kaç oda?

— Bir buçuk.

— On dört çocuk, iki de Köroğlu'yla Ayvaz. On altı kişi bu bir buçuk odada mı oturuyorsunuz?
— Yavruların dördünü yuvadan uçurduk.
Ak sakallı arkadaşı
— Uçurdu ya, on beşinci çocuk yolda — dedi.
Aklım duracaktı
— Hâlâ mı?
— Ne yapayım?
— Korunabilirsin.
Başını iki yana salladı
— Cenabı Allahın binasını yıkamam!
— Peki, böylesine kalabalık bir aile reisi olmaktan bıktığın, başını alıp gidesin olmuyor mu?
— Ben akli başında bir adamım.
— Hayatından memnunsun öyleyse?
— Bak hele bak!
— Daha kazançlı bir iş düşünüyor musun?
— Delinmedik kabağa girmediğim kaldı. Sıvacılıktan bir iki yüz lira toplu bir para geçtiydi elime. Kış bastırdı geçen yıl, işler durdu. Hadi dedim, şu birkaç yüzle iyi kötü bir ticaret yapayım. Vurdum işi sebzeciliğe. Lâkin hemen anladım ki ticaret bana göre değil.

— Niçin?

— Niçin olacak? Kazanmak için müşteriye kazık atmak, malı satın alırken madik oynamak lâzım. Böyle şeylerse elimden oldu bitti gelmez. Girdik içeri. Lâkin ne giriş! — İçini dertli dertli çekti, garsona — : Arkadaşlara çay yap benden — dedi. Devam ettl — :
yer demir, gök bakır. Kar dersin diz boyu. Sobamız oldu bitti yok. Kömürü kömürcüden kiloyla alırız. Sermayeyi kediye yüklüyeli onu da alamaz olduk. Vay anam vay! Açlık bir yandan. Çocuklar sızlanır, karı öteye döner ağlar. Babaysan bilirsin, dayanabilirsen dayan. Fırladım sokağa. Yağmur bardaktan boşanıyor. İçim kararmış gökyüzü gibi. Hırsızlık edemem, para için adam boğazlıyamam, eğri bakmam insanoğluna. Derken sokağın nihayetinde bir madam.

Ermeni madamı. O yağmurda kadıncağız beni aramaya çıkmış. Usta dedi, filân yerde tanıdıkların bir sıva işi var, hemen git. Adresi alıp bir koşarım... Allah razı olsun. İnsanın insanı insandır. İnsanın gâvuru, müslümanı olmuyor. Neyse, pazarlığı kestik, ertesi gün başlayacağım. Evlerinin içi sıvanıp boyanacak. Burası lâzım değil, çıkardı bütün bir elli liralık avans verdi. Hey babam hey! Avucumda ellilikle evden top güllesi gibi fırlayışım var Yağmurmuş, karmış, soğukmuş... Doğru semt, semt bakkalı, kasabı manavı. Ver, ver, ver. Koynum, koltuğum dopdolu, nasıl giriyorum evden-içeri, kumandan gibi!

Sağlam gözünde sanki yeşil bir alev parlamaya başladı.

Çaylarımız gelmişti. Sordum

— Peki, ne olacak bu zor yaşamın sonu? Kuldandan, yahut Allahından istediğin bir şey yok mu?

Şahlandı

— Benim mi? Olmaz olur mu? Hiç bir zaman atılmayacağım bir işin başında terliyerek, kana kana çalışmak, bol bol kazanmak istiyorum!

Arkadaşlarından biri söze karıştı

— Köpeğin gönlü pek yükseklerdedir ha!

Güldü

— Elbette yükseklerde olacak. Apartmanda yaşamak istiyorum apartmanda! Bir yanda buz dolabım olmalı, sekiz lambalı, televizyonlu radyom, bir yandan da çamaşır makinem! — Gözleri daldı. Çaylarımızı yudumladık.

Birden ekledi Değil böyle çay, eşe dost, gelene geçene rakı, şarap değil, şampanya patlatmalıyım şampanya! — Sigara paketini uzattı — : Duman edin bakalım kahbe dünyayı!

ON BEŞ KURUŞ

Yıllarca önce, Çukurova'daki işim elimden alınmış, âdeta İstanbula itilmiştim. Buna babamın ölümü de raslayınca, annem, babamdan kalanları kardeşler arasında pay etmişti.

Payıma düşenle karımı, üç çocuğumu İstanbula getirirken, trenin üçüncü mevki kompartmanında kara kara düşünmeye başlamıştım. Payıma düşen pek bir şey değildi. Ne dükkân açılabilir, ne ayak ticareti yapılabilirdi. Üstelik ben böyle işlerin de hiç mi hiç ehli değildim. Yıllar yılı futbol oynamış, fabrikalarda işçilik dâhil, muhasebe memurlukları yapmış, buna da alışmıştım. Herhangi bir iş yerinde azıcık bir maaşla da olsa çalışmaktan başkasını yapabileceğime inanamıyordum. Arada gözümün kaydığı karım da, aklımdan geçenleri biliyormuşçasına bakıyor, sonra da faydası varmış gibi «Düşünme, Allah büyük!» diyordu.

Dört yüz lirayla Haydarpaşa garına ayak bastık. Yıllar öncesi tanıştığım mert mi mert bir arkadaşın

Kasımpaşa'daki evinin yolunu tuttuk. Arkadaş o sıra evde yoktu ama, annesi, karısı, kız kardeşleri, hatta erkek kardeşi bizi sevinçle karşıladılar. Geleceğimizi önceden yazdığım için, bizim oda ayrılmıştı bile.

O gece, ondan sonraki geceler keseye el sürdürmediler. Ama onlar da az gelirli insanlardı. Hemen hepsi çalışıyordu. Sonra, «Dağ dağ üstünde olur, ev ev üstünde olmaz!» dı. Ne yapıp yapıp bir iş bulmalıydım. Artık İstanbul kazan ben kepçe, sabahlardan akşamlara dek sürt Allah kerim!

Paramız da hani bir buçuk ay içinde güneş görmüş kar gibi eriyivermişti. Kala kala, dört yüz liradan üç onluk kalmıştı. Geceleri uyku tutmuyor, sabahlara dek kara kara düşünüyordum. Yaşım henüz otuzlardaydı ama ne çıkardı bundan? Her sabah sanki hep birlikte ayaklanıp sokaklara dökülmüşe benzeyen kadınlı erkekli çocuklu, baylı bayanlı ya da küme küme işçileriyle İstanbul şehri yüz binlerce ayaklı, korkunç büyüklükte bir dev gibi caddelerden, sokaklardan akıyor, merdivenler çıkıyor, birtakım dai-relere, ya da fabrikalara irili ufaklı işyerlerine giriyor, ama bitip tükenmiyor yorulup usanmıyordu.

Ben de bu kocaman, bu yüzbinlerce ayaklı devin ayaklarından biriydim. Ben de sırasına göre merdivenler çıkıyor, sırasına göre alaca karanlık dehlizlerden geçiyor, sırasına göre de bir kıyıda, elleri boş, aç karnımla dikile kalıyordum.

O gün pek bunalmıştım.

Bacağımda memleketten getirdiğim kına renkli adi bez dokumasından pantolon, sırtımda da aynı pantolonun kumaşından gömlek. Kollarım dirseklerime kadar sıvalı ve cebimde tamı tamına üç tane çeyrek; yani on beş kuruş.

Beyoğlu'na çıkacaktım. Cepte on beş kuruş. İstedğim bara, pavyona, içkili lokantaya ne bileyim her istediğim yere girebilirdim. Onbeş kuruş bu, boru mu? Harca harca bitmez!

Kasımpaşa'dan dik bir yokuşu gençliğin o pırıl

pırlıl enerjisiyle âdeta koşarak çıktım. Beyoğlu kalabalık kaldırımlarıyla İstiklâl caddesinde akıyordu. Gene, hep, daima o dev, o yüz binlerce ayaklı korkunç dev. Ama sanki ikiye bölünmüştü de, Tünel'den Taksim'e uzanan sağ kaldırımdaki Taksim'e, Taksim'den Tünel'e uzanan sol kaldırımdaki de Tünel'e gidiyordu.

Ben önce Taksim'e gidenin ayaklarına iki ayak daha ekledim.

Sonra öbür yana geçtim, bu kez de Tünel'e doğru gidenin iki ayağı oldum. Tramvaylar, otobüsler, taksi, dolmuşlar vızır vızırdı. Cadde kaldırımları üzerinde içkili lokantalar, çiçekçi, manifatura, parfömerilere girenler, koyunları kucakları paket paket çıkanlar.

Bütün bunların dışındaydım. Gerçi cebimdeki on beş kuruşla her istediğimi alabilirdim ama, nedense canım bir şey almak istemiyordu. Böyle şeylere yabancı, böyle şeylerden uzaktım. Bir iş bulamamıştım kırk gündür. Bir iş, ah bir işçeğiz bulabilseydim. Maaşı az, ama akşamları çocuklarıma az da olsa, arada sırada da olsa meyve ve çikolatayla gidebilseydim!

Birden kolumdan yakalandım Döndüm, çok az tanıdığım bir hemşeri. Daha çok babamın sağlığında dükkânlarına uğradığımız, babama aşırı saygı gösteren filozof bir bakkalın oğlu. O zamanlar çocuk sayılabiliirdi. Göz âşinalığından öte tanışmışlığımız yoktu.

Ama o :

— Vay — dedi —, vay hemşerim...

Denize düşmüş, yılanı sarılacak haldeydim. Ben de ona sahip çıktım

— Sen ha? Burada ha? Hayrola?

Gözlerinin akı pembeleşmişti, ağzı içki kokuyor, konuşurken tekliyordu : Babası ölmüş. Kardeşler tıpkı bizim gibi, babalarından kalanı pay edip birbirlerinden ayrılmışlardı. Üzerinde siyah bir elbise vardı. Smoke benzeyordu. Ayaklarında rugan iskarpinler.

— Ben — diyordu —, ben var ya bu ben?

— Evet?

— Senin bildiğin ben değilim. Babamın ölümünden sonra atıadım Paris'e. Orada işletmecilik öğrenimi yaptım. Şimdi de memleketime döndüm. Allah yüzüme baktı, gelişimin haftasında, Boğaziçi'nin bülbül yatağı cennet bir köşesinde milyonluk bir otel kiraladım...

O, anlatıyordu. Bense bu milyonluk otelde bana da herhangi bir iş verebilip veermeyeceğini düşünüyordum. Oysa birden üstüme başıma dikkat ederek kolumdan çıktı

— Yahu ne bu kıyafet be hemşerim?

Engin yanıma vermemek için güldüm :

— Bakma. Bir filim çevirmekten geliyorum da.. Ferahladı:

— Hele öyle söyle. Yoksa sana yakışır mı bu kılık? Şu halde işlerin yolunda? Mangır vaziyetin nasıl?

Lâf olsun diye :

— Mangır meselesi önemli değil ama, çok yoluluyorum birader. Ne isterim bilir misin? Şöyle ciddi bir müessesede herhangi bir memur olmak, filmlerde rol almaktan daha iyi.

Heyecanla durdu ,elini omuzuma koydu :

— Öyleyse, benim milyonluk müessesede sana bir vazife... Ha? Ne dersin?

Kendimi tutmasam boynuna sarılıp, yanaklarını şapur şapur öperdim.

— Fena olmaz — dedim önemsizlikle —. Bir düşüneyim...

Yeniden koluma girdi, beni dört basamakla çıkarılan zarif bir içkili lokantaya soktu. Umurumda bile değildi cebimdeki on beş kuruş. O getirmişti beni buraya. Yer, içer, ağırdan alarak milyonluk müessesedeki işimi de ayarlardım. Bu suretle gece yarısı, belki de gece yarısından sonra eve gittiğim zaman karıma müjdeyi verirdim

— Karıcığım müjde. Şahane bir iş buldum ki işin kralı!

O, üflenmiş küllü ateş gibi parlamaya başlayan gözleriyle bana bakarken yüklü göğsü inip inip kalkardı. Ardını getirirdim İşimin

— Boğaziçinde, bülbül yuvası köşelerden birindeki milyonluk bir iş yerinde bol maaşlı bir memuriyet!

O, sevinçten ağlamağa başlar, boynuma sarılır, başını omuzuma koyarak hıçkırır : «Çok şükür» derdi, «çok şükür yarabbi. Demek Cenab-ı Hak acıdı halimize?»

Ve daha canlı, başlardı

«Tabî bizde orada otururuz değil mi? Dudaklarımı boyamama karışmazsın elbette... Kendime bej bir manto yaptırırım, iç çamaşırı falan. Çocuklara...»

Garson gelmiş, masamız donanıyordu.

— Hangi rakıyı tercih edersin hemşerim?

— Hangisi olursa olsun. Benim İçin farketmez.

— Kulüp getir.

Kocaman bir şişe kulüp, belki de kuş sütünün de içinde bulunduğu yığınla meze. Bunlardan pek çoğunu geri çevirdim. Oysa yenilmezse bile masamızda durmasını söylüyordu. Dinlemedim onu, büyük kulüp yerine ufağını istedim. Bu yüzden garsonun bana arada gözleri nefretle kayıyorsa da aldırış etmiyordum.

Yedik, içtik. Benim iş üzerinde durduk. Karımın çok hoşlanacağı gibi, bize de bir lojman verilecekti. Ben gerekince filmcileri dâvet edecektim. Orada filmler çevrilecek, açıktan paralar kazanılacaktı. Bana bu iş için ayrıca komisyon verecekti.

Birden fenalaştı. Başını masanın kıyısına dayadı ve omuzları sarsıla sarsıla ağlamağa başladı. Gerçekten gliyordu. Ne dedim, ne yaptım sa susturamadım. Neden sonra başını kaldırdı. Akları kıpkırmızı gözleriyle baktı baktı

— Aşığım — dedi —. Deli gibi, çılgın gibi âşığım hemşerim. Hem de İstanbul'un çok ünlü, çok kül-

türlü, çok centilmen kızlarından birine. Aramızda bir de kaza oldu, hamile şimdi. Beni hacı yolu gözler gibi gözetler şu an. Bir soluk gidip alıp geleyim de seninle tanıştırayım. Gör bak ne kadınlar varmış dünya'da!

İçime kurt düşmedi değil ama, hayır, her halinden kibar, paralı olduğu anlaşılan bir insandı. Sonra Boğaziçi'nde milyonluk iş yerinin sahibi kaçabilir miydi? «Hesabı gör, öyle git» desem, benim bülbül yuvasındaki iş suya düşebilirdi.

O, birbirine dolaşan bacaklarıyla çekip gitmişti bile.

Rakımı yudumladım, yeni işimde neler yapacağımı kurmağa devam ettim İyi yedirmiştım oğlana kılığımın fasaryalığını. Yemiş, yutmuştu bile. Şimdi yapılacak ilk iş, yarın hemen anlaşmayı imzalayıp bir avans çekmektir. Küçük bir avans değil, kaabil olduğu kadar büyük. Paraya ihtiyacım çoktu. Evlerinde oturduğumuz arkadaş ve ailesi gerçi her zamanki gibi iyi davranıyorlardı ama, gene de evlerinden ayrılmadan önce arkadaş, karısını, annesini, kız kardeşlerini falan Tepebaşı bahçesine davet etmeliydim. Sonra güzel bir kostüm şarttı.

Saatler akıp akıp gidiyor, hemşerim gözüküyordu. Sakın kavgaya tutuşup karakolluk olmasındı? Ya da Allah göstermesin trafik kazasında falan...

— Beyefendi hesabı teslim edip gideceğim de...

Garsona sertçe baktım

— Yani?

— Özür dilerim, hesap pusulasını ödeseniz de zahmet olmazsa...

Tabağa bıraktığı pusulaya baktım 22.60

Cebimde on beş kuruş!

— Beni buraya demin birlikte oturduğumuz arkadaş getirdi. Yani onun davetlisiyim. Şimdi neredyse gelir, hesabı öder, kaçmıyoruz!

Hesap pusulası tabakta kaldı, garson çekildi. Az

sonra üçgen yüzlü, tıpkı tıpkısına tilkiye benzeyen bir başkası geldi

— Size hizmet eden arkadaş hesabı bana devretti efendim...

— İyi ya.

Böyle de bir zaman geçti, arkadaş, pardon hemşeri, gelmedi. Tilki bakışlı garsonsa sırtını lokanta sütunlarından birine dayamış, gözlerini de bana dikmişti. Öyle bir an geldi ki, artık arkadaşın gelmesi ihtimali olmadığını ben bile kabullenmek zorunda kaldım.

Durumu anlattım. Eve gittik. Gece yarısından sonraydı. Karım hâlâ beni beklermiş. Sevinçle kapıya indi. En son üç onlukla borcumu ödedim.

— Merak etme. Arkadaşın başına bir iş gelmiş olabilir. 22.60 ın hiç önemi yok. Mesele cennet yuvasında bülbül sesi dinleyerek...

Yıllarca sonra hemşerimi otellerden birinde garson buldum :

— Vay — dedi —, sen ha?

Kötü geçmişten söz açmanın ne önemi vardı

— Ben ya hemşerim — dedim —. Nasılsın?

— Sorma — dedi —. O karı, o şahane karı beni yek ekmeğe muhtaç etti ama yakında yepyeni bir işin başına geçeceğim. Milyonluk! Benimle çalışır mısın?

— Mersi — deyip yürüdüm.

FARE ZEHİRİ

Doktor ne zaman o eczanenin önünden geçse, elinde olmayarak içi burkulur!

Çok değil, daha iki yıl öncesine kadar bir kız çalışırdı bu eczanede. Sarı, kıvrır kıvrır saçları omuzlarına inen, iri elâ gözlü, cıvıl cıvıl bir kız. Çok mu güzeldi? Yoksa güzelden de başka bir şey miydi? Her halde başka bir şeyler vardı bu kızda. Doktor da dahil, baktığı herkesin ama herkesin içinde bir yerlere dokunur, insana onu ele geçirmek, sarmak, okşamak, öpmek, tekrar tekrar öpmek hissi verirdi. Öpmek ama, kötülüğüne değil! Okşamak ama, incitmeden, kırmadan!

Eczanenin kasasında bulunurdu çokluk. Galiba hiç kimse, hatta dünyanın hiç bir kasiyeri ondan daha tatlı, ondan daha çabucak, ondan daha şirin olamazdı. Böyle gelirdi doktora. Yalnız doktora değil, başkalarına da, herkese. Tabii onun kasiyerlik ettiği eczaneden alış veriş edenlere demek istiyorum.

Ama doktora bambaşka tesir ederdi kızın halli
— Buyurun doktor bey!

— Eczacı beyi mi aradınız? Şimdi gelir.

— Canım doktor bey hep eczacı bey için gelinmez ya!

—

—

Kasadan fırlar, bir iskemle uydurur, iskemleyi tam da zarif bacaklarının en iyi gözükeceği yere yerleştirir, doktora ikram eder. İri elâ gözleriyle başları gene cıvıl cıvıl ötmeğe

— Çay doktor bey?

— Kahve?

— Canım her zaman böyle nazlanırsınız. İçin işte bir şeyler...

— Gazoz?

— Peki Koka kola için o halde!!

Bunları öyle bir saflık, öyle bir içten, öyle bir taa yürekten, çocuksu söylerdi ki, doktor katıla katıla gülerdi. Yalnız komik değildi, komik olmaktan çok başka. Tatlı mı? Şirin mi? Cici mi? Belki hepsi, belki de hepsinden başka!

Bir eczanenin kasiyerliğini yaptığına göre, ihtiyaçta olması gerekiyordu. Yanında çalıştığı eczacı «Bilmiyorum» demişti. «Anlayamadım. Bana o taraftan hiç söz açmadı. Bir günden bir güne haftalığımı da artır demedi. Ben kendiliğimden artırdım. Artan haftalığını aldığı gün bakmadan cebine atmıştı. Pazartesi günü geldi, fazla para verdiği mi söyledi. Haftalığının arttığını söyledim. Kulak memelerine kadar kızardı, o kadar!» Gene eczane sahibinin anlattığına göre, sokakta, yani altbaştaki büyük kahvenin yanındaki sokakta bulunan laboratuvara gidip reçeteler verip, yapılmış ilâçları getirirken, ardına takılan takılana olurmuş. Gençler, orta yaşlılar, hatta yaşlılar. Kim laf atar, kim konuşmak isterse durur, konuşurmuş konuşmasına, randevu isteseler verirmiş ama o kadar.

— Gittiğini hiç sanmam. Hele kendini sevdirep okşattığını hiç. Bambaşka bir kız!

Doktor en çok yerleştirdiği iskemleye oturduktan sonra, kasasına geçen kızın zarif bacaklarına hayranlıkla baktığı anları unutamıyordu. Bacaktı işte bacak. Yer yzündeki milyonlarca güzel baktan biri. Sadece «Gzel bacak» olsa, eh işte der geçerdi. Değil. Sadece güzel bacak olmaktan başka bacaklar!

Bir güzel delikanlı gelmişti bir gün eczaneye. Kasaya sokulmuş bir şeyler fısıldamıştı kıza. Kız bağırıp çağırmadan, hatta kaşlarını atıp «Terbiyesiz» filan demeden, bir parça alaylı şöyle konuşmuştu

— Efendim? Beni çok mu beğeniyorsunuz?

Delikanlı kıpkırmızı kesilerek doktora bakmış bir an, sonra:

— Sus -demişti-. Bağırma!

— Bağırmıyrum Doktor bey yabancı değil!

— Ulan ne matrak kızsın be!

— Teşekkür ederim..

Çocuğun şaşkın, kıpkırmızı gidişine de tatlı bir kahkaha atmış, sonra durumu doktora açıklamıştı.

— Labaratuvara gidip gelirken yolumu bekliyor, önüme çıkıyor. Randevu veriyor bana, sinemaya gidelim diyor. Benim böyle şeylere vaktim var mı?

Doktor merakla sormuştu:

— Niçin yok?

— nk, sabahleyin erkenden buraya geliyorum. Öğleye kadar burası. Öğleyin okuldaki kız kardeşim gelir, yemek yeriz, gider. Burada mesai başlar. Akşamın beşine, altısına kadar. O sıra kardeşim okuldan gelmiş olur. Onu eczanede bırakıp beyefendilerin gönüllerini avutamam ya!

O gün eczanede gene hemen hemen kimseler yoktu. Doktor neşelenmişti.

— Nerede oturuyorsunuz?

— Taşlıtarla'dal

— Baban var mı?

— Var.

— Annen?

— Var.

— Onlar çalışmıyorlar mı? Sen neden çalışıyorsun?

— Babam felçli, anem verem. Kardeşlerimin en küçüğü iki yaşında. Dört, altı, sekiz, on yaşlarında beş küçük kardeşimden başka orta okula giden benim üç yaş küçüğüm. Yani benimle yedi kardeşiz. Evimiz kira doktor bey!

Bütün bunları bir çırpıda anlatmış, sonra da dehşetli pişman, yalvarmağa başlamıştı:

— Ne olursunuz bunu kimseye hele bizim eczacıya söylemeyin olmaz mı? Yalvarırım!

Doktor hayretle, sormuştu:

— Peki ama neden? Niçin?

— Çünkü..

— Çünkü?

— Kalabalık bir ailenin çalışan tek insanı olduğumu öğrenir!

— Öğrenmesini neden istemiyorsun?

— Haftalığımı artırmağa kalkar!

— Fena mı?

— Değil belki ama, aldığım haftalık bu işe göre. Hakkım olmıyan fazla parayı istemem!

Doktor da o günden sonra bir iç dalgalanması. Geceleri evde, yatağında, gündüzleri kabinesinde bu kızı, bu hem akıllı, hem matrak, hem haysiyetli, hem de filozof kızı düşünüyordu. O kadar ki, günün birinde kalkıp evlerine gitmek isteğine karşı durmadı :

— Beni bir gün evinize davet etsene!

Hiç şaşmadı :

— Edeyim ama, değer mi?

— Ne?

— Bize gitmek?

— Niçin değmesin?

— Yollarımız bozuk, otobüslerimiz laçka, pis, tıklım tıklım. Evimize gelince, yarı bellerine kadar ıs-

lak duvarlar, ıslak minderler, ıslak örtüler. Yaz gelmeyince de kurutamıyoruz!

Karların lâpa lâpa savrulduğu bir gün, Taşlıtarla otobüsünde onunla kardeşinin arasına oturup, bozuk yollarda ırgalana çalkalana gitmişti. Söyledikleri doğrudu. Yarı bellerine kadar ıslak duvarlar, ıslak minderler, ıslak örtüler.. bütün bu ıslak grilikte ıslanmış, kalpleri, ciğerlerine kadar romatizma içinde yaşlı insanlar, felçli baba... Fakat kış bambaşkaydı. Bu ıslak griliğin içinde bir ilkbahar güneşi gibi sım-sıcak, cıvıl cıvıl. Bir an durduğu yoktu. Şimdi elinde gaz tenekesi bakkala koşuyor, bakkaldan dönüyor gazocağına çaydanlığı oturtuyor, babasının kalkmasına yardım ediyor, annesinin balgam kutusunu koşturuyor, çamura yuvarlanmış en küçük kardeşinin üstünü başını değiştiriyor, çorbayı kaynatıyor...

Bulgaristan'ın Plevne yakını Türklerindenmişler.

Doktor bu düşkün aileye bol bol ilâç yardımı yapmış. Sık sık evlerine gitmiş, ama bir uzun Avrupa gezisinden sonra kızı bir daha eczanede bulamamış.

— Nerde o küçük afacan?

Eczacının gözleri dolu dolu :

— Sorma!

— Ne oldu?

— Sorma dedim ya!

— Canım söyle, ne oldu?

Eczacı gözlerini koluyla şöyle bir sildikten sonra :

— Hani — dedi —, bir oğlan gelirdi arada, hatırladın mı?

— Kıvırcık saçlı, sarışın, uzun boylu...

— Tamam. Bir gün Taşlıtarla'da dört arkadaşıyla önüne çıkmış...

— E?

— Arkadaşlarının külüstür dolmuşuna atıp...

— E??

— Allahısmarladık!

— Sonra?

— Sonrasını tahmin edersin. Kızda hayır bırakmamışlar. Polis karakol, jandarma filan ama iş işten geçmiş. Hemen o günün akşamı da bir kutu fare zehiriyle...

—???

İşte doktor ne zaman o eczanenin önünden geçse, elinde olmayarak içi burkulur.

BİR İNSAN

Bir ay sonra, Güven Ecza deposunun köşesinde rastladım.

— Oooo... Beyefendi! — dedi.

Şaşırdım.

— Rastlayışımıza o kadar sevindim ki, tasavvur edemezsiniz. Nasılsınız beyefendi? Çocuklar, bayan afiyettedirler inşallah?

— Ellerinizi öperler...

— Aman efendim, rica ederim, apdiâcize karşı.. Güldü. Bir iş bulmuş olabilirdi.

— Bendenize gelince... Durumum maalesef beyefendi...

— Demek bir iş bulamadınız hâlâ?

— Malesef beyefendi... Mamafi Ümitlerim büsbütün de kırılmış değil. İş dairesinde bir daktiloya ihtiyaç olduğunu duymuştum. Gittim İş Dairesi Müfettişi, Talha bey değil mi? Şu, hani Ortakulda; bizim sınıfta bir Talha vardı, 157 Talha...

— Evet evet... Alnında iri bir et beni...

— Bravo beyefendi, maşallah çok kuvvetli hafızanız!

— Yok canım...

— Evet beyefendi, mahzı hakikat! Zekânız olmasa, çalıştığınız daireyi memuriyetinizde...

— Çalıştığım yerdeki işim fazla zekâ veya bilgi isteyen bir iş değil ki...

— Aman efendim çok mütevazısınız... Siz olmasanız, o iş...

— İşim sadece tahsildarlık...

— Ne söylüyorsunuz beyefendi, en alelâde işler, sizin gibi feraset sahibi, zeki bir insanın desti kudretinde...

Haince güldü.

—?

— Lâtife ettiğimi sanmayın beyefendi. En alelâde işler bile zatı âlinizin...

— 157 Talha'dan bahsediyordunuz!

— Bravo beyefendi, gördünüz mü; gene zekâ! Teferruata kaçmayan, asil ve size sadık bir zekâ. Böyle olmasa şimdiki memuriyetinizde...

— 157 Talha!

— Evet 157 Talha. Bendeniz kendilerini tanıyamadım efendim, ama kendileri bendenizi derhal... Bu itibarla beyefendi, Talha bey de zatı âliniz gibi zekâ ve feraset...

— Sonra?

— Sonra efendim, müteessir oldular, elem duydular bendenizin şu hali pürmelâlinden! Esasen beyefendi, vicdan taşıyan herkes elem duymalı benim şu halimden. Çünkü beyefendi, siz bilhassa mazimi çok iyi bilenlerdensiniz. Beybam...

— Malûm. Sonra?

— Sonra beyefendi Talha bey bendenize bir iş temini için, bizzat meşgul oldular. Pederi âliniz hayatlar değil mi efendim?

— Hayattalar...

— Oh oh... Allah, peder beyefendiye vücut ve

sıhhat afiyeti ihsan buyursun, âmin! Rahmetli bey-
bamla çok sevlşirlerdi beyefendi!

— Sonra?

— Sonra beyefendi, müdür bey fazla formalite
meraklısıymışlar. Memurin kanununa tevfikane en az
Ortaokul diploması...

— Netice?

— Olmadı beyefendi... Ordan meysun avdet
ettim, bir çırçır fabrikasının müdürü olan İhsan bey
vardır, Avukat merhum Recai Asım beyefendinin
mahdumlarıdır kendileri... Kendileriyle çocuklu-
ğumuzdan beri...

— Neyse sonra?

— Bendenize Sümerbank Fabrikası için bir,
bir, nasıl derler beyefendi bir kart, kart dövizi Fran-
sızca biliyorsunuz tabii beyefendi?

— Hayır, bilmiyorum...

— O halde İngilizce?

— Hayır, hayır...

— İtalyanca?

— İtalyanca da bilmiyorum. Kart viziti aldınız...

— Kart dövizi aldım, Sümerbank fabrikasına
gittim beyefendi... İtalyanca da bilmiyordunuz değil
mi?

— Sonra Adil bey?

— Muhasebe müdürünün yanına çıkardılar ben-
denizi... Fransızca bilmiyordunuz değil mi?

— Niçin bu kadar ısrar ediyorsunuz? Bilmedi-
ğimi söyledim birader...

— Af buyurun... Bendeniz de bilmem, lâkin ya-
bancı dil bilenlere karşı, nasıl söyleyim, belki çok
acayip bulacaksınız, bir, bir.

— Pekâlâ. Son gittiğiniz yerde...

— Son gittiğim yerde fevkalâde karşılandım ta-
biî. Hoş beş. Kahvelerimizi içtik, dereden tepeden
konuştuk. Sonra beyefendi, bendenizi muhasabeden
imtihan ettiler, usulü muzaaftan, zayıf buldular. Va-
lideyi muhtereminiz de berhayat dırlar?

— Berhayat dırlar...

— Oh oh... Kimbilir ne sıcak bir saadet içinde-sinizdir beyefendi!

— Pek değil...

— Malûm ya beyefendi, büyük yaratılışlar...

— Demek usulü muzaaftan zayıf buldular?

— Zayıf buldular beyefendi, maalesef. Halbuki bendeniz kendilerinden maaşı bol, alelâde bir dakti-loluk... Yokmuş. Fabrika içinde basit bir kantarcılık teklif ettiler bendenize. Titre meraklı değilimdir be-yefendi, illâ velâkin, ayda elime ancak altmış lira ka-dar bir şeycik...

Birdenbire değişti. Hıçkırıkla

— Altmış lira! Diye bağırdı, tasavvur buyurun, benim gibi bir insan ve altmış liracık! Bunun ne de-mek olduğunu biliyor musunuz?

— Zannederim...

— İmkân yok bilmezsiniz! Bu bir dehşettir be-yefendi, insanoğluyla çirkin bir alaydır bu. Otuz gün ve otuz gün sonunda yalnız altmış liracık!

— Evet, otuz gün ve otuz gün sonunda altmış değil, yalnız elli liracıkla, hem de dört nüfus Adil bey, dört nüfus geçindik. Buna ne buyrulur beyim?

Pis bir koku almış gibi yüzünü buruşturdu

— elinizi vicdanınıza koyun baylar! — diye bağırdım —. Otuz dördünde bir erkek ve gün de yalnız iki lira! Haftada iki defa tıraş, bir hamam, çamaşır, sabah kahvaltısı, öğle ve akşam yemekleri için lo-kantaya abone, sigara, diş macunu...

İskarpinlerinin yenleri patlamıştı. Eski kasketi-nin altındaki başı sıfır numara makineyle tıraşlıydı, kulakları da kocaman kocaman.

— medenî bir insan için, haftada asgari üç defa sinema. Sonra ev kirası...

Gözleri büyüdü, elmacık kemikleri kızardı.

— oturduğum mahale bir işçi mahallesidir. Siz böyle mahalleleri kaabil değil tasavvur edemez-siniz. Harap, eski, yanık tahtalar, çarpık sokaklar...

Sıtma, trahom, firengi, verem akıyor beyim! Demek müteehhilsiniz?

— Evet Adil bey sonra?

— Sonra... Sefalet beyefendi, fuhuş beyefendi, açlık beyefendi. Bütün bunlardan bahsettim, bağırdım, çağırdım... Memleketin iktisadî veçhesini tebarüz ettirirken görmeliydiniz beni, bir, bir, bir, nasıl derler? Hani Ortamektepte, tarihte okumuştuk, bir büyük hatip vardı... Oydum sanki beyefendi... Daktilolar, müdür, muhasip, memurlar... Herkes kulak kesilmişti!

Dayanamadım

— Ben — dedim —, bütün bunları sizin kadar apaçık söylememiştim, biliyorsunuz. Beş sene, beş koca seneye...

— Vız gelir! — dedi—, ölümden öteye köy yoktur ve aç itlerin fırın yıktığını bilir misiniz?

Gözleri parladı. Sözlerinde haklıydı şüphesiz.

O sıra önümüzden geçen bir koca göbekliyi ayağının ucuyla işaret etti

— Şu...

Müthiş bir küfür savurdu. Devam edecekti ama, onu söyleyip dinlemekte ne fayda vardı?

Savuşup gitmeyi uygun buldum.

İplikâne ustası fabrika sahibinin odasına yapma bir öfkeyle girdi:

—.. döğdük olmadı, söğdük olmadı, ceza kesdik olmadı, olmadı, olmadı! Burası fabrika mı, kerhane mi anlamadım gitti!

Takma dişlerinin aralarını kürdanla temizlemekte olan fabrika sahibi masasının başındaydı.

— Nolmuş ki? — diye sordu.

— Şu Boşnak kızıyla Fellâh oğlu.. Gece, kütlü ambarında yakalamış kontroller... Bir iyi döğdüm, tâzir ettim kızı, lâkin...

Fabrika sahibi:

— Demek —, dedi —, döğdün olmadı, söğdün olmadı, ceza kestin olmadı..

Birdenbire dikildi, kaşları çatıldı:

— Bu kız senin neyin? Kızın mı? Akraban mı?

— Hiç bir şeyim...

— Hiç bir şeyinse sana ne? Ne karışıyorsun? Usta amele hırsızlık etmedikten sonra... Ko sarhoşu yıkılana kadar...

— İyi amma ağa, biz burda neyiz? Geyik miyiz yani?

— Ceza kes, yüzünü dola savuş...

— Bir doladım, iki doladım... Taammüm edecek... Sonra her önüne gelen...

Fabrika sahibi başını salladı:

— Yoksa Şükrü... Ha?

— Ne gibi?

— Sen daha iyi bilirsin orasını...

— Ben atelyemin disiplinini bilirim ağa. Bana göre hava hoş!

— Vallaha bilmem Şükrü amma...

Göz kırptı. Usta güldü.

— Yok vallaha ağa... Onun boyunda benim kızlarım var...

— Bana ne mal olduğunu belletme Şükrü!...

— Ağa...

— Bırak. Ne mal olduğunu belletme bana. Bırak onu da, söyle, napalım istiyorsun?

— Yol verecez!

— Git ne halin varsa gör, haydi!

İplikâne ustası çıktı. İplikânenin önünde Bankocu Karakız'la karşılaştı:

— Nerye böyle yelli yelli? — diye sordu.

İriyarı, esmer biri olan Bankocu Karakız:

— Ananın dinine —, dedi.

— Sahi nerye gidiyorsun?

— Ananın dinine dedim ya.. Bana bak Şükrü, eğer o kızı koğdur, ben de seni bu fabrikada iki paralık etmez, yerde yurтта durdurursam, bana da Aptal kızı demesinler! — Yumruklarını beline dayadı — Ulan silik! — diye devam etti —, o ağanız olacak boynuzlu başta, hepinizin çifte çifte yok mu? Sen, sen ya? Kızı bağa dâvet ettin, gelmedi, gittin ağanı doldurdun değil mi?

İplikâne ustası sapsarı kesildi.

— Bana bak! — dedi —, dön iplikâneyel

— Dönmiyecem!

— Dön diyorum sana, fena olur!

— Ne fena olacak lan? Ha? Ne fena olacakmış?

Binin yarısı beş yüz, o da bende yok zaten... Battı balık yan gider Ama açarsam ağzımı!

— Ne açacan, ne var da, noluyor!

— Ne mi var? Ulan, Giritli Hacer'i gebe kodun, Arnavut Zekiye'yi erinden ayırttın, Kürt Güllü'yü yek ekmeğe muhtaç ettin, İstanbul'lu Fitnat'ı, buna keza, ben dersen... Bak, açtırma ağzımı ha! Ağzımı bir açarsam anandan emdiğin sütü burnundan fitil fitil getiririm sonra...

Yanlarından geçmekte olan iki ambar hammalı kulak kabartmışlar, konuşulanları duymuşlardı:

— Aptal kızı gene yelli yelli konuşuyor ha! — dedi birisi.

— Heye —, dedi öteki —, var bir iş..

— Ona Şükrü demişler.. Kırk tezgâhta bezi var..

— Berikine de Aptal kızı derler...

— Heye. Hâza Osmanlı...

İplikâne ustası fabrika sahibinin odasına tekrar girdi. Ağa:

— Ne o? — dedi —, hayrola?

— Hiç ağa... Şu deminki mesele için... Düşündüm, taşındım... Bir lâfın aklıma yattı: Usta amele hırsızlık etmedikten sonra ilişmemeli! Doğru...

Fabrika sahibi:

— Elbette —, dedi —, senin vazifen randımanı artırmak. Herkesin bilmem neyin bekçisi değilsin!

— Çok doğru... Demin sinirimden hep, işten atalım demiş bulundum, sonra kafama bir vurdum ki, ağa haklı, yerden göğe kadar haklı... Bize bir zararları dokunmadıktan sonra, ne diye yol vermeli?

— Gönder onları bana sen...

İplikâne ustası personelde bekleyen Bankocu Boşnak Feride'yle Hasan Korkmaz'ı ağanın odasına getirdi. Feride siyah göğüslüklü, beyaz başörtülü,

orta boylu, akça pakça bir kızdı. Beyaz örtüsünün ucunu ağzının üstüne çekmişti.

Masasından yapma bir öfkeyle kalkan fabrika sahibi, oğlana:

— Sen dışarda bekle! — dedi.

Mavi ceket, pantolonlu Hasan Korkmaz:

— Niye? — dedi.

— Kızla ayrı konuşmak istiyorum, çık dışarıya!

— Ben dışarı mışarı çıkmam... Ne konuşacak-
san benim önümde konuş!

İplikâne ustası derhal araya girdi:

— Hasan, hişt Hasan... Kendine gel oğlum!

— Ben kendimdeyim.. Ne diyecekseniz deyin.

Dışarı mışarı çıkmam ben!

— Oğlum Hasan, bırak dik kafalılığı! Gelsene
acı...

Hasan'ın kulağına bir şeyler söyledi, oğlan razı
oldu. Yalnız kaldıkları zaman Fabrika sahibi:

— Kız —, dedi —, sen bu oğlanı essahtan sevi-
yor musun?

Kızın yanakları pençe pençe kızardı, cevap ver-
medi.

— Söyle seviyor musun? Ha? Seviyor musun?

Kız gene cevap vermedi.

— Madem seviyorsun, allahın emriyle istetsin
seni anandan, babandan. Ayıp değil mi öyle ambarda,
şurda burda...

Kızın kirpikleri ıslak ıslak parlıyordu:

— Benim ne anam var, ne babam... — dedi.

— Kimin yanında eyleşiyorsun ya?

— Halamın..

— Hali vakti iyi mi bari?

— İyi olsa ne işim var benim fabrikada? O da
benim gibi bir işçi...

Fabrika sahibi İplikâne ustasına baktı, bakıştı-
lar. Sonra fabrika sahibi gitti oda kapısını açtı:

— Gel oğlum, içeri gel...

Hasan Korkmaz içeri girdi. Kaşları hâlâ çatıktı.

— Sen bu kızı Allahın emriyle alacan mı, yoksa..

— Nolacak?

İplikâne ustası:

— Şişt Hasan! — dedi.

Hasan, İplikâne ustasına baktı:

— Ne var?

— Doğru cevap ver...

— Alırım, almam... Size ne? Ne karışırırsunuz? Sizin yapacağınız bir tek iş var, kovmak! Üst-
tarafı üstünüze vazife değil...

Fabrika sahibi kızdı. İplikâne ustasına:

— Al götür personele —, dedi —, yıksınlar kayıtlarını, defet, yallah!

İplikâne ustası:

— Fakat... — dedi —, şey Hasan oğlum, ağa demek istiyor ki...

Fabrika sahibi gürledi:

— Ne emir verdim sana İplik ustası? Al, götür, yıksınlar kayıtlarını, defet dedim!

— Hasan demek istiyor ki ağa...

— Al götür, defet diyorum sana hayvan herif!

Bankocu Hasan Korkmaz:

— Yörü kız! — dedi —, kaydımızı yıktırmasını biliriz biz!

Kızı önüne kattı, çıktılar.

Fabrika sahibi odanın içinde köşeleme gidip gelmeğe başlamıştı. Ne yapacağını bilmeyen İplikâne ustasının önünde durdu:

— İnsanoğlu —, dedi —, çiy süt emmiş... Ak-silik etmeseydi halbuki... Tuuh... Kendi elimle e-vermeği düşünüyordum... İki top aile bezi, iki yüz lira da avans verdirtirim diye tasarlıyordum...

İplikâne ustasının gözleri parladı.

—Şimdi gider yatıştırırım isterseniz... O da fena-lığına değil de yanlış anlamış olacak...

— Geçti, evvel lâzımdı... Kız ağlayınca yüreğim

acıydı... Lâkin öteki? Et makinesinde kıy hergeleyi...

İplikâne ustası herşeye rağmen, fırladı. Kızla oğlan personelde bekliyorlardı:

— Ulan sersem —, dedi —, sersem! Ağa diyor ki, aksilik etmeseydi diyor, iki top aile bezi, iki yüz lira da avans verdirecektim, düğünlerini kendim yapacaktım diyor

Hasan:

— Boşver canım.. — diye omuz silkti —, çalışıyorum feleğe minnetim yok. Fabrika sahibine güvenerek kızı sevmedim ya!

— Ulan dangalaklık etme...

— Ne dangalaklığı yahu? Hiç kimseye minnetim yok. Bu bağ olmazsa şu bağ olsun... Herkes fabrika sahibine güvenerek mi evleniyor? Sen şimdi usta, bize bir iyilik yapmak istiyorsan, söyle şunlara, hesabımızı çabuk versinler!

— Nereye gireceksiniz?

— Sümerbank fabrikasına...

— Öyleyse.. durun... Size bir pusula vereyim...

Oranın İplikâne ustası staj arkadaşımıdır...

— Sağ ol!

Karakız iplikânenin önünde ustayı bekliyordu:

— Noldu? — diye sordu.

Usta :

— Vallahi —, dedi —, ettim ettim olmadı, aksilendi oğlan... Ağa dal

— Hasan mı aksilendi?

— Heye...

— Ne dedi?

— Ağa dedi ki, sen bu kızı Allahın emriyle alacan mı dedi. Hasan da, sana ne, sen ne karışyorsun diye karşılık verdi..

Karakız:

— Şükrü —, dedi —, bana kül yutturma, ben kül yutmam, bilirsin, bana Aptal kızı derler, gözümde boz yok benim...

— Kız vallaha değil kız, billâha değil...

— Ben kül yutmam Şükrü... Ben kaçın kurrasıyım baksana!

— Namussuz, şerefsizim ki...

— Namus mu? Şeref mi? Ulan sende namus, şeref ne gezer?

— Yavaş söyle, ameleler...

— Duyarlar mı? Utanır mısın?

— Kız yavaş söyle!

— Yavaş söylemezsem ne olacak? Eli kulağa atıp avaz avaz bağırım mı?

— Kapat bu meseleyi diyorum sana...

— Kapatmıyacam, rezil rüsva edecem seni de, ağanı da...

— Kapat, kapat da aramızda halledelim... Sana avans yazdırırım, kapat gitsin!

İplikhane ustası İplikhaneden içeri girdi.

CIGARAMIN DUMANI

Tekel tütün fabrikasının sabah borusu kalın kalın ötüyor. Daha gerilerde vapur düdüğü. Gök henüz mosmor. Bir vapur daha öttü. Yakınlarda bir horoz. Çok uzaklarda gene fabrika borusu. Daha gerilerde tren düdüğü. Taksi klâksonu. Fabrika borusu. Bozuk parkelerde ayak sesleri. Bir ihtiyar daha. Bir kadın su dolu kovaşını yere bıraktı. Bırakılan kovanın sesi. Nalın sesi. Öksürük, daha kuvvetli öksürük. Bir yerlerde basılan bir tulumba...

Bir cigara yakıyorum. Cigaramın dumanı. (Yoktur yarın imanı) İmansız yâr. İmansız yâr da kötü olur. Yârin imansız olabilmesi için güzel olması şart. Güzel yâr! Kara kaş, kara göz, sütbeyaz ten. Şart mı? Belki şart. Belki de değil. Niçin sarı saç, mavi göz değil de, kara kaş, kara göz? Benim öyle bir yârim vardı. Dokumalarda. İpek dokumalarında, Bursa'nın. Sahi, vardı böyle bir yârim. İmansızdı. Bir dokumacı âşıktı ona. Bunu bir gün, kahvede... Kahvede öğrenmiştim, tamam. Kahve fabrikanın karşısındaydı. Onu bekliyordum. Dokumacı da oradaydı. Saati sordum.

Söyledi. Gözlerini gözlerimden ayırmadığı için sormuştum. Başkasına sorabilirdim halbuki. Gözgöze geliyorduk, boyuna. Anlayışlı anlayışlı bakışıyorduk. Neyi aniayarak baktığımızı bilmeden. Gözleri gülüyordu, hazindi, mahzundu. Kara kara bakıyordu. Boyunu bükük değildi ama, bana öyle geliyordu. Terk edilmiş, gadre uğramış gibi. Zavallılık sinmişti. İş elbisesi yoktu üzerinde. Kıyafeti düzgün de değildi. Hayır pabuçları eskiydi, yamalıydı. Leke içinde. Lâcivert. Ustaca yamalanmaya çalışılmıştı. Yama sırtıyordu.

Gene böyle boru ötmüştü. Fabrikanın. O'nun çalıştığı fabrikanın borusu. Uzun uzun, kalın kalın. İşçiler paydosa başlamıştı. Unutmuştum hazin dokumacıyı. Dikmiştım gözlerimi fabrika kapısına. Ayırmamacasına. İşçiler. Kadınli, erkekli, çocuklu. Birden öyle arttı ki kalabalık. Kalktım. Ayakta daha iyi görölürmüş gibi. Sonra tenhalaştı. Tek, tük. Kapandı kapı. Ümitlerim kırıldı. Yoksa gelmemiş miydi? Hasta mıydı? Ne diye sanki? Oturdıkları semte mi gitmeliydim?

Birden, kara kara bakan gözler. Bükük hissini veren boyun. Dokumacı.

— O'nu mu bekliyordunuz?

— O kim?

— Fethiye.

— Evet.

— Deli gibi sevdiği, uğruna herkesi unuttuğu siz misiniz yoksa?

— Bilmem?

— Sizsiniz. Kurşunî kostümünüz, dalga dalga siyah saçlarınız var. Sizsiniz!,

— Olabilir.

— Evli misiniz?

— Evliyim.

— N'olursunuz vazgeçin ondan. O kimseyi sevmez, sevemez. Karınıza yazık. Çocuğunuz var mı?

— Var.

— Çocuğunuza yazık, vazgeçin ondan!

— Kahveci. Yap bize iki kahve...

Oturmuştum yanibaşına. Başını avuçları içine almıştı. Ağlıyordu. Yamasını gizlemeğe çalıştığı ceket, eski pabuçları...

— Peki ama, niçin? Niçin ağlıyorsunuz? Ne var? Anlıyorum, siz de seviyorsunuz!

Yaş yaş baktı.

— Anamı, babamı, karımı, çocuklarımı feda ettim uğruna. Yemedim yedirdim, giymedim giydirdim. Adam öldürebilirdim. Çıldırabilirdim hatta. Ben değil sadece, dokumacı Hamdi, dokumacı Rıza, Necati, Muharrem, İdris. Bizim şef muavini muhasebeci, müdür... Hepimize boşverdi. Hususisine girdi patronun. Sonra ona da boşvermiş. Başkası, daha başkası... Vazgeçin ondan, gençsiniz, Karınıza çocuğunuza acıyın!

Bir deste fotoğraf çıkardım iç cebimden. Uzat-tım. Aldı. Gözleri büyüdü.

— O'nun fotoğrafları!

— Evet.

— Aman yarabbi... Demek siz... Hayret!

— Niçin?

— O kadar yalvardım da, bir tane, bir tanecik... Halbuki ölebilirdim yoluna. Karımı, çocuklarımı, anamı, babamı...

Gözleri vahşice parlıyordu. Kıskanıyordu. Arkalarını çevirip okuyordu.

— Size yazdı ha?

— Bana yazdı!

— Halbuki, halbuki onun için... Terk edilmiş birinin önünde mağrurum. Beni ona değişti!

— Arzunuzu nail olabildiniz mi bari?

— Yatıp yatmadığımı mı öğrenmek istiyorsunuz?

— Evet.

— Defalarca.

Ellerimi çıldırasıya tutuyor.

— Sahi mi? Sahi mi söylüyorsunuz?

— Sahi söylüyorum.

— Demek yattınız?

— Yattım.

— Çırılçıplak mı soymuştunuz?

— Çırılçıplak.

— Kolları? Göğsü? Kalçaları? Demek çırılçıplak? Demek size teslim oldu?

— Oldu.

Başını avuçları içine alıp kanıyor. Mahvolmuşçasına. Belkide ağlıyor.

Kalkıyorum, çıkıyorum kahveden. Demek herkes bir yana, ben bir yanayım? Bu kadar güzel mi? Bütün bu insanları çıldırtacak kadar güzel mi? Bana hiç te öyle gelmiyordu. Bırakmak geçmişti içimden. Anlamıştı. Yalvarmıştı ellerime sarılıp. (Bırakma beni, — demişti —, n'olursun bırakma. Sensiz yaşıyamam ölürüm!)

Oturduğu semt. Merinos'a giden cadde. Yahudilik. Evi, onun evi. Kafesi inik pencereler, yeni rendelenmiş tahtalariyle kapı, sokak kapısı. Bir adam dolaşiyor... Gözleri pencerelerde. Omuzları düşük. Harap. Sarhoş. Bununla da bir şeyler başladı aramızda. Hissediyorum. Onu bekliyor. Gözgöze geliyoruz. Kahvedeki dokumacı gibi. Ama bunun gözleri dost değil. Hain. Bıçağını çekip saldırabilir. Belki de bıçağı yok, saldırmaz. Öyle geliyor. Gözleri dost değil çünkü. Çatık kaşlariyle bakıyor, sonra tekrar. Yaklaşıyor.

— Sen de onu mu bekliyorsun?

— O kim?

— Fethiye'yi?

— Sen?

— Yanıp tutuştuğunu söyledikleri sen misin yoksa?

— Bilmem.

— Kurşunî kostümün, siyah, dalgalı saçların var!

— Olabilir.

Sendeliyor. Duvara dayanıyor sırtıyla. Başı göğsüne düşüyor. Kalkıyor sonra. Bıçağını çekip saldırarak sanıyorum. Hayır, saldırmıyor. Koluma giriyor sadece?

— Haydi dükkâna gidelim!

Bakışları hain değil. Dost ta değil...

Gövde gövde et asılı çengellerde. Terazî, geniş ağızlı bıçaklar, satır, kıyma makinesi.

Mangalı aramıza alıp oturuyoruz. Kocaman bir çinko tas kaynıyor. Fokur fokur. Koyu bir mayî. Göz kırıyor:

— Var mısın?

— Nedir o?

— Şarap.

— İçmem.

— Niçin?

— Sıcak şarap sevmem.

— Ben de sevmem.

— Peki?

— Soğuk şarap tutmuyor. Çıldırarak, dağlara düşmek, ölmek istiyorum halbuki ben!

— Mersi.

— Boşver. Kahvecî oğlum, bak beye... Nasıl içersiniz?

— Orta şekerli.

Bir kadın giriyor dükkâna.

— Et yok!

— Var ya. Et değil mi bunlar?

— Kadın söylenerek çıkıyor.

— E... Anlat bakalım. Demek o sensin?

— Benim.

— Ne malûm?

Fotoğraf destesini uzatıyorum. Omuzları büsbütün düşüyor. Teker teker bakıyor, hınçla şüphesi kalmıyor. O da yenildi. O da perişan. Ama bu, öteki gibi teslim değil.

— Güvenme. Sana resim verdiğine, senin için öleceğini söylediğine güvenme! O herkese öyle söyler ve bırakır!

— İnanmam.

— İspat ederim!

— Et!

— Sonra pişman olma!

— Olmam.

— Pêkâlâ...

Birden o. Evinin kapısında. Zarif rugan iskarpinleri bir kucak saç! Geliyor.

— Saklan!

— Nereye?

— Dolap var orda, geç arkasına!

— Geçiyorum.

Dükkâna giriyor. Oynak, şuh. Esans, lavanta, kahkaha. Et kokusu siliniyor.

— Yarım kilo et ver bana ama, yağlı olacak!

— Boşver ete. Ne zaman evleneceğiz?

— Ne zaman istersen.

— Demek razı oldun nihayet?

— Oldum. Ver etimi!

— Peki, ötekini ne yapacağız.

— Hangi öteki?

— Resim verdiğin?

— Ben kimseye resim vermedim!

— Şu canım, saçları kıvrır kıvrır, kurşunî kosta-
tümlü...

— Amaaan sen de!

— Sevmiyor musun?

— Sevmiyorum. Etimi ver hadi, annem bekliyor!

Çengellerde asılı etler, tezgâh, dolap, kıyma makinesi, mangal, o, öteki... Boşverecektim, boşverecektim halbuki. Fırlıyorum. Çıglık çıglığa kaçıyor. Rugan iskarpinleri, saçları, uçan saçları. Kasap kolumdan yakalıyor.

— Kendine gel. Buna güvenilmez. Sen en sonuncumuzsun. Bel lı karıdır bu, fındıkçı!

Bel lı karı. İmansız karı. Cigaramın d manı. Tablada tükenmiş, t t yor. Yenisini yakıyorum. Tütün fabrikasının son d d   . Daha uzun, daha kalın. Gök morlu unu kaybetmiş, mavi.

Horoz sesi.

Ko u an ayakları işçilerin. İnceli kalınlı  ks r kler. Uzaklarda, yakında, daha uzakta düdükler, vapur, tren düdükleri. Hızla geçen bir uçağın homurtusu.

28 Aralık 1954 — Salı. Saat 8.30

— Baba!

— Efendim?

—  ay hazır gel!

— Geliyorum...

ÖLÜR MÜSÜN, ÖLDÜRÜR MÜSÜN?

Ekmek parası peşinde, bütün gün koş oraya, koş buraya, iler tutar yerim kalmamıştı. Şehrin en işlek caddesi üzerindeki küçük esnaf kahvesine kendimi ateşe atmış, orta şekerliyi söylemiş, on birlikten de bir tane yakmıştım ki, eski bir âşina, altmışlık bir baba dostu kahveden içeri girdi.

— Merhaba evlât!

— Merhaba amca.. Buyurun..

— Rahatsız olma oğlum... — Sandalyesini yanına başıma attı, oturdu —. Başın sağolsun, geçmiş olsun, sen sağol, o toprakta yattıkça Allah sana ömür versin, Allah geride kalanları...

— Sağol amca, eksik olma...

—.. Ne yapalım, ecel. Cenabıallahın takdirine karşı gelemeyiz evlât, canını sıkma, üzme kendini, Allah onun alınına öyle yazmış. Takdiri tedbir bozamaz. Hepimizin gideceği yer orası. Üç gün evvel, beş gün sonra... Elmukadder lâyütegayyer! Değerli adam-

dı, özü sözü doğru, müstakim adamdı. Eli açık, gönlü gani, yüreği merhametliydi. Fukara babasıydı da...

Kulağıma eğildi:

— Size bir şeyler bıraktı mı bari?

— Ne gibi?

— Kırık sarık, ev mev...

— Hayır..

— Nakit?

— Pek mühim değil, bu zamanda ehemmiyetli sayılmaz..

— Demek öyle? Eviniz, tarlanız vardı ya?

— Sağlığında satmıştı...

— Satmış mıydı? Vah vah vah... Niye satmıştı?

— Bilmem. Canı öyle istemişti herhalde..

— Olur mu oğlum, canı öyle istemişti olur mu?

Bir sebebi vardır mutlaka.. Ev, toprak satılır mı? Aranızda bir şey mi vardı? Yani sizden memnun değil miydi?

— Yoo. Memnun olmamak için bir sebep yoktu...

— Niye sattı öyleyse? Sebepsiz hiç bir şey olmaz! Mutlaka bir sebebi vardır!

—?

— Senden, kardeşlerinden, yahut annenden bir şikâyeti olmalı...

— ...?

— Akıllı adamdı da göya.. Herkes öyle derdi değil mi?

— Ne?

— Akıllı adam demezler miydi?

— Öyle derlerdi...

— Öyle derlerdisi yok, öyleydi! Tabii annenle beraber oturuyorsun?

— Hayır, ayırız..

— Olur mu? Yakışık alır mı? İnsan annesinden ayrı oturur mu?

— Dargın filan değiliz..

— Yok bir de dargın ol! Dargın değilmiş, lafa

bak. Sık sık ziyaretine gidiyor musun? Çarşıdan lâzım olanları alıyor musun? Elini öpüyor musun? Ne gezer desene! Şimdiki gençlerde adap, erkân ne gezer desene...

Kahvemden tek yudum almak nasip olmamıştı.

—... Terbiye, görgü, leblebiden nem kapma...

Bir büyük karşısında değil kahve, cigara içmek, lâhavle diyemezdik. Bir büyük yüzümüze dikkatlice baksa, kulak memelerine kadar kızarırdık! Şimdi nereeeee... — Birdenbire — Ananın ziyaretine her gün git! — Tavsiyesinde bulundu —, eliniöp: hayır duasını al, bir şey lâzım olup olmadığını sor!

— Bir şey lâzım oldu mu kendisi bizzat gider alır, bundan zevk duyar. Babamın sağlığında da böyleydi, kendisi gider bizzat alırdı...

— Olmaz efendim olmaz! Kendi gider alır olur mu? Yaşlı başlı kadın. Ben yüzünü görmedim amma, herhalde vardır bir elli beş, altmış... Şimdi onun en hassas, en yanık. en dertli zamanı... Demek rahmetliden pek bir şey kalmadı? Bizde onu akli başında bir matah sanırdık. Allah rahmet eylesin amma...

— Amca bizim herhangi bir şikâyetimiz yok. Hayatımızdan memnunuz!

— Olur mu oğlum, olur mu? Bu zamanda insanı malıyla, parasıyla ölçüyorlar! Hayatımızdan memnunuzla iş biter mi? En azdan başını sokacak bir evl bile olmayanın adamlığından ne çıkarmış? Ben kendi nefsim, en azdan bir evi olmayanı adam yerine koymam. Böyleleri ağızlarıyla kuş tutsalar mangır etmezler yanımda. Bir ev, başını sokacak evceğizi olmayanın adamlığından ne çıkarmış?

Nihayet:

— Amca, — dedim —, biraz ölçülü... Hafif ter tip hakaret ediyorsunuz!

Sandalyesinde hop kalktı, hop oturdu

— Ne ne ne? Hakaret mi? Ben mi? Sana mı? Ben sana mı hakaret ediyorum? Söylediği lafa bak şu zibidinin! Hakaret ediyormuşum. Ulan sen nesin

ki ben sana hakaret edeyim? Kaç paralık adamsın? Hangi irapta mahallin var? Benim hakaret edeceğim insanın en azdan üç evi, atı, atarabası, çifti, çubuğu olmalı! Sen nesin ki.....

Sandalyemi aldım, kahvenin öbür başına gittim.

—... Hey zaman, gözün çıksın zaman, lânet olsun, lânetler olsun... Bey belirsiz, meydan ıssız olmuş. Hakaret ediyordum, hakaret ediyordum. Ümmeti müslüman, hakaret ediyordum!

Kahvenin önünden geçmekte olan bir ihtiyara seslendi:

—... Mansûr efendi, hişt Mansûr efendi... Nereye böyle? Gel, gel bir kahve iç, gel Allahasen... Canım gel bir kahve içimi otur bari, gel de laf, söz, usul, erkân belle, istifaden olur!

Beyzî gözlüklü, kocaman burunlu, kambur bir ihtiyar olan Mansûr efendi kahveden içeri besmeyle girdi:

— Selâmün aleyküm Samet'ciğim.. Gene kızgın görünüyorsun.. Nen var? Hayrola?

— Kahveci, oğlum, Mansûr efendiye kallâvi bir sade kahve yap amma, cezveyi, fincanı sıcak su ile yıka, titizdir.. Onu diyecektim Mansûr'cuğum... Şu devirlerin piçleşmesine ne dersin? Bey bellisiz, meydan ıssız olmuş. Kime canım desen canın çıksın diyor. Şurdan varıyorsun, görüyorsun, oturmuş bir kenara kös kös düşünür... Acıyor, sokuluyorsun yanına, adam yerine koyup halini hatırını soruyorsun. Neden? Çünkü gördüğün terbiye icabatı bunu emreder: Lâkin, hayır... Sormamak, ehemmiyet vermemek, adam yerine koymamak lâzım! Gördün ki bir çamura saplanmış, bir tekmede sen atacaksın... Çünkü devirler değişti, terbiyeler bozuldu, soylar cıblıllıyetsizleşti, meydan ite, köpeğe kaldı!

Beriki:

— Doğru! — diye başını salladı —, dİngili yamıldı kahpe dünyanın!

— Bir şey değil, uyduğum bir adam olsa gam yemezsin! değil. Ciğeri iki para etmezsin biri...

— İnsanın zoruna giden de o ya Samet'ciğim.. Bacağına keçe sarmadan dolaşabilirsen dolaş... İt, köpek takımı dalayacak insan arıyor Allah vermiye...

— Hay dilceğzine sağlık Mansûr'cuğum, ne güzel söyledin. İt, köpek dedin de...

— Meselâ bak Samet'ciğim, belâ derler nerden gelir, ölünün köründen. Geçende fırından ekmek alıyordum...

— Bir şey değil, bütün mesele nedir biliyor musun?

—... Onu diyordum Samet efendi.. Geçende fırından...

—... Mamafi kabahati ben gene de kendime bulurum. Neden dersen...

—... Samet efendi, Samet efendi. Hişt.. Geçende fırından...

— Nene lâzım? Yediğin içtiğin mi var? Bırak şu sarhoşu yıkılana kadar, yazının iti!

Artık tahammülüm taşıtı:

— Bana baksana —, dedim —, sonra...

Lafımı ağzıma tıktı:

— Sus sus sus sus sus!!! Senin gibilere lafım yok benim. Sen git kendin gibisini, kendi ayarını bul! Ben seni ne bilirim, ne gördüm, ne tanırım, ne de. Haydi çek arabanı!

Kendimi kahveden dışarı attım.

MEDENİYET YULARI!

Dün akşam bir arkadaşla hamama gitmiştik. Hamam ücretleri gene yükseldiği için mi ne, hamam bayağı tenhaydı.

Keselendik, yıkandık. Bu arada, birlikte götürdüğümüz portakalları yiyelim dedik. Soyduk kabuklarını, dilim dilim yedik. Yedik ya, kabuklarla çekirdekleri nereye atacağız? Görünürlerde ne bir çöp sandığı, ne de teneke. Kurnanın yanına suçlu suçlu bıraktık. Suçluluğa gerek yoktu oysa. **Avuç** dolusu para verecektik hamamcıya, çıkarken. Hamamın temizliğine bakanlar öteki kir pas, hattâ çöplerle birlikte bunları da kaldırır, bir yerlere atarlardı herhalde ama, hayır, kurnanın yanına bırakmak hoş değil gibime gelmiş, davranışım içime şinmemiştir.

Neyse, havlular geldi, büründük. Tam çıkacaktık, arkamızda hırslı, kalın, hınçlı bir ses:

— Heeey... medeniyetsizler!

Durduk, baktık sesin sahibine: Bir kıyıda birini keseleyen kocaman elli, kollu, ayaklı, genç irisi bir

tellâk. Akşamdanberi kimbilir kaç kişiyi keselemekten imanı gevremiş olacak, bağırp duruyor; öfkeli sesi hamamın sıcak buğulu havasında gümbürdese bile, ne dediği anlaşılmıyordu.

Ama besbelliydi bize atıp tuttuğu.

Yanına gittim:

— Ne var? Ne diyorsun?

Hep o alev almış ispirto parlamasıyla

— Ananın dini! — dedi —. Ne var'mış, ne diyor'muşum.. portakalları zıkımlandınız da kabuklarını ne demeye alıp götürmüyorsunuz? Eşeginiz mi var sizin?

Kabukları kurnanın dibine bırakmış olmanın silinmemiş utancı üzerine, şu genç irisi tellâğın öfkesi, ne yalan söyleyeyim hoşuma gitmişti. Demek Demokrasi haikımıza inmiş, yayılmış, inip yayılmakla kalmayıp insanlarımızın huyu oluvermişti? Demek ezilenler, onları ezenlere karşı pervasızca kafa kaldıracak, haklarını söküp alırken pısırlıklığı bir yana bırakacaklardı? Çünkü tellâk, «Velinimet» müşterilerinin haksızlığına dikilmişti!

Hoştu, çok hoştu hem de. Milletçe adam olmanın yoluna girmiş miydik acaba? Galiba. Bir tellâk bu davranışı gösterdiğine göre, durum apaçık ortadaydı. Eskiden böyle miydi? Sıkı mıydı herhangi bir tellâk, herhangi bir müşteriye bağırp çağırırsın? Parlasın? «Ananın dini!» desin? Hele hele «... portakalları zıkımlandınız da kabuklarını ne diye götürmüyorsunuz? Eşeginiz mi var sizin?» diye çemkirsin? Bundan böyle demek yurttaşlarımızın en hırtı, en hımbılı bile kendilerini yönetenler başta, herkes, her şeyin aykırılığı, kanuna uymazlığı, haksızlığı karşısında dikilecek, gerekirse mltingler, sesli sessiz yürüyüşlerle haklarını koparmanın yolunu arayacaklardı?

Ünlü deyimle: Şeytan dürttü.. Gerçekten böyle miydi? Yâni, milletçe adam olmanın yoluna girmiş miydik? Yurttaşlarımızın blıllnci artmış, artan blıllncin

itmesiyle hiç kimseden korkup çekinmeden, öz çıkarlarına karşı olanlara dikilme olanağını sürdürüp, haklarını sökebilecekler miydi?

Kendime bir «Koca göbekli» havası vererek, hatâ ellerimi peştemaldan çıkarıp arkama koyarak, çalımla sordum:

— Senin adın ne?

Hâlâ öfkeli:

— Sana ne?

Karşılık fena değildi. Demek yurttaşlarımızdan en ürkekleri bile «Koca göbekli», «Kodaman», «Kallantor» takmayacak, cart curta pabuç bırakmayacak kadar yüreklenmişlerdi?

Palavramın dozunu artırarak, avazımın çıktığına bağırdım:

— Kalk ulan ayağa!

Şâyet yukarda düşündüklerim gerçekleşmiş olsaydı, adamın ya ayağa kalkmaması, ya da kalksa bile kocaman yumruklarıyla turşumu çıkarması gerekirdi. «Ulan!» diye bağırıyıştım, «Kalk ulan ayağa.»

Şaşılacak şey, kuzu kuzu kalktı.

Deneyimi sonuna dek sürdürmek zorundaydım. Az önceki sorumu yeniledim:

— Adın ne?

Mırıldandı:

— Yonuz.

— Yonuz mu? Ne demek o? Yunus desene şuna, eşek!

— Beşir edemiyom da...

— Beşir.. yakıştıramıyorum, de şuna eşşoğlu eşşek!

—.....?

— Nerelisin?

O, her yanından sağlık fışkıran genç İrisi ufalmış ufalmış ufalmıştı:

— Suvaz'ın koylüğünden..

— Sivas de şuna ulan, ayı!

— Suvaz.

İllâki Sivas dedirtecektim:

— Si, de!

— Su, — dedi.

— Ulan si desene!

İmdat ararcasına sağına, soluna baktı:

— Si, — dedi.

— Ha şöyle. Si — vas!

Zorla ama yakıştırdı:

— Sivas.

Üzerinde durmadım:

— Öğrenimin ne?

— Efendim?

— Öğrenimin diyorum.

Fena sıkışmış, bana bulaştığına ihtimâl bin pişman olmuştu. Yanlışlıkla güldü, sonra yanlışlığını idrâk ederek, ciddileşti.

— Öğrenimin ne olduğunu bilmiyor musun?

— Bilmiyorum.

— Bilmiyorum, de!

— Bilmiyorum.

— Liseyi falan da bitirmedin mi?

— Cık.

— Ortayı?

— Cık.

— İlki?

İçini dertli dertli çekti. Boynunu büktü sonra. Nerdeyse ağlayacaktı. Öylesine kolu kanadı kırılmıştı ki...

— Bağışla beyim, bilemedim.

İçim parçalandığı halde:

— Neyi bilemedin?

— Zâtınızı.

Fena yakalamıştım. Daha doğrusu, fena yakalanmıştı. İçimin parçalanmasına aldırmayarak işi sürdürdüm:

— Ben sana bilemedim'i gösteririm. Liseyi, ortayı, hattâ ilki olsun bitireme, sonra da geç karşıma bana cart curt et!

Hep o yapma hırsımla döndüm.

Ardımdan geliyor, yalvarıyordu:

— Bağışla beyim, töbe vallaha.. dilim kopaydı da demez olaydım. İtten pişmanım vallaha.. Küçük-ten kusur, büyükten af..

Kahkahalarını zaptedemeyeceğini anlayan arkadaş çekip gitmişti.

Bense «Koca göbekli» liğimin son darbesini insafsızca vurdum:

— Giyinmeğe gidiyorum. Gel, beni gör!

Arkadaş hem giyiniyor, hem de gülmekten katılıyordu.

Ben de giyindim. Hattâ hiç gerekmediği halde, fakir fıkaranın nedense çok ürktüğü kravatımı da bağladım. Arkadaş da bağladı. Tam çıkacağız, birden o! Önünde kavuşuk elleriyle iki kat, korku içinde, beh desem kaçacak.

Çıkış kapısına kadar gittim, durdum. Birden emrettim:

— Gel buraya!

İyice yılgın, geldi.

— Ne yaptın portakal kabuklarını?

Şaşaladı:

— Attım.

— Attın mı? Nereye attın?

Korktu.

— Nereye attın ulan hıyar, cevap versene!

— Çöp sandığına.

— Portakal kabukları çöp sandığına atılır mı be?

«Nereye atılır ya? Benimle dalga mı geçiyorsun?» falan demesi gerekirdi oysa. Demedi. Başladı yeniden sızlanmağa:

— Cahallığıma say beyim, bilemedim vallaha..

— Git getir attığın yerden, çabuk!

Koştı.

Arkadaş:

— Ulan, — dedi — , bırak fıkaraı be!

Oysa, gittiği gibi koşarak dönmüştü. Elinde por-

takal kabukları... Portakal kabukları ya, bütün bunların uyumsuzluğunu, işin içinde iş olduğunu anlama bile, sezmiş görünüyordu. Buysa yetmezdi bir «Koca göbekli» karşısındaki tutumunu değiştirmeye. Sezgisi onu yanıltabilirdi. Kravatım vardı boynumda, cart curtuma sıkıydım. Cebimden defter kalem çıkartıp hamama kocaman bir ceza yazabilirdim. Yazınca da tamamdı hamamcıyla işi...

Gülüverdim.

O da güldü.

Sertleştim:

— Ne gülüyorsun?

— Sağ ol!

— Sen de sağ ol. Gül!

Güldü.

— Peki, neciyim ben?

— Zâtınız mı?

— Hayır, ben!

— Estafurullah.

— Niye?

— Zâtınız büyük bi mâmürsünüz...

— Ne memuru?

— Büyük bi mâmür a...

— Evet?

— Çıkaramadım ne mâmürü olduğunuzu.

Elimi omzuna dostça koydum:

— Memur falan değilim.

İnanmadı. Boynumda kravat, dilimde cart curt... belki de memur olmadığımı söyleyerek onu şırıltırdım.

— Estafurullah, — dedi yeniden.

— Vallaha memur falan değilim lan!

Bu «Lan», aramızdaki buzları eritir gibi olduysa da, gene de boynumdaki «Medeniyet yuları», az önceki cart curtum... başını kışından ağır getirebilirdim. En iyisi ağzını sıkı tutmalıydı.

Güldüm değil sıırıttım.

Oysa sâdece güldü.

— Niye güldün?

— Heç, öyle..

— Akli başında bir insan hiçe güler mi? Bir sebebi olmalı...

— Mâmür değilim dediniz de..

Sonunda inandırdım memur olmadığımı. İnanınca da yüreklendi:

— Ne iş başındasın ya?

— Hiiç. Yapılarda kâtiplik yapıyorum..

— Yapılarda mı?

— Nolacak? Yapılarda, fabrikalarda, mağzalarda. Nerde iş bulursam...

Gene de inceden inceye, şüpheli şüpheli gözden geçirdi beni. Memur olmadığımı bir türlü inanmak istemiyor gibiydi. Çekinerek sordu:

— O boynundaki ne ya?

— Kravat.

— Devletin mâmürü değilsen...

— Ne diye takıyorum, doğru. Âdet olmuş işte..

Sen boşver ona buna, benimle güleşebilir misin?

Şaştı:

— Ben ha? Seni ot diye yerim be!

Sevinçle döndü, arkalarda arkalarda dikilmekte olan hemşerisine heyecanla:

— Mıstık lan gel —, dedi —. Bu da senin benim gibi... boynundaki yulara kulağasma!

G A Z E T E

Sabahın erken saati.

Kahve hemen hemen bomboş. Yalnız, iki kişi... İkisi de kravatlı, ikisi de efendiden. Biri bir masaya oturdu, öteki başka bir masaya. Oturmalarıyla birlikte kahvenin, karşı masadaki yepyeni, taptâze, henüz alınmış, yıpratılmamış gazetesini hemen hemen aynı anda gördüler. İkisinin içinden de gazeteyi gidip almak geçti ama, gözlüklüsü daha önce davranarak gitti, aldı. Gözlüksüzünün canı sıkıldıysa da, renk veremezdi. Gözünü açıp daha önce davranmadıysa suç gözlüklünün müydü? Değildi, değildi ama gene de kızdı. Şimdi artık «Herif» in okumasını bekleyecekti. Beklemeğe başladı. Başladı ya, gazeteyi kapan adam, kapamayanın aklından geçenleri sezmişçesine, tadını çıkara çıkara açtı, katladı, okumağa başlamadan önce masaya bıraktı. Fakfon tabakasından cigara çıkardı. Gümüş ağızlı kehribâr ağızlığına usul usul taktı. Kibriti hep aynı ağırdan alışla çaktı, cigarasını yaktı, geniş, rahat, telâşesiz bir duman, dumanı kah-

venin çatlak tahtalı, pis tavanına üfledikten sonra, dumanın havadaki açık mavi, kül renkli yayılışına gülümseyerek baktı bir süre. Gazetesiz: «Vay anasını» diye geçirdi, «Herif komşu çatlatırcasına, keyif çıkara çıkara... yoksa mahsustan mı yapıyor? Yoksa inadıma mı? Gazeteyi bana kaptırmamış olmanın tadını çıkara çıkara... Nisbet mi yapıyor yâni?»

Tansiyonu yükseğin biriydi zâten. Böyle sanış, yeni, çok güçlü bir kan dalgasının tepesine saldırmasından başka şeye yaramadı. İçini sıkıntıyla çekti, hınçla biraz da. PTT. den emekliye ayrılmadan önce de görevli bulunduğu İstanbul ilçelerindeki görevliliğinde böylelerine müthiş içerler; içerlediği küçük memurlardan biriye bağıırır çağırır, değilse gene bir biçimine getirerek, âmirine karşı gelemeyişin acısını kendinden aşağıdakilerden birine bağıırıp çağırmakla alırdı.

Gazeteyi daha önce kapana yeniden, hınçla baktı. «Herif» okumasına okuyordu gazeteyi ama, hayır, çabucak okuyup bırakmak niyetinde değildi. Bir okuyor, ardından bir duman, sonra da iki, üç, çevresindekilere çeviriyordu bakışlarını. İyi ama, gazete babasının malı değildi ki. Kahvenin gazetesi. Bu gazetede kahvenin bütün müşterilerinin hakkı vardı elbette. Böyle gazeteler, yâni üzerinde herkesin hakkı bulunan gazeteler çabucak gözden geçirilir, tekel altında tutulmazdı. Ayıptı, terbiyesizlikti, görgüsüzlüktü. Üstelik çevredekileri küçümseyiş, adamdan saymazlıktı! Hooş, o kim oluyordu da çevresindekileri adamdan saymıyordu? Kendi kendisini biliyordu ya. En azından yirmi beş, otuz yıl devlet kapısında saçlarını ağartmış, takdirnâmeler almış, işler görmüştü vatana, millete! (Gazeteli adamın bakışıyla karşılaşınca tepesi attı. Sanki adam: «Hadi canım sen de!..» demek istemiş gibi.) Elbette, vatanın, milletin hayrına işler görmüş, takdirnâmeler almıştı, ne sanıyordu? Bir babası vardı, babası... Babaların şâhı... Adam Urumeli toprağı, pehlivan sülâlesinden gelme, bir

doksanaltı boy, yüz kilonun üstündeydi de Sultan Hamid'e kafa tutanlarla birlikte Mısır'a kaçmıştı. O kaçınca hafiyeler kendilerini rahat bırakmamış, tâ Meşrutiyet'te, Kızıl Sultan devrilinceye kadar, analarından emdiklerini burunlarından getirmişlerdi.

Eski köklü bir muhalifin oğlu olmaktan, daha doğrusu o an bunu hatırlamaktan gelen çalımli bir öksürükle gırtlığındakini kahvenin talaş içindeki betonuna yavaşça çıkardı.

«Herif» gazeteyi hâlâ gerine gerine okumaktaydı. Baş makaleden tutturmuştu. Daha ikinci derecedeki haberleri okuyacak, ikinci sayfaya geçecek, üçüncü sayfa, dördüncü spor sayfası. Bir de Toto'su varsa tamam. «Pis herif.. Suratına bak. Ya burnu? Hiç meymenet görmüş mü? Cenab-ı Allah suratından nûr-u ilâhîsini silmiş. O ne burun o? Ya avurtlar? Bizim şair bozuntusu Süleyman Sırrı'ya benziyor. O da bunun gibi kendini beğenmişin biriydi. Bozuk, takır-tukur aruzlarıyla kendini Abdülhak Hâmid'le falan kıyaslamağa kalkardı... Bok herif. Sonraları kuyruğundan tutulup atılmıştı Sivas'a mı, Erzurum'a mı ne... Fakat şu bok herifin avurtları avurtlarına geçtiğine göre, nekesin biri olmalıydı. Nekes olmasa bir gazete alır, kendi gazetesini cehennemin dibine kadar.. Evet, ben de almadım ama, nekes falan değilim. Değilim elbette. Kayınbirader, İki baldız...»

Daldı birden. Yıllarca öncenin güney ilçelerinden birinin bir geceyarısı. Karısı horluyarak uyuyordu. Kalkmıştı usullacık. Patiska geceliği, ruganı yer yer çatlak teriği... Küçük baldızın odasına geçmişti...

Gazeteyi daha önce kapmış adam silinmişti.

Yağmur yağıyordu dışardaki zifir karanlıklarına, şakırtıyla. Ayaklarının uçlarına basarak... Canım, tarikata girmişse, bu anlattığı yirmi beş, belki de otuz yılın ardında kalmış bir şeydi. Küçük baldızıydı günahı. Hem, mâlûm: Kırk gün günâhkâr, bir gün tövbe-kâr. Tarikat arkadaşları arasında yakından tanıdığı

neler vardı. Hırsızlar, devlet parasını yiyip içeri girmiş çıkmışlar, ırza dolanmış, kafalarını gözlerini kırdırmışlar, neler!

Birden gülüverecekti az kalsın. Tuttu kendini, Gazeteyi daha önce kapana gitti bakışı ama durmadı üzerinde. Leylekle, dişi kocaman bir leylekle yakalanmış birini hatırlamıştı. Çocuklar teneke çalmışlardı ardından, kadınlar sakınarak, gülüşlerini avuçları içinde saklayarak çapkın çapkın konuşmuşlardı sözde erkeklere duyurmamağa çalışarak.

Birden kafasındakilerin şeriti koptu: Gazeteyi daha önce kapam adam, elindeki gazetenin ikinci sayfasından birden dördüncüye atlamıştı. «Niçin? Toto için mi? Yoo... herhalde baş makalenin ardını arıyor. Eşek, baş makalenin ardı en son, spor sayfasında mı olur? Görgüsüz. Baş makalenin ardı üçüncüde. Elimle koymuş gibi bilirim. Nerde ben, nerde o!»

Herkes babadan, dededen muhaliflikten mi gelirdi?

«Ulan bırak şunu da bir parça da biz çömleneelim! Lânet herif, şair bozması Süleyman Sırrı yapılı, mendebur. Nekeslikten tahtakurusuna dönmüşsün. Cigarayı içiştteki rahatlığa hele, bok!»

Kahveye yeni müşteriler geliyordu. Gelenler de aksi gibi o yana, gazete okuyanın yakınına gidip oturuyorlardı. «Herif» gazeteyi bıraksa bile yeni gelenlerden biri kapıverecekti.

Garsona seslendi.

Garson geldi:

— Evet beyim?

— Bana yeni bir kahve, bir de şu gazete boşalınca aliver.. (Homurdandı) Ne biçim adam be? Gazeteyi âdeta bir saattir hapsettil!

«Yeni bir kahve» den başkasını duymayan duysa da anlamayan, anlasa bile üzerinde durmayan garson çekilip gitti.

Tam bu sırada karşıdaki adam gazeteyi bırakmıştı. Garson ocağın yanına doğru gidiyordu, gazetenin

bırakıldığından habersiz. «Hay aksi şeytan! Ulan şu herif kapacak...» fırladı yerinden, kapması mümkün adamdan önce, hızla gitti, kibarca:

— Müsaade eder misiniz?

Hiç de kibarca değildi oysa. Şahin gibi, kartal, atmaca gibi atılmıştı gazetenin üstüne. «Estafurullah, buyrun» a falan vakit bırakmadan kapmıştı gazeteyi meşşodunu. «Yuuuh, yarma! Pehlivan eskisi midir ne?»

Gözlüğünü öfkeyle kılıfına soktu. Böylesine kaba saba, ham ahlat birinin gazeteyle, gazetedeki politika, ya da çeşitli yazılarla ne ilgisi olabilirdi? «Belki de müteahhit, yahut celep. Müteahhit olması daha mümkün. Tamam canım, müteahhit. Doğrudan doğruya ikinci sayfaya daldı. Kimbilir, belki de taahhüt işlerinin ilânlarına bakıyordur. Bu kadar iriyarı biri memlekete kafasıyla değil, olsa olsa midesiyle bağlı olur. Sen istediğin kadar otuz yıl Devlet kapısında vatana, millete çalış, ömür tüket. Böyle ayıların vatanla, milletle, devletle ne alâkaları var? Bunlara göre giden ağarı, gelen paşam. Çetin Altan'ın dediği gibi dümenlerine bakar böyleleri. Bunda ne din vardır, ne iman. Surata bak. O hantal gövdesiyle amma da koştu gazeteye be! Keşke vermeseydim. Yahut, şu yanımdaki masada oturana veriverseydim. İfrit olurdu hıyar ağa. Tuh be, ne diye akledemedim? Neyse, geçti... O kadar Kalsiyum Sandoz vurunduydum zamanında, hava. Sıskalık, benim alnıma yazılmış. Elli altı kilodan yukarı çıkabilirsen çık. Hele şimdi yaş da ilerledi.. Eczacı, gözlüklü eczacı, canım eczacı çırağı işte, ne demişti? Bu yaşta sakın kalsiyum iğnesi falan vurunmaya kalkmayın bey amca, kalbiniz durabilir. Aman bu bey amcalık da. Bir yandan yeğenler, öte yandan torun, evlâtlar. Büyük Hukuku bitirse yüküm iyice hafifliyecek ama, bakalım. Ne kaldı Temmuz'a? Altı ay. Altı ay sonra mezun olsa bile askerlik. Askerliğini bitirmeden Devlet memuru olamaz. Avukatlık yapmağa kalksa, uzun iş. Altı ay Ad-

liye de staj, altı ay da avukat yanında... Babamlar zamanı ne iyiymiş. Mekteb-i Hukuk'u bitirmiş, o zamanki adıyla Muhamî, yahut Dâvavekili. Gelsin sepet sepet yumurtalar, kebeyle tereyağları, yeşil çömlleklerde beyaz peynirler, pekmez, kuru yemişler. Eeeeeeh o günler de bir gündü!”

Aklında, aklının bilinmez boşluklarında baba evi: Sokak kapısının zarif bir kadın eline benzeyen demir tokmağı. İriyarı babası sertçe çalardı kapıyı. İnce, uzun annesi, etekleri dolaşa dolaşa koşardı. İçeri bomba gibi girerdi adam: Babası! «Eşek gibi dikileceğinize alsanıza şunları!» Kardeşleriyle karmakarışık, yuvarlanırcasına inerdi merdiveni. Kapı önünde, babasının az önce geldiği faytonda yağ kebesi, yeşil sırlı peynir çömleği, kır parçaları gibi iri yumurtalar dolu kamış örme sepet, kutular, paketler, her biri birini, ya da bir kaçını yakalar, babalarının önünde çıkarlar merdiveni. Sofada yemek masası. Yemek masasının üzeri dilimlenmiş ekmek, nar gibi kızarmış pırzola, çerkes tavuğu, imambayıldı, kırmızı turplarla işli yeşil salata, portakal, elma, muz tabaklarıyla yüklü... «Yemezdik» diye geçirdi, «Yemezdik. O cânım pırzolalar, Çerkes tavukları, elmalar, armutlar, muzlar Ne ben, ne kardeşlerim. Babam deli olurdu, ter ter tepinirdi: «Tahtakuruları, solucanlar. Siz ne yersiniz? Ha? Ne yersiniz siz? Allahım, benim gibi adamın evlâtları böyle mi olmalıydı?» derdi adamcağız.

Deriinin bir iç geçirdi. «Biz babam tarafına değil, annemin tarafına çekmişiz, mutlaka. Yahut, annemin babasının alkolik olması. İrsî verasette var bu. Torunlar çokluk dedelerine benzerlermiş. Öyle ya, benim oğlanlar... Oğlanlar ama, büyük, Hukuk'taki cılız, ortanca iriyarı, küçük, kız da cılız. Amaaan sağ olsunlar da...»

Gazeteli adama kaydı gözü. Demindenberi durduğu halde ancak yeni farkına varmıştı: Dördüncü sayfayı katlıyordu. Sağlama vardı bir doksan kilo-

luk. Ayıp olmasa sorardı babasının da kendisi gibi iriyarı olup olmadığını. İriyarı değil. Ama şu haliyle yüz değilse bile vardı bir doksan, doksan beş kilo. Kendisi elli altı. Elli altıdan doksana? Otuz dört kilo mu? «Yuf be! Cartayı çekince tabutu kurşun gibi ağır olur. Pis pis de kokar ölüsü. Zayıflık bu bakımdan iyi. Hiç olmazsa cartayı çekince etrafındakileri rahatsız etmezsin. İnsan ölünce hem ağırlaşır, hem de boyu uzarmış. Dün bizim üst kattakilerin çocuğu... Karı ne diyordu? Ufacık çocuk kurşun gibi ağırdı.. Cenazeye bütün mahalleli gitti, ben? Adaaaam sen de. Onlar da benimkine gelmesin. Zâten evde olduğumu da bilen yoktu. Bok karının kuruntusu. Komşuymuş, ayıp olurmuş... Sevmiyorum efendim, zorla mı? Ölüyü, ölümü, cenazeyi sevmiyorum!»

Birden kahve kapısı hızla açıldı. Biri kız, öteki oğlan, telâş, öfke, merak, heyecan içinde iki çocuk aynı zamanda girdiler, yanına koşarak geldiler. Kız alı al, moru mor:

— Dedeciğim, bu aptal: Tavuk mu yumurtadan çıkar, yumurta mı tavuktan diyor!

Sarı saçları yandan ayrılmış haşarı oğlan kıs kıs gülüyordu. Başta gazetesine gömülmüş iriyarı adam, ocakçı, garson, birkaç müşteri kahkahalarını salıverdiler.

Büyük baba kalktı, torunlarıyla kahveden çıktı.

GURBETTE

Aksarayda başıboş dolaşıyordu topukları kâğıt kadar incelmiş yemenleriyle. Ayakları çıplaktı, kirliydi. Bacağında memleket işi bir kıl şalvar, sırtında ceket meket hak getire. Köyden Sarı İbrahim'in iğvasına uyup İstanbul'a gelip, Sarı İbrahim'i kaybedip me-teliksiz kaldığı günlerden bir günün akşam üstü satmıştı Tophanedeki Karabaş pazarında. On kaymeye. Cebinde on kayme, kahpe İstanbul'u bi güzel dolaşmıştı. Tophaneden Galatasaray'a çıkmıştı. İstiklâl cad-desi'ni Taksim'e kadar yürümüş, lokanta vitrinierini seyretmişti. Canlı canlı balıklar, adını bildiği bilme-diği yiyecekler ki «Târifi gayri mümkünsüz!»

Işık içindeydi Taksim. Sular fışkırıyordu bu yan-da; o yanda adam kaynaşıyordu. Avrat, çoluk ço-cuk.. Cebinde onluk... İnen akşamın içinde çeşitli taksilerle otobüs, trolleybüslerin gelip gidişi, homur-tusu. Sarı İbrahim Levent'te bir İnşaat var demişti, ya-rın gideceklerdi. Cebinde onluk, yarın iş. Daha ol-mazsa Alamanya'ya atarlardı kapağı: «Gidenler biz-den eyi değeller a! Biz de insanık. Elimiz kolumuz tutar, aklımız var. Yazının akılsız gâvırına ütülecek değiliz. He bi iş dutamasak, bizim Veli'nin yanına

varır, arkadaş bize de birer çöpçülük uydur ne olacağına, derik. Öyle değil mi Mustafa kardaş?»

Öyle olmaya öyleydi ya, ertesi gün Sarı İbrahim gelmemişti. Levent'teki inşaata gidememişler, onluk da, «Kahpe onluk» tükenivermişti. Hamallık mamallık da bulamamıştı. Kime varsa da «Efendi ağa, hani buranın garibiyim de...» diye söz kapısı açmaya kalksa, ya dinlemiyor, ya da gülüverip geçiyordu. Ne Levent'ini komuştu dolaşmadık, ne Beşiktaş'ını, Maçka'sını Şişli'sini, Beyazıt, Ayvansaray, Unkapanı'nı. İstanbul kazan o kepçe. İşe kıran girmişti besbelli. Ya da hayır, işe kıran girmemişti de o usulünü bilmiyordu. Yoksa kör değildi, götürüyordu. Kendi gibiler sabah sabah toplanıyorlardı küme küme. Takılıyorlardı iş başlarının ardına, basıp basıp gidiyorlardı. Nereye? Kesin bir şey bilmiyordu ama, herhalde gittikleri yerde bir «işin kulpuna» yapışıyor olmalıydılar.

O da aralarına katılmak, onlar gibi bir yerlere gitmek, tıpkı tıpkısına onlar gibi bir işin kulpuna yapışmak isterdi ama, olmuyordu. Yadırgılığını hemen anlıyorlar; ya da kendi köylerinden olmadığını. Koca İstanbul'da da şu kahpe Sarı İbrahim'dan başka köylüsü yoktu. Kılık kıyafetlerinden, suratlarının bozkır yanığından anlıyordu, varıyordu yanlarına, «Öyle mi kardaş..» diye laf kapısı açmak istiyordu da, ya bakmıyorlardı, baksalar bile «Ne şöyle, ne de böyle» diyorlardı.

Birinde: «Varıp bir duvar dibinde dileneyim bari...» dedi kendi kendine. Dolaştı dolaştı dolaştı, uygun bir duvar dibi buldu. Yıkıktı duvar, şurasına burasına işenmişti, pis pis kokuyordu ya, kıyı köşeydi. Tek tük geçenler ya kocakarıları, ya sakallılar, ya da fileleri sebze, meyve dolu gencecik kadınlar, kızlar. Pek de yakıştıramadığı sesiyle «Allah rızası için..» diye başlasa bile aldırış etmiyorlardı. Bütün gün oturdu, eline üst üste eli kuruş geçmedi. Bir iki liranın yolunu bulsa, tekliği verip sabahçı kahve-

sinde sabahlar, paranın geri kalanıyla da karnını simitle doyurur, elli kuruş bütün gün sidik kokulu duvar dibi beklenmezdi.

İşi seyyarlığa vurdu. Kahvelere dalıyor, garsondu. Garsonlar it azarlar gibi azarlayıp, kışına bir tekme, kahveden dışarı atsalar bile gene de sidik kokulu duvar diplerinden iyiydi. Aradan birbuçuk, iki, bâzen üç lira kazanıyordu. Kazanıyordu ya, birileri peydahlanmış, kazancının yarısını vermezse çalışmasına engel olacaklarını söylemişlerdi. Dikilmişti. Ne kazanıyordu ki yarısını versin? En kabadayısı üç teklik. Onun yarısını da ver, ne kalacaktı? Yüzelli kuruş. Yüzelli kuruşa İstanbul kahvelerini dolaşmağa, küfür, tekme yemeğe değer miydi?

Birinde «Ah çolak, yahut da kör olsam..» diye düşündü. Çolaklarla körler paranın anasını belliyorlardı. Adam bu İstanbul gurbetinde ya çolak, ya da kör olmalıydı. Çolak, kör oldun mu yaşadın. Sapa sağlam adamaysa acımıyorlardı ne hikmetse.

O gün gözlerini yumup kör yerine koydu kendini: «Allah rızası için iki gözden âmâya bi sadaka virin hayrınıza..»

Baktı sağdan soldan sarı onluklar, yirmi beşlikler Bakmasa iyiymiş a, nasıl bakmaz? Göz ucuyla gördü ki mahalle çocukları önündeki mendile birikmiş paraları uçlanıyorlardı Yerinden nasıl farladığını, çocuklara tokatlar, tekmeler savurmağa başladığını şimdi kendi de hatırlamıyor. Paraydı mendildeki, para! İtoğlu itler, kör diye paraları çarpacaklar. Anayı kızıdan ayıran para. Lâkin çocukları ürkütmese iyiymiş a, ürkütmüştü bir sefer. Kahpe döller, başlamışlardı çevresinde el çırparak şamataya:

«— Yalancı, sahtekâr! Millete kör diye yutturuyor kendini!»

Sokak verimli sokaktı Allah için hani. Üçün beşin yoluna bakacaktı, olmamıştı. Tası tarağı toplayıp savuşmaktan başka çâre yoktu. Yoktu ya, kaçıp kurtulabilirsen kaç kurtul!

«— Yalancı, sahtekâr, yalancı, sahtekâr!»

Durmuştu:

«— Eyi, anladık. Dağılıp gitmez misiniz gayri?»

«— Yuuuh, andavallıya yuuuuh!»

«— Yuh size, babanıza, ananıza, ebu ceddinize yuh!»

«— Yörüüü taş arabasııı!!»

Derken işi azıtmış, taşlamağa başlamışlardı. Kaçıp kurtulamıyordu da. İtoğlu İtler tazı gibi koşuyorlardı yanında önünde. O sıra iri bir kiremit parçası gelip ensesine inmeseydi, üstlerine deli camız gibi koşmayacak, rastgele vurmayacaktı. Eli de ağırmıydı ne? Vurduğunu yıkıyordu. Derken evlerden karılar kancıklar, dükkânlardan erkekler üzerine biliir yürüsünler, «kahpe kasiğında yatmış» veled-i zinâlarına sahap çıkacaklarına üzerine bi çullansınlar! Aman Allah, kaçmak ister kaçamaz, dursa eşşek sudan gelesiye dayak yiyecek. Yalvarmağa başlamıştı olmamıştı, ağlamayı denemişti. Eh, şöyle böyle. Yere çömelmiş, bir iki tekme, sille inse de acıyanlar çıkmıştı bereket. Usul usul, duvar diplerinden süklüm püklüm kirişi kırmıştı.

Kırmıştı ya, iler tutar yeri de kalmamıştı.

Başka bir gün çolaklığı denemiş, yakalanmış, gene dayak yemişti. Hattâ dilenmenin yasak olduğundan söz açan polis mi ne biri, yakalayıp götürmeğe kalkmıştı da elinden kurtulana kadar akla kararı seçmişti.

Tutturmuşlardı bir «Elin kolun sağlam. Dileneğe utanmıyor musun? Çalış, karnını doyur!»

«— İyi ya, verin bi iş çalışayım..»

«— Gel» demişti kırçıl sakallı biri. Alıp götürmüştü evine, aptesanesinde akşama kadar çalıştırmıştı da sonunda işini beğenmeyip koğuvermişti. Bir iki sızlanacak, dikilecek olmuş, tekmi mahalleli hemen hemen haramzadede yana çıkmıştı. Sözü daha fazla uzatsa köteği yiyeceğinin resmiydi.

Bugün pazar. Topukları incemiş yemenileriyle

Aksaray'da sağı sola dolanıyor. Bu şehirliilerin parayı nasıl olup da bol bol bulduğuna akıl erdirmeğe çalışıyordu. Allah verdiyse, ki öyleydi köydeki uzun imamın dediğine göre, o da Allahın kulu değil miydi ki vermiyordu? Şehirli gibi yaşamaktan vazgeçti, iyi kötü bir işin kulpundan tutabilse!

Yorulmuştu. Valde camiinin oraya gitti, duvar dibine tam çömelecekti, kaburgaları çıkmış, iri mi iri bir sarı it gözüne ilişti. Fıkaranın karnı kurumuştu teknil. Adımlarını ters mers atıyor, canını büyük bir bezginlikle taşıyordu. Hani nerdeyse yıkıldı yıkılacak!

Derken valde câmiinin böğründeki sokağın gölgesine devrildi, solumağa başladı. Bakışları yıldı. Hani bu duruma insan düşse kendini öldürmeyi düşünürdü ya, fıkara sarı it akledemiyordu besbelli.

Yanına gitti. Sarı it yeşil ışıltılarla yıldı yıldı baktı. Kravatlı ne olsa, yâni efendiden filân, korkar, tekme yememek için alırdı voltasını. Korkmadı. Yanına gelen de kendileyin, yemeni topuğu incelmış, çıplak ayakları kirli, gözleri yuvalara çökmüşün biriydi. Elini uzatıp kaburgaları çıkmış karnını okşamasına da aldırmadı. Okşayıp seveceğine, kemikten geçtim, bir parça ekmek atsaydı önüne daha makbule geçerdi ya, nerdee? Kendi bulabilmiş miydi ki?

Genç adam boyuna okşuyordu sarı iti:

«— Vay kardaşlık vay. Hadi ben İnsan aklınnan bizim Sarı İbrahim'in iğvasına uyup köyümü teptim, geldim. Sen it aklınnan ne demiye geldin?»

Sarı itin lâfa karnı toktu. Bakmadı bile.

«— Kasap musap önlerinde dolanaydın bir iki.. Kemik mûmûk. Lâkin gözleri kör olsun. Kemikleri bile kurban ediyorlar fıkara itlere! Her bir şeyi satıyorlar. Satsınlar bakalım. Allah yalnız onların Allahı mı?»

Allah ordaymış gibi başını kaldırdı, gökyüzüne baktı.

Gökyüzü hafifçe bulutluydu.

DİLEKÇE

Adliye koridorunun cigara dumanlarıyla yüklü havasında yüzer gibi dolaşan insanlar. İnsanların arasında kara cüppeleriyle oradan oraya gidip gelen avukatlar, arada mübaşirlerin haykıran sesleri.

İnsanlar, kadınlı erkekli insanlar.

Adliye binası gerçekten güzel, gerçekten modern, gerçekten iç açıcı. Güzel, modern, iç açıcı ama, gine de hiç kimsenin burada işi olmasa, yâni buraya işi düşmese daha iyi. Hani öyle günler gelse de, insanlar dirlik düzenlik içinde yaşasalar, hakimler, savcılar işsizlikten boyuna esneseler. Ceza evlerine tutuklu götüremeyen candarmaların kelepçeleri paslansa, canları sıkılsa, uyuklasalar. Ne vuran, ne vurulan, ne çalan, ne çalınan. Yâni «Sebeb-i dâva» ortadan kalksa!

Dalmış düşünüyordum ki, yanıma bir kadın sokuldu. Otuzun bir hayli üstünde olmalıydı. Siyah baş örtülü: Eski mantolu, çekingen, kuru ama çirkin değil. Hattâ güzellikten çok «Albeni» si fazlaca ama

farkında değil. Gözleri kendiliğinden alev alev.

Elindeki dilekçeyi göstererek sordu:

— Bunu nereye vermem lâzım acaba?

Baktım, Savcılığa. Söyledim.

Sordu:

— Hangi oda?

Kalabalık koridoru yanyana geçtik. Savcılığın kapısı:

— Nah, burası, gir!

Çekingenlikle gülümsedi:

— Bilmem, girsem mi acep?

— Bilmez misin? Niye yazdırdın dilekçeyi ya?

— Yazdırdım ama...

— E...?

— Utanıyorum.

— Niçin?

İçini dertli dertli çekti

— Aaah ah... ne o, o haltı karıştırırdı, ne de ben...

— Hiç bir şey anlamıyorum. Ne haltı? Haltı karıştıran kim?

— Kocam.

— Yani seni aldattı falan mı?

— Yok canım, keşke aldatsaydı...

— Peki, ne yaptı?

— Söylemesi ayıp, hırsızlık!

Gözlerini indirdi. Yanakları al al oluvermişti. Oluvermişti ama, bana neydi bütün bunlardan?

Dedim ya, bir meraktır düşmüştü içime. Sordum soruşturdum, eşeledim öğrendim sonunda Kocası bir şeyini çalmış. O da öfkeyle koşmuş istidacıya, yazdırmış dilekçeyi, atlamış gelmiş. Şimdi dilekçeyi savcılığa verip vermemekte çekimser.

— Neyini çaldı?

— Benim mi?

— Evet?

— Paramı.

— Karı koca arasındaki hırsızlıklar

Sözümü kesti :

— Biliyorum ama, bu öylesi değil.

— Ya?

— Düpedüz hırsızlık!

Anlatmaya başladı :

— Beş günlük karı kocaydık. Hani kapı gibi babyiğit, eli yüzü düzgün, bilekli, güçlü. Tuttuğunu koparır. Böyle eğri huyu olmasa... nereden bilebilirdim? Benim rahmetliden çok çektiydim de... söylemesi ayıp, şurda sereserpe yatarım da dönük bakmazdı. Öhö öhö, öhö öhö, sonunda hark - tuu!

—?

— Neyse hakkın rahmetine kavuştu, ben de söylemesi ayıp, böyle bilekli delikanlıyı bulunca...

Sözünü bu sefer ben kestim :

— Dört elle sarıldın. Çok mu çaldığı para?

— Yok bee. Üçyüz lira!

— Nikâhınız var mı?

— Hükümet nikâhı değil. Bizim orda imam, gözü çıkasica, nikâhı kıymadıydı yüz liramı almadan. Zaten bu herifi de başıma çıkaran o ya!

— Hükümet nikâhı kıydırmağa yanaşmadı mıydı?

— O değil, imam yanaşmadıydı. Bu yaştan sonra ne yapacaksınız hükümet nikâhını dedi. Kimbilir, belki de onun da eli vardır bu işte!

— Peki... nasıl oldu?

— Evliliğimizin üçüncü mü, dördüncü gecesini ne, misafirlikteydik. Bir ara zıp diye kalktı. Nereye dedim. Tıraş olacağım dedi. Anahtarı aldı. Ne bilirdim paralarımı uçuracağını?

— Nikâhı kıyan hocanın yakasına yapışmadın mı?

— Yapıştım... ne bileyim böyle huyu olduğunu dedi.

— İyi ya, gir, ver Savcıya dilekçenl...

Çekingen bir hali vardı. Elinde dilekçe, yere bakıyor, bir şeyler hesaplıyor gibiydi. Bir ara :

— Acaba — dedi —, borcu morcu mu vardı? İnsan hali, borcu olur, sıkıştırırlar, para lâzım. Aklına benim paralar takılır. Yoksa görsen, valiaha arslanlar gibi, babayiğit. Bir de diyorum ki, şimdi ortalar da yok. İki gün sonra çıkar gelir. Paralarımı da getirir. Fatma der, bir iştir oldu. Al paralarını. Dilekçeyi mütteyuma verirsem ne yaparım sonra? Çok ayıp olmaz mı?

—?

— Aklıma bir de şu geliyor : Ya beni sınırıyorsa? Bakalım bu karının bana karşı sevgisi ne kadar diye... ha? O zaman? Öyle değil mi? O zaman çok ayıp olur valiaha!

Gözlerini gözlerime dikmiş, ona hak vermemi yalvarıyordu âdeta. Sanki, «Caydır beni. Dilekçeyi verdirme. Adam belki de beni sınıyor, Vazgeç, de. N'olursun vazgeçir beni bu pis işten!» demek istiyordu.

— Dinle — dedim.

Sokuldu, çenemin altına girdi âdeta. Can kulağıyla bana bakıyor, beni dinliyordu.

— Adamın maksadı dediğin gibi olabilir. Belki de hükümet nikâhı kıydıracaktır. Bakalım bu kadının bana karşı tutumu ne demek istiyebilir.

Bunu beklermiş gibi, ellerime sarıldı

— Hey babana rahmet. Sen iyi insansın kardeşim. Mahalledeki ağzı kara karılar beni kıskırttılar kıskırttılar, sonra da istidacıya gönderip...

Sanki bizi dinleyebilirlermişçesine çevreyi kolladı, sesini kısıtı :

— Maksatları ne biliyor musun? Arslan gibi babayiğidi elimden almak. Zâten her biri bir yandan, adamı kötülüyorlardı. Yok eşek hırsızına benziyormuş, yok ipipallah sivri küllahmış, yok hazır yeyiciymiş de beni çalıştırıp kazancımı elimden almış... Sen akıllı insansın. Demek vazgeçeyim dilekçeyi vermekten?

İstediğince :

— Vazgeç — dedim.

Sevindi. İçi içine sığmıyordu

— Sağol — dedi —. Allah taş deyi tuttuğunu al-
tın etsin!

— Şayet gelmezse...

— O zaman gelir veririm dilekçemi, doğru...

Omuzlarında sevinç, dilekçesine sallaya sallaya
uzaklaştı.

SİMİT

Tanrı «Yürü ya kulum!» deyip de bankadan krediyi koparınca, karısı, kırk yıllık arkadaşları, sokak satıcılarıyla küçük memurlar gözüne pire kadar gözükmeye başlamıştı. Artık elini cebine attı mı, ellilik, yüzlük, beş yüzlüklerin demetini çıkarıveriyor, lokantada, bar, ya da pavyonlarda hesabı başkalarının görmesini hakaret sayıyor, ayakkabısını boyatsa ikibuçukluk atıp yürüyordu. Yokluk devrinin arkadaşlarından da bucak bucak kaçır olmuştı. Hâlâ bir kulpunu bulup işlerini uyduramayan bu beceriksizliklerle bir vakitler nasıl olup canciğer arkadaşlık ettiğine şaşıyor, kendini ayıplıyordu. Yıkık duvar diplerinde onlarla nasıl esrar çekmiş, nasıl barbut atmıştı!

Eski dostlarsa, bitti kanlanan arkadaşlarından ötürü «Ac it!» diyorlardı. «Cebine üç kuruş girmeyle adam oldum sanıyor!»

Lâcivert kostümü, yumurta ökçe sarı iskarpini, gök mavisini ipek gömleği, kan kırmızısı kirası, millete koydukça koyuyordu. Gün görmüş, umur sürmüş

yaşlılarsa bıyık altından gülüyorlardı «Karıncı ka-
natlanmayınca zevâl bulmaz!»

Hemen her gece şehrin en lüks gazinosunda ye-
ni, zengin arkadaşlarıyla kafayı çekip, etin yağlısını
da gövdeye indirdikçe şişiyordu. Gün geldi şehrin
eğlence yerlerini pek «monoton» bulmağa başladı.
Hep aynı «dekor» du; pavyondaki kadınlar aynı, içki-
ler aynı, çevresini alan yüzler aynı, hususiye binip
binip açıldıkları yerlerdeki kişiler aynıydı.

Yakın illerin de «monoton» gelmeğe başladığı
günlerden bir gün, «dekor» ve «monoton» sözlerini
işite işite ezberlediği arkadaşlarına :

— «Yahu» dedi. «Bıkmadınız mı bu monoton de-
korlardan?»

Yeni arkadaşları şaşmadılar. Sâdece :

«— Niçin?» dediler.

«— Niçin olacak birader? Her gün, her gece hep
aynı yerler, aynı yüzler, aynı karı kancık...»

«— Peki ne yapalım?»

«— Açılalım şöyle uzaklara!»

«— Meselâ?»

Kaç vakittir görmeğe can attığı masal diyarının
adını söyledi :

«— İstanbula!»

Cepte para bol, kafalar iyi... atladılar hemen o
gece pırıl pırıl bir taksiye :

«— Çek oğlum İstanbula!»

Uçmak geliyordu İstanbul'a. Geliyordu ama, pırıl
pırıl taksinin direksiyonundaki afili delikanlı neden
elini çabuk tutmuyor? Niçin hemen gaza basmıyor-
du? O saatte, kafalarının hükmettiği o saatte uçak
yoktu, olsaydı, ah olsaydı!

«— Oğlum niye çekmiyorsun?»

«— ?»

«— Mangır mı? Kolay, çek!»

Gri, pırıl pırıl kocaman araba, benzin kokulu ha-
fif vınıltısıyla İstanbul yolunu tutmuştu. Yukarda ay,
yıldızlar... Tepeleri gökleri delen yüce dağların çam

kokusu yüklü havasında araba asfaltı göğüslemiş, canavar gibi gldiyordu.

O gece, ertesi gün hiç uyumadan, gazoz gibi patlatıtkları şampanyalarla, devirdikleri kulüp rakıları, hattâ viskiler, uyku ihtiyacını duyurmamıştı. Ulukışla'nın çöp kebabı, Karaman'ın bal gibi divleleri; Eskişehir'in çıtır çıtır kuzu başları, Sapanca, Yarımca'nın kirazı...

Yenildi, içildi, yenilemeyenler döküldü, içilemeyenler atıldı.

Ve... İstanbul!

Yıllar yılı köy kahvesinde zengin ağa çocuklarından dinleye dinleye kafasında efsaneleşmiş İstanbuldu karşıdan görünen. Tüller, yaşmaklar ardında, kudretten sürmeli gözleriyle salına salına dolaşan güvercin göğüslü, süt beyaz kadınlar şehri!

Bu hayaller daha çok on beş, yirmi yıl önceki çocukluğunda işittiklerinden kafasında kalmış hayallerdi. Öyle kuvvetle yer etmişlerdi ki, sinema bile silip atamamıştı. Ne Şoray'lar, Ne Köksal, ne de ötekiler...

Taksi ücretini arkadaşları vermeğe kalkınca

«— Yooook» dedi. «Elini cebine atanın elini kırarım!»

Şaşılar :

«— Peki n'olacak?»

O, şişkin cüzdanını pantolonunun arka cebinden çıkarmıştı bile. Şoföre

«— Nedir borcum arkadaş? İkiyüz elli mi? Al sana üçyüz elli!»

Bir yüzlük de bahşiş vermişti.

«— Tamam mı?»

«— Tamam âbi. Allah bin bin bereket versin!»

Kulağına eğildi şoförün

«— Memlekete gidince anlat!»

«— Ayıp ettin âbi, tâbi...»

Ama şoför arabayı gazlayınca «Ağaç dayı!» diye geçirdi. «Ayı oğlu ayı!»

Peki ama nerdeydi o tüller, yaşmaklar ardında, kudretten sürmeli gözleriyle salına salına dolaşan güvercin göğüslü sütbeyaz kadınlar? Vaktiyle ağa çocuklarından dinlediği İstanbul bu değildi. Bu İstanbul sinemalarda gördüğü İstanbula benziyordu. İstanbul sinemalarda gördüğü İstanbul'sa fostu, havaydı, cıvaydı.

Ama ayıplarlar diye açıklamadı bunları.

O geceyi büyük bir Tepebaşı otelinde geçirdiler.

Ertesi gün, en çok da ertesi gece... arkadaşları İstanbullu biliyorlardı. İçlerinde doğma büyüme İstanbul'lu olanlar da vardı. Bir hafta içinde ne Adalar'ı kaldı, ne Kadıköy'ü, Boğaz'ı, Yenikapı'sı, Kumkapı'sı. Nereye gittilerse kimseye el attırmamış, hesabı o görmüştü.

Hele Beyoğlu pavyonlarından birinde bin sekiz yüz liralık bir hesabı arkadaşlarından biri görünce, tepesi atmış, garsona emretmişti

«— Geri ver sahibine o parayı!»

Masada sarılı, siyahlı, yeşilli, mavili kadınlar vardı. Bu konuşma tarzı, hesabı veren arkadaş'a da koymuştu

«— Niye? Niye ama?»

«— Benim olduğum masada kimse hesap ödeyemez!»

Masada allı, yeşilli, siyahlı, mavili kadınlar.

«— Öderse ne olur?»

«— Kan çıkar!»

Ah o masadaki allı, yeşilli, mavili, siyahlı kadınlar. Onlar olmasa akli başından gitmeyecek, arkadaşının «— Çıksın, görelim bakalım!»ına bozulmayacak, bozulmayınca kafasına iskemleyi patlatmayacak, patlatmayınca da karakolluk, mahkemelik, ordan da hapis hanelik olmayacaktı.

Tevkifane koğuşlarından birinde anlatıyordu

«— Şişede durduğu gibi durmuyor ki birader! Babadan, dededen gördük az buçuk, az buçuk da kendimizde var tabii. Huyum kurusun, bir yere gidildi

mi, illâki hesabı ben görmeliyim. Görmedim mi, kan tepeme sıçrar!»

Ardından sesleniyordu cezaevi çaycısına

«— Oğlum, arkadaşlara çay getir benden!»

Çay, kahve, yemek, tekrar çay, tekrar kahve, tekrar yemek. Gün geldi paralar suyunu çekti. Çekince de postayı kesmek zorunda kaldı. O zamana kadar kavuk sallayanlar çevresinden birer ikişer ayrıldılar.

Ayrılanların ardından atıp tutmağa başladı

«— E, dünya, kahpe dünya işte. Elinde olursa herkes etrafında pervane. Yok mu? Nankörler çeker çeker giderler!»

Bütün bu sözler büyüye, genişleye, şişe, yayıldı cezaevinin alaca karanlık dehlizleriyle rutubet kokan koğuşlarına. Sahiplerini buldu.

«— Yaa» dendi, «demek bize nankör dedi?»

Çevrede dolaşan, hem oraya hem buraya lâf getirip götüren ayaklı gazetelere iş düşmüştü :

«— Daha neler diyor âbi, desem şerefsizim şişlersin!»

Sonra da bu yana geliyorlardı :

«— İneğin biri, nankör dediğini hemen yetiştirmiş. Falanca sana fena bozuluyor. Dikkatli ol!»

Binlerce lirayı su gibi harcamış pavyonda kelleyle iskemle vurmuş adamdı. Ekmeğini yiyen nankörlerden mi korkacaktı?

«— Git söyle ağzıkaralara... bıçaklarını, tabanca-
larını, toplarını tüfeklerini çeksin gelsinler!»

Birinde de ekleyiverdi

«— Çekip gelmezlerse analarının donu başlarına!»

Karşılaşma alaca karanlık dehlizlerden birinde oldu. «Nankör» denilen

«— Dur bakalım» dedi, «Ne demişsin?»

«— Ne demişim?»

«— Nankör demişsin!»

Sözünü geri alacak, tükürdüğünü yalayacaklardan değildi.

«— Dedim» dedi. «Değil misin?»

Şimşek gibi bir yumruk. Gözlerini ceza evi revirinde açtığı zaman dünya dönüyordu. Ertesi, daha ertesi günler de şöyle böyle. Taburcu oldu. Yeni bir dayak, yeniden revir. Gene dönen dünya. Gene taburculuk...

Yağmur yemiş ispinoza dönmüştü. Üç ay sonra tahliye edildiği zaman «Tığ-ı teber, şâh-ı velâyet», yâni meteliksizdi.

Karnı da bir açtı ki!

Yolu üzerinde birden dört, beş yaşlarında bir çocuk. Elinde yarım simit. Evet, biliyordu, çok haysiyetsizce bir şey olacaktı ama, ne çıkardı! Zamanında avuç dolusu bahşişler ödemiş, itin köpeğin karnını doyurmuş, nankörler beslemişti. Sağa baktı, sola baktı. Görünürlerden kimseler yoktu. Çocuğun elindeki yarım simiti kaptı, tabanları kaldırdı.

Çocuk ardından sadece baktı; ağlamadı bile.

PEÇETE

Salata, bonfile, şiş, kadınbudu köfte, gene salata, bonfile, şiş, kadınbudu köfte, pilâv, komposto... bıkmış usanmıştı. Hele mide ülserinden kıvranıp duran lokanta sahibinin dırdırı!

Hayata hiç de böyle başlamamıştı. Yani dünyaya garson olarak gelmemiş, o da pek çokları gibi zarif iskarpinler, yepyeni elbiseler, palto, pardesü ve daha önemlisi, pırıl pırıl oyuncaklarıyla komşu çocuklarını çatlatmıştı. Kimse inanmıyordu oysa. Bir gün söze «Beybam» diye başlayınca garson arkadaşları katıla katıla gülmüşlerdi. O zaman tepesi atmış, açmıştı ağzını

«— Ulan kayartolar benim beybam sizinkiler gibi dişbudak değil, bey'di, beyefendiydi! İnek gibi ne gülüyorsunuz? Yalan mı söylüyoruz?»

Bu sefer kasıklarını bastıra bastıra başlamışlardı gülmeğe.

Sıkılıyordu artık. Şuradan ara sıra kurtulup canını tenhalara atsa, bekâr arkadaşları gibi arada yakın

il, ya da ilçelere gidebilse, onlar gibi kravat takıp garsonluk dışında insanlığını yaşasa!

O hafta hiç hesapta olmayan bir şey Komşu fırıncı

— Ulan Rıza — dedi —. Bana bak...

Karşı esnaf kahvesinde az şekerlilerini fırıncının ikrâm ettiği Sipahi sigaralarıyla höpürdetiyorlardı. Şakadan

— Ulan deme ulan!

— Boşver de dinle Masraflar benden, bul iki eli yüzü düzgün motor karı, çekip gidelim Ada'ya mı olur, başka bir yere mi... Ha?

Bütün sıkıntısı lâhzada siliniverdi

— Oldu — dedi.

— Tamam mı?

O andan sonra, yani fırıncının mangırlarıyla gidecekleri eğlence kararıyla benliğinde dehşetli bir değişme oldu. Kafası hep bununla meşgul, evde dalgın, dükkânda dalgındı. Daha çok da müşterilere karşı. Başta eski müşteriler, lokantacı, şef - garson, garsonlar şaşıyorlardı Rıza'nın dalgınlığına. Oysa, kafasındakilerle mutlu, çevresine dikkat bile etmiyordu.

— Rıza, hani benim bonfile?

— Rıza oğlum, ne dalgınlık bu? Bizim kuruyu uyuttun...

— Rıza...

— Rıza...

— Rıza...

Nihayet, lokantadan tanıdığı, eli yüzü düzgün motor karıları ayarlamış, fırıncı falan, Boğaz'da hayli temiz ve kibar bir balık lokantasına uzanmışlardı. Yol-
da

— Bana bakın çocuklar — dedi—. Lokantada rol keseceğim. Dalgama taş atmayın olmaz mı?

Merakla sordular

— Ne yapacaksın?

— Görürsünüz. Yalnız, beni bozmayın!

Herkeste bir merak başlamıştı. Ne yapacaktı?

Ama ne olursa olsun bozmayacaklardı.

Harman, Sipahi sigaralarıyla lokantaya girildi. Kalıp kıyafeti yerinde olan Garson Rıza önde, elleri arkasında, asık yüzüyle önemli bir kişi halindeydi. Sağındaki masalara baktı, soldakilere.. Beğenmediyse de, kadere rıza göstererek masalardan birine isteksizlikle geçti. Hemen oturmadı. Koşup gelen garsonlara

— Değiştirin şu örtüleri! — diye emretti.

Örtüler tertemizdi oysa. Hatta kolalı. Ama «kalandor müşterinin» öylesine tesirinde kalıvermişlerdi ki, şip - şak her şeyleri değiştirdiler.

Şef - garson

— Başka bir emriniz var mı beyefendi?

Bakmadan

— Liste — dedi—. Listeniz yok mu?

Gene koşuşulup liste getirildi

— Buyurun beyefendi!

O, masaya geçip kurulmuştu. Listeyi olanca azametiyle aldı, uzun uzun inceledikten sonra

— Yahu — dedi arkadaşlarına —, balık balık balık.. bıktık. Değil mi? Yalnız istakozla rakı içsek... ha?

Fırıncı gülmenmek için kendini zor tutuyordu. «— Ulan amma da atıyor be hergele... Sahiden büyük adamlık yakışıyor kayartoya!»

İçkiler, mezeler söylendi. Söylendi ama, başta Sef - garson, öteki garsonlar falan, garson Rıza'nın gerçekten «Müdür bey»liğine inanmışlardı.

İçkiler içilir, karınlar doyurulurken tatlı bir konuşma da başlamıştı. Fırıncı

— Peki — dedi—. bu büyük adam jestlerini nasıl yapıyorsun? Büyük adam sözlerini nereden bilip uyduruyorsun?

Biri sarışın, öteki hafif esmer iki motor da sanki «Beyefendi»lerin «Hanımefendileri»ydiler.

Sarışın

— Sahi nasıl? — diye üsteledi.

Esmer

— Seni tanımasam, ben bile inanacaktım Müdür beyliğine...

Garson Rıza iskemlesinin arkasına yaslandı. Sigarasından deriinin bir duman aldı, dumanı havaya üfledi. Bütün bu davranışları tamı tamına bir «Büyük adam, Müdür bey» kokuyordu. Sonra anlattı Canım, anasının karnından garson doğmamıştı ya! Babası iriyarı, göbekli bir avukattı. Büyük büyük memuriyetlerde bulunmuştu. Rıza da babasının hık demiş burundan düşmüştü. Sonra, babasından çok duymuştu büyük adam lakırtılarını. Şimdi kullanıyordu işte!

— İsterseniz — dedi —, buranın patronunu ayağıma getirip azarlayayım?

«— Peki, azarla haydi...» falan denilmesine meydan kalmadı. Rıza çatalını tabağa sinirli sinirli vurmağa başlamıştı bile. Garsonların hemen ardından Şef-garson da koşarak geldi

— Buyurun beyefendi!

O, yani Garson Rıza, inadına çattığı kalın kaşlarıyla

— Bana buranın sahibini çağır! — dedi.

Koştular.

Lokanta sahibi de tıpkı tıpkısına Garson Rıza kalıbındaydı. O da en az Rıza kadar «Büyük adam - Müdür bey» kokuyordu. Gene de, gerçek bir büyük adam, gerçek bir «Müdür bey»in karşısındaymışçasına ezilip büzülmeğe başlamıştı.

Rıza, lokanta sahibine bakmadan

— Servisten memnun olmadım — dedi —. Sonraa... nedir bu peçetenin halli?

Yeni ütülenmiş kar gibi peçeteyi patronun suratına fırlatmış, adamın kafasını allak bullak etmişti. O kadar ki, suratına fırlatılan peçetenin gerçekten kirli olup olmadığını bile kontrol etmek aklına gelmemişti.

— Garsonlar, ah garsonlar beyefendi... — diye kekelerken, Rıza yeniden parladı

— Benim muhatabım garsonlar değil sizsiniz! Alttarafı garson parçası. Kuyruğundan tutar atar, yerine iyilerini alırsınız!

Patron kekeledi

— Hakkı - âliniz var efendim...

Garson Rıza yeni bir Sipahi'yi ağzına götürürken, Patron, nikel çakmağını saygıyla çıkarıp çaktı ve Rıza'nın sigarasını aynı saygıyla yaktı.

SARHOŞ

Mosmor göğün altında ıslak damları, trolleybüs, otobüs, dolmuşları, şemsiyeli şemsiyesiz insanlarıyla İstanbul şehri kül renkli bir can sıkıntısı halinde somurttukça somurtuyor. Ortalık vıcık vıcık. Derken inceden inceye, deydiği yeri yakan elif elif bir kar. (Eskilerden Nevres bey amca böyle havalar için Mevsim-i şitâ'nın ekmeli mükemmeli, der, çilingir sofrasını kurdururdu. Apartmanının sımsıkı camları ardından lâpa lâpa kara karşı vişneli dondurma yer, ya da hizmetçi kıza, karı çiğnenmemiş yerinden billur bardağa doldurtup, üzerine cıvık pekmez, olmazsa gül şurubu döktürür, çalakaşık girişirdi.)

Benim de canım bu tükürsen donan havada memleket havası çekmişti. Serde güneylilik var. Acısı çok çiyköfte, sumakla oğulmuş bol sovanlı çıtır çıtır kızarmış şiş kebabı, humus denen tahinle döğülmüş nohut ezmesi kurarak daldım Sirkeci'deki kebapevinden birine. Daldım a, içeri henüz adımımı atmış, boş bir masa aranırken

— Vay, hemşerim!

Kalın siyah çerçeveli gözlüğüyle uzakta şöyle bir tanıdığım dazlak kafalı biri. Hemşeri miyiz, değil mi bildiğim de yok.

Ayağa fırlamış, kebabevi müşterilerini bize baktırıp duruyor, sarhoş ağzı ver yansın gidiyordu

— Nerelerdesin yahu? İnsan arar sorar Şu diyar-ı gurbette bir hemşerimiz olacaktı, der. Memlekette olsa boşver, önemli değil. Ama bunun burası İstanbul be yahu! Bin ananın doğurduğu burda. Kaldı ki biz...

Yıllarca aynı sınıfta, aynı sırada okumuşuz. Sonra lise bitmiş, İstanbul'a üniversiteye gelmişiz. O zamanların İstanbul'u ve üniversitesi... böyle mi? Üniversitelilik ve üniversite arkadaşlığı başkaymış. Nasıl hatırlamazmışım Şehzadebaşı, Vezneciler kıraathanelerindeki poker, remi partilerimizi? Ya sırasına göre, Urfalılar, Antepliler, Maraslılarla ettiğimiz kavgalar!

Yanıliyordu, anlıyordum ama, öylesine sarhoştuk ki, dalgasına taş atmamaya karar verdim. Beni herhalde birine benzetmişti.

Bir ara masamıza gelen garsonu kolundan tuttu:

— Bu var ya bu? — diye beni gösterdi —. Kırk yıllık hemşerim ki, canımdan çok severim. Lâkin o? Allahsızın biri!

Bana döndü

— Ne oldu oğlum? Yoksa seninde mi burnun büyüdü?

Hayretle sordum

— Benim mi?

— Senin tabi.

— Niçin?

— Ne bileyim? Mebus filan olmuşsundur belki..

Gözlüğünün ardında, sarhoş, çipil gözleriyle kıs kıs gülüyordu esprisine. Uzatmamak, suyuna gitmek gerekiyordu. Ben buraya onu dinlemeğe değil, acı acı çiğköfteyle kebab yemeğe, bir de kendi kendim-

le sohbeta gelmiştim. Üstelemezsem konuşur konuşur bıkabılırdı.

Çiyköftemi, kebabımı filan söyledim. O, anlatıyordu habire. Sözleri kulağıma giriyor mu, girmeden geri dönüp kebabevinin alkol kokulu cıgara dumanlı havasında uçuıyor niydu?

Bir ara

— Sen beni dinlemiyorsun ha imanım! — dedi.

Usulen yapıştırdım :

— Ben mi? Ayıp ettin!

— Ayıbı mayıbı yok. Ben hassa adamım arkadaş. Beni sen değıil senin şahın küçümseyemez! Ben bugüne bugün koskoca Milletvekilliğini tepmiş bir insanım. Aç gözünü beri bak!

Gerçek bile olsa bana neydi?

Oysa çipil gözlerini yüzüme dikmiş, Milletvekilliğini reddedişinin üzerimdeki etkisini öğrenmek istiyor gibiydi.

— Huyumu bilirsin — dedi bir ara —. Feleğe minnetim var mı?

Farkında değıildim.

Kendisi cevapladı

— Yok! neden? Çünkü feleğe minnetim yok da ondan!

— ?

— Partilerden birine girdim belle. Ne istiyecek parti benden? Disiplin. Bense cendereye giremem, bilirsin. Giremeyince, haydi Milletvekilliğinden istifa. İstifa bir şey değıil, sonra?

— ?

— Sonrası ne olacak? Ha? Cevap ver : Ne olacak sonrası?

Sordum

— Ne olur?

— Ne mi olur? Tuuu... bilmiyorsun ne olacağını demek?

— ?

— İnsan, sonrasının ne olacağını bilmez mi? Dı-

şarıda iş bulamam iş! — Beni gine uzun uzun gözden geçirdi, sonra — Koskoca bir milletevekilliğini tepmiş birine kim, hangi müessesede iş vermek cesaretini kendinde bulabilir?

Çiyköf temle kebabım gelmişti. Atıştıрмаğa başladım.

Boyuna kaba kaba geyiriyordu

— Gerçi — diye ardını getirdi —. Memlekette epey siyasî, ilmî, felsefî makale, etüd, fıkra, roman, tiyatro piyesi yazdık amma, burası İstanbul, Bab-ı âli! Türkiye'nin bütün anasının gözleri burda. Evel Allah hiç birinden korkum yok, kemiğimi kemirtmem ya, gine de... — Sesini kıstı, eğildi hafifçe — Sen yabancım değilsin. Muharrirliğe boşver, şöyle gazeteler mi olur, matbaalar mı... bir muhasebecilik mi olur, muhasebeci yardımcılığı mı... çakıyorsun ya?

Mesele anlaşılmıştı

— Boşta mısın?

— Ben mi? Ayıp ettin. Benim gibi adamı boşta bırakırlar mı? Çalışıyorum. Çalışıyorum ya, huyumu bilirsin, feleğe minnetim var mı? Sonra, benim gibi Milletvekilliğine aftos piyos geçmiş birine şef olmak kolay mı? Sen bana bir iş bul, ben dairede ahkâm çıkarıp, şefin kafasıdır diye yazı makinesini.....

Sinirleri fırlak, kupkuru elleri dikkatime çarptı birden. Bu sinirli, kupkuru, iskelet eller kaabil değil kocaman yazı makinesini kavrayıp kaldıramazdı!

SİGARA

Hiç beklemediğim anda karşıma çıkıverdi

— Ooo... Merhaba!

Kısacık boyu, acı yeşil ama cıvıl cıvıl gözleri, gerçek bir müslümanınkine özenmişçesine halim selim duruşu.

— Merhaba! — dedim.

Dedim ama, bir yerlerden yuvarlanmamak için sımsıkı tutunuveren biri gibi telâşlandım. Oysa, olan olmuş, geçen geçmişti. Yıllarca önce biz lisenin küçük sınıfındayken, o sonlardaydı. Bir sinema artisti kadar yakışıklı edebiyat öğretmeninin gözbebeği olduğu okulca bilinirdi. Milli günlerde eline geçirdiği herhangi bir kürsüye fırlayıp, kafiyele kırbaç gibi şaklayan «Hamasî» şiirlerle kalabalıkları coşturur, her yeni çıkan şiir, hikâye, romanları okula ilk o getirirdi. Bodler'den, Şirazlı Sâdi, Mısırlı Niyazi'lere varanadek dünyanın en ünlü şairlerini onun dilinden tanı-mıştık daha çok. Şurda burda «Arap - Arnavut» karması bir Türk milliyetçisi olduğuy-le öğündüğü kula-

ğımıza çalınmıştı. Arapların eski uygarlıklarıyla Arnavut inadı, yani iradesinin karışımı bir Türk, bir Türk milliyetçisi.

Ben futbolu okul eğitimine değişmiştim. Oysa silinip gitmişti karanlıklarım. Zaman zaman çakan bir şimşek gibi haberlerini alıyordum. Gazeteci, Dışişlerinde görevli, ünlü politikacıların Avrupa, Amerika gezilerinde resmi görevler

Gene böyle. bir gün gene şimşek gibi çakmıştı: İki dirhem bir çekirdek. Taralı saçlar, stil pabuçlar, sanırım kupon kumaştan kostüm, yeşil kırmızı desenli ipek çoraplarıyla asorti ipek kravat.

— Vay, merhaba!

— Merhaba. Bu ne şıklık?

— Sorma. Anlatacaklarım var sana. Şurda bir yerlerde ikişer kadeh atalım...

Koluma girmiş, onun «Şurda, bir yerlerde ikişer kadeh atalım» deyiverdiği birinci sınıfın da üstünde lükst lokantadaki hesabı karşılayacak parasının olup olmadığını düşünmemiştim. Böylesine şık, böylesine başarılı biri bana cüzdan çıkarttırır mıydı hiç?

Ünlü, çok ünlü, ama gerçekten çok çok ünlü bir otelin turistik barına sokmuştu beni. Bir night klub olmalıydı. Kamufle ışıkların altında afallamış, sakallı yüzüm, kılıksızlığımdan utanmıştım.

— Neden bu kadar lüks bir yere geldik sanki?

— Karışma!

— İyi ama...

— Sirkeci meyhanelerinden başka kafa çekecek yerler de var bu dünyada. İstemesini bilmezsen Hüda vermez. O ancak istemesini bilenlere karşı bonkördür. Hem sana ne? Misafirim değil misin?

Viskiler viskileri, onca yıllık yaşamımda tadını ilk tattığım mezeler mezeleri kovlamış, hesabın belki de yüzleri geçmekte olduğunu korkuyla düşünmüş, az öteki masalarda rujları, ojeleri, farları, zarif davranışlarıyla arada kafa kafaya veriveren, cıgara dumanları yüklü kahkahalarıyla ortalığı çınlatan allı, ye-

silli, mavili, sarılılardan ikisini masamıza dâvet edivermişti. Kalkıp savuşamaz, hiç olmazsa ne yaptığını olsun soramazdım. Ayıptı. Keçenin dört ucunu kapıp koyuvermekten başka çarem yoktu. Öyle yapmıştım. O, maviliyle kucak kucağa, alkol ve cigara dumanlarının denizi içinde melodilere ayak uydururken, bende sarılımin yumuşacık eli avuçlarımda, herhalde birkaç yüzü çoktan aşmış hesabı düşünüyordum. Ya geceyi kadınlarla geçirmek isterse? Ya geçirirsek? Ya hesabı ödemededen savuşursa?

Viskimi yudumlayıp, avuçlarımdaki eli okşamaktan başka yapacağım yoktu. Sakalıma, kılıksızlığıma karşın sarılım beni pek beğendiğini söylemiş, sıkıntımın nedenini sormuştu. Bir şeyler uydurmuştum. Acımış görünmüştü. İşimi, bu geceden sonra başka gecelerimizi de paylaşıp paylaşamayacağımızı, onu beğenip beğenmediğimi sormuştu. Ne haddimeydi beğenmemek? Kartımı almıştı. Hele kartımın üstüne attırdığı imzamı pek beğenmişti. Sonra gece yarısını bilmem kaç gece maviliyle sarılıyı değişmiştik. Viskiler gene viskileri kovalamış, sabaha karşı maviliyle çekilmiştik odamıza. Bir de uyanmıştım ki yanımda ne mavili, ne de arkadaşım la sarılı. Peki hesap? Zarif garsonlar hesabın arkadaşımca ödendiğini, işinin çok acele olduğunu, sabahın köründe uçakla Lizbon'a mı, Barselona'ya mı ne gittiğini, selâm bıraktığını söylemişlerdi. Ancak öğleden sonra gidebilmişim işime. Şefimde surat bir karış, akşam imzalayıp sarılı kadına verdiğim kartımı önüme atmış, «Bir daha böyle lâübaliliklerin tekrarlanmamasını, cebimde param yoksa eğlenmeğe hakkım olmadığını» söylemiş, bin iki yüz liralık borcumun hesabıma geçirildiğini, aydan aya maaşımdan kesilerek «İtfa olunacağını» belirtmişti.

Aylar değil, belki de yıllar geçmişti aradan. İşte gene karşılaşmıştık hiç beklemediğim anda :

— Ooo... merhaba!

Merhabasını almadım, yalnız, sordum

— Bu akşam beni nereye dâvet edeceksin?

Üzerinde durmadı

— Geçti artık bütün bunlar... sana bin iki yüz tıra borcum var, aklımda. İlk fırsatta, hemen. Belki haberin yok. Ben artık senin tanıdığın o eski ben değilim. Üç otuz parayla ama namusumla yaşamağa kesinlikle karar verdim. Neden birtakım dostları müşkül durumlara sokayım? Yazık değil mi? Sonra, değer mi can yakmağa? Anneme teslim oldum, bana arlı, namuslu, helâl süt emmiş bir aile kızı bulacak. Hemen evlenip dünya evine gireceğim. Tabii çocuk... Azizim gayet iyi anlıyorum ki namus, şeref, haysiyyet ve vekar her şeyin üstündedir. Namussuz, şerefsiz yaşamaktansa... ha?

—

?

— Büyük bir şirketin, ama çok büyük bir şirketin Umum müdürlüğüne kayırdı arkadaşlar sağolsunlar Onlara da söz verdim, bütün hafiflikler sona erdi artık. Şimdi herkes elbirliğiyle beni doğru yola sokmağa çalışıyor. Tabii bu şereften mahrum kalmak istemezsin. Dinle beni Sana bin iki yüz de önceden borçluyum, eder iki bin iki yüz. İstersen iki bin iki yüz, hayır hayır, üç bin iki yüz, ya da yuvarlak hesap dört bin liralık bir bono vereyim. Çünkü artık malûm ya? Beni yehi kararımdan hiç kimse döndüremez!

—

?

— Senden alacağım bin lirayla güzel bir takım elbise, iskarpin, kravat falan. Malûm ya, yeni evlilik. kız tarafına karşı tırıl gözükmemek...

— Haklısın ama...

Sözümü kesti

— Canım malûm senin de durumun... bin olmazsa beş yüz de olabilir!

— Valla beş yüz de...

— Beş yüz mü dedim? Üç yüz? İki yüz? Ne varsa yanında. Malûm ya?

— Üç yüz de, iki yüz de maalesef...

Durdu, düşündü, ölçtü biçti. Birden

Dur dur — dedi —. Bir tek yüzlük de işimi görür. Kendimi Ankara'ya attım mı, para diye meselem kalmaz. Biliyorsun, Ankara'da bizim Nejat var, 54 Nejat Sağlam; ithalâtçı. Korkunç servetinin lüksü içinde yüzüyor ama, bilirsin ben böylelerine zerrece değer vermem. Mamafi köprüyü geçene kadar ver şu yüzlüğü!

— Yüzlük de yok.

Kızdı

— Canım elli de olabilir, hatta yirmi beş...

— ?

— On?

— ?

— Beş?

— ?

— İkibuçuk?

Deriin bir iç geçirdikten sonra

— Anlaşıldı anlaşıldı — dedi —. Ver bir cigara da dumanı doğru çıksın!

KURT

Yandan bakıldı mı, tıpa tıp besili bir kurda benziyordu!

Cadde üzerindeki ufacık esnaf kahvesinin tam karşısındaki köşede dikiliyordu. Yuvarlak besili başı, kırpık kırçıl bıyığı, şakaklara doğru kırışmış kuvvetli siyah saçları...

Evet evet, kurda benziyordu, tıpa tıp hem de!

Bir un çuvalı sıkılığındaki gövdesine oturmuş kuyruğu gri ceketi belliydi ki iyi bir terzi elinden çıkmıştı ama, yıpranmıştı bir hayli. Pantolonu da öyle. İskarpinleri sivri burunlu, zarif şeylerdi. Pantolonunun paçaları bir zamanlar çok iyi giyinmeyi huy edinmiş bir insanın pantolon paçalarıydı. Ne uzun, ne kısa, ne geniş, ne dar.

Sonradan dükkânı olduğunu öğrendiğim köşe başındaki ufacık bakkaliesinin önünde, ilikli ceketi, hemen hemen her zaman önünde kavuşuk elleriyle bir müslüman teslimliği içinde dolaşıyor, arada genç, güzel kadınlara değışse bile, hemen herkese karşı

saygıyla bakıyor, onu selâmlayanların selâmlarına, yerlere kadar eğilerek karşılık veriyordu.

Kimdi? Neydi? Neyin nesiydi? Bilmiyordum. Bilmiyordum ama, artık çok gerilerde kalmış eski esnaf olgunluğunun tarih yaprakları arasından fırlayıp çıkmış bir örneğini verdiği kuşku yoktu. Eski esnaf örneği derken, kırk yılın ardında kalmış yılları kasdediyorum. Babamla çarşıya çıkardık. O, esnafça sevildiğini sanan bir büyük memur. Ben sol yanında, kısa pantolonlu oğlu. Elimde, artık sepet mi, zembil mi? Çünkü file yoktu o yıllarda henüz. Çarşı içine inerdik. Esnaf, sağdan soldan, tıpkı tıpkısına şu kurda benzeyen adam gibi selâmlarlardı babamı. Babam hallerini hatırlarını sorar, onlar bunu minnetle karşılarlar, etin, ekmeğin, karazeytin, peynir, fasulye, yağ, bal'ın en iyisini verirlerdi.

Bu adam da tıpkı tıpkısına onlardan biriydi işte.

Daha dikkatle göz hapsine almıştım. Bunu kendisine asla sezdirmemeğe çalışıyordum. Çünkü kurt gözleri bir tilki kurnazlığıyla çevreyi öylesine kolaçan ediyordu ki!

Bütün dikkatime karşılık gine de birkaç sefer karşılaştı bakışlarımız. Her karşılaşışta beni de engin sempatisinin içine almağa fırsat kolladı. Gülümsüyordu. Kimim, neyim? Bilmediği için, sadece gülümsüyor, kimliğim, ne'liğim üzerine bir kanıya varmağa çalışıyordu. Bunu işte o göz hapsine almağa başladığım sıra anladım.

Gelip geçenleri yerlere kadar selâmlamasından bana bir eski esnaf izlenimi veren adam. her haliyle bir Allah adamı olduğu belli, kırpık sakallı birini yerlere kadar eğilip selâmladıktan sonra doğruldu. Hocafendi bilmiyorum ne dedi, onun karşılığı iri iri şu oldu

— Allah ömr-ü muazzezlerini müzdât eylesin efendim! — Ve makineli tüfek gibi ardını getirdi — Ellerinizi öperim. Nasıllar yengemler? Çocuklar? Oh oh oh. Allah daha iyi etsin. Sağ olun, var olun...

Gine hocayı yerlere kadar eğilerek selâmladı, doğruldu.

Tam bu sırada genç, güzel bir kadın geçiyordu. Kurt gözleri parlayarak hocafendi'yi unuttu. Adeta yaianarak baktı kadına. O bakışıyle, tam bir hovârda, dün akşam kimbilir hangi pavyonda, ne biçim konso-matrislerle geçirdiği şampanyalı dakikaların adamı oluvermişti.

Birden gözlerimiz tam karşılaşıacaktı ki, kaçırı-verdim

Elleri önünde kavuşuk, köşe başındaki bakkali-yesinin önünde kendi kendine gitti geldi, geldi gitti, belki de kendi kendisi ile bir sôhbete dalmış, dünya silinmişti ki, biri :

— Merhaba omuzdaş! — dedi.

Kurt, daldığı âlemden uyandı âdeta.

— Vay — dedi —, kırk babalı... nerye ulan?

Şimdi de tamı tamına bir kırdı - kaçtı oluvermiş-ti. Ayağındaki sivri burunlu iskarpinler iskarpinlikten çıkmış, Çeşmemeydanlı bir eski tulumbacının yeme-nisine benzemişti.

— Kırk babalı deme, bozulurum!

Tamı tamına bir bıçkın salınışıyle sokuldu :

— Bozulsan n'olur Keşanlı?

— Keşanlı sözüne kızmam ben!

— O senin dediğin lânga'da biter!

— İyi ya. Beyoğlu Balıkpazarında tekini üç iki-buçukluğa satıyorlar. Beğenemedin mi?

— Boşver. İşler nasıl?

— Yaş.

— Kocakarı yaşıyor mu kocakarı?

— Sen sağ ol!

— Yapmaa?

— Geçen sonbaharda haydi hoşça kalın, anna-dın mı?

—

—

Birden göz göze geldik, bakışlarımızı kaçırma-

dım. Zaten çakıyor olmalıydı onu göz hapsine aldığı-
ğımı. Güldü. Yanıma yaklaştı azıcık. Beni kırk yıldır
tanırmışçasına

— Arkadaş iyi esnaftır — dedi —. Lâzımsa elin-
de temiz mallar var!

Elimde olmayarak güldüm. Bunu beklermişçesi-
ne iyice sokuldu

— Geçim dünyası be âbiciğim — dedi —. Ne ya-
parsın? Geçineceğiz! — Kahvenin alçak iskemlele-
rinden birini kaptı, altına tam bir bitirim işi, çek-
ti —. Gidene paşam, gelene ağam. Aaaaah ah benim
eski günlerim... Kunduracıydım Beyoğlunda ama, ne
kunduracı... Beyoğlu'nun en palikarya mağazalarına
ayakkabı, mokasen, zenne işleri verirdim. Verirdim
dedimse hani kendim elimi bilem sürmezdim. İma-
lâthanem vardı. Tamam beş çift işçim çalışırdı. Ben?
Gezerdim. Nerenin rakısı iyi? Falan yerin. Haaydi
ben orda. Nerde güzel karı var? Şurda. Hooop ben
orda. Çal, söyle, söylet, vur kır yat kalk. Sonunda
baktım Adem baba olacağız, mektep ettim atölyeyi,
açtım şu bakkaliyeyi ama, horoz ölür gözü çöplükte
kalırmış... — Önümüzden kıvıra kıvıra geçmekte
olan bir kadını işaret etti —. Bak bak, defransiyele
bak karıda.

Yiyecek gibi bakıyordu kadına kurt gözleriyle.
Kadın çekip gittikten sonra bakışlarını toparlardı

— Defransiyel kıyak ama — dedi —. Çamurluk-
lar lâçka!

Birden bir beyefendi

— Merhaba Sadık bey!

Bizimki fırladı alçak iskemlesinden

— Merhabaa beyim efendim. Sağ olun efendim
beyim...

— Nasıl? Sabah keyfi mi?

— Sayenizde ne yapalım beyefendiciğim? Ma-
nafi hârika nargilelerimiz var. Çayımız da Tahran'-
dır. Buyurmaz mısınız?

«Beyefendi» bilek saatına baktı

— Vakit yok. Başka zaman. Hoşça kal!

Bizimki gene kırıla döküle :

— İzzi devletle beyefendiciğim, sağ olun, var olun!

Adam bütün bunlarla mağrur, cızır cızır, kasıla kasıla uzaklaşırken bizimki hep vardakosta, hep afilli iskemleyi altına çekti :

— Deyyus — dedi gidenin ardından —. Karı motor, kızlar uçak. Kendi de...

— Merhaba Sadık bey!

Sözü yarıda kalmıştı :

— Merhaba canım kardeşim. Buyursana!

— İşim var. Sağ ol!

Bir el hareketi, gidenin ardından :

— Taş arabası — dedi —. Şu demindenberi gelip geçenler arasında bir tane namuslusunu hatırlamıyorum. Bırak karılarının kızlarının motor, uçak oluşunu, her biri deyyusun teki! Irz, namus düşmanı, dedikoduçu dürzüler... — Sonra omzuyle omzumu dürttü — : Gelen yavruya bak yavruya!

BİRİSİ

O an kimbilir ne düşünüyordum?
Uzun, upuzun boyuyla karşıma dikildi
— Geldi! — dedi.

Kimdi, neydi? Gelen kimdi?
Hayretler içinde baktım
— Kim geldi?

— Bahri — dedi —. Bizim Bahri!
— Kim sizin Bahri?

Bir adım geri çekildi, ellerini arkasına koydu.
utanılacak bir soru sormuşum da, bu sorum beni yer-
lere geçirebilirmişçesine

— Bizim Bahri kim mi? Tanımıyor musun? Hadi
yahu sen de. Nasıl tanımazsın? Bahri yahu Bahri!
Hani kardeşim diye değil, lâkin kaleminden kan dam-
lar!

Konuşuyor, konuşuyor, konuşuyordu.

Bense sadece dinliyordum. «Minare kırığı» de-
nilen gerçekten uzun boylu, bu upuzun boyun üze-

rinde «Limon» kafa, kenarlarını farelerin kemirmiş olabileceğini düşündüren ince, uzun burun, kıyıları belki de öfkeden kırış kırış ufacık gözler, kocaman ağız...

İkide birde elinin tersiyle göğsümü dürterek konuşuyordu :

— Sümerbank'ı parmağında oynatırdı! Sen iyisini bilirsin...

Sizi temin ederim sevgili okuycular, siz biliyorsanız, ben de biliyorum; kardeşi Bahri'nin, koskoca Sümerbank'ı parmağında oynattığını yani.

— Kardeşim yahu, kardeşim be! Hani kardeşim diye değil, lâkin rahmetli peder onu iyi okutmuştu. Bana, sana, ötekine benzemez. Öyle kocaman kocaman kitapları var ki, görsen aklın şaşar!

Aklından zoru olabileceğini ilk planda düşünüyordum ama, gene de «Sakin beni bir yerlerden tanıyor da ben mi unuttum?» gibilerden geçirmedim değil. Hani insan tuhaftır, siz unutmuş olabilirsiniz, o, çok yıllar önce tanıştığınız bir hemşeri, hatta sıkı bir ahabab çocuğudur da sizi geçmiş yıllara karşın unutmamıştır. Çünkü başka türlü olamaz diye düşünmekten kendinizi alamazsınız hiç olmazsa bir an. Buna da sebep, «Hani kardeşim diye değil, lâkin rahmetli peder onu iyi okutmuştu. Bana, sana, ona, ötekine benzemez... Öyle kocaman kocaman kitapları var ki, görsen aklın şaşar» sözleri. Onu, ötekini, berikini bilmem, adam beni gayet iyi tanıyor olmalı ki, kardeşi Bahri'nin kitaplarını görsem aklımın şaşacağını yakından, kesinlikle biliyordu.

— Benim kardeşim... benim kardeşim yahu! Sahiden kaleminden kan damlar! Bu Sümerbank'takilerin topunun Allahını şaşırtacak! Niye güldün? şaşırtamaz mı yani? Sen Bahri'nin kim olduğunu bilmiyor musun da gülüyorsun?

Tuhaf bir öfke içinde değişmiş, kıpkırmızı kesili-vermişti.

— Bilmez olur muyum? demek zorunda kaldım.

Şişmesi durdu, sonra eski halini aldı

— Hele öyle de. Yoksa Bahri be, Bahri be, Bahri!
— Sordu — Bahri oyuna gelir mi?

İpin ucunu koyuvermiştim

— Gelir mi hiç?

— Hı hı... iplik, bez stokundaki falsoları bir'de buldu şerefsizim. İşinden attırdılar. Niye? Bizim memlekete açık göz akı evvel insanlar yaramaz da ondan... Amma umum müdürün iyi bir ahabının bacanağı var, Ankara'da, bildiğin gibi değil. Büyük memur, esaslı kodaman yanı. Herifte bir göbek var, Diyarbakır karpuzu. Belindeki kayış zor tutuyor. İşte, bu umum müdür ahabının yanındaki evlâtlığın dedesi tarafından yeğenin kocası, söz vermiş!

— ?

— Çok değil, on gün, on gün sonra göreceksin, herif işe el atı, Bahri topuna tenekeyi bağlatacak!

Ellerini gene arkasında bağlayıp sordu

— Deveden büyük ne var?

— Fil — dedim.

Teatral bir jestle ellerini öyle bir havaya kaldırıp

— Bravoo! — dedi ki, korkup geriledim —. Bravoo. İşte ben seni bunun için severim. Sen de zekisin. Zeki olmasan deveden büyük ne varı bir'de bilemezdin! Öyle eşşekler varki, deveden büyük ne var dersin? İnek der. Bayram haftası dersin yüzüne pel pel bakar. Halbuki, bayram haftası deyince mangal tahtasını yapıştırır akı evvel olan!

Yanımızdan ufak tefek bir adamcağız geçiyordu. Kolundan tutuverince, adam korktu.

Bizimki, bana söylediği gibi ona da

— Geldi! — dedi.

Adam tıpkı tıpkı benim gibi hayretler içinde baktı upuzun adama

— Kim?

— Bahri!

— Bahri mi?

— Bahri, kardeşim. Tanımadın mı?

— Yoo...

— Nasıl tanımazsın yahu? Memleket çocuğu. Yedi yaşında basıp gitti Avrupa'lara, Amerika'lara, otuzunda geldi!

Beni işaret etti

— Bu iyisini bilir, kaleminden kan damlar! — Bana döndü — Öyle değil mi?

Çaresiz

— Öyle — dedim.

Coştu

— Ya, bu bizi, bizim ailemizi iyi tanır. Bahri nasıl daktilo yazar?

— Rüzgâr gibi!

— Kitapları kitapları? Kitapları nasıl?

— Deryâ!

Yoldan geçmekte olan üçüncü birini çevirmişti. Ona da Bahri'nin geldiği müjdesini verdikten sonra tanık olarak bizi göstermiş sormuştu

— Bunlar iyisini bilir Bizim Bahri'yi anlatın buna Bahri'yi! — Sonra da ikimizi kollarımızdan adama doğru çekti — Bunlar iyisini bilirler Bizim Bahri'nin kaleminden kan damlar mı damlamaz mı?

Bizim «Damlar», ya da «Damlamaz», hatta hatta «Damlar ya da damlamaz bize ne?» dememize kalmadı, üçüncü adam dikildi

— Bana ne senin Bahri'nden, Ali'nden, Hasan'ından be!

Çekip gidecekti ki, koştu, kolundan yakaladı

— Bana bak... senin bu hareketinden hakaret çıkar ama?

Adam kolunu hırsıyla çekti

— Ne sayarsan say birader!

— Ne sayarsam sayayım mı?

Fakat şaşılacak şey, birden yelkenleri indirdi

— Doğru — dedi bize bakarak. Çok doğru! — Bir an durdu, hiç tanımadığı adamı bize öğmeğe baş-

İadı — Bu var ya bu? Tanımazsınız, şerefsizim bir uçları Saray-ı Hümayun'a dayanır. Bir dedesi vardı..

Adam çekti gitti gülerək. Aklından zoru olduğunu anlamıştı besbelli. Adam köşeyi tam dönerken, bize yaklaştı. Sır verircesine

— Enayi — dedi, uçları Saray-ı Hümayun'a dayanır dedim diye keyiflendi. Hangi Saray-ı Hümâyun? Anası o biçimdi, babası da deyyusun biri!

MEZARTAŞI

Bir baltaya sap olabilmek için ne gerekliyse hep-sine baş vurdu : Torpil, tavsiye, şu bu.

İş pek de önemli sayılmayabilirdi. Diyelim ki banka memurları, «Altıtarafı otobüslerde kontrollük..» der geçerlerdi ama, elinde ortaokul diploması bile bulunmayan biri için otobüslerde kontrollük de bir şeydi, hem de adamakıllı önemli bir şey! Üstelik, akrabalarından pek çoğu önemli işler başındaydılar. Kimi hariciyeci, kimi doktor, kimi bilmem ne bakanlığında, kimi mühendis...

Peki, o?

O, kahvelerde akrabalarıyla öğünmekten öteye geçemeyen bir «boş gezenin boş kalfası». Denebilir ki, madem bu kadar yakını iri iri insanlar... Ne diye onun da uygun bir iş peylemiyorlar da kahvelerde kafen şişirmeğe bırakıyorlar? Bulsunlar iyi kötü bir iş, oksunlar. Ağzını kapasınlar ya!

Hayır. Adamımız gelemez böyle şeylere. Halli, molla, ya da büyük büyük memuriyetlerdeki akra-

balalarına tenezzül etmez! Okuyamaması önemli değil
Onlar okumuşlar da ne olmuştur? Akıl ne yaşta, ne
de memuriyettedir onca. Akıl, baştadır başta!

Bu yüzden kahvede çokluk

— Kalk lan zırtapoz! — derlerdi —. Sen de bizim gibi, ortaokul'dan pasaportunu almış fasaryanın birisin. Numara yapmasana!

Küplere binerdi

— Ben... ben...

Karşısına dikilirlerdi

— Sen, evet, sen n'olmuş?

— Benim dedem paşaydı paşa!

Semt bitirimlerinden hergele bir otobüs biletçisi bir gün dikilivermişti karşısına

— Benim dedem ya, benim dedem? Benim dedemin ucunun nereye dayandığını biliyor musun?

Hayretler içinde, birazcık da şaşkın

— Yoo..

— Benim dedemin bir ucu Peygamber'e dayanır be aval. Peygamber soyundanım ben Peygamber!

Büsbütün şaşalamıştı

— Hangi Peygamber?

— Adem aleyhisselâm!

Kahve kahkahadan kırılmış geçmiş. paşa torunu renge girerek, köpürmüştü

— Ben.. ben... benim dedim...

Arkasını sıvazlamışlardı

— Boşver mezar taşıyla öğrenmeğe de kendine bak!

O günden sonra kendine bakmağa karar vermişti. Şimdiye kadar önem vermediği akrabalarına sokulacak ne yapıp yapacak bir baltaya sap olup, görünecekti onlara. Görünecekti ya, Orta'yı bile bitirememiş, ukalâ bir akrabaya ne yapılabilirdi? Hiç. Lis-yi falan bitirmiş olsa haydi neyse. Bilmem hangi Bakanlıkta ki hatırlı memur «ortayı bitirmemiş yeğeni-me iş» diyemezdi. Doktor amıca aynı, mühendis dayı oğlu aynı. Onun için, gayret dayıya değil, kendine

düşmüştü. Anlıyordu. Bir baltaya sap olduktan sonra yalnız kahvedekilere değil, ona arka olmayan uzak, yakın akrabalarla, akraba çocuklarına, daha sonra da kahvede, en çok sağ kaşına yıktığı kasketiyle mağrur otobüs biletçisi arkadaşına gösterecekti. Hem de asıl ona gösterecekti. Çünkü bulduğu iş, otobüslerde kontrollüktü. En çok da arkadaşının biletçilik yaptığı otobüsü kontrol edecek, arkadaşlık falan takmayacak, karşısına dikili dikliverecekti :

«— Ver bakayım kontrol kâğıdını!»

Biraz gecikti mi, açacaktı ağzını yumacaktı gözünü. Arkadaş markadaş. Bakmayacaktı gözünün yaşına. Sonra otobüs kontrolleri yalnız biletçilere değil, kanun ve nizamla aykırı davranışlarından dolayı yolculara da bağırabilirlerdi. Ama o daha çok, en yakın arkadaşı biletçi Erol'a bağırarak, ufak bir yüz eğrisi karşısında da hemen raporunu düzenleyip sepetletmenin yoluna bakacaktı ki, kahvede :

«— İt atar gibi attım işletmeden!» diye öğüt-bilsin.

Bütün bunlar iyiydi, hoştu ama, iyi, hoş olmayan, bu otobüs kontrollüğüne hemen alınıvermemesiydi. Kendinden başka en az ikiyüze yakın istekli vardı. Bunların arasında başarı kazanmak, deveye hendek atlatmaktan güçtü. Şayet o anda gözüne biletçi arkadaşları ilışmeseydi vazgeçecekti sınava girmekten. Fakat iş işten geçmiş, o da onu görmüş, merak, daha çok da alayla yanına gelmişti bile :

— Ne o? Hayrola? Yoksa kontrollük imtihanına mı gireceksin?

Saklayamamıştı.

— Valla beni tanırsın. Bizim akrabalar daha önemli işlerden bahsetmişler anneme ama, boşverdim. Benim kendimden başka Allaha bile minnetim yok!

Şakacı arkadaş gülmüştü :

— İyi ama...

İşgillenmişti hemen :

— Ne iyi ama'sı?

— İkiyüz kişi arasında imtihanı kazanmak zor!

— Beni tanıımıyorsun galiba?

— Tanıdığım için zor diyorum...

Tepesi atmıştı

— Bana bak!

— Bakıyorum...

— Ben bu imtihanı kazanıp, senin ve senin gibilerin başınıza belâ olacağım anladın mı?

— Cart kaba kâat!

Öfkeden eli ayağı titreyerek sınavın yapıldığı salona gitmişti. İkiyüz kişi... bunların aralarında elbette çeşitli lise mezunu da vardı. Vardı ama, bir sefer ok yaydan çıkmış, arkadaşının suratına tükürmüştü. Tükürüğünü ölse yalamayacağına göre, sınava girecek, kazanamazsa bir yalan uyduracaktı.

Sınava girdi. Sorular onu aşırıyordu. Sağına baktı, soluna baktı. Sonra da boş kâğıdını götürüp verdi, çıktı. Şimdi ne olacaktı? Şu biletçi hergelesi durumu kahveye yayacak, ondan sonra da kahve dolusu ineğin matrağından kurtulabilirsen kurtul. Olacaktı bu, çaresiz olacak, matrağa alınacaktı!

Sıkıntıdan patlıyarak kendini rasgele bir otobüse attı. Başta otobüsün ince bıyıklı biletçisi, herkese kızırıyordu. Kendini beğenmiş, pis insaniardı topu da. Şu kravatlı, yanındaki kalantor, onun yanındaki gerçekten yakışıklı ama her halinden kendini beğenmişliği besbelli genç, onun yanındaki kısa boylu tıkız...

Dalmıştı. Omuzunun dürtülmesiyle kendine geldi. Baktı : Kasketi sol kaşına yıkılı bir bilet kontrolcusu!

Tepesi attı.

— Ne var?

— Biletler kontrol diyorum. duymuyor musunuz?

— Hayır, kulağım sağır...

— Yıkatin o halde!

— Yaa, demek yıkatmam lâzım? Bilmiyordum..

Kontrol :

— Biletinizi lütfen, — dedi.

Almamıştı ki. Almamıştı ama, şu ciğeri iki para etmez kontrolün karşısında madara mı olacaktı? Attı

— Biletçinin vermedi..

Kontrol uzatmadı. Biletçiye bilet vermesini söyledi. Biletçi nereye gideceğini sordu. «— Zeyrek...» dedi tükürürcesine. Kontrol

— Okumanız yazmanız yok galiba? diye sordu. Deli olacaktı

— Benim? Benim ha? Nereden anladınız? Yahut nereden hüküm verdiniz?

— Bu otobüs Zeyrek'ten geçmez de...

Fena yakalanmıştı. Artık kaçacak yeri yoktu. Yoktu ama gene de altta kalmamalıydı :

— Bana bak, dedi.

— Ne var?

— Benim kim olduğumu biliyor musun?

— Başbakan filân olmıyasınız sakın?

Otobüs bir durakta durmuştu. Açılan kapıdan inerken

— Alttarafı beş kuruşluk kontrolsun be! dedi.

Uzaklaşan otobüs sanki bıyık altından gülerek nanik yapıyordu.

HAKARET

Üç arkadaştlar. Mevsim bahar, Kalkan mevsimi, vakt-i kerahet de gelmiş, yani güneş tatlı tatlı devrilmiş. «Bir yandan rakımızı içer, bir yandan kalkan tavarlarımızı yer, bir yandan da konuşuruz» diye hesap etmişlerdi.

Öylece yapmak üzere bir balık lokantasına girip, denize bakan pencere önündeki masalardan birine yerleştiler. Herşey hemen hemen içlerinden geçtiğindeydi Kalkanlar taze, rakı dinlenmiş, meyhane kuytu, sakin. Hele az sonra da masa donanıp, ardından da taze taze tüterek kalkan tavaları gelince iyice mutlu buldular kendilerini. Gerçi her üçü de az gelirliliğin binbir derdiyle dertliyidiler ya, o an, o ancık mutlu olmanın, mutluymuşluğun tadına varmaktan başkasını düşünmüyorlardı.

İçlerine buz atılmış rakı kadehleri kalktı, tokuştu, yudumlandı. Yeşil salatalara çatallar uzatılırken, hiç tanımadıkları bir ses ve yüz

— Merhabaa... âfiyet olsun!

Ellerinde olmayarak dönüp baktılar adama. Akı çok kırçıl saçları alâbrus kesilmiş, avurtları çökük, hafifçe sakallı, kaşları da bir hayli kırışmış bir baş ama, beden hiç de bu yaşlı gösteren başa göre değil. Adeta pehlivan bedeni.

Tanımamalarına rağmen selâmını aldılar.

Adam yandaki masaya geçti. Elindeki siyah taneli tespihle oynayarak, üç arkadaşın masasına gözlemlerini dikti. Üç arkadaşın konuşmalarına vermişti kendini. Güldüler mi, gülüyor, ciddileştiler mi ciddileşiyordu. Yanına gelen garsona bir duble rakı söyleyip savdı. Sonra gine kaptırdı kendini üç arkadaşın masasına, masadaki sohbe.

Üç arkadaş'tan biri birden gördü adamın onlarla ilgilendiğini. Arkadaşlarına haber verecekti ki, adam, elindeki kadehi kaldırdı :

— Şerefe!

Öbür iki arkadaş dönüp arkaya baktılar. Sonra bakiştılar birbirleriyle : Nerden tanışıyorlardı?

Üzerinde durmadılar. İçinden öyle gelmiş tamamıyla yabancı biri olabilirdi. Adamın kalkan kadehi-ne karşılık verdiler :

— Şerefe...

Tamam. Herşey burada, tadında bitmeliydi ya! Hayır. Adam rakısını yudumlamadan :

— Şerefiniz vaar olsun — dedi.

Karşılık alamayınca kalktı masasından, üç arkadaşın masasına geldi, tepelerine dikildi :

— Şerefiniz vaar olsun dedim. Duymadınız mı?

Duymuşlardı duymasına ya, aldırmamışlardı.

İçlerinden biri :

— Duyduk hemşerim duyduk. Senin de şerefin vaar olsun...

Adam bunu baştan savma saymış, kızmıştı. Elindeki kadeh, kıyıdaki iskemlelerden birini çekip aldı, ucuna ilaştı :

— Yoo.. beni başınızdan savamazsınız — dedi —. Ben baştan savılacak, arkasından da hirtin biri denilecek insan değilim!

Üç arkadaş donmuşlardı.

Oysa gittikçe öfkelenerek ver yansın ediyordu

— Ben, bugüne bugün yedi buçuk milyon liralık bir sinema inşaatının başına getirilmek istendiği halde bunu reddeden biriyim!

İyi ama, üç arkadaş neydi?

Adamsa şaşılmasını, hayranlık duyulmasını, bir şeyler sorulmasını istiyor, bekliyordu. Sorulmayıp hayretler içinde sadece bakılmasına da içerledi

— Yedi buçuk milyon liralık sinema inşaatı diyorum anlamıyor musunuz?

Üç arkadaşın da tepesi atmıştı artık. Biri

— Bize ne — dedi.

O, yani yabancı, elinde kadeh, oturduğu yerden ayağa fırladı çıldırmışçasına :

— Size mi ne?

Üçlerden ikincisi

— Öyle ya, bize ne?

— Size ne haa? Vay vay.. vay insanlık vay!

— ?

— ?

—?

— Demek yedi milyonluk inşaatla yani böyle bir inşaatın sahibine hayır diyen bir insan sizin nazarsınızda havayla cıva ha? — Elindeki rakı kadehini üç arkadaşın masasına bıraktı — Peki, size böyle bir teklif olsaydı.. bütün inşaatın hafriyat yapımı size emanet edilseydi. Daha açıkcası, elinizde milyonlar.. ha? — Yine cevap alamayınca ellerini arkasında bağladı — Cevap verin cevap!

—?

— Şapkalarınızı havaya atar, çiftetelli oynardınız şerefsizim. Hem çiftetelli oynar, hem de makas Allah makas! — Kadehini aldı, masasına geçti. Az

önce kalktığı iskemlesine yeniden oturdu. Bir cigara yaktı sinirli sinirli. Dünyanın öfkeyle salıverirken kendi kendine söyleniyordu — : Enayiler. Ulan benim yerimde olsanız Allahın cebinden peygamberi çaldınız be!

—!

— Pis herifler. Kendilerini bir bok sanıyorlar boyunlarına birer medeniyet yuları takmakla. Ulan biz onun nicelerini taktık da şimdi de söküp attık!

—?

— Kalkan tavası.. pöh.. levrekten aşağısını ağzıma koymazdım!

Üç arkadaş, adamın deli olması ihtimaline karşı susuyorlar, söylenip söylenip bıkağını sanıyorlardı ama, adam susacaklardan değildi. Susuldukça çenesi açılıyordu:

— Duydunuz mu?

Yine cevap alamayınca iskemlesinden ikinci sefer fırlayıp, elindeki rakı kadehiyle tepelerine dikildi:

— Duydunuz mu diyorum!

—?

— Duydunuz mu diyorum ulan, hırtlar!

—?

— Enayi pilakileri!

—?

— Bostan korkulukları!

—?

— Hıyarlar!

—?

Elindeki dolu kadehi tepesine hırsla dikti; sonra:

— Başa bakın, — dedi —. Sizin bu sükûtunuzdan hakaret çıkar. Ben küfürüne bile önem verilmeyen budalanın biri miyim yani?

Bahar, kalkan mevsimi, vakt-i kerahat, güneşin tatlı tatlı devrilmesi, buzlu rakılar, taze kalkan kokusu yüklü buğu şu bu zehir olmuştu. Adam ya deliy-

di, ya da tahrik ediyordu. Kalkıp iki tokat atsalar ortalık karışacak, karakolluk olacaktı. En iyisi susmak, sonuna kadar susmaktı.

O

— Cevap versenize ulan eşşoğlu eşşekler, ben küfrüne bile önem verilmeyecek budala mıyım?

Yine cevap alamayınca, ağlayacak kadar hırslı, elindeki boş kadehi masaya âdeta fırlatıp, söylenecek çaktı gitti. Az sonra bir polisle geldi. Üç arkadaşı göstererek:

— Bu adamlardan davacıyım —, dedi —, Bana hakaret ettiler!

TEKLİF Mİ VAR?

Nerde, ne zaman, nasıl tanıştık? Kim tanıştırdı? Dostluğumuz nerede başladı? «Dost» muyuz? Velhasıl hiç bilmiyorum ya, o biliyor olmalı. Bir ses kalabalığı halinde geldi:

— Vay efendim, sultanım.. nerelerdesin yahu? Kaç vakittir hasret kaldık güzel yüzünüze, tatlı sesi-nize, sohbetinize...

Nerde, ne zaman, nasıl tanıştık? Kim tanıştırdı? Dostluğumuz nerede başladı? «Dost» muyuz? Düşü-ne durayım ben, o hiç durmamamacasına, habire, ala-bildiğine:

— ... İnsan kendini bu kadar aratır mı canım? Ne hakkın var blrader. Hiç aklına gelmem mi? Kırk yılın başı, bir Selim olacaktı bizim demez misin? İn-san bu kadar vefasız olur mu Cemâl'ciğim?

Günlerden salıydı, mevsim eylül sonları, İstik-lâl caddesindeydik. O, gözlerinin akına kadar kıp-kırmızıydı. Bütün bunları biliyorum da, adımın Ce-mâl olduğundan haberim yok.

— Ben Cemâl değilim!

Diyecek oldum, tınmadı bile:

— Öyleyse Sedat'sın!

— Sedat da değilim.

Yüzüme şeş-beş ama, dikkatle baktıktan sonra:

— Anladım — dedi —. Nuri'sin!

Ne Cemâl, ne Sedat, ne de Nuri'ydim. Oysa dayatıyordu:

— Aaaah Nuri ah. İnsan bu kadar vefasız olur mu? Beni nasıl unutursun? Seninle CHP. için az mı döğüşmüştük. DP. nin VC. lileriyle?

Deli olmak işten değil:

— Yanılıyorsunuz. Ben hayatımda CHP. nin semtine uğramadım!

Durdu, düşündü:

— Haa — dedi —. Pardon. Öyle ya, sen haki-katen CHP. nin semtine uğramadın. Dur dur... CHP liyiz mi dedim? Yanlış! Canım evlâdım, sen hiç CHP. li olur musun? DP. liydik de CHP. ye karşı olan hıncımızı VC. de bileyorduk, tamam. Şimdi oldu. Gel, gel şuraya girelim de def'i gam eyleyelim sultanım!

Ben daha «Yahu ben ne DP. liydim, ne de VC. ye girdim. Bırak kolumu, ben politikayla uğraşmam. Beni benzetiyorsun!» demeğe kalmadı, kolumdan tuttu, Degüstasyona soktu:

— Gel gel gel... Bak burada da bizim gibi eski DP li VC. liler var!

Bir de kuvvetli! Kurtulabilirsen kurtul!

Herifin aklından zoru olmalı diye geçiriyorum ki, Degüstasyonun ağır başlı, hafifçe loş havasını gene yava yava çınılattı:

— Vay efendim, sultanım.. nerelerdesin yahu? Kaç vakittir hasret kaldık güzel yüzüne, tatlı sesinize, sohbetinize... — Elimden çekti —: Gel, gel buraya. Beyefendiyi tanıdın mı?

— Yooo...

— Nasıl tanımazsın yahu? Koyu CHP. lilerendir!

Adam da benim gibi şaşkın:

— Yoo — dedi —. Ben CHP. li değilim!

Beriki hiç bozmadan:

— Canım DP. diyecektim, dilim kaydı... — dedi —. Gel, beyefendinin masasına sığıniverelim...

İskemleyi çekip oturdu. Ben ayakta, şaşkın, ne yapacağımı bilmeden bakıyorum. Adam ufak tefek, geniş omuzlu, tepe saçları dökük, hayretler içinde bakıyor o da...

— ...Beyefendi çok bonkördürler. DP. deyken, hani o devir bu milletin bir daha bulamayacağı, göremeyeceği bir altın devriydi ya, neyse... İşte o günlerde beyefendiyle Eminönü VC. ocağına bir girdik...

Adam:

— Yanlış yanlış — dedi —, ağzını peçetesiyle silerek. Ben CHP. li olmadığım gibi, DP. li de olmadım. Hele VC. ye asla girmedim. Sonra sizinle...

Sözünü kesti hemen:

— O halde MP. li olacaksınız. Osman Bölükbaşı, aaah Bölükbaşı. Ne adam birader... Ama biz!... Biz adam olmayız!... Garsooon!

Adamın yeniden itirazına vakit bırakmadan adamı bana övmeğe başladı:

— Tanımazsın beyefendiyi, çok bonkördür, çok civanmerttir. Hayri hasenatı sever. Babaları da, büyük babaları da tıpkı beyefendi gibiydiler. Nur içinde yatsınlar. Eeeh, balık bilmezse hâlik bilir değil mi canımın içi?

Adam elindeki çatalı bıçağı bırakmıştı.

Garson geldi.

Bizimki:

— Ne içelim? — diye bana sorduktan sonra, uclama döndü —: Siz niçin birşeyler içmiyorsunuz?

Adam kibarca:

— Öğleyin içmek mutadım değil — dedi.

— Canım evlâdım, doğru. Mutâdları değildir. Hay babalarıyla bey dedeleri de öğleyin içmezlerdi...

Garsona:

— Beyefendiyi tanır mısınız?.. — dedi —. Tanı-

mazsın. Sizden iyi olmasın, bu devirde çamla çırayla aransa bulunmaz. Öğleyin ağızlarına içkinin damlasını bile koymazlar ama, benim hatırım için.. Benim hatırım için zehir bile içer. Çünkü babam bey babasının can ciğer arkadaşıydı... Bize gelince... Haydi... Bir Yeni Rakı! Roka salatası, beğendili kebab, sonra da ızgara mızgara... — Beni de unutmuyordu —: Canım evlâdım, sen ne yiyeceksin?

Battı balık yan giderdi, varsın inceldiği yerden kopsun hesabı:

— Bana da Macar gulâş — dedim.

O bütün bunlarla ilgili değil, boyuna laf öğütüyordu:

—... Haa bize gelince, aramızdaki samimiyeti anlatsın işte. Hani yüzü diye değil, arkasından da daima methü senalarını etmişimdir. — Beni işaret etti — Bilir! Hatta az önce buraya girmeden beyefendiden bahsetmedim mi? Canım evlâdım oradadır şimdi, öğleleri içki almazlar ama benim hatırım için zehir bile içerler demedim mi?

— Bilmem!

— Nasıl bilmezsin yavrum? — Ona — Bu var ya bu? Ah bunu yakından tanısanız... Sizden iyi olmasın, dünyada... Hani siz olmasanız, ondan iyi insan yoktur ve bir daha da gelmez diye kalıbımı basabilirim! — Bana döndü, şahadet parmağını tatlı bir tehditle sallayarak —:

— Seni seniii... — dedi —. Sen adam olsan kendi meziyetlerini benden daha iyi bilirsin ama, değilsin. — Ona döndü — Bilmez efendim, bilmez! O kadar söyledim, canım evlâdım dedim, devlet malı deniz, yemiyen domuz. Aç gözünü. Hayır. Pis bir direnişle namusluluk tasladı. Tasladı dedimse, hakikaten namusludur! Her kılm ki değil der, alnını karışlarım. Buna, sana dil uzatanların vay haline. Siz benim canciğer dostlarımsınız. Yavrularım benim, evlâtlarım, kardeşlerim... Şurda kaç günlük ömrümüz kaldı? Bu dünya fani bir dünya. Şair ne demiş? «İç bâde

güzel sev var ise akl-ü şuurun/Dünya var imiş, yâ ki yok olmuş, ne umurun!» Efendim Yahya Kemâl merhum, sağ olsun, büyük şairdi. Bu mısraları birgün Boğaz'da demlenirken bendenizin yanında yazmışlardı. Eeeh dünya... Garson oğlum!

Garson, içki ve mezelerle geldi

— Buyurun!

Bizimki ufak tefek adamı işaret ederek:

— Bak beyefendiye — dedi —. Sigara aldıracaklar!

«Beyefendi» hayretle baktı:

— Ben mi?

Beriki pişkin:

— Sen, tabii sen canım evlâdım. Bana da bir Harman aldıriver...

— İyi ama ben sigara içmem ki...

— Bıraktın mı? İçerdin...

— Hayatımda ağzıma koymamışımdır!

— Doğru, paşa dedelerinden nasihatlıdır.. Garson, beyefendiden parasını sonra alırsın, yahut en iyisi masraf pusulasına ilâve edersin, benim Harman'ı... Ne diyordum, sigaranın kanserle yakın alâkasından bahsediliyor. İçmemekte haklısınız ve isabet ediyorsunuz! — Gözleri birden lokanta kapısına gitti, çarpıldı sanki bir an. Nerdeyse masanın altına saklanacak. Başını öne eğerek, alçak sesle —: Şu gelen çam yarması var ya, aman dikkat edin. Bunun kadar alçak, bunun kadar namussuz, bunun kadar rezil yoktur bu yer yüzünde. Hem biliyor musunuz? Bunun karısını da, kızlarını da, baldızını da, hatta kaynanasını da bizim Hidayet...

Kapıdan giren adam gerçekten iri yarı biriydi. Elleri arkasında, lokantayı gözden geçirdikten sonra masalardan birine geçip tam oturacaktı ki, bizimkine gözünü ilâşerek masamıza geldi. Elleri arkasında:

— Ulan ne geziyorsun sen burda? — dedi —. Ha? Palavracı!

O, yani bizimki derhal ayağa fırladı :

— Vay, âbiciğim, canım evlâdım benim. Gel, buyur, bak sana kimleri tanıştıracayım... Garson, iskemle ver beyefendiye!

Garson koşup geledursun, bizimki hemencecik bir iskemle kaptı, ikram etti:

— Buyur aslanım, bir tanem buyur. Yahu güzel yüzüne, tatlı sohbetine hasret kaldık. Nerelerdesin? Garson, beyefendiye bak! Tabîî rakı içeceksin değil mi?

İriyarı adam masaya eğilerek, göz kırttı:

— Hesap kimden hesap?

Bizimki:

— Sana ne birader — dedi —. Sana ne?.. Masa-mıza geldin, hoş geldin sefa geldin. Hesap bende veya bey kardeşlerimde, teklif mi var? Bunlar benim, en az senin kadar yakınım, sevgililerimdir... — İriyarı adamı işaret etti —: Çok can adamdır. Hani beni bir gün görmese duramaz...

— Seni mi? — diyecek oldu iriyarı adam.

Bizimki hemen sözü kaptı:

— Kendisi eski pehlivanlardandır. Bir hanımı var, dünya ahret hemşirem olsun, eteğinde namaz kıl!... Kızları, yavrularım, hele muhterem kayııval-deleri... — Tekrar seslendi —: Garsooon, oğlum baksana!...

ÜÇ ONLUK

— Ama, dedi, vallahi kızım!

Büyük kentin çok büyük ana caddesinden sağa sapan daracık bir sokak aşağılara inilirken birden sola sapılıyordu. Üçüncü apartmanın bodrum katında, küçücük bir odaydı. Saçlarının yarısından çoğu ağarmış adam, dindiremediği korkunç bir coşkunluk içindeydi. Oysa evde kırkına basmış karısı, evli kızı, üniversitede oğlu, orta ve ilk'in sınıflarında iki oğlu daha vardı. Bunlardan başka damar sertliği, geçirilmiş enfarktüs, zaman zaman alkol koması, ak ciğerinde du-man mı, leke mı...

— Yaşın da küçük, haberin olsun!

Tırnaklarının özenle düzeltilip kız pembesiyle hafifçe boyanmışlığı, kurt kapanından kurtulmak istencesine odanın koyu griliğini şiddetle tekmeleyen çocuk bacaklarıyla çırpınıyordu.

— Valiahi kızım, billâhi kızım. Yaşım da küçük!

Adam gözlüğünün ardında duvar duymazlığı, ama çıldırılmış bir boğa azgınlığı içindeydi.

— Yirmi diye yalan attımdı sana, gözlerim çık-
sın ki ha!

Duvara vuran gölgeleri altüst olup duruyordu ya, gözlüğünün ardındaki adamın gördüğü yoktu. Sımsıkı kavramıştı, düşünmüyordu, düşünemiyordu bu işin sonunu. Düşünmek, düşünebilmek için duymak gerekti. Duymuyordu ki!

— Vallahi on beşimi yeni bitirdim, billahi yeni bitirdim!

Büyük kentin derinlerden, çok derinlerden geliyordu uğultusu. Duymuyordu bunu da. Oysa özel bir şirketteki masası başında ne de ılımlıydı! Büyük caddelerden birindeki kahvenin camı ardında sokağı seyrederken bir gün böylesine büyük bir kentin ufacık odasında başına gelecekleri söyleseler inanmazdı. Kaldırımından mini etekliler geçerdı çokluk. İçi kaynayarak, birtakım ayıp, müstehcen duyular kaynaşırdı içinde ama bunlardan herhangi birini kabuğu soyulmuş muz gibi kollarının arasına alabileceğini düşünemezdi. Kızı, oğulları, torunu vardı. Kim döner bakar, hele hele kim uyardı ki ona?

— Bana göre hava hoş ama, teyzem... teyzem çok fenadır vallahi! Karışmam, sonra...

Birden acı, çok acı bir çığlık.

Adamın gözlüğü karyoladan uçmuştu, yere. Yaşı yirmi değilde on beşmiş, teyzesi varmış, çok kötüymüş, karışmazmış, sonra ona...

Ağır ağır kendine geldi. Ne birtakım dilekçeleri, ne de hakimlerin şakaya gelmez, sert yüzlerini düşünüyordu. Gazetelere bile yansıyacağı umurunda değildi. Düşünmüyordu ki; düşünemiyordu daha doğrusu. Boşalmış, pörsümüş, aptallaşmış... Kalktı, indi karyoladan.

Yanüstü kıvrılmış, çocuk avuçlarına hıçkırmakta olan kıza baktı. Neden ağlıyordu? Ya da hayır, elbette ağlayacaktı. Ama, şey... on beş mi demişti? Teyzesi! Evet, birşey değil, olabilir.. tek bir elli lirası vardı cebinde. Kıza verse ona birşey kalmaya-

caktı. Karısı pörsük yüzüyle «Sana getir bir paket akşam gelirken» demişti. Köşe başındaki bakkaldan iki paket cigarayla kibrit alsa bakkal herhalde bozardı elliliği. Kıza, belki de üç onluk sıkıştırırdı. Ya da kendi gibi çocuksu çantasına sokuverirdi. Çocuksuydu çantası. Omuzdan atma. İyi ama, mahkemede derdi ki, o beni aldattı asıl hakim bey. Yoksa bu yaştan sonra ben... oğullarım, kızım, torunlarım... gerçektende aldatmıştı. Yirmi yaşında, feleğin çemberinden geçtiğini sanıyordu. Herkesle giderdi sağa. sola. İnanmazsan sor. Şoför Niyazi: «Bey baba ama kıyaksın ha!» demişti. «At birgün bizim Salih'in garsonyerine, aliver ifadesini!»

Bir cigara yakmak geçti içinden. Yoktu cigarası. Gelirken yolda, tek kibrit çöpüyle yakmıştı. Sonrada buruşturup atmıştı boş paketi bozuk parkelere.

Çıplak belden aşağısıyla ilişti karyolaya.

— Sus, ağlama!

— Ama biliyor musun şimdi...

— Ne şimdi?

— Teyzem!

— Bana, yirmimdeyim demiştin!

— Ne bakıyorsun dediğime?

— Suç benim mi?

— Benim mi?

— Ne senin, ne de benim. Sonra, şey... Elin-den iş gelmez, moruk diyordun...

— Herkes diyordu.

— Nasılmışım?

— Dert!

— Suç benim mi?

— Ne senin, nede benim.

— Ya?

— Senin de, benim de!

— Teyzem?

— Gerçekten de.. asıl suçlu o!

— Neden?

- Göz yumuyordu senin onunla bununla gitme-
ne!
— Ne yapsın?
— Engellerdi oraya buraya gitmeni.
— Nasıl?
— Nasılını bilmem ama, engellerdi. Okula yol-
lardı..
— Neyle?
— Yani paranız mı yoktu?
— Var mı?
— Bilmem.
— Koskoca adamsın. Belki de benden büyük
çocukların var!
— Torunum.
— Ne?
Ufacık elleriyle yüzünü kapadı
— Ayyy..
— Yaa..
— Demek kızın, oğulların, torunun?
— Evet, torunum.
— Peki olacak şimdi?
— Ne olacak?
— Teyzem mahkemeye dayanırsa?
— Bilmem.
—
—

En iyisi, kötü teyzesine duyurmamak. Kızı, oğul-
ları, torunu... Elleri de damar damardı. Yüzü?
Buna mı verirdi hakim karı diye? Ayy.. buraya gelir-
ken yolda rastlayanlar «Babası» diye geçirmiş ola-
caklardı. Bir oğlan, favorileri yanak ortalarına dek
uzamış, acar bir oğlan çaktırmadan «Ek, gel bana!»
demişti. İstese ekebilir. Sevmiyordu ki. Sevdği için
takılmamıştı ki ardına. Ama ötekini de sevmiyordu,
uzun favoriliyi. Hergele mi hergeleydi. Sonra mete-
lik bulunmazdı ceplerinde. Üstelik avuçları çok
sert, kolları çok güçlü oluyordu. Hepsi de ya güreşçi,

ya boksör, ya futbolcu ya da basketçiydiler. Yenikapı, Kumkapı kıyıları salaş meyhanelerin terk edilmiş loşluğu, kıyılarını şıpır şıpır döğen denizin yosun kokusu...

Yer yer yırtık külotunu çıkarmıştı birinde Bakırköy'lü Erol. Ağlamış, «Yaşım küçük» demiş, korkutmuştu. Yuh be, korkutmuştu gencecik, sarışın oğlanda, şu moruk? «Kart eşek!» diye geçirdi. Nefretle baktı «Allah yazdıysa bozsun. Ağzı leş gibi kokuyor. Bütün gece bu kokuyla kollarının arasında ha?»

İçi bulandı, az kalsın karyoladan aşağı tükürecekti.

En iyisi, vereceği üç onluğu alıp... Birinde balıkçı balta olmuştu Kumkapı'da. Bütün bir ellilik çekmişti «Sağlamcı mısın?»

Atmıştı «Sağlamcıyım.»

Adamın elindeki bütün ellilik titremişti. Gözlerinin akları kızartıvermişti birden, canavarlaşmıştı. Rakı kokusu yüklü soluğu ateş değmişçesine yakmıştı çocuk burnunu. Tıpkı tıpkı şu moruk gibi azgın boğalaşmıştı. Hemen de külotuna el atmıştı ki korkmuş: «Kızım kızım» demişti. Buz kesilmişti adamın rakı kokulu soluğu.

- Haydi giyin!
- Sonra?
- Sonra çıkalım. bakkala uğrayalım..
- Ne var bakkalda?
- Para bozduracağım.
- Bana?
- Vereceğim.
- Teyzem?
- İdare edersin.
- Külotumun kanı?
- Çeşmede yıkarsın.
- Nerde kuruturum?
- Uzatma.
- Kilotsuz mu giderim eve?

— Kim ne bilecek?

— Rüzgâr eteklerimi havalandırırsa?

— Elinle tutarsın.

— İyi ama teyzem..

— Ne bilecek?

— Cin o be cin. Ağzımı koklar, ceplerimi araştırır, soyar beni, her yanıma bakar...

— Baksın. Anlamaz ki!

— Kaç para vereceksin?

— İki onluk.

— Az.

— Ya?

— Üç onluk ver hiç olmazsa. Onu sütyenimin içinde saklarım kendime, yirmisini koca karıya...

— İyi ya, glyln, çikalımlı

— Uykum var.

— Akşam yakın. Gece uyursun evde..

—?

—

—!

Köşe başındaki bakkaldan iki paket cigarayla kibrit almaktan vazgeçti. Karısı bir paket «Sana» istemişti. Aldı. Kız

— Bana bir paket Hisar al! -dedi.

Almamazlık edemezdi. Birinci içiyordu kendisi. Bir Hisar, bir kibrit, bir de Birinci aldı. Eve bir an önce gitmek isteyen, uyku dolu bir yorgunluk gittikçe bastırıyordu.

Yolda «Teyzem ne bilecek?» diye geçirdi. Duy-sa kıyametleri koparır. Susması için çok para lazım. Bundaya nerdeeee?

Adamın, yenleri patlak iskarpinleri ilişti gözüne. Bütün parası elli liraydı besbelli. Üç onluğunu kendisine vermişti. İki onluğun içinden bir Hisar almıştı, bir kibrit, bir Birinci, bir de Sana. Belkide elleri boş giderdi evine. Yarın sabah koskoca adam ne yapardı? Evden çıkarken, en azından bir onluk bırakması gerekirdi karısına. İlkine birine gidene yirmi beş ku-

ruş. Orta'ya gidene elli, Üniversiteye gidene de en azından bir beşlik vermesi gerekirdi.

Eli sütyenine gitti, üç onluğu çıkarıp birini geri verdi.

Adam gözlüğünün ardında şaşkın

— Ne bu?

— Al.

— Neden?

— Öyle.

— Nasıl yani?

— Uff al işte. Yeter iki onluk. Kafamı da kızdırma!

Aldı

— N'olur?

— Teyzem öyle edepsizdir ki!

Mahalleye girmeden, yolda ayrıldılar. Derinlerde akşam ezanı okunuyordu. Duymadı. Kapkara, camı siyahıydı yüreğinde kızın teyzesi. Ama kız korkardı herhalde dayak yemekten. Açılamazdı. Nereden bilecekti teyzesi?

— Naber moruk?

Durdu: Şoför Niyazi.

— Sağlık dedi.

— Biçimiedin mi?

— Soruyor musun?

Garsonyerin anahtarını uzattı

— Salih'e veriver.

— Kız nasıldı kız?

— Yavru. Ama...

— Ama?

— O biçim işte. Bana gelinceye kadar...

— Demedim miydi? Analarından o biçim doğuyorlar şerefsizim.

Hava İodostan poyraza dönüyordu.

KONGRE

İki dönümlük bir sebze bahçesinin sahibi Arap Dahrik, incecik bacakları üzerinde zorla taşıdığı kocaman göbeğiyle, parti bucak kongresine hazırlanıyordu. Elli beş yıllık yaşamında ilk katılacağı bu kongrenin gururu içindeydi. Bahçeci Dahrik bu gururda yalnız değildi. İki kızı, iki damadı, iki oğlu, alayla torunu da paylaşmaktaydılar aynı gururu. Yalnız karısı... Bahçeci Dahrik'in kırış kırış karısı, hiç bir anlam veremediği bu kongre işine sevinmek mi, yoksa altından bir çapanoğlu çıkması ihtimaline karşı yerinmek mi gerekeceğini kestiremediğinden, çekimsedi. Kongrenin ne olduğunu bilse, kongreye katılacak bir kocaya sahip olmanın gururunu duyardı ele güne karşı ama, kongre neydi?

Tarladaki sıra sıra marulların önünde dikilmekteydi. Havaya baktı. Bulutsuz, masmavi bir gökyüzü.

Aklına birşey gelmişçesine ani bir davranışla topraklı ellerini kara şalvarına silerek, kerpiç barakasının yolunu tuttu.

Kocası yıkanmış, sinek kaydı tıraş olmuş, uzun bıyığını kırpılmış. Şeyh Bedir'in elini öpmeye giderken giydiği temiz pantolonunu bacağına çekmişti. Onu çoktandır bu kadar temiz, taze, heyecanlı gördüğünü hatırlamıyordu.

İyi ama, «Kongre» neydi?

Arapça sordu :

— Ya Dahrik.. Nedir bu kongre?

İriyari Dahrik karısına şöyle bir baktı

— Bilmiyormusun?

Lâ valla, bilmiyorum.

Dahrik alayla güldü

— Amma da cahilmişsin... İnsan kongreyi bilmez mi?

Gelinleriyle damatları, oğuları kızları da güldüler.

Kadın kızdı

— Bilmiyorum ayıp mı? Söyle de belliyek!

Dahrik büyük oğluna

— Söyle de cahil anan bellesin - dedi.

Hakçası büyük oğul da bilmiyordu. Kardeşine döndü

— Sen söyle..

Sanki küçük kardeş biliyor muydu?

— Lâ valla söylemem. Baban sana söyledi! — dedi.

— Bilmiyorum!

Kadın, kocasına döndü

— Oğulların bilmiyor..

Dahrik yutkundu. Fena sıkışmıştı. Çabuk çabuk:

— Ayıp, ayıp dedi. İnsan bilmez mi kongreyi?

Kadın dayattı

— Bilmiyoruz. Söyle de belliyek be!

Doğrucasına Dahrik'in de pek bir fikri yoktu kongre üzerine. Bunca yıllık yaşamı boyunca hiç bir kongre görmemiş, kimseden duyup işitmemişti ki! Elli beş yaşının hiç değilse kırk beş yılını tarla sürmek, tarlayı ekmek, yetişen ürünün toprağını hava-

landırıp, çeşitli poyrazlara karşı turfandalara hasırdan setler yapmak, ürünü toplamak, pazara götürmek, kışın yağmur, yazın güneş altında ürün satılana kadar beklemekten başkasını bilmiyordu. Babası, babasının babası, babasının babasının babası da «Bir konre» nin ne olduğunu bellemeğe vakit bulamamışlar, iri bir şalgam, ya da kocaman bir sakız kabağı kadar Dünya'dan haberli yaşamaktan öteye geçememişlerdi.

Ama bu yıl Dünya birden değişmişti. Onlar her zamankince, iki dönümlük tarlalarıyla uğraşırlarken, Dünya davul sesleri, bayraklarla dalgalanmış, hoparlörler en ıssız köşelere kadar insan seslerini taşımışlardı.

Yıllar, yıllar var ki hiç böyle şeyler olmazdı. Fransızı sürüp çıkardıktan sonra unutmuşlardı böyle şeyleri. Gerçi 29 Ekim bayramları filan da çok eğlenceli geçerdi ama, Dahrik'ler şehre vakit bulamadıkları için, bayramlardan habersiz yaşarlardı.

Sonra seçimler...

Eskiden hiç böyle değildi. Bahçecilerin baş haraçcısı Çeteleci Süleyman çatık kaşlarıyla gelir, elle-rine birer kâğıt tutuşturur, bu kâğıdı partinin sandığı-na atmalarını söylerdi. Herkes gibi Dahrik'lerde kâğıtlarını, söylenen sandığa atar, niçin attıklarını, buna karşılık sandıktan ne çıkacağını bilmezler, merak da etmezlerdi.

Bu yılsa...

Bu yıl sandık üçtü. İstediklerine atabilirlerdi. Keyif onlarındı köy Memet ağasınca ama, Çeteleci Süleyman keyiflerine bırakmamıştı ki?

Sonra... Bu yıl çok önemli bir şey olmuştu. Yüz-yıllar, belki de Dünya kuruldu kurulalı hiç bir postacının uğramadığı köye kanter içinde küfrede ede bir postacı gelmiş, öfkeyle sormuştu

— Bay Dahrik... Kimdir bu Dahrik?

Köyün yalınayaklı bütün çocukları postacıyı büyük bir merakla çevrelemişler, bir postacı görmenin

şaşkınlığı içinde, soruları anlamamışlardı.

Postacı yeniden, daha öfkeyle sormuştu

— Bay Dahrik kim be yahu? Bu köyde mi oturuyor?

Çocuklar Türkçeyi çok az biliyorlardı ama «Dahrik» sözünü anlamışlar, «Bay Dahrik»i yadırgamışlardı.

En çok Türkçe bilenleri :

— Hangi bay Dahrik?

— Bahçeci bay Dahrik..

Bahçeci bay Dahrik de çocukların arasındaydı. Kocaman göbeğiyle meraklı. Çocuklar bakınca çaresiz

— Ben'im — demişti, bahçeci bay Dahrik ben'im!

Postacının uzattığı mektubu almış, evlirmiş çevirmiş...

Torunlarından cin mi cin biri sormuştu

— Dedee?

— Ha?

— Sen bay mısın?

— Valla bilmem oğlum.. Bilmem ya, bu mektup ne mektubu?

Çocuklar da dahil, oradaki hiç kimse okuma yazma bilmiyordu. Yarım saat sonra okuma bilen bir yolcudan öğrendiklerine göre, mektup yeni kurulan partilerden birinin bucak şubesinden geliyor, bay Dahrik'i partinin kongresine davet ediyordu.

Dahrik her şeyi birden hatırlayıvermişti. Bir gün, ama aylar önce yağmurlu bir gün, pazar yerinde Çeteleci Süleyman, bir takım kırıvatlı, eli çantalılarla sokulmuştu yanına. Bu eli çantalıları her zamanki Belediye eli çantalıları değildi. Başka çantalarıydı bunlar Sorup soruşturmağa vakit bırakmadan, Belediye eli çantalıları gibi bir makbuz kesip tutuşturmuşlar, bir takım paralar alıp gitmişlerdi. Dahrik bunu unutmuştu bile. Çeteleci Süleyman'a o kadar çok haraç vermişti ki!

İşte böyle.. bilmeden yazdığı parti, Dahrik'ten

habersiz, seçimleri kazanmış, Dahrik de «İktidar partisi»nin üyesi oluvermişti. Şimdi de kongreye çağırıyorlardı onu.

Bununla beraber, kongre neydi?

Karısı cevap bekliyordu.

Oğulları, kızları, damat, torunları da cevap bekliyorlardı.

Dahrik hiç bir cevap vermeden çıktı gitti.

Kadın kocasının ardından uzun uzun baktı.

Bu «Kongre», ondan saklanacak kadar kötü bir şey miydi?

Marulların yanına döndü.

Herhalde fenaydı ki, kocası, bildiği halde saklamıştı ondan. Demek yılların kuzu Dahrik'i de encâm azmış, gittiği kötü yeri ondan saklamıştı?

Tam bu sırada postacıyla, postacının Bay Dahrik'ini hatırladı. Köyde bu kadar erkek vardı... hangisine «Bay» demişti? Demek kocası «Bay»dı, kendisi de bu «Bay»ın eşi!

Marullarının başına iştahla çömeldi. Her zaman-
kinden çok daha canlı, çok daha sevinç dolu, işe
koyuldu. Sıgınyordu içi içine.. Bay Dahrik'in karı-
sıydı ve bu köyde hiç kimse onun gibi «Bay eşi» de-
ğildi!

Dalmıştı. Çömelip çalıştığı yerde, önüne bir
kadın gölgesi düştü ilkin. Kendine geldi, döndü. Bi-
tişik yarım dönümlük bahçenin yarıcısı dul Fattum.

Sordu

— Ne o kız?

— Kocan nereye gitti?

Dahrik'in eşi ayağa gururla kalktı. Gülümseyerek
baktı dul Fattuma. Nereye gittiğini hemen söyleye-
meyecekti.

Sabırsız Fattum üsteledi

— Ha?

— Ne?

— Kocan diyorum, giyinmiş, kuşanmış nereye
gitti?

Tam zamanıydı, iyice meraklanmıştı kadın, söylemeliydi artık.

Göğsünü gere gere

— Kongreye! — dedi.

Fattum da «Kongre» nin ne olduğunu bilmiyordu.

— Kongre ne kız?

Omuz silkti

— Bilmiyormusun!

— Lâ valla — dedi —. Fattum. Söyle de belliyek!

Dahrik'in karısı düşündü düşündü

— Amma da cahilmişsin — dedi —. İnsan kongrenin ne olduğunu bilmez mi?

Marullarının yanına döndü, çömeldi.

SALYANGOZ

Arkadaşları, inatçılığından, ötürü «Keçi» derlerdi.

Aslına bakılacak olursa inatçı falan değildi. Sa-
dece «Arkadaş» dediği yığınla işsiz güçsüz, boş geze-
nin boş kalfası yanında çok daha gögölü, çok da-
ha bilgiliydi. Yalnız görgülü, yalnız bilgili değil, ka-
fasının gerçekten çalışmasını da buna eklemek ge-
rekti.

— Arkadaşlarından daha iyi düşünüyordu.

— Mezar taşıyla öğrenmeyi sevmem ama, ara-
mızda elbette asalet, bilgi, görgü farkı var. Ben, Âl-i
Osmân'ın en değerli Sadrazamlarından falana men-
subum!

Ne zaman bu türlü konuşmak zorunda bırakılsa,
arkadaşları hemen başlardı

— Ta ta ta, ta ta, taaaaa!

— Dikkaaaaat!

— Nişangâhsız atııııı...

Kızarır, bozarır. Boyun damarı parmak gibi ka-
bara kabara başlardı yeniden :

— Eşşekler, hayvanlar. Ulan gezdiğiniz Antep,
yeddiğiniz pekmez. Ayak takımı. Sizinle herhangi bir

sosyete, bir ne bileyim resepsiyona gidilmez be. Ya çatal düşürürsünüz, ya peçete. Görgüsüz hayvanlar!

Arkadaşları kızmazlardı ama, alayın dozunu artırırılar, dalına ver yansın binerlerdi

— Görgüsüzüz oğlum ne yapalım?

— Senin gibi Sadrazam soyundan gelemedik!

— Haminnen akıllıymış. Paşalarla fingirdeşmiş..

— Ulan sosyete, resepsiyon patırdattığına bakma. Sadece bu kelimeleri duymuş nerden duymuşsa. Cevap ver bakayım Bir resepsiyona nasıl kıyafetle gidilir?

«Keçi» soruya ciddî ciddî sarılırdı :

— Önce resepsiyon kelimesinin ne demek, ne anlama geldiği üzerinde duralım. Resepsiyon...

Sağdan soldan matrak başlardı

— Resepsiyon yenir mi içilir mi?

— Koklanır!

Kahkahalar arasında o, yani Keçi, kıpkırmızı, hat-ta çoğunlukla mosmor kesilerek «Resepsiyon»u anlatmağa çalışır, yaygara öylesine artardıkı, çaresiz :

— Ulan görgüsüzler. Bir dakika zırlıtyı kesin de anlatacaklarımı dinleyin, faydalanın!

Kim dinler? Hele kim faydalanma yoluna gider?

— Ha ha ha haaa...

— Ho ho ho hooo...

— Hi hi hi hiiii...

Fırlayıp kalkar, topuna birden iğrenerek baktıktan sonra kusardı

— Allah'ın insan suretinde yarattığı hayvanlar!

Çekip giderken de ardında hep o «— Ha ha ha, ho ho ho, hi hi hi»lerin şiddetli kahkahalarını bırakırdı. Ama büsbütün darılıp küsmezdi de. O öfkeyle herhangi bir başka kahveye gider, az şekerlisini tıpkı tıpkısına «Bir eski ve ünlü Sadrazam torunu» çalımında söyler, Birinci sigarası çıkarıp yakar, az sonra getirilen kahvesini ona çok yakışan «Mağdur bir asil» edasıyla höpürdetmeğe başlardı.

Gazeteler istediği, beklediği günlerin geliş haberini getirmiyordu bir türlü. Bu haber neydi? Kesinlikle bilmese bile. «O gün» gelecek, Urumeli'nde kalan ecdat mirası hanları, hamamları, çiftlikleri falan ona verilecekti. «O gün», bu gündü işte. Yani Urumeli'deki emvalinin kendisine verilme kanununa imza atacak Devlet reisinin kanunun altına imza attığı gün. Ve gazeteler bu haberin müjdesini iri puntolu manşetlerle vereceklerdi.

Gazetelerde böyle bir havadisi okuduğu andaki sevincinin ne olabileceğini çok düşünmüştü. Çıldırır mıydı acaba? Çıldırmasa bile, bu şimdi «Ha ha ha, ho ho ho, hi hi hi» lerle tefe alan arkadaşlarının tepesine dikilecek : «Gördünüz mü ulan kayartolar?» diyecekti. «Nasılmış? Yalan mıymış benim Sadrazam soyundan olduğum?»

O zaman, o zaman işte keyifle seyredecekti «Kayartolar»ın şaşkınlığını. Ama aldırış etmeyecek, yüzlerine daha fazla vurmayacak. Hemen atlayıp gidecekti Urumeli'ye. Yığınla gayrimenkulünden gereksizleri hemen satıp paraya çevirecek, ondan sonra da «Kayartolar»a tel havalesi, topunu yanına getirecekti. Yenecek, içilecek... vur patlasın çal oynasın gidilecekti.

Gazeteler beklediğini getiredursun... şöyle bir haber okudu o gün gazetelerden birinde : «— KON-YA — (Özel) Fransa'ya ihraç edilmek üzere ilimizden salyangoz istenmiş ve ilk partide kilosu elli kuruştan otuz ton salyangoz toplanmıştır.»

Haberin üzerinde durdu. Bir daha, sonra bir daha okudu. Daha sonra da elli kuruştan otuz ton salyangozun kaç lira ettiğini hesapladı. Bir milyon beşyüz bin kuruş yapıyordu. Bir milyon beşyüz bin kuruş da, on beş bin liraydı. Hiç de kötü para sayılmazdı. Otuz bin kilonun önüne bir sıfır koydu, üçyüz bin kilo. Üçyüz bin kilo elli kuruştan yüzelli bin lira. Sıfırlar çoğaldıkça ele geçecek para da çoğalıyordu. Yüz binlerden milyona, daha sonra da milyonlara çık-

11. Koca Türkiye'nin dağları taşları, bahçeleri, bağları salyangozla doluydu. Toplar, toplatır, vapurlar dolusu sevk eder, milyonlar kazanırdı. Neden olmasın? Salyangozlar hiç kimsenin değildi. İlk zamanlar kendi, karısı, çocukları seferber olur toplarlar, ellerine geçecek parayla işi organize ederler, organize edilen iş kendi kendine yürümeğe başlar. Bir yazıhane açar. Bir takım defterler, antetli zarf kağıtlar. Bir yazı makinası. Sonraları da sekreterler, daktilo kızlar, yabancı dillere çevirmenler.

— Bana bir kahve daha al oğlum...

Kahvesini getiren garson :

— İş bilen kılıç kuşananın! — dedi. Büyüğümüz gerçekten de doğru söylüyorlar. Memleketin her yanı, dağları taşları, bahçeleri bağları iş dolu. Gel gelelim bu işlerden faydalanan zekâ nerde?

Garson bu hiç tanımadığı adama pel pel bakıp :

— Doğru beyim — dedi çekip gitti.

Ama ö, anlatmak ihtiyacındaydı. İhtiyacındaydı ama, «Kayartolar»dan saklayacak, «Eşeklerin aklına karpuz kabuğu» düşürmeyecekti.

Kahvesini çabucak içip kalktı. Ne olursa olsun çok önemli, tam da Âl-i Osman Sadrazamlarından birinin zaman zaman matrağa alınan, beş parasız bir torununa göre bir iş'ti. Yazıhanesini kurmuş, daktilolar şakır şakır çalışıyor, mektuplar yazılıp uçak postalarıyla gidiyor, Dünya'nın çeşitli ülkelerinin çeşitli bankalarından Merkez Bankasına havaleler geliyordu. Şimdi oturmakta olduğu kıyı semtteki kiralık gece-kondu yerini çoktaaan dev gibi bir apartmana bırakmıştır. Aşçılar, işçiler, zarif önlükleriyle birer içim su «Domestik»ler, kanlı canlı «Vale»ler. Garajlarında çeşitli Mercedes'ler, Buik'ler, hatta hatta : Kadillaklar. Denizde on iki metre boyunda sandallar, boy boy motorlar, belki de hatırı sayılır bir yat...

Bütün bunları anlatacak insan arıyordu; anlatmak ihtiyacındaydı.

Az önce «Ha ha ha, ho ho ho, hi hi hi»lerle do-

lup taşan kahveye gitti. Hiç birine bir şey söylemeyecek, çaktırmayacaktı yeni işini. Yalnız, gülecekti büyük altından. Ama yoklardı. Garsona sordu «Az önce gittiler» karşılığını aldı. Canı sıkıldı. Sıkıldı ya, yeni işinin sevincini de paylaşacağı biri lazımdı. Garsona, sır verircesine

— Bana bak — dedi —. Sana bir şey söyleyeceğim ama, sakın o hırtlara duyurma!

Garsonda o «Ha ha ha, ho ho ho, hi hi hi»ler kadar onu ciddiye almaz, tam tersi, dalga geçilsin diye «Ha ha ha, ho ho ho, hi hi hi»lere onunla ilgili yeni yeni haberler uçuşurdu.

— Deli misin abi? — dedi —. Yanımda adam boğazla. Beni bilmez misin?

Bilmez olur muydu? Gözleri parlaya parlaya, heyecandan kekeliye kekeliye, «Yeni işim bildiğin gibi değil. Çok yakında milyoner oluyorum!» dedi. Sonra başladı nişangâhsız atmağa

— Onlara ne adam olduğumu göstereceğim! Apartmanımın garajlarında çifte çifte arabalar, denizde irili ufaklı motörlerim... Bana bu işi kim veriyor biliyormusun? Dedemin Urumeli'deki mallarının eski kâhyası. Ama sakın o hırtlara...

— Deli misin abi? Yanımda adam boğazla dedim ya! Yalnız, tabi o zaman beni de görürsün değil mi?

— Ayıp ettin... tabî. Tabî ya, elinden ne iş gelir?

— Askerliğimi motorlu birlikte yapmıştım. Fiya-kalı şoförümdür!

— Tamam. Seni hususilerimden birine alırım! Önüne gelene : «Sana bir şey söyleyeceğim ama sakın kimseye açma!»larla memlekete yaydı. Çok geçmeden adı «Salyangoza» çıktı. Şaşıyordu. Hiç kimseye açmadığı halde nereden duyulmuştu?

— Bok memleket — dedi —, bok insanlar... Ulan, ağızlarında mercimek ıslanmıyor be!

KUDRET DAĞDEVİREN

İnsanlar vardır, istedikleri kadar yokluk içinde hatta aç olsunlar, gene de karşılarındakilere önemli, çok önemli kişilermiş gibi etki yaparlar. Doğuştan bir kerli ferlilik, doğuştan bir etkinlik vardır üzerlerinde. Konuşmak şöyle dursun, dinlerlerken bile heybetlidirler.

Böylelerine yalnız okumuşlar arasında rastlanmaz. Okumamış, hatta kara cahiller arasında da çoktur böyleleri. Filozof yapılı, âlim yapılı insanlar...

Kahvede oturuyordum. Biri geldi masama. Selâm, aleykümselâm. Ufaktefek, kavruk. Yıllar yılı tanırım. «Gazeteci» geçinir ama, hangi gazetede çalışır? Yazar mı? Yazmaz mı? Yazarsa ne yazar? Bilmem. Merak da etmemişimdir. Yukarıda sözünü ettiğim ilginç insanların tersine, gösterişsiz, sönük biri. Böyleleri isterse ağızlarıyla kuş tutsunlar, boş. Sanki tabiat böylelerini yukarda sözünü ettiklerim için yaratmıştır. Bir cümlede virgöl, noktalıvirgöl neyse bunlar da odur. Daha doğrusu, iskambildeki

kozların dışında kalan üçlü, dört, yedili cinsinden küçük kâatlar. Oyunun kazanılmasında kozların şanlı gerekliliğine karşı, bu küçük sayıların tevazuu meydandadır. Ama gene de kozların, oyunu kazanırken bunlara ihtiyacı vardır.

Bir şeyler anlatıyordu. Ben de yarı dinliyor, yarı kahve penceresinden gelip geçenlere bakıyordum. ki, kahveden içeriye iriyarı biri girdi. Girmesiyle birlikte de sanki kahveyi dolduruverdi. Kimdi? Neydi? Kimin nesi? Nerede şef? Belki de milletvekili, hatta bakan! Kahve, o girince sanki ufaldı, ufalıverdi. Yanımda oturan ufak tefek adam ilkin farkında olmamıştı, olunca bir toparlanış, bir telâş, bir geç kalmışların paldır küldürlüğü... Koştı. Karşısında adeta elpençe divan durdu bekledi. O, ona bakmadan, bakılmağa değmez bularak bir şeyler söyledi. Emirler gibi geldi bana. Sonra kahveden çıktı gitti.

Ufak tefek adam masama dönünce :

— Tanımaz mısın? — diye sordu.

Şaşıtm :

— Kimi?

— Kudret Dağdeviren. Sahi tanımıyor musun?

— Nerden tanıyayım birader?

Kudret Dağdeviren'in etkisi altındaydı hâlâ.

— Yaman adam — dedi —. Çok çok yaman adam. Böyle adam gelmemiştir bu memlekete. Başbakan olacak adam ama...

— Niye olmuyor?

Güldü :

— Kolay mı?

— Onun için kolay olmalı. Madem Türkiye'ye böylesi gelmemiş...

— Canım söz temsili... Garson, bize iki çay alıver! — Cigara paketini çıkardı, birer tane yaktık. Başladı — : Bir tarihte, işlerimin iyice bozulduğu sıralar... Evde odun yok, kömür hiç yok, çoluk çocuk yarı açlık, yarı soğuktan titreşir dururlar. Kaptım çantayı, ver elini Bâbı-âli! — Çaylarımız geldi —.

Bâbı - âli ya, varakı mihrü vefa. Bâbı - âli'yi bilirsin, sırasında yaralı parmağa işemezler, insanın olacak işini bozarlar. Hele mevsim kış, kar lapa lapa, gök de mosnıorsa. Gez Allah gez. Hava. Ayakkabılar da su alıyor mu? Kar suyu. Kar suyu ille de ayakkabılarımın dikişlerine musallat. Dikişler istediği kadar sıkı, sağlam olsun. Neyse, ha gez, de gez. Yer demir, gök bakır. Cebimde var bir kahve parası, titreyerek daldım Meserret kahvesine. Cigara dumanı, sıcak. Oh be dünya varmış. Sağa sola bakınırken, gözüme bu ilişti, Kudret Dağdeviren. Dip masalardan birinde oturuyor. Gittim yanına. Merhaba dedim. Çok konuşmaz. Başıyla aldı selâmımı. «Ne var ne yok?» gibilerden gözüyle sordu. «Sağlık» dedim. «Pek sağlığa benzemiyor» dedi. «Yolsuzsun galiba...» Güldüm. Anladı. O da güldü. Vakit öyle olmuştu. Kalktı. «Gel!» dedi. Emre uyduk çaresiz. Çıktık kahveden. Peki ama nereye gidiyoruz? Sağda sıra sıra köfteci, kebabcılar. Daha aşağılarda vitrinleri yiyecek dolu lokantalar. Ben bir sıcak işkembe çorbasına fitim. Derken Kudret abi dalmasın mı en büyük lokantadan içeri? Vay anasını, demek paralı. Paralı zamanlarını bilirim, yemek ısmarlamak şöyle dursun, konuşmaz, selâm almaz, bakmaz bile. Geçtik masalardan birine. Ben, ne olur ne olmaz diye söyledim pirinç çorbamı, O, pürelı kebablardan, tavuk kızartmalarından aşağı inmiyor. Bir kızartma, bir daha, sonra pürelı kebab, kuzu içi pilav, tatlı matlı... Dedim ki kendi kendime Kudret abi adamakıllı sağlam! Neyse kalkacağız artık. Birer de kahve söyledi garsona, hesap. Hesap pusulası da geldi hani. Bir ara garsona azametle sordu Nerôe buranın patronu? Garson gitti pãtron geldi. Kudret abi lokantanın büyük giriş kapısını göstererek, mühendislik, mimarlık ağızlarıyla herife bir başladı ver yansına, vay anam vay. Dersin Belediye'nin kontrol mühendisi, yahut mimarı. Lokantacı başladı mı el ovalamağa...

Sordum :

— Ne dedi lokanta sahibine de herif el ovaladı?

— Mimar, mühendis, kanun nizam ağızları yaptı. Kapı gayri nizami'ymiş de, şimale bakıyormuş da, belediye encümeninin lokanta kapılarına dair son aldığı karar gereğince, kapının on santim genişlemesi icap edermiş de...

— Sonra?

— Sonra bana döndü, çıkar yavrum makbuzu, yaz dedi. Ne makbuzu? Ne çıkarması? Ne yazınası? Ben şaşkın şaşkın bakınırken zaten olanlar oldu, lokanta sahibi, beyefendi dedi, bir dakika hususi surette konuşmamıza imkân var mı?

— Varmıymış?

— Tabi Gittiler, çeyrek saat sonra da döndüler.

— Ne oldu sonra?

— Ne olacak? Yemeklerin paraları verilmedikten başka, lokantacı bir de yüzlük sıkıştırmış Kudret abinin eline!

Kudret Dağdeviren'in kalın, kırçıl kaşları geçti gözlerimin önünden.

AFUR TAFUR ÜZERİNE

Kim ne derse desin, ben, şoförlere hak veriyorum. Ne zaman dolmuşa binsem de, şoförün yanına otursam, kendimi o arabanın şoförü farzetmemek elimden gelmez. Direksiyonun başında her an, olanca dikkatini toplayarak, safi kulak ve alabildiğine dikkat kesilmeseniz de birazcık dalga geçecek olsanız yandınız. En çok da, büyük caddelere ara sokaklardan şeytan gibi bir çocuğun önünüze fırlayıvermesi, ya da kaldırımdan caddeye taşmış birinin arabanın altına girivermesi her an mümkündür.

Her an, her an dikkat halinde olmak ne büyük bir azaptır!

İnsan gerçekten ambale olur.

«Safi dikkat» dedim de aklıma geldi... Safi dikkatten başka, safi kulak da kesilmeniz şart. Trafik polislerinin düdükleri, müşterilerin araba içi ve dışından seslenişleri...

Alın size sıcağı sıcağına bir olay :

Adam kerli ferli, kravatlı, pardesülü biri. Belli,

bir yerlerde memur. Memur ama, herhalde şef falan. Bazı insanlar vardır, kalıp kıyafetleriyle çevrelerine kimlikleri hakkında fikir verirler. Kişi bunların kimlikleri üzerine tıpa tıp teşhis koymasa bile, üç aşağı beş yukarı yine de isabetde kusur etmez. Bakarsınız, adam karşıdan, «Küçücük dağları ben yarattım» dercesine geliyor. Gelirken de gelip geçeniye aldırdığı yok. Kaldırımın daracık bir yerine gelince, tavrını hiç bozmaz. Dikine gider. Giderken de sağından, solunda geçeniye çarpar. Pardon bile demek gereksinmesini duymaz. Çünkü kendince «Büyük adam» dır. İçinizden basarsınız kalayı ama, kafanızdan da herhalde önemli kişi gibi bir şeyler geçer. Sorarsınız, tamam, önemli kişidir ama, afuru tafuru çapında değil. Bir yerlerde müdür, muhasebeci, ne bileyim, küçük adamlara kumanda etmekle görevli. Sokaktaki davranışı hep o küçük adamlara cart curt etme ve karşılık almama alışkanlığından gelir

Böyle birisiyle aynı dolmuşta Tepebaşı'ndan Ak-saray'a doğru yolculuk yapma şansı, ya da şanssızlığıyla karşılaştım dün. Arkada, sağında oturuyordu. Vardı şöyle böyle doksan kilonun üstünde. Rölöve şapkası, alâ cinsten mavi kaşkolu, ona yakışan lacivert, tiftik pardesüsü, altta daha koyu lacivertten — belki de kupon kumaş — kostümü, altları dört parmak kalınlığında siyah iskarpinleriyle. «Ben sizin gibi küçük önemsiz insan değilim!» dercesine kurulmuştu dolmuşa. Sağına soluna bakmıyor, tedirgin, daha çok da dolmuşa binmek, zerrece değer vermediğini her haliyle belli ettiği insanlarla binmek zorunda bırakan kadere küfrediyordu içinden herhalde.

Unkapanı'na geldik gelmedik, şoför radyoyu açtı. Müzik saati. Spiker Rahmanninof'tan diye belirtti. Nefis bir parça başlamıştı ki, o, adeta emretti

— Kapat şunu be!

Uysal şoför çıt, kapattı.

Solumdaki kuru mu kuru kravatlı

— Neden kapattın? — diye sordu şoföre.

Sağımdakinde mosmor bir homurtu.

Müşkül durumda kalan şoför dikiz aynasını ayarlayarak «Neden kapattın?» diye sorana, baktı :

— Müşteriler öyle istediler — dedi.

Dayanamadım :

— Ben istemedim.

Önde oturan iki genç :

— Biz de istemedik — dediler.

Şoför yeniden açtı radyoyu ve Rahmanninof devam etmeğe başladı.

Sağımdaki kahrolmuştu. Hani bana öyle geldi ki, elinde imkân olsa, Neron'un Roma'yı yaktığı gibi, bu da hiç olmazsa bizleri et makinesinden geçirirdi.

— Rahmanninof... diye homurdandı. Kim bu Rahmanninof? Ne anlıyorsunuz bu gâvurca gıy gıylardan?

Solumdaki

— Sizin de zevk almanızı isterdik — dedi.

— Laf.

Öndeki gençlerden biri :

— Laf maf. Kılık kıyafetinizden anlaşıldığına göre tam bir Batılı gibisiniz...

Öteki genç :

— Gibi, o kadar...

— Beğenmedin mi? — diye sordu.

Solumdaki atıldı

— Beğenmedik tabî..

— Niçin?

Öndeki birinci genç

— Çünkü Batılılık bir bütündür. Batı'nın dolmuşundan, uçağından, sinemasından, rölöve şapkası, kupon kumaşından faydalandığımız gibi, müziğinden de hoşlanıp faydalanmalıyız!

Şaşaladı.

— Güzel ama biz, bizim zevkimiz...

Solumdaki

— Genç arkadaşlarım doğru söylüyorlar!

Ve bombardıman başlamıştı

— Biz, bizim zevkimiz dediniz. Alaturka bizim zevkimiz mi?

— Başındaki rölöve şapka?

— Sırtınızdaki perdesü?

— Kaşkol?

—

—

Bunalmıştı. Kahkahalar arasında kaynayan bir «Sağda ineceğim!» kaçırdı.

Şoför duymadı. Nasıl duysun ki, yanı başında oturduğu halde ben bile zar zor işitmişim. Araba hızla yol alıyordu. Hazret parladı :

— Sağır mısın be adam? Sağda ineceğim dedim!

Şoförün şaşırdığını ensesinden, ense saçlarından anlamışım. Nasıl anlaşılır? Doğru, sezmişim demem gerekirdi. Çoğu şoför böyle haksız saldırılara pabuç bırakmaz, şıp yapıştırır karşılığını ama, bizimki besbelli pek kibardı :

— Duymadım efendim, özür dilerim... — dedi. Arabayı sağ kaldırıma yanaştırıp durdu.

Afur tafur zat hışımla :

— Kulaklarını yıkat! — diye bağırdı.

İndi, inerken de arabaya çökmüş ağırlığını birlikte götürdü ve hiç suçu olmayan araba kapısını var gücüyle çat diye çarparak kapattı.

Şoförlerin, bu, araba kapılarını çat diye kapatan müşterilerden nasıl yakındıklarını hep biliriz.

O kibar şoför bile, elinde olmayarak :

— Çüüüş! — dedi.

Duydu mu, duymadı mı bilmem. Ama az sonra gideceği yerde arkadaşlarına şöyle yakınacaktı herhalde

— Bu memlekette büyüklere saygı kalmadı!

Kendine benzeyen arkadaşları da herhalde başlarını sallayacak, veriştireceklerdi :

— Kalmadı birader...

— Demokrasi memokrasi. Her şeyin haddi var!

— Bir memlekette büyüklere saygı kalmadı mı..

— Bırak.

Bizimki alacaktı sözü :

—Beş kuruşluk dolmuş yolcularına bile hükmün geçmiyor birader. Zevk-i millîmize uymayan, zerrece anlamadıkları gâvurca gıy gıyları sırf sizin inadinıza anlar görünüp radyo kapattırmıyorlar be!

BEY BABA

Seksene yakındı.

Kocaman göbeği, her gün değil, hemen hemen her an tıraşlı duru beyaz yüzü, tulum tulum göz altları, orlon, perlon değil, düpedüz sadakordan ev di-kişi, bir hayli alaturka gömleğinin üstünden yaz kış eksik etmediği yeleğinin ceplerinde vitamin hap kutuları, tansiyon düşürücü ilâç şişeleri, aspirinler; çarpıntıda, hazımsızlıkta, kalın bağırsak yetersizliği. şişkinlik, peklikte kullandığı çeşit çeşit haplarıyla, ama hepsinden önde coşkun kahkahalarıyla evde, evin sık yapraklı ağaçları arasında dolaşır durur, yoldan geçen güzel kızlara, kadınlara, kimbilir nerede atılmış zarif bir kadın kahkahasına dikkat kesilirdi.

Bir de tavla merakı...

— Sen değil, senin pederin devr-i şebâbetinden-beri, altmış senedir oynarım bu boku altmış senedir!.

Nesli artık hemen hemen tamamıyla tükenmek üzere olan Harb-i Umumi, Yemen'i, Mısır'ı, Kafkas-

ya, Galiçyasında döğüşmüşlerden. Hem de düğüne gider gibi askere gidip, yirmi yaşın gözü budaktan sakınmazlığıyla, bir türkü, bir aşk türküsü gibi çeşitli cephelerde döğüşmüşlerden.

Harb-i Umumî'ye dair neler anlatmazdı!

Ateş, barut, sıcak, soğuk, açlık, tokluk içinde yuvarlanıp giden dolaklı, Enveriyeli Osmanlı mülâzımlarından esirgemedikleri aşklarla yanıp tutuşan Harb-i Umumî kızları üzerine neler! Bir yanda toplar gümbürderken, öte yanda kara gözlü, esmer bir çöl kızının alev alev dudakları; beride, düşman keşif kolunun ay altında parlayan tüfekleri yanında, bir hendegin içinde Osmanlı mülâzımına kendini olanca zenginliğiyle sunan bir Trablus güzelinin yakan bakışları...

Geceler, Harb-i Umumî Filistininin Tevrati geceler... Sonra esaret, tel örgüler gerisi esaret. Daha sonra Millî Mücadele, yurda dönüş. Kızgın çöllerdeki belirsiz mezarlarında bırakıp gelinmiş kardeşten ileri arkadaşlara dökülen sıcak gözyaşları; ekmek ardına düşölüp, kardeşden ileri arkadaşların unutulması; ekmeğin, yemeğin, rakının, şarabın, balık yumurtası, siyah havyar, Rokfor peynirinin bulunup yitirildiği sonra gene bulunduğu yıllar. İkinci Cihan Harbi, İkinci Cihan Harbinin dünyayı önüne katan Nazi tehditleri, yeni bir harbe hazırlanış, ama, sonra Nazilerin Nazilerden daha güçlü yumruklarla tuzla buz oluşu. Parti, partiler, partilerin nerdeyse sürükleyeceği kardeş kavgaları ve 27 Mayıs!

Bey amcayı en son ziyaretine gittiğim gün sabahı, sabahın onbuçuğu. Mayıs göklerinin kirli yağmur bulutları güneşi söndürüp yakıyordu. Onu, belki de yüz yirmi kilosuyla yatakta buldum. Doktorlar konuşmasına izin vermedikleri için konuşmuyor, konuşulmuyor, konuşamayıp, konuşulmayışına ise sinirleniyordu. Sinirlendiği her halinden belliydi. Çocuk gibi küsüyor, sırtını dönüyor, gözlerini oradakilerden kaçırmasıyla sanki öç alıyordu. Bir çeşit nefret. Nef-

ret mi dedim? Hayır, hayır, yanlış. Bu sözcüğün onun sözlüğünde yeri yoktur. O, hiç kimseden nefret etmez. Şekerini artırır diye doktor yasak ettiği için, geceleri gecelik entarisiyle yüz kiloluk beyaz, bembeyaz bir gölge gibi mutfağa süzülüp buzdolabında yiyeceğin zırnığını olsun bırakmamış gelinine, gelinine böylesine yetki vermiş oğluna bile nefret etmez.

— Benden herşeyi saklıyorlar; der çok çok. Ben çocuk değilim. Yediğimi kıskanıyorlar. Kıskansınlar zarar yok. Yemem ben de. Yemeyince aç kalırım, aç kalınca kanım azalır, kanım azalınca ölürüm. Ölünce de zavallı babacığım diye ağlarlar ya! — Sonra gene hep o küskünlükle — : Acımıyacağım işte, ben öldüm diye üzülmelerine acımıyacağım. Üzülsünler, oh olsun. Yiyeceklerini benden kaçırıp saklarlar mı? Oh olsun, oh, oh, oh... — Tam bu sırada güneş kirli bulutların ardında kurtuluvermiştir. Herşeyi unuttur, cıvılcıvıl başlar — : Güneş güneş... yaşasın güneş! Biliyor musunuz çocuklar, bu güneşin, bu taze güneşin vurduğu bahar çiçekleri yüklü bahçelerde bal arılarının sarı sarı dolaşışı... ah bee! — Gözlerinin içi güler. Gırtlığını temizledikten sonra iştahla— : Bu güneş Afrika'da daha pırıl pırıl, daha bir göz alıcıdır çocuklar. Trablusgarp'ta hiç unutmam bir öğle üstü..

Gelinin onu, onun sağlığını düşünen sesi

— Babacığım!

Gözlerinin alev alev pırıltısı birden sanki kirli bir yağmur bulutuyla sönükleşivermiştir. Anlatacağı Trablus öğle üstünün güneş vurmuş hurma ağaçları silinir gider.

— Konuşmam ben de. Yasak bana konuşmak. Doktor beyefendi hazretleri, hasır eskileri, çöp tene-keleri öyle emir buyurmuşlar. Eeeeh... men dakika dukka. Bir gün doktorlar ona da böyle saçma sapan emirler verecek, o da konuşamayacak benim gibi, yiyecekler ondan da saklanacak!

O sabah onu yatağında sırtüstü yatar bulmuştum. Gelininin anlattığına göre doktorun tembihi vardı. Kimildamayacak, konuşmayacak, uyumasa bile gözlerini yumacak.

Bütün bunlara yüzde yüz uyuyor muydu?

Bir ara torunlarından biri balkona çıkmıştı, koşarak geldi

— Anneciğim Sevim hanım teyze balkondan bize el sallıyor!

Kimildamadan, konuşup, hatta çevresine bakmadan, değişmez bir hareketsizlik halindeki Bey amca'da birden cıvı cıvı bir heyecan. Göz bebeklerinde sevincin bulutsuz güneşi. Çırpınarak kalkmaya çalıştı

— Sahi mi? Hani? Nerde?

Kalkamadı. Yüz kilonun üstündeki ağır gövde yerinde şöyle bir kimildandı, sonra yatağa gömülüp kaldı. Gözlerindeki sevincin bulutsuz güneşi söndü. ama bir an sonra yeniden yandı

— Üstünde hangi elbisesi var?

Cin gibi torun

— Pembeli yeşillisi...

— Balkon kapısını aç bakayım yavrum!

Bir kıyıdaki iskemlesinde yün örmekte olan gelini kızına seslendi

— Nâlâaaaaan!

Fakat amca eskiden olduğunca yenilip küsecek, oradakilere sırtını döneceklerden değil, emretti

— Açın diyorum size balkon kapısını!

Gözleri yuvalarından uğramış, ateş saçıyordu. Torun çaresiz koştu, balkon kapısının kanadını açtı.

Amca yatağında hafifçe doğruldu. Gözlerinin içi gülüyordu. Elini kaldırdı, salladı, salladı :

— Görüyor değil mi? Elimi salladığımı görüyor değil mi?

Görmüyordu, göremiyordu, göremezdi. Ağaçlar vardı arada ama, annesinin bir baş işaretiyle Nâlan

— Tabi dedeciğim — dedi —. Tabi görüyor!

— O da el sallıyor mu?

Annesinin gene bir baş işaretiyle çocuk :

— Tabi.

— Demek o da bana el sallıyor?

Gelinine heyecanla döndü :

— Gördün mü? Siz gençler kendinizi birşey sa-

nırsınız. Benim yaşıma seksene merdiven dayadı, o?

Otuz. Elli yaş fark değil mi? Sevmese elini sallarmı?

Kocaman el, vurulmuş bir kuş gibi, yorganın üstüne düştü.

Bana döndü, kurnazca göz kırptı :

— Biz, eski toprak... — dedi —, malûm ya?

Gelini örmekte olduğu yünden başını kaldırmış,

kayınpederine çaktırmamağa çalışarak, «Ne olursu-

nuz konuşmasını önleyin!» demek istiyordu.

Kalktım :

— Bey amca, size doyum olmaz. Bana müsaade.

Elini uzatmağa çalıştı, düşecekti, yakaladım.

Gelinine duyurmamağa çalışarak :

— Gene gel — dedi —. Gel de rakısına tavlama-

oynayalım!

«İnşallah» deyip yürüdüm, çağırdı. Yanına git-

tim. Çapkınca göz kırptı :

— Sen, ben, benimki... bir gün Kilyos'a gidelim

olmaz mı?

Heyecanla ekledi :

— Bunlardan gizli kafaları çekeriz, dolmalar,

midye tavaları, karidesler yeriz değil mi? O zaman

gör bak, ne hastalık kalır bende ne birşey. Benimki

ne kalp kifayetsizliği, ne şeker. Yememek, yiyeme-

mek. Bol bol yeyim de gör bak!

— Babacığımı!

Kendini yatağına bıraktı.

İŞSİZ

Uyandı, gözlerini çevirdi bekâr odasının tek penceresine : Kirli camiara hışıltıyla yağmur yağıyordu. Hiç sevmezdi böyle günleri. İşsiz ve beş parasızlığını her zamandan çok duyuran günlerdi böyle günler. Gene de kalktı. Duvardan tozlu aynayı aldı, baktı, beğenmedi yüzünü. Dilini çıkardı, iş yoktu dilinde de. Aynayı yerine astı. Ütüsüz, kırış kırış, yer yer lekeli grilerini giyindi, evden küfür gibi çıktı.

Sabahleyin simit, öğleyin işkembe çorbası.

Merdivenler çıktı, merdivenler indi, asansörler.. Boşunaydı, boşuna. Günlerdir bu merdivenler, günlerdir koş oraya, koş buraya, günlerdir her koştuğun yerden eli boş dön.

Beyoğlu'na, İstiklâl caddesi'ne çıktı, kaldırımın omuz omuza kalabalığına bıraktı kendini. Sona kadar gitti. Geri döndü. Tünel'e indi. Tekrar yukarıya çıkarken, İngiliz kupon kumaşından devetüyü renkli kostümüyle bir arkadaşı :

«Vay, dedi. Vay kardeşim... Sen ha?»

Ağzı rakı kokuyordu kupon kumaştan devetüyü renkli elbiselinin. Anladı işi. Çekmişti kafayı. Gene de : «Ben», diye başını salladı. «Hayrola?»

«Canım sıkılıyor,» dedi devetüyü kupon kumaşından elbiseli.

«Niçin?»

«Bilmiyorum ama, annem, babam, kardeşim ölmüşcesine sıkılıyor canım. Sabahtan beri içiyorum..»

«Peki ama niçin kardeşim?»

«Bilmiyorum İçimde müthiş bir sıkıntı var. Ne içki kâr ediyor, ne kumar, ne kadın, ne sinema, ne de ne bileyim? Hiç, hiç bir şey!»

«Peki ama bir sebebi olmalı!»

«Yok.»

«Tuhaf..»

«Daha tuhafı, ağlamak geliyor içimden. Bir kıyıya çekilip, sessiz sessiz değil, herkesin içinde, bağıra bağıra, eşekler gibi zırlaya zırlaya ağlamak!»

Dudak büken işsiz gene de sordu «Aç mısın?»

«Hayır.»

«Susuz musun?»

«Gehe hayır.»

«Bir yerin mi ağrıyor?»

«Yok canım, demir gibiyim..»

«İşlerin mi ters gitti?»

«Yoo...»

«Dayak yedin de karşılık mı veremedin?»

«O da değil.»

«Aşkta mı torpile çarptın?»

«Elimi uzatsam ellisi geliyor..»

İşi şakaya vurarak koluna girdi «O halde seni evire çevire dövmeli!»

Cadde üzerindeki ara sokaklardan birine saptılar. Daha doğrusu, içinden eşşekler gibi anırmak gelen, işsiz, arkadaşını sokmuştu bu sokağa. Yarım saat mi, bir saat mi ne ara verdiği içkiye nasıl olsa devam edecekti, hazır bir arkadaş bulmuştu, birlikte içerlerdi.

«Gel şurda meyhaneye benzeyen bir meyhane var, girelim!»

İşsizi kolundan çekti. Dipteki masalardan birine karşılıklı oturdular. Garson, liste, rakı, pancar turşusundan, beyaz peynir, ançuyez falanla başladılar

çekmeğe. Başladılar ya, işsizlin içine sinmiyordu. Meteliği yoktu cebinde. Adam aklına eser de yarı yolda bırakıp basar gıder, ya da tuvalete falan diye kalkıp bir daha dönmeyi akletmezse?

«Şerefe!»

«Şerefe.»

«Bakıyorum, sen de neşesizsin. Neden?»

«İşsizim» diyemiyordu. Ne çıkacaktı? Ama biliyordu beriki besbelli, sordu «İş arıyordun. Ne oldu?»

«Yaş,» dedi işsiz.

«Neden?», «Niçin?» diye sormadı beriki. Zaten üzerinde de durmamıştı. İşsizlik, iş aramak, bulmak, bulamamak.. Bulunsa bile sabahları belirli saatlerde uyanıp, alelacele giyinip, gene belirli saatte işbaşında bulunmak, şeflere falan boyun eğip, hû çekmek nedir bilmiyordu kl. Gözlerini Fatih'te, beş katlı bir apartmanda açmış, gak dedikçe et, guk dedikçe su. İlk, ardından Ortaokul. Babadan para, anneden, teyzeden, haladan, dayıdan. Canın elbise mi istedi? Beyoğlundaki terziye gılt, kumaşı beğen, tamam. Kundura? O da öyle. Gömlek, palto, pardüsü...

Şimdilerde de babadan kalma kuyumcu dükkânında Ermeni ortak ne yapar, ne eder... her gün uğrar, yüz mü, beş yüz mü lâzım, alır, atlar taksiye, dolmuşla elli kuruşa gidilecek yere iki buçuk, beş...

İşsiz ne zaman onu görse Bursa'nın bilmem ne ilçesinde daha kırk beşine varmadan bir gece kapkara kesiliverip dünyasını değiştiren hukuk yargıcı babasını hatırlar, içini çekerdi. Kuyumcu babadan değil de, annesiyle ona pırıl pırıl namustan başka yığınla bakkal, kasap borcu bırakan hukukçu bir babadan doğmuş olmanın talihsizliğini düşünürdü acı acı. Şimdilerde artık bunu da düşünmüyor, içi yanmıyordu. Oluruna bırakmıştı. Annesi de çekip Anadolu'nun Doğu'larında celeplik yapan dayısının yanına gidince, koskocaman İstanbul'da kalakalmıştı. Ama akli eriyordu insanların yaşantılarındaki eşitsizliğe. Kuyum-

cu babadan aptal da doğsan zarar yoktu. Çöpçünün çocuğunun ağzıyla kuş tutsa bile fasaryalığının farkındaydı. Kocaman kocaman apartmanlarda yaşayanlarla kıyı mahallelerin rutubetli evlerinin pek pek yüz, yüz elli liralık kiralalarını veremeyenlerin kanun önünde eşit sayılışındaki tuhaflığa da şaşmıyordu.

Derken meyhaneye benzeyen meyhanenin kapısında harmandalı oynayarak peydahlanan uzun boylu, efendiden değil, beyden, beyefendiden biri. Ayakta duramıyordu sarhoşluktan. Eşşekler gibi anırmak isteğindeki: «Ünlü iç hastalıkları mütehassısı Ferhat,» dedi.

Ferhat da onu görmüş, görmesiyle birlikte çılgılığa benzeyen bir neşeyle koşmuştu masaya:

«Vaaay cânım, ruh-i revânım, iki gözüm efendim kardeşim...»

Sarmaş dolaş, birbirlerini somururcasına öpmek, öpülmek...

Ünlü iç hastalıkları mütehassısı, kuyumcu arkadaşını iik omuzundan sımsıkı tutmuştu: «Sen, sen ha?»

«Ben, ben ya!»

«Sen sahiden sen misin?»

«Ben sahiden ben'im ama, sen gerçekten sen misin?»

«Benim ben olduğuma şüphe yok. Ya sen, sen değilsen?»

«Ben, ben'im kardeşim. Senin gayet iyi bildiğin ben!»

Doktor sallandı, işsize kaydı gözü, sordu: «Peki bu kim?»

«Bu da o!»

«Sahiden o mu?»

«Sahiden o.»

«İyi biliyor musun?»

«Gayet iyi billyorum!»

«O halde ben, ben'im; sen sen'sin, bu da o, ha?»

«Tamam.»

«Peki... biz, siz, onlar nerde?»

Kahkahalar hava fişekieri gibi allı, morlu, sarılı, yeşilli, pembeli patladı. Durup durup gülüyor, birbirlerinin burunlarını işaret ederek gülüyorlardı. Sonra yenibaştan sarılıp koklaştılar, birbirlerini emdiler, somurdular...

Doktor : «Garsooon!» diye bağırdı.

Garson koşarak geldi : «Evet beyim?»

«Masamızı şâd eyle!»

Garson şip-şak çekilirken, ünlü iç hastalıkları mütehassısı yere diz verdi, elini meyhane gibi meyhanenin tozlu ampulüne kaldırarak başladı : «Şâd olursun söylesem bir fıkra tâb-ı sineden. Bir sahife açsam ağlarsın kitab-ı sineden!»

İşsiz, bir kıyıda kaçma fırsatı kollarken, ünlü iç hastalıkları mütehassısı birbiri ardından şiirler döktürüyor, masaysa donanıyordu.

Donanmış masadan yenildi, içildi. Can sıkıntılarının «Psiko, fiziko, ekonomiko - sosyolojiko»sundan uzun uzun söz edildikten sonra kalkıldı.. Vakit gece yarısını çoktan geçmişti. Doktorla aziz dostu kol koydılar. Caddeye kol kola ve Beatle'ların gençliği coşturdukları şarkılarından birinin melodisini mırıldanıp coşarak çıktılar.

İşsiz, arkadan geliyordu. Onlarla birlikte, onlara yakın içmişti ama teneke gibiydi. İçinde bir şey, kemiriyor, kemiriyor, kemiriyordu. Ayrılıp tüyse, ayıp kaçardı. Tüymese, ne işi vardı neşeden coşmuş insanların neşelerinin kıyısında? Ya o da coşmalıydı, ya da içinde taşıdığı karanlıklarla defolup gitmeli. Ayıp olmayacağını, «Yuh be, amma da hıyarmış. Yedi, içti, kafayı buldu. Bir Allahâısmarladık bile demeden voltayı aldı!» demeyeceklerini bilse kayıverecekti yarı karanlık bir sokağa.

Tereddütler içinde takılmıştı ardlarına.

Galatasaray helâsına yanyana işeyişlerini seyretti çaresiz. Sonra gene takıldı ardlarına. Bu sefer Aznavur'dan birtakım kusmuk kokulu melodilerle, el-

bet gene kol kola çıktılar İstiklâl caddesine. İşsiz sol gerilerinde.

Durdular.

Doktor kaldırıma oturmak teklifinde bulundu. Kuyumcu hemen oturdu ıslak kaldırımlara. İşsiz, kupon kumaştan devetüyü paltonun çamurlanacak kıcını düşündü. Doktor yeniden başlamıştı can sıkıntılarının bilimsel açıklamalarına. İşsiz ayakta, kazık gibi dikilişini düşünüyordu. Otursa, oturamazdı, onlar kadar sarhoş değildi. Oturmasa ayıp mı kaçabilirdi? Tüyse? Büsbütün terbiyesizlik olması ihtimali. Tam arkaya çekilip hiç olmazsa gözlerinden silinmeğe karar verirken, doktor kalktı kaldırımdan. İşsizi unutmuştu. Kızdı. Kimdi bu? Neden dikiliyordu yanlarında? Takip mi ediyordu yani hayvan? Görevli miydi? Ne hakla?

Yakasına sarıldı işsizin : «Kimsin sen bə?»

İşsiz şaşkınlıkla kuyumcu arkadaşına baktı. Kuyumcu da unutmuştu, birden hatırladı «Yabancı değil yahu. Bizim, işsiz arkadaş!»

Doktorun parmakları gevşedi, destelediği yakayı bıraktı, gözleri büyüdü : «İşsiz mi?»

«Maalesef,» dedi kuyumcu.

Doktor hayretler içindeydi : «Demek işsiiliz?»

İşsize göre, şaşacak ne vardı?

Ama doktor «Demek işsiiz»in karşılığını almayı beklemeden «Müthiiiş!» diye ellerini havaya kaldırdı. «Müthiş azizim. Demek işsiz bir arkadaş, bir vatandaş, hayır bir yurttaş karşısındayız? Demek böyle bir facia karşısında içmek, kahkahalar atmak, atabilmek isteğini kendimizde bulabilecek kadar hayvanlaştık?»

İşsizln içinden bir «Estağfurullah» geçti.

«Demek hayvanlık, insanlığımızı yuttu ve biz, mermerden bir heykel vurdumduymazlığı içine yuvarlandık? Demek biz artık insanlıkla teknil ilintilerimizi kesip...»

Uzattıkça uzatıyordu. Sonunda «İşsiz»in boy-

nuna sarıldı. «Cânım kardeşim,» diye ağlamağa başladı. «Kimbilir ne ıstıraplar çekiyorsundur işsiz ve boş parasızlığın korkunç cehenneminde? Sen bu korkunç cehennemde ıstırapların dehşetli kıskaçları arasında kıvranırken, biz hayvan kardeşlerin...»

İşsiz'in içinden gene «Estağfurullah» geçtiyse de, dudaklarından çıkamadı. Kızıyordu pısrıklığına. Ulan şu koskoca doktorun taşkın heyecanı karşısında bir «Estağfurullah»ı bile kurban etmişti! Oysa adam, koskoca bir iç hastalıkları mütehassısıydı. Elinde kim bilir ne kocaman kocaman imkânlar vardı. Bir kart, bir telefoncuk, her şeyi yoluna koyabiliirdi.

Doktor neden sonra : «Yarın,» dedi. «Yarın benim kabineye lütfen, tenezzülen, inayeten gelebilir misin? Hayır teşrif edebilir misin?»

İşsiz, dalga geçildiğini sandıysa da, hayır, doktor çok ciddiydi. Adamın bu candan ciddiliğini matrak saymakla da ayrıca hayvanlık ettiğine inanarak, fısıldadı «Estağfurullah.»

«Bırak estağfurullahı. Gel, teşrif et, lütfen şeref ver azizim. Saat dokuzda gel. Hayır sekizde, hayır hayır yedide, altıda, beşte... kaçta gelebilirsen gel. Beni, bu hayvan, bu eşşek, bu eşşoğlu eşşek kardeşini uyandır, rahatlığın şımarıklığı içinden çek kaldır, işsiz bir yurttaşımın ıstırapları karşısında kafayı çekip gamsız kahkahalar atmak günahının kefaretinin ödet. Olmaz mı? Olmaz mı kardeşim?»

«.....?»

«Gel, mutlaka gel, beni bul, içine düştüğüm bu korkunç manevi sorumluluktan kurtar beni. Çünkü unutma ki, bugünün başarılı doktoru olan ben hayvan, dün tıpkı senin gibi yarı açtım. Fakülteye aç açına gittiğim, açlıktan kıvrandığım günler, geceler çok oldu!»

Hıçkırır hıçkırır ağlamağa başlamıştı yeniden.

«Ve ben, açlığımı bu fakir, bu bahtsız ama iliklerine kadar namus dolu fakir yurttaşlarımın lütfet-

tikleri çorbalarla yenip, bu mutlu günlere ulaştım. O günlerimi unutmadım arkadaşım, unutamıyorum. İşsizler, yoksullar, zavallılar yüreğimde, yüreğimin içinden birer çıbandır. Onları unutmamak, onları hatırlamak mertlik, civanmertliktir. Onları unutursam dünyanın en alçak insanı olayım anladın mı?»

İşsiz gene bir : «Estağfurullah,» kaçırdı.

«Gel, sabahleyin erkenden, dokuzda, sekizde, yedide, altıda gel. Gel Allahını seversen. Al kartımı. Mutlaka gel!»

Geceyi pırıl pırıl umutlarla geçirdikten sonra, sabahleyin beşte, altıda, yedide, sekizde değil, dokuzda da değil, onda, hatta on'u çeyrek geçe gitti. On bir buçuğa kadar bekledi maroken koltuk üzerinde. Artık umutları bulanmaya başlamıştı ki, doktor, kan çanağına dönmüş kıpkırmızı gözleriyle geldi, çevresine sertçe baktı. Sıra sıra hastalarına «Sen?», «Sen?» diye sordu. Canı sıkkın, neşesiz, durgun bir öfke içindeydi. Sıra «İşsiz»e gelince...

Ona da ötekiler gibi «Sen?» dedi.

İşsiz anlamadı. Sağa baktı, sola baktı...

Doktor kızmıştı, birden : «Sen dedim evlâdım. Ne istiyorsun? Hastalığın nerenden?»

İşsiz bön bön bakıyordu. Bir şeyler söylemesi gerekirdi ama, ağzını açamıyor, ne söylemesi gerektiğini kestiremiyordu.

Doktor bayağı bağırdı «Dilini mi yuttun? Aptal mısın sen be?»

İşsiz'in kafasından akşam, Beatle, Aznavur melodileri yüklü gece, boynuna sarılıp hıçkırarak ağlayan doktor geçti. Duvarlar sallanmıyordu aslında şüphesiz ama gene de sallanıyorlar mıydı? Döndü, çıkarken doktorun sesi :

«Yarabbî!»

Acı acı güldü, sonra hastabakıcısına bakıp mırıldandı

«Bu da bir oy sahibi, ben de!» dedi.

Ü Z Ü N T Ü

Avrupanın büyük fabrikalarından birinin Türkiye temsilcisi Nazmi Dinç'in biricik kızı Sevda, bugün on yedisini bitirip on sekizine basacak. Apartmanda gene olağanüstü günlerdeki başdöndürücü bir hazırlık var. Hizmetçiler ortalarda dört dönüyor : Camlar siliniyor, perdeler değişiyor, elektrikli süpürge ortalarda dolaşüyor, telâş, toz, ter...

Kısacık boyu, geniş omuzları, altın çerçeveli gözlüğünün ardındaki düşünceli gözleriyle Nazmi Dinç, odasından çıktı. Elinde, mümessillik, evraklarıyla çeşitli bonolar, şu, bunun bulunduğu sarı çantası elindeydi. Kapı önünde durdu. Dört dönmekte olan hizmetçilerin olağanüstü hazırlığına gözlüğünün üstünden ciddî ciddî bakmağa başladı.

O sıra karısı mutfaktan çıkmıştı. O da kocası Nazmi Dinç gibi kısa boylu, ufak tefekti. 93B'lerde Nazmi henüz çulsuzun biriyken, Bedia hanımefendinin bir şirkette tercüman babası onu gözüne kestirmiş, yanına otuz lira aylıkla almış, daha sonra da kı-

zını vermişti. Vermeseydi kız, yani Sevda'nın annesi Bedia, — O zaman henüz hanımefendi değildi — ya davulcuya varacaktı, ya da zurnacıya. Malûm ya, meşhur meseldir : Bir kızı kendi haline bırakırsan ya davulcuya varır, ya da zurnacıya!

Neyse, artık Bedia hanımefendi olan Sevda'nın annesi, kocasının yanına geldi :

«Düşünceli görüyorsun?» dedi kocasına.

Nazmi Dinç refika-i hayatına bakmadan mırıldandı «Bugün de aksi gibi öyle işim var ki...»

Bedia hanımefendi Paris'ten falan özel olarak getirttiği en pahalı rujla boyanmış kırmızı dudaklarını büzerek, «Yoo!» dedi. «Bugün hiç bir itiraz kabul edemeyiz Nazmi. İki elin kanda da olsa...»

Bitmez tükenmez bonolarla, son günlerin ticaret işlerindeki çeşitli, hiç hesapta olmayan, zaman zaman tehlikeli dalgalanışlarının ağır sorumluluk yükü altında kımıldayan Nazmi Dinç, tombul ama pörsük gerdanını titrete titrete, tatsız tatsız güldükten sonra, başını salladı.

«Haklısın.. iki elim kanda da olsa... yalnız, kızıma ne hediye alsam diye... aksi gibi, aklıma da hiç bir şey gelmiyor. Dün geçerken vitrinde görmüştüm. elmas taşlı gayet zarif bilek saatları gelmiş...»

Bedla hanımefendi itirazı bastı

«İstemeeem. Üç tane saati var!»

«Ama karıcığım, o kadar zarif ki!»

«İstemem istemem. O saatları taksitle veriyorlar, herkes alıyor. Herkesin alabildiği şeyin ne kıymeti var?»

«O halde güzel bir ropluk?»

«Güleyim bari...»

«Niçin?»

«Roplukları, tayyörlükleri çifte çifte ayol!»

«Bilezik?»

«Of Nazmiii!»

«Peki ama ne almalı Bedia? Zarif bir kolye»

«Dört tane kolyesi var kocacığım bilmiyor musun?»

«İskarpin?»

«İnsanı çıldırtırsın vallahi...»

Düşünceli, yorgun gözlerini tombul yumruğuyla ovalıyan Nazmi Dinç, «Mesele,» dedi, «vallahi mesele...»

Gözlerini birden karısına kaldırdı : «En iyisi...»

«Evet?»

«Hiç bir şey almamak!»

Bedla hanımefendi iğne dürtülmüşçesine irkildi :

«Aşk olsun sana. Nazmi Dinç'in biricik kızı yeni yaşını idrak edecek de, Nazmi Dinç kızına hiç bir hediye almayacak!»

Kocasına, önemle, hayretle, bir az da kırılgan, baktı baktı.

Adam gözlerini yere indirmiş önemle düşünüyordu. Aksi gibi hiç bir şey gelmiyordu aklına. Geçen yaş gününde zarif bir spor araba almıştı. Şu yaş günleri, ah şu yaş günleri... Ne diye kaldırmıyorlardı şu yaş günlerini sanki?

«Düşündün mü?»

İçini çekerek gözlerini yerden kaldırdı, Refika-i hayatına baktı. «Hiç, ama hiç bir şey gelmiyor aklıma.» dedi. «Sıkıntıdan çatlayacağım!»

Duvardaki saat on'u vurmağa başlamıştı.

Nazmi Dinç kendine geldi. Çantasındaki mümessillik evrakları, bonolar, bankalarla ilgili çeşitli işlem... Yazıhanesine hemen gitmeliydi. Karısına baktı. «Bir şeyler düşüneneğim elbette canım,» dedi. «Haydi bana bay baaay!»

Kadın emreder gibi, «Sakin hiç bir şey almamazlık etme, kızın vallahi yüreğine iner!» dedi.

Canım bilmiyor muydu Nazmi Dinç? Kızdan geçtim, el alem ne derdi sonra? Kızının yaş günü gelecek de Nazmi Dinç zarif bir hediye... Zarif ve bilhas-sa orijinal bir hediye almayacak? Düşüncesi bile insanı yerlere geçirmeğe yetecek bir şey.

Evden çıktı. Peki, ne yapmalıydı?

Zarif Pejo'suna bindi. Usta bir manevra, araba çeşitli taşıtların vızır vızır gelip geçtiği caddede kaydı. Kaydı ama, şu yaş günü hediyelerini ne yapacaktı.

Yol boyunca hep bunu düşündü. Zarif ve orijinal bir hediye olmalı, kızının arkadaşlarıyla anneleri falan «E vallahi aşk olsun babanın zevkine!» demeliydiler.

Bir sigara yaktı. Caddenin tıkanıklığı, trafik memurunun bir taksi şoförüne bağırıp çağırması, şoförün dikilmesi, işin uzayıp şoförü memurların yaka paça arabadan almaları, falan önemli değildi. Önemli olan, kızının yaş günü hediyesi. «Lânet olsun,» diye söylendi, «Lânet olsun böyle dünya'ya!»

KEL TAHİR

Sivri burnunun kanatlarını fare kemirmişe benziyen Kel Tahir, Bakkal Abdo'nun dükkânı önünde şeker kamışı somururken gözlerini ta karşıda beştaş oynıyan Cennet'e dikmiş, ayırmamacasına bakıyordu.

Henüz on üçünü süren Cennet, çırçır fabrikalarından birinde süpürgeciydi. Aynı fabrikada çalıştıkları babası bir gün bir kıskançlık yüzünden annesinin başını odunla parçalayıp hapse girince, ev işleri de ona bindi. Fabrika dönüşleri babasının yiyecek çıkını hazırlayıp küçük kardeşiyle hapishaneye yollar, hava güneşliyse, belden aşağısı tutmıyan kırış kırış ninesini kerpiç huğ'un önüne çıkarır, yemeği hazırlar, yemekten sonra bulaşıkları külle, kumla uğup çalkalar, yama yamar, tahta siler, on beşte yirmide bir de çamaşır yıkardı.

Ne sinema, ne de arkadaşlarıyla yarenlik. Tek eğlencesi, uzun paçalı kara şalvarının cebinden ek-

sik etmediği beştaş. Fabrikada bile, bir saatlik yemek paydosunda ya simit, ya da çeyrek somun, kara zeytin, yeşil soğanla karnını doyuruverir, haydi beştaş!

Yalnız Cennet değil, öteki kızlar da onun gibiydiler. Tamirhanenin yanındaki büyük mengenenin orda toplanılır, kara şalvarların ceplerinden taşlar çıkarılır, başlanırdı. Başlanınca da, dünya silinir, ne nişanlılar, hattâ ne de cicili bicili mendiller içinde kuru üzüm, leblebi, saç tokası yahut kırmızı taşlı bakır yüzük hediye eden sevgililer umursanır; gözler oynada, heyecandan heyecana sürüklenilerek, oyun sırasının gelmesi beklenirdi.

Bir saatlik paydos çabuk geçerdi. Ustabaşının eli mermer levhadaki şaltire uzanıp, ırgatbaşının işbaşı düdüğü acı acı öte dursun. Duyulmazdı bile. Ta ki, öfkeden çıldıran ırgatbaşının kafa, göz tanımayan sopası akıllarını başlarına getirsin! O zaman herkes işinin başına çil yavrusu gibi dağılırdı.

Cennet, kerpiç huğ'un önünde güneşliyen nine-sinin yanıbaşına diz çökmüş kendi kendine beştaş oynarken, Bakkal Abdo'nun ordan, gözlerini ayırmamacasına bakan Kel Tahir'in farkındaydı ama, aldır-mıyordu. Dördü siyah, beşincisi sütbeyaz çakıl taşlarını alışkın hareketlerle önüne atıp taşlardan birini alıyordu. Sol elinin şahadet parmağını orta parmağının üstüne bindirmiş, baş parmağını da gerip yere dayıyarak köprü kurmuştu. Sağ elindeki tek taşı havaya atıyor, taş yere düşünceye kadar boş kalan eliyle yerdeki taşlardan birini sol elinin köprüsü altından geçirip, havaya attığı taşı tutuveriyordu.

Boyuna tekrarladığı oyunun heyecanına kaptırmıştı kendini, dünya silinmişti. Halbuki görülecek yığınla işi vardı bugün. Ocakta kaynıyan yemek tenceresi indirilmesini, bulaşıklar yıkanmasını, ortalık süpürülmesini bekliyordu.

Kel Tahir şeker kamışını somurmuştu. Sustalısını katladı, cebine soktu. Şireli, yapış yapış ellerini

kara şalvarına silerken gözleri Cennet'teydi. Başının kelliğiyle burun kanatlarının fare kemirmişe benzesinden başka kusuru yoktu. Geniş omuzlu, sağlam yapılydı. Fabrikada, kütlü denilen tohumlu pamuğu taşımya mahsus örme kamış sepeti, yardımcı filan beklemeden bir tutuşta omuzuna kaldırır, çıplak ayaklariyle koşardı makinelere. Kütlü taşıdığı, karşılıklı on sekizerden otuz altı çırçır makinesinde kızlar, oğlan çocukları, kocakarılar sarsılarak çalışırlardı. Aralarında taze gelinler de bulunduğy halde, Tahir hiçbirine bakmaz, nerde, ne iş görürse görsün, gözlerini Cennet'ten ayırmazdı. Cennet, yalnız Cennet! Kara şalvarına sokulu pembe çiçekli mavi pazenden entarisinin göğsünü zorla kabartan ufacık memeleriyle makinelerin önünde ordan oraya koşar, dağılan pamukları uzun saplı süpürgesiyle toplayıverirdi.

Kel Tahir'in ayırmamacasına diktiğı gözleri, kanatları kemirilmişe benzeyen burnu ve kel kafasından nefret ederdi. Kızlar arada «Seninki» demezler mi. ifrit olurdu. Halbuki adam uykularını yitirirdi. Çoğy geceler Cennet'in evi civarında sigara üstüne sigara içerek dolaşır, ah çekerdi.

Sonraları işi azıttı. Bir öğle paydosunda تنها bir sokaktan geçerken kızın yolunu kesti. Yalvaracak, yakaracak, eline ayağına düşecekti. Hiçbirini yapamadı. Sadece «Cennet», dedi, «Cennet, beri bak hele...»

Cennet çılgına döndü. Ne kel kafasını bıraktı söğölmedik, ne de ölmüş babasının kemiğini. Sevmiyordu, sevemiyordu, sevemiyecekti. Allah yazdıysa bozsundu. Bilmiyordu ki böyle şeyleri! Evden fabrikaya, fabrikada on iki saat işten sonra tekrar eve. Evde iş, arada beştaş, uyku, ondan sonra gene fabrika. Yalnız kâtip... Briyantimli saçları, kart delmiye mahsus zımbası, sarı yapraklı defteri, kulağının arkasında kopya kalemiyle kapıda görününce, gözleri parlar, yorgunluğu, uykusu uçar, öteki süpürgeci kız-

larla koşardı. En kabası on beş yaşında bir alay kızın arasında kâtip, güler söyler, şakalaşır, velhasıl bir ha ha ha, hi hi hi'dir giderdi.

Öteki kızlar değil, Cenet'in de koşması Kel Tahir'i kahrederdi. Uzun kirpikli kara gözleriyle uzaktan yaş yaş bakar, sonra da apteshane aralığına kendini atıp, yakardı sigarasını. Gelenler, gidenler, helâlara girip çıkanlar... Görmezdi bile. Dünya silinirdi. Yalnız Cenet! Kara şalvarının içine sokulu pembe çiçekli mavi entarisiyle sigara dumanları içinde canlanır, ince siyah kaşlarıyla aksi aksi bakardı.

Apteshane aralığında dalga geçiyor diye işinden koğuldu. Aç kaldı, Bakkal Abdo'nun dükkânı yanında kıvrılıp uyudu ama, Cenet'in peşini bırakmadı. Kız iş başı için fabrikaya giderken, adımlarını saya saya fabrika kapısına kadar gelir, sonra oralarda, boğazı tokluğuna düşürdüğü hammallıkta çalışır, paydos zamanı ise iki eli kanda olsa işini bırakıp, fabrika kapısında Cenet'i beklerdi.

Elinde olsa başını alıp uzak uzak gitmek isterdi. Nerdeee? Gözünden yitirdi mi, yüreğine bir avuç közdür düşüyordu. Bakkal Abdo : «Allah canını ala kel domuz!» diyordu. «El kadar kızın oyuncağı oldun. Boyundan, posundan utan!»

Cenet, söğdü olmadı, saydı olmadı, yüzüne tükürdü olmadı. İlğine tak demişti. O hırsıyla eline geçirdiği bir çakıl taşını kafasıdır diye verince, boydan boya yardı. Kan kan kan. Ne yapsa boş. Gölgesi gibi peşinden ayrılmıyordu.

Dillere düşmüş, alay konusu olmuştu Cenet. Çıldıracaktı. Arkadaşlarının alayı hele hepsinden berterdi. Nihayet, ufacık, kar gibi elyle Kel Tahir'in yakasını desteledi :

— Nedir ulan senin istediğin?

Başladı şırak şırak tokatlamıya. Millet gülmekten kırılıyordu. Kütlü dolu kocaman çeki sepetlerini bir tutuşta omuzuna alıveren o dağ gibi adam, küçü-

ük kızın önüne çöktü, başladı kirli ayaklarına yüzünü gözünü sürmiye.

— Kulun olam Cennet, diyordu, kapında itin olam...

Sonra doğruldu. Kara şalvarının cebinden sustalıasını çıkarıp şakırtiyle açtı, uzattı.

Cennet şaşımıştı. Sustalıya baktı, baktı. Sonra pembe çiçekli mavi entarisi kara şalvariyle koşarak uzaklaştı.

BEHİYE

Beşiktaş vapur iskelesi yanındaki parkın tahta sıralarından birinde yorgunluk çıkarmayı kurmuştum. Koyu gölgeliydi burası, serindi, daha önemlisi mavi bir deniz uzanıyordu, kımıltısız. Bütün gün, kocaman şehrin tramvay gıcirtısı, otobüs homurtusu, taksi, dolmuş gürültüsü içinde koş orya, koş burya bitmiştim. Hava da sıcak mı? Tamam.

Daldım parktan içeri. Daldım ya, birden nereden çıktıkları belirsiz, irili ufaklı boyacılar çevremi alıverdi

— Âbi. Boyacı lâzım mı?

— Ayna gibi parlatırım âbi.

— Yalan âbi. Parlatamaz. Asıl ben parlatırım!

— Hadi be sen de...

— Hadi be ya. Boyacılığı benden öğrenmedin mi?

— Yalana bak...

— Yalan mı? Yalan mı?

— Yalan tabî.

— Kim öğretti ya?

— Âmet âbi öğretti. Bandırma'da...

— Yalancının gözlerini kör etsin mi Allah?

Bodur, kavrulmuş, çirkin biri, yandan

— Etmez ki, dedi.

Kısa boylu, kocaman ayaklı, erkek suratlı çocuk ona döndü

— Etmez ha?

— Etmez tabî.

— Eder.

—Etmez. Etse benim ederdi. Ablamın parasını aşırıydım, yemin et dedi, iki gözüm kör olsun ki almadım dedim. Bak gözlerim hâlâ sağlam!

Kısa boylu, kocaman ayaklı, erkek yüzlü çocuk öfkeden kıpkırmızı

— Senin, dedi, annen de o biçim, ablan da!

Püskül sarısı saçları kir içinde yalın ayaklı çocuk bir an al bez gibi kızardı, sonra bembeyaz ke-sildi

— Karıştırma onları!

Beriki tam yerinden yakalamıştı. Çevredeki yalın ayaklı bir alay küçük boyacıya çirkin çirkin güle-rek

— Çakıyorsunuz ya? diye göz kırptı.

Çakıyorlardı. Nasıl çakmazlardı? Ablası da, an-nesi de o biçimdi. Yani, şu mesele! Kafamda alt alta üst üste, eğri büğrü evler, ahşap evler kalabalığı. Yağmurda tahtaları ıslak. Gece gündüz sular damlı-yan, yer yer çatlaklarından güneşli mavi gök ya da yıldız dolu geceler görünen tavan. Uzaklarda bilme-dikleri dilden şarkılar söyleyen radyonun sesi, yakın, çok yakınlarda tanış bir sarhoşun mide bulantısı, sar-mısak, rakı kokan iğrenç narası, Tavan çatlaklarından vuran yıldız ışığında yatak, yorgan adına kimıldayan pis mitiller arasında kayguyla doğrulan, taraz taraz saçlı bir kadın başı. Nara yaklaşıncı telaşlanan ses:

«Kız, Behiye, kız. Seninki geliyor, kalk, karşıla!» Behiye, evin kızı. Ayaklarında nalın, karşı konağın kendinden üç yaş küçük kızından düşme kısacık, daracık entarisiyle sıkı sıkı gerllen kalçasını, butunu oynata oynata kahvelerin önünden geçip bakkala yirmi beş kuruşluk zeytin, sıcak somun, pek pek bir kalıp yeşil sabun almağa gitikçe kalın siyah bakkalın yiyecek gibi bakışlarından iri siyah gözlerini kaçırın, ağızındaki sakızı cıvık cıvık çiğneyerek ikide bir bakkala «Aman be Nuri abi, sen de...» diyen bir kız. Bakkal evlidir, dört çocuğu vardır ama, kadına doyamamıştır. Ya da hayır, kadına, etli butlu, iriyarı kadına doymuştur da, entarisini sıkı sıkı geren ufacık kalçalara, ayakları nalınlı çıplak bacaklara doymamıştır. Cigara içmez, rakı şarap içmez. Sabahleyin bal, tereyağ, süt; öğleyin komşu kasaptan aldığı bol yağlı etlerle yakın fırına verdiği vıcık vıcık güveci sıcacık kocaman bir somunla nefes nefese yerken, dükkânının önünde yarım somun, yüz gram zeytinyağı, elli kuruşluk beyaz peynir, birinci sigarası için dikilenleri umursamayan, ama Cuma namazlarını kaçırma-makla Allahının cennetindeki uygun köşeyi sağladığına inanan, kıpkırmızı enseli bir adam. Behiye dükkâna geldiği sıra kimseler yoksa, bayıldığı kızın ufacık, sımsıkı kalçalarına aç kurt gibi bakarak : «Behiye!» diye solur, «gelecek misin?»

Behiye'nin sakız çiğneyişli, iri siyah gözleriyle başka başka yanlara bakışı değışmez.

«Geleceksin değil mi? Sana yüksek topuklu alacağım, üst baş alacağım, para vereceğlm. Bu akşam, yatsı namazından çıktıktan sonra, mescidin arkasındaki ahırda...»

Yüksek topuklularla üst baş, para yumuşatır Behiye'yi. Çeçen Hakkıya daha güzel görünür o zaman. Çeçen Hakkı gibl var mı be? Çeçen Hakkı İstese mahallede herkesi döver. Çeçen Hakkı'nın altın dişl var, biryantınlı saçları. Bacağındaki lâclvert pantolon blla herkesten başka. Pantolonunun cepleri önden. Birin-

de Beşiktaş'taki Yıldız parkında gezerlerken elini sokmuştu bu cebe. Cep sıcacıktı. Derindi. Başka bir şey daha vardı cepte ama, ayıp. Astarı delmişti Çeçen Hakkı. Mahsustan. Ondan sonra alışmıştı. Astarı delik cebe lüzum kalmamıştı. «Alacağım» diyordu. Yalan söylemezdi Çeçen Hakkı. «Mangırın var mı?» demişti birinde. On üçündeydi o sıra. Yoktu. «Niye yok?», şaşırmıştı. Babasının onları bırakıp kaçtığını biliyordu. Nerden, kimden alacaktı? Çeçen Hakkı «Aptal!» diye alnına vurmuştu. Anlamamıştı o zaman. Sonraları ona mahallenin en zengini Cemâl beyi aköz etmişti. Cemâl beyin herkesten başkaydı şapkası. Siyah. Elbisesi, paltosu başka. Hava istediği kadar yağmurlu, yerler istediği kadar çamur olsun, Cemâl bey evden boyalı, cilâlı gibi pırıl pırıl ayakkaplarla çıkardı. Kapısının önünde yepyeni, mavi arabası. Bir gün Behiye'ye Azapkapı'da rastlamıştı. Durdurmuştu arabayı. «Nerden geliyorsun?» Yanakları alev alev, şaşırmıştı. Beşiktaş'tan. Yıldız parkından geliyordu oysa. Çeçen Hakkı'y-laydılar. Yaşı on dört. Çeçen Hakkı'nın astarı delik pantolonundan içeri sokmağa lüzum kalmamıştı elini. Hem de o gün, tam o gün «Korkma. Seni annenden isteyeceğim. Yaşın biraz daha büyüsün!» demişti. Bir ağacın altında. Ağaç, ağaçlar. Gök yüzünü, pırıl pırıl parlayan sıcak güneşi kapayan ağaçların altında. Kuru gibiydi Çeçen Hakkı'yla girdikleri yer. Çeçen Hakkı bekçiye bir şeyler söylemişti ama, duymamıştı. Elinden çekmişti sık ağaçların içine. Çalılar Yer yer pislenmiş toprak. Sidik kokuyordu. Taa ötede de parkın deresi. Kuşlar cıvıldaşıyor, Çeçen Hakkı'nın homurtusu bir şeyler söylüyordu kulağına. Anlamıyordu. Yine ağızda sakız, yine gözleri ulu ağaçların taa tepelerinde. Sirtüstü. Arada Çeçen Hakkı'nın taa yukarlardaki ağaçların uçlarını siliveren yüzü. Herşey iyi, herşey ılık ılıktı ama birden. İşte bu hesapta yoktu. Ufacık yumrukları, Çeçen Hakkı'nın suratında patlıyan ufacık, bembeyaz tokatları. Ama Çe-

Çeçen Hakkı bu. Küçük bir kızın tokatı, yumruğu... «Bitti» demişti. «Nasıl olsa benim değil misin? Evlenmiyecek miyiz? Karım olmayacak mısın?»

Bütün bunları Cemâl beye anlatamazdı ki. Öldürseler anlatamaz. Yerlere geçer. Önüne bakmıştı. Cemâl bey mavi arabasının direksiyonundan uzattığı kılıklı kocaman eliyle çenesini kaldırmıştı. Gözgöze gelmişlerdi

«Gezmek ister misin?»

Heyecanlanmıştı.

«Arabayla mı?»

«Evet.»

Gözleri ıslık ıslık

«Nereye gideceğiz?»

«Nereye istersen!»

«Beyoğluna?»

«Beyoğluna başka zaman gideriz. Şimdi, sen, atla...»

Cemâl beyin kılıklı, kocaman elinin açtığı kapı. Pırıl pırıl arabanın meşinleri. Girmişti. Araba hızla uzaklaşmış, trafik polisi filân, Unkapanı köprüsünün iki yanındaki haliç, gelip giden vapurlar, motörler... Uçuyordu. Gözlerini yummuş. Derinlerde Çeçen Hakkı, bacağında Yıldız parkının deresindeki sularla yıkanmış külotun hâlâ ıslaklığı, uçuyordu. Gözlerini açtı, Cemâl beyin yeni yıkanmışa benzeyen, kapkalın, bembeyaz, pesbembe ensesi. Kapadı, Çeçen Hakkı'nın hafifçe sakallı, kirli yüzü. Çeçen Hakkı bu Cemâl beyi yumruklıyamazdı ki!

Gözlerini yumdu, açtı, yumdu. Çeçen Hakkı'yı Cemâl beye selâm verirkenki haliyle hatırladı. Yerlere kadar eğilmişti. Cemâl beyin ağzında, mahallede hiç kimsenin içmediği, belki de içmediği kara bir sigara «Nasılsın?» Çeçen Hakkı «Sağlığınıza duacıyım beyefendi!»

Gözünden düşmüştü o sıra Çeçen Hakkı. O gün işte, Cemâl beyin arabası Edirnekapı, surlar, surlardan sonra, çok sonralara kadar gitiğini, ıssız bir koca-

man yapıdan içeri girdikleri sıra, sıra da değil, ıssız kocaman yapının içindeki odaya girdikleri, Cemâl beyin kucağına oturduğu sıra işte, sormuştu man yapının içindeki odaya girdikleri, Cemâl beyin kucağına oturduğu sıra işte, sormuştu

«Çeçen Hakkı sizi dövemez değil mi?»

Cemâl bey altın dişi, karanlık ağızıyla katıla katıla gülmüştü

«Çok mu korkuyorsun Çeçen Hakkı'dan?»

«Mahallede herkes korkar ondan!»

«Sen de korkar mısın?»

Cemâl beyin kucağı, kıllı kocaman elleri, Çeçen Hakkı'ninki gibi, tıpkı tıpkısına onunki gibi okşayışı.

«Külotun neden ıslak?»

Çeçen Hakkı, Yıldız parkı, parkın deresi, derenin suyunu bir an hafifçe pembeleştikten sonra silinip yiten kırmızılık, pembelik, kan kırmızısı, kan pembe-si... Allah göstermesin. Hiç bunlar söylenir mi Cemâl beye?

«Annem akşam yıkamıştı da kurumamış olacak..»

«Başka külotun yok mu?»

«Nerden olsun?»

«Baban sizi bırakıp kaçmış. Doğru mu?»

«Gözü kör olsun.»

«Annen?»

«Tütünde çalışıyor.»

«Kardeşlerin?»

«Ben bakıyorum onlara.»

«Nerdeler şimdi?»

«Mahallede.»

«Sen niye çalışmıyorsun?»

«Yaşım küçük diye almıyorlar fabrikaya!»

«Dur, çıkaralım bu ıslak külotu.»

«Ayy... sonra?»

«Beyoğlu'ndan yenilerini alırız!»

Beyoğlu, ah o hiç gitmediği, gidemediği, görmediği, göremediği Beyoğlu. Sinemada bile görememişti. Belki ayıp ama, sinemaya da girip doğru dürüst

oturamamıştı. Çeçen Hakkı götürürüm bir gün demişti. Demek şimdi Beyoğlu'na gidecekler, Cemâl bey ona külotlar alacaktı?.

Sırtüstü yatırılışına aldırmadı. Beyoğluna götürecekti, Çeçen Hakkı gibi simitle değil. Gözleri tavanda. Kocaman bir kanadı hatırlatan vantilâtör. Duruyordu. Birden Cemâl beyin başı, yüzü, gözleri. O da tıpkı Çeçen Hakkı gibi. Ama Beyoğlu'na götürecekti, külot alacak. Sonra bu Çeçen Hakkı gibi canını da yakmıyor.

«Daha önce başkalarıyla...

Gözgöze geldiler :

«Ne? Bu mu?»

«Yâni, başkalarıyla diyorum. Açıkçası, kız mısın?»

«Ne demek o? Oğlan mıyım ya?»

«Çocuk. Yavrum benim, şekerim. Çeçen Hakkı filân demek istiyorum. Çünkü gördüm sizi birkaç sefer...»

«Nerde?»

«Beşiktaş'ta.»

«Yıldız parkını da bilirsin öyleyse?»

«Oraya mı girdiniz?»

«Çook girdik. Çeçen Hakkı beni alacak. Dedi ki dün, nasıl olsa karım olmayacak mısınız?»

«Sen de inandın?»

«Çeçen Hakkı yalan söylemez. Ben söylerim ama. Seni aldattım demin!»

«Ne diye?»

«Külotumu annem yıkadı dedim.»

«Yıkamadı mı?»

«Hakkı yıkadı, Yıldız parkının deresinde!»

«Oradan mı geliyordun sana rastladığımda?»

Gülüverdi.

Ondan sonrası kolaydı. Behiye'nin birden buruşan yüzü. Cemâl beyi göğsünden iten küçücük, bembeyaz elleri. Ama doğrucası Çeçen Hakkı'nınki gibi acımamıştı. Acırsa acısın, Beyoğluna götürecekti ya.

yeni külot alacak ya, mavi arabasına bindirdi ya! Mahallede kim bindi kendinden başka? O kadar kız var oysa. Bir kendisi...

Gece, annesi. Annesinin korkuyla bakan gözleri. Çeçen Hakkının yaklaşan nârası.

«Kız Allah cezanı versin, geliyor herif kalk!»

Kulak verdi, tınmadı bile:

«Boşver!»

«Döverse ya?»

«Döverse onu Cemâl beye söylerim...

«Cemâl beye mi? Yoksa kız...»

«Eeeh şimdi uykum var be!»

Püskül sarısı saçlarıyla kirli boyacı:

— Annemi karıştırma, dedi.

— Abla?

— Boşver ona!

Boya sandığıyla ağır ağır uzaklaştı.

Ablasının adı Behiye miydi? Çeçen Hakkı'yla, sonra da Cemâl beyle dalgası var mıydı? Bilmiyorum.

ESKİ PLÂK

Ufacık masası üzerindeki külüstür yazı makinesinin harflerini temizliyordu. İri, mosmor burnunun ucuna düşmüş ovâl gözlüğü, kırış kırış, tulum tulum yüz etleri, mavi mavi damarlı kocaman elleri. İlk bakışta, çoktaan ununu elemiş eleğini asmışlardan. Bugünlük yarınlık ta denebilir. Onu bu dünyaya, bu dünyanın adliyesindeki işleri görüleceklerin dilekçelerini yazmağa zorlıyan ne? Geçim derdi mi? Geçimini sağlayacak, oğlu, kızı, torunu yok mu? Yetmiş, belki de daha çok yıllık yaşantısı boyunca kazandığını yedi, içti, harvurup harman savurdu da bugünleri düşünmedi mi?

Herşey bir yana. Neden evlenmedi? Kadına karşı ilgisizlik mi? Sapıklıklardan biri de, nefret mi kadından? Belki hiçbiri, apayrı bir başkası. Kırkbeş, elli yıl önce İstanbul'unun Eyüp'ü, Aksaray'ı, Fatih'i, Atikali'si. Gökler gene böylesine mavi, güneşler si-

cak, hava terletici. Daracık, eğri büğrü yollarda at kuyruğu saçlı kızlar, dudakları rujlu genç kadınlar yok. Çarşaf, belki de ferace. Kafes ardından tatlı tatlı kişnercesine yansıyan istekli kadın civıltıları. Gençti, dinçti. Başında Vidinli Raşit'ten alınmış ciğer kırmızısı fes, sırtında papazkarası redingot, Divanyolu, Bâbı-âli, ya da Rusumatta kâtip. Fatihe giderken bir yağmur alır, eteği çamur. Kafes ardlarından erkeğe hasret kadın civıltıları. Yüreği şerha şerha, yanakları al al, geçer gider. Yağmur at kuyruğu, yağmur bardaklardan boşanırcasına, yağmur iri damlalı. Ciğer kızılı fes, papazkarası redingot sırılsıklam. Uzaklardaki minarelerde akşam ezanı. Yağmurda üşümüş bir köpek geçer yanından üç ayağıyla. Daracık sokağın iki yanındaki tahta evler. Taa karşıdaki köşe başında yanan gaz fenerinin iri taneli yağmuru sarı sarı aydınlatan ışığı.

Babası, dedesi, amca, hala, dayıları sağdır. Yağmur altında kulakları düşmüş lenduha konağın içi iri karpuzlu lâmbalarla apaydınlık. Elleme kömürlerin kıpkırmızı yandığı oğma bakır mangallarla konağın odalarından birinde dedenin öksürüğü. Dede uzun boyludur, sıırım gibi. Beyaz sakalı, kıpkırmızı yüzüyle hınçlı. Kime? Belli olmaz. Herkese, ya da hiç kimseye. Elinde doksandokuzluk kuka tesbih, salonun tahtalarında Kafkas dağlarının badem gözlü ceylanları kadar çevik, dolaşır. Arada, kime olduğu belli değil, sorar : «Gelmedi mi hâlâ o oğlan?»

«Oğlan», ciğer kırmızısı fesi, papaskarası redingotuyla Divanyolu, Bâbı-âll (ya da Rüsumât'taki Işın-den dönerken aldırın yağmura tutulmuş torundur. Dedesinin «Oğlan» diye düşündüğünü bilir. Yadsımaz. Babasına da böyle der çünkü, amcalarına da. Odasında Kafkas eğerler, Kafkas yamçıları, Kafkas kırbaçları. Kafkasya'lıdır o. Şeyh Şamil'in akrabası değil, ama Şeyh Şamil, Şeyh Şamil'ler soyundan. Ana yurda gelmiş yıllar olmuştur. Kafkas dağlarının mavi, mor kayalarında at oynatmamış, görmemiştir oynayan atları

ama, gene de «Moskof» kini alev alev yanar yüreğinde. Dişlerini, elindeki kuka tesbihin taneleri kadar sert, sedef kadar beyaz, bembeyaz dişlerini «Moskof» kiniyle gıcırdatarak sorar : «O oğlan gelmedi mi?»

Karıları değil, hatunları korkarak : «Hayır» derler. «Gelmedi daha. Gelmedi ama, nerdeyse gelir.»

«Nerdeyse gelir ne demek? Akşamlar indi, ezanlar okunuyor. O yaşta bir çocuk bu saatlara kadar sokakta kalır mı?»

«Çocuk» hiç yoksa yirmisinde. Ama dede için çocuktur. Torun değil, salt, torunun babası, amcası, dayısı da. Bir eski zaman martini gibi dik ve sert dede dolaşır, dolaşır, dolaşır. «Lâhavle velâ kuvvete» ler, «Aliyyülâzim»ler mangal ateşiyle ısınmış odadaki ev halkını kaygulu kaygulu bakıştırır.

Bekçi sopalarının bozuk parke taşlarında tok tok dolaşarak saati bildiren, kuşbaşı karların lapa lapa savrulduğu Ramazan gecelerinde konak halkının yedi-den yetmişe kadar hep birlikte kalktığı sahur, ağzdan dolma topların potladığı akşamlarda edilen iftarlar, kılınan namaz, tutulan oruçların Hacıyağı, Gülyağı, Mısırçarşısı, güllâç mangallarında duman duman öd ağacı tüten, balgamlı gırtlaklardan «Allah, cellecelâlehu»ların yayıldığı, doksandokuzluk tesbihlerin aksi aksi baktığı İstanbul.

Bu İstanbul bir duman gibi uçup gitti. 31 Mart, Derviş Vâhdetî, «Din elden gidiyor!» Dinin elden gitmesine yananların rahat bir soluk aldıkları, yobaz nâraları, patlıyan tüfeklerin mektepli zabitleri al kanlar içinde yerlere serdiği günler. Ama çok geçmeden, bir şahin gibi inen Hareket ordusu, saklanacak delik arayan yobazlar, yobaz avına çıkılan aydınlık günler Tahta sakalıyla Mahmut Şevket Paşa. Sonra Niyaziler, Enverler, Talâtlar. Daha sonra İttihat ve terakki «Hürriyet - Müsavat - Adalet - Uhuvvet» çılgınlıklarıyla yerinden oynıyan «Memâlik-i mahrusei şahane!»

Yobaz avından canını nasılsa kurtaran dede bu günlerin insan taşan sokaklarına kafesli pencereler

ardından bakarak, taa yüreğinden kopup gelen bir hınçla «Allah!» demiş, bir sır verircesine eklemiştir:

«Karıncı ayaklanmayınca zevâl bulmaz!»

İki gözü iki çeşme hatunlar, ayağı dibine oturmuşlardı. Yaşlı gözlerle bakıyorlardı efendilerine. O her şeyi, herkesten çok, herkesten iyi bilirdi. Sarı yapraklı, öd ağacı kokulu kocaman kocaman kitaplar okuyordu. O bilmeyip te kim bilecekti?

Kendinden emin ihtiyar, kalın kalın öksürdükten sonra sözünün ardını getirmişti :

«Zındıklar! Ayak takımını halifei müslimin olan padişaha karşı kışkırttılar. Sonumuz meşkûk! Allah encâmımızı hayırlara tebdil eylesin!»

İki gözü iki çeşme hatunların bakışlarından uçan kara korkular. Demek encamları gelmişti? Kimbilir belki de «Nefhi-sûr» üflenir, yerler hallaç pamuğu gibi atılır, analar evlâtlarını bırakır kaçar, Deccal çıkar, ardından kıyamet!

Çok geçmeden Balkan harbi, Harbi - Umumi. Dolaklı. Enveriye'li ana kuzularının «Ey gaziler»le gittiği yedi iklim dört bucak. Kırk iki buçuklukların gâvurun müslümanı namsız nişansız bıraktığı ana baba günleri. Dede için önemli olan, konağından çekilip alınan oğullarıyla damatlarının ardından tuzlu göz yaşları döken kızlarıyla gelinleriydi. Harbe gidenler erkekti. Anaları bu günler için doğurmuştu. Dönerlerse gazi, ölürlerse şehit. Tınmıyordu. Tındığı, arkada kalan gözü yaşlı eksik etekler. Ortalık büsbütün karışır da, na mahremeler evlere konaklara doluşur, ırz namus ayaklar altına alınırsa!

Sultan Hamit Selânikte, Alâtini köşkünde kara kara düşünürken dede de, nur yüzlü hatunlarının göz yaşları arasında kızları, torunları, gelinlerinin vâveylâlarıyla «İrtihâl-i-dâribekâ» eyledi.

Sonraları çorap söküğüdür : «Harbi-umumî» bozgunu, paşaların firarı, İstanbul'u «Düvel-i-muazzama»nın işgali.

İşgalde konağın Kafkas asıllı ne kadar değerli

eşyası varsa satılıp yendi. Mustafa Kemal Paşa Yunan'ı «Anadolu'nun harimi ismeti»nde boğarken, konak ta haraç mezat. Kira evine çıkıldı. Kocalarının ardında kalan, kocalarının aziz ruhuna Eyüp'te, Merkez efendi'de hatimler indirtip, fatihalar salan kırıış kırıış haminneler : «Ne diyelim, buna da şükür...»lerle kira evine alışmağa çalışmışlar, torunlarla kızlara göstermeden tuzlu, sıcak göz yaşları dökmekten de geri kalmamışlardı. Nasıl kalırlardı ki, haminnelerden ikisi, Sarayı hümayun çırağlarından bilmem hangi ikballerin torunlarıydılar. Kiracılığa düşeceklerini rüyalarında görseler inanmazlardı. Demek düşmez kalkmaz bir Allaktı. Peki ama, reva mıydı? «Revâyı-hak» mıydı? Onlar alelâde kiracılar gibi mi yaşıyacaklardı? Rahmetli ne kadar haklıydı ne kadar.. «Ayak takımı» denilen «Kul tayfası»nı «Zıllûllah-ı-filâlem»e karşı ayaklandıracak ne vardı? Gül gibi, misler gibi geçinilip gidiyordu. Zengin zenginliğini biliyor, fakirlerse Cenabı-Allahın alınlarına yazdığı yazıya razı... Sonra, beş parmağın beşi de bir miydi? «Sen ağa, ben ağa, bu ineği kim sağa?»

Bütün bunlar, bütün bunlarla birlikte haminneler de usul usul çekildiler dünyadan. «Ey gaziler»le gidenlerden teki geri dönmedi. Yağmurlar, karlar yağdı üzerlerine, güneşler doğdu, çiçekler açtı, sararan yapraklar toprakta çürüdü. Ne Bâbı-âli kalmıştı, ne de Rüsumattaki vazife. Eller pantolon ceplerinde, dolaşılmağa başladı uzun uzun. Koca konağın eşyalarından gelen paralar yenmekle bitmezdi ama, bitti; konaktan gelen para da. Ama gene vardı bir şeyler. İşgalin tadını çıkarmağa yetecek kadar : «Laf aramızda, işgâlin de kendine göre bir lezzeti vardı mîrim. Galatasarayına çıktık mı, fesler yerlerini şapkaya bırakırdı. İstanbul semtinin gözü dönmüş yobaz bakışlarından sakınmak ta yok. Oooh, dünya vardı. Evet, ezânı-Muhammedî, Zâtı-kbriya ama, Beyoğlunun hürriyeti de başkaydı. Bizim eski kulağı kesiklerden İpek'li Sadri, Manastırlı Kâmil, hakir-ipür taksir, artık Cen-

yo mu olur, başkası mı, atardık kendimizi. Gelsin dü-
zikonun hası, Mastika'nın aliyyülâlâsı. Mezeler, me-
zeler ya mîrim? Ağzınıza lâyık, kuşun sütü bile. Hani
o sıralar Allah gani gani rahmet eylesin, Kerkes kır-
ması haminneler de sizlere ömür mü? Bendenizi ken-
dir kement zapt edemezdi. Kozmatikli bıyıklarım,
öğünmek gibi olmasın, süm sülük yay gibiydiler! Va-
lide, Allah mekânını Cennet ihsan eylesin, gak de-
dim mi et, guk dedim mi su. Derken, Despina tesmi-
ye olunan bir âfeti devrânı Felek karşıma çıkınca...»

Evlenmemesinin, evlenip yurt yuva sahibi ola-
mamasının gerçek sebebi buydu. Annesi dilediğince
gaklara, guklara dayanamayıp, keyfinin istediği yere
köy kursun. Mahalleli vardı mahalleli! Dinine diya-
netine, ırzına namusuna, ârina, hayasına sıkı sıkı bağlı
mahalleli! Dini-mübinin şeriatınca parmaklar kesen.
fâhişeleri yarı bellerine kadar toprağa gömüp nec-
meyleyen, pîr aşkına zehir zenberek, kavuklar, ki-
lise direği enseler :

«Neee??? Despina mı? Rum mu? Tenkih eyle-
mek mi? Osmanlı mülkünde Osmanlıya küffardan da-
ha kâfir bir düşmeni dinle ha???»

Yeniçerilerin Sadrazam kellesi istedikleri ho-
murtuyla bir gece lepiska saçlı Despinayı alıp; pâre
pâre etmeğe ramak kalmışken. nerdense çıkıveren
bir kol işgâl askerinin İngiliz, Fransız, İtalyan, Sene-
gâl müdahalesi... Ama ondan sonra Despina ne ol-
du? Yer yarılıp yedi kat yerin altına mı girdi? Bir sa-
bah vakti Haliç Feneri kıyılarında yarı baygın, kan-
lar içinde bulunup, Atina'ya mı aşırıldı? Yoksa Aba-
noz, Yüksekalkdırım, Ziba kerhanelerinden birine ser-
maye mi oldu?

«... aman mîrim, sorma. O geceyi ömrüm bo-
yunca unutamiyacağım. Başta kör imam Nasuh, ma-
hallenin muhtarı, bekçisi, eşrafı, ağniyası, çoluğu ço-
cuğuyla bir vâveylâ, bir kıyamet. Bismillâh, belimin
ortasından, amudu fıkaramın içinden buz gibi bir kor-
kunun sızıp indiğini hatırlıyorum. Ondan sonrası ka-

ranlık. Gözlerimi açtığım zaman başımda Kur'an okunuyordu. Öldürmiyen Allah öldürmez. Öldürmez de ne yapar? Canlı cenaze, yürekler acısı, dedi, dıvane!»

... ..

Ufacık masası üzerindeki külüstür yazı makinesinin temizlenen harfleri, iri, mosmor burnunun ucundaki ovâl gözlüğü, kırış kırış, tulum tulum yüz etleri.

Doğruldu. Kocaman elini yumruk yapıp kuluncuna koydu. Önündeki caddeden akan taşıtlara baktı görmeden. Bir cigara yaksa mıydı? Kahvesiz ne tadı olurdu cigaranın?

— Merhaba Haşmet efendi amca!

Ovâl gözlüğünün üstünden baktı adama: Otuz beş, belki de kırklık.

— Merhaba evlât, dedi. Otursana!

— Kahveyi az şekerli içerlm ama?

— İçtiğin kahve olsun. Cebimizde eşe dosta kahve ısmarlıyacak kadar paramız bulunur şükür. Hişt yavrum, kahveci!

Ç İ K O L A T A

Şekercinin kocaman vitrini önünde idiler. Vitrinde boy boy, kutu kutu şekerler, şekerlemeler, çikolatalar. Çikolatalara bakıyorlardı. Ortadaki topaç gibi oğlanın sağında ablası, solunda yoğurtçunun kızı. Yoğurtçunun kızı «Abla» kadardı. Abla az önce topaç gibi kardeşini berbere götürmüştü, çeke çeke. Büyük aynaları vardı berberin, telleri mavi boncuklu kafesi vardı, kafesin içinde sarı, sapsarı kuşu.

Babasının arkadaşıydı sonra. Dudağının üstünde ipince, simsiyah bıyığı, karşı evin koca memeli kızına güler dururdu aynalardan. Koca memeli kız da gülerdi, gülüşürlerdi, arada el ederlerdi birbirlerine. Topaç gibi oğlan da görmüştü saçları sıfır numarayla kesilirken. Sarı kuşu da görmüştü. Parmak kadar, bıcır bıcır. Berberin makinesi saçını çekmese arada. Canı öyle acıyordu ki. Kalkıp kaçmak, sokaktan dükânı taşlamak geliyordu. Bunun için sevmezdi traş

olmayı. Tepinmesi, ablasını tekmelemesi bundandı. Traştan sonra ablası «Paralarımızı karıştırıp ellilik bir çikolata alalım» demeseydi bilirdi yapacağını.

Şekercinin vitrini önünde silinivermişti berber de, aynaları da, kafes te, sarı kuş ta. Çikolatalar vardı şimdi, salt çikolatalar. Güneşte alev alev uçuşan kırmızılar, morlar, sarılar, maviler; kırmızılara, morlara, sarılara, mavilere sıkı sıkı sarılı çikolatalar. Ab-la da, oğlan kardeş te, yoğurtçunun kızı da sıkı sıkı sarılı, alev alev kırmızılarının, morların, sarıların, mavilerin içindeydiler. Ya da maviler, sarılar, morlar; kırmızılar alev alev, yaprak yaprak uçuşuyordu içlerinde.

Abıyla kardeş tadını biliyorlardı çikolatanın. Halaları getirmişti birinde, Sarıyerden. Halalarının siyah mantosu vardı, kocaman bir et beni vardı yüzünde, gözleri sürmeli sürmeli. Para da verirdi arada. Koz helvası, ya da yuvarlak keten helvaları getirirdi Emirgândan. Kâat kâat. Isırınca tatlı. Koz helvasının tadında. Babalarının seferden uzamış sakalıyla benzin benzin döndüğü yağmurlu gecelerden birinde babası da getirmişti koz helvası. Arada getirirdi. Çoklukta uzamış tozlu sakalında küfür «Eşşek herifler, namussuzlar, deyyuslar!»

Ama çikolata keten helvasından da tatlıydı, koz helvasından da. Yoğurtçunun kızı da biliyor muydu? Bilsin, bilmesin. Başı sıfır numara makineyle traşlı oğlanın cebinde yirmi vardı, ablasının cebinde de otuz. Karıştırdılar mıydı...-

— Abı!

Kirli saçlarında kırmızı kurdele

— Ne var?

Yoğurtçunun kız da bakıyordu.

— Hiç, dedi.

Bu kız, bu yoğurtçunun pis kızı da... Ne duruyordu yanlarında? Yirmi kuruşu vardı, ablasının da otuz. Katıştırdılar mıydı elli. Ellilik bir tane alabilirlerdi. Ama yoğurtçunun kızı!

Abla da biliyordu çikolatanın keten helvasiyle koz helvasından daha tatlı olduğunu. Alırlar, bölüşürler, yiye yiye giderlerdi ama şu kız, şu pis kız, yoğurtçunun pis kızı. Hem parası yok, hem de ayrılmıyordu yanlarından, «Git» deseler, «Niye?» derdi; «ikolata alacağız!» deseler, «Bana ne?» der. Alsalar, aptal aptal bakar. Verseler, kendilerine bir şey kalmaz, vermeseler.. Babaları tozlu sakallarının traşlı sabahlarında okluk lafını ettiği gibi «imrendirmek günah» tı. Cehennem vardı. Cehennemde katran kazanları, zebaniler.

— Abla!

— Ne var?

— Bu ikolatalar halamın getirdiğinden mi?

— Hayır.

— Halamın getirdikleri daha tatlı değil mi?

— Tabii.

Yoğurtçunun kızı

— Bütün ikolatalar birbirine benzer!

İkisi iki yandan

— Ne biliyorsun?

— Siz ne biliyorsunuz?

— Bize halamız getirdi Sarıyerden.

— Bana da getirdi.

— Senin halan var mı?

— Sizin var mı?

— Var.

— Benim de var.

— Bize her gelişinde getirir!

— Bana da.

— Bize keten helvası da getirir, koz helvası da.

— Bana da.

— Nerden getirir?

— Size nerden getirir?

— Sen söyle bakalım nerden getirdiğini!

— Niye söyleyim?

— Biz niye söyliyelim? Bizim babamız kamyon şoförü, dünyayı dolaşır!

— Benim babam da yoğurtçu. Apartmanlara bile yoğurt satar!

Oğlan, ablasına kıpkırmızı döndü

— Abla be!

— Ne var?

— Halası çikolata getirirse gitsin yesin!

Yoğurtçunun kızı :

— Gitmiyeceğim, dedi.

Ablanın kırmızı kurdelası sarardı :

— Niye?

— Siz niye gitmiyorsunuz?

— Bize ne bakıyorsun sen?

— Siz de bana ne bakıyorsunuz?

— Biz akşama kadar bekleriz!

— Ben de beklerim.

— Burası senin mi?

— Sizin mi?

Abla :

— Sus, dedi kardeşine. Biz onun gibi şey değiliz!

— Asıl ben sizin gibi şey değilim.

— Ne?

— Size ne?

Oğlan :

— Erkeksen söyle, dedi.

— Söylerim.

— Söyle hadi!

— Sizden mi korkarım?

— Biz senden mi korkarız ya?

Caddenin bozuk parkelerinden mavi bir De soto pırıl pırıl geçiyordu.

— Abla!

— Ne var?

— Babam bu mavi arabayı bile sürebilir değil mi?

— Sürer tabi.

Yoğurtçunun kızı duydu, anlamadı. Halası filân yoktu ama bir halası olsun isterdi. Halası olsaydı,

Sarıyerden ikolata koz helvası, Emirgândan keten helvası getirseydi. Ya da  of r olsaydı babası... Sonra, ikolata, çok tatlı mıydı acaba?

— Abla!

— Ne var?

— Biz istesek ikolata...

— Sus!

— Alabiliriz değil mi?

— Sus dedim ya sana!

— Ama almayız, biliyorum. Cehennemde katran kazanları var.

— Sus demedim mi sana ulan?

Yoğurtçunun kızı g l verdi. Abiasının kurdelesini gene sarardı!

— Niye güldün?

— Sana ne?

— Erkeksen söyle, dedi oğlan.

— Senden mi korkacağım? Nerden gördün cehennemi?

— Sen nerden gördün?

— Ben görmedim ki.

— Biz de görmedik.

— Katran kazanlarını ne biliyorsunuz?

Abla kardeşine baktı, kardeş ablasına. Abla.

— Babam, dedi. Babam bilmez mi?

— Bilsin. Siz bilmiyorsunuz ya!

— Abla be!

— Ne var?

— İstesek ikolata alabileceğimizi gösterelim mi  una?

Yoğurtçunun kızı sarı teneke k peleriyle meydan okudu :

— Gösterin bakalım!

— Gösterelim mi abla?

— Gösterelim mi ablaymı . Paraları varmış ta sanki...

— Yok mu?

— Var mı?

— Baak!

Dudak büktü :

— Benim babam bana daha çok veriyor...

Abla da gösterdi. Yoğurtçunun kızı gene dudak büktü :

— İkinizinkinden de çok veriyor da harcıyacak yer bulamıyorum!

Abla nerdeyse ağlıyacaktı

— Bir tane ellilik çikolata al bakalım hadi!

— İstersem alırım ama almam.

— Biz alırız, dedi oğlan.

— Alırsınız evet. Alın bakalım.

— Alamaz mıyız?

— Alsanıza!

Oğlan :

— Enayi, dedi.

«Enayi» kıpkırmızı kesildi

— Enayi sizin gibi olur!

Abianın yüzüne kurdelesinin kırmızıları uçuştu

— Beni karıştıрма!

— Kardeşin beni ne karıştırdı?

— Hadi hadi, bizim terbiyemiz senin gibilerle çene yarıştırmaya müsait değil!

— Asıl benim terbiyem müsait değil.

— Sus sus...

— Bizim paramız var değil mi abla, niye susalım?

Dükkâna girdiler. Yoğurtçunun kızı kaldı. Kirli saçları taraz taraz. İçkici, kumarcı babasıyla dört ablasından başka kimsesi yoktu. Abiaları tütün fabrikasının kalın kalın öttüğü sabahlara karışır giderlerdi. Dönüşte elleri boş. Annesi sağken üzüm, incir, beyaz peynir, zeytin paketleriyle dönerdi. Yemek pişirirdi, gece yarılarında kadar çamaşır yıkardı, kızlarını önüne oturtur saçlarını tarar, kurdeleler bağlardı kırpıntılardan. Annesi sağken ablaları çalışmazdı fabrikada. Kaydırak oynarlardı, ip atarlardı, top. Babası bile bu kadar içmezdi o zaman.

Kırmızı kâatlı, ellilik bir çikolatayla çıktılar dük-
kândan, önce kırmızı kâadı, yırtılıp atıldı, sonra gü-
müş. Daha sonra da bölüşüldü, başladı yenmeğe.

Çok mu tatlıydı acaba? Gene :

— Onu bana bedava verseler yemem, dedi.

Duydular mı? Duydularsa ne dediler? Yeyişleri-
ni görüp imrendiğini belli etmemek için gözlerini
yumdu. Yumulu gözlerinin içinde kâatlarından soyu-
lup iştahla çiğnenen ikolata. Gözlerini açtı, vitrin.
Vitrinde al, yeşil, mor, sarı pembe kâatlarda ikola-
talar. Gözlerini yumdu, berbere götürülen, ortakla-
şa çikolata alınan, çikolata bölüşülen kardeş, mavi
arabayı bile sürebilen baba. Sarıyerden ikolata,
Emirgândan keten helvası, koz helvası getiren hala.
Gözlerini açtı, yanyana gidiyorlardı. Yumdu gözleri-
ni, açtı, yumdu. En son açtığı sıra karşı sokağın dö-
nemecini bulduklarını gördü. Yumdu, açtı, yoktular
artık. Sokak yutmuştu ikisini de. Tam gidecekti, kaldı-
rım, kaldırımın dibi, kaldırımın dibinde kırmızı kırmızı
yanan yırtık çikolata kâatları, ufacık bir toptu buru-
şuk gümüş kâat. Çevresine kuşkuyla baktı. Görölüp
«Çingene» denmesinden korkuyordu.

Bir simitçi geldi geçti.

Evlere, evlerin pencerelerine baktı. Pencereler-
de tül perdeler.

Eğildi, gümüş kâadın buruşuk topunu aldı.

Yeni bir simitçi.

Topmuş gibi, buruşuk kâadı havaya attı, tuttu,
attı tuttu. Atıp tutarak bir sokak, bir sokak daha, da-
ha sonra daha bir başka sokak. Yer yer pislenmişti,
sidik kokuyordu bu sokak.

Gümüşten topu açtı, çikolata bulaşıklarını yala-
dı, yaladı...

SÖĞÜT YAPRAĞI

Artistlerle irili ufaklı figüranların çokluk girip çıktığı kahvenin camekânı önüne «Devri sabıktan müdevver» bir eski küfür gibi oturmuştu. Aşırı miyop gözlüğü, sıkıntı kırmızısından mora çalmış ablak yüzü... Görmeden bakıyordu miyop miyop. Gele- ne bakıyordu, geçene bakıyordu. Gelen geçen hoppa, oynak, civelek bacaklar, kadın, kız bacakları, eğri, düzgün, kalın bacaklar, pırıl pırıl iskarpinler, arsız mokassenler, çift katlı köseleler ya da yenleri patlak postallar. Bakıyordu, görmeden. Elli, hattâ elli beş yıllık yaşantısındaki mavi göklerin altında uslu uslu yatan kırmızı kiremitli damlar, kırmızısı paslı kiremitli damlar, kırmızısı paslı kiremitli damların beyaz perdeleri inik pencereleri, Arnavut kaldırımlar, bozuk parkeli cadde, caddenin sağındaki mesçit, mesçidin minaresinde nezleli sesiyle ikinci ezanını okumaya çalışan babası, kırmızı kiremitleri yosun tutmuş da-

miyla evleri, evlerinde beyaz bir gölge gibi dolaşan mavi başörtülü annesi, güldüğünü hiçbir zaman hatırlamadığı, ilânı hürriyette bir piyade mülâzımı sanisiyle evlenip giden ablası... Bütün bunlardan tekini olsun hatırlamıyordu. Geride kalanlara dönüp bakmıyordu ki, baksa bile göremeyecekti ki, vakti yoktu ki.

İlânı hürriyette piyade mülâzımı sanisiyle evlenip giden ablası sonunda uzaak çok uzak bir yerlerden, tepeleri homurtlu mosmor bulutları delen öfkeli dağlardan bir Çeçen arabasıyla çingir mıngır dönüp gelmiş, mülâzımı saniyi oralarda, bir komiteci kurşununun al kanları içinde bırakmıştı. Bu abla, bu gülmesini hiç hatırlamadığı abla Zeyrek'te, kahırdan bel vermiş romatizmalı bir ahşap evin yarı karanlığında bir daha gözlerini hız açmamak üzere kaparken küçük bir kız bırakmıştı. Bu kız neredeydi şimdi?

O zamanlar sünnetçiydi. Cumhuriyet yeni kurulmuş, gazeteler Mustafa Kemal Paşa'nın Dolmabahçe'li, Florya'lı resimlerini yayımlıyorlardı. Havaya zam, güneşe zam, gölgeye zam, ağlamaya gülmeye zam bilinmiyordu. Rakı kırk dokuza içiliyor, iskarpın pek pek dört, beş liraya giyiliyor. Sultan Hamit devrine hasret çeken ihtiyarlar «Ne günlerden geri kaldık, kıyamet alâmetleri...» diyorlardı gene de ortalıktaki pahalılığa. Eciş bücüş sokakları, alt alta üst üste evleriyle yabancıya öcü gibi bakan eski İstanbul'lulara tarih öncesi kaşalotlarını hatırlatan dev makineler tos vurmuyorlardı henüz. Kocaman havuzuyla Beyazıt Beyazıt'tı; kasvetli sarı aydınlık camlarında yağmur damlalarının iri iri kaydığı Balık pazarı da Balıkpazarı.

Sünnetçiydi o zaman.

Ağızlarına lokum ya da kırmızı halka şekerleri teperek sünnet ettiği çocuklara kalın siyah kaşlarının altından gözlüksüz gözleriyle baktığı yıllar.

Parayı avuç avuç kazanıyordu. Tarlabaşın'daki Despina'ya İskarpın, Zeyrek'teki Makbule'ye fistan,

Kocamustapaşa'daki Şadiye'ye... Sahi, Şadiye! Oysa Despina'ya da, Makbule'ye de değişivermişti Şadiye'yi. Dudakları kan kırmızisiyle alev alev yanardı Şadiye'nin, kara kara gözleri vardı, benl vardı, gamzesi vardı, güvercin göğsü, kar gibi topukları vardı. Uslu rüzgârların çaprazlama savurduğu kuşbaşı karların altında donmuş bıyıklarıyla bir buhar kazanı gibi beklerken, bekçi düdükleri sert çizgiler çizerek geçerci kuşbaşı karların savrulduğu karanlık boşluktan. Vızgellrdi. Aydınlik beyaz perdede Şadiye'nin hop hop hoplıyan örgülerine dikili gözleri, yatsılara, daha çok daha sonralara kadar bekler, aydınlık beyaz perde kararınca da abiasının Zeyrek'teki Ayşe yüzlü yetiminin hafifçe titreyen ufacık burnuna görmeden bakarak, rafta kendini sarı sarı tüketen gaz lambasının ürkek aydınlığında bir Iskemieye ata biner gibi oturup, Şadiye'yi düşünürdü. Şadiye bekletmezdi çokluk. Çıkar geliverirdi. Nerden? Nasıl? Oda kapısı sıkı sıkıya kapalıdır oysa. Ama gellrdi Şadiye, gölge gibi, bir tutam ışık gibi gelir, örgülerini şımarık şımarık sallayarak, kucağına çıkar otururdu.

Günler, haftalar, aylar...

Şadiye günün birinde aklına uyup gerçekten gelivermeseydi, yıllar geçecekti böylesine. Ama geldi. Dallar dolusu çiçeklerle, çiçekler dolusu dalların baharı köpürttüğü pırıl pırıl sabahlardan birinde çıkageldi. Bir daha dönmeyecekti. Ne annesi vardı bundan böyle ne de babası. Bir yastıkta kocayacaklardı.

Olmadı. Kocamıya kalmadı. Geldiğinin haftasında komşunun uzun sarı bıyıklı, sarı kıvrır kıvrır saçlı. Bolpaça Hamdi'sine hişt pişt... Aslında hişt pişti yapan Hamdi'ydi. Vurmuş vurulmuş, girmiş çıkmıştı. Sol yanağında boydan boya kapanmış bir Bursa söğüt yaprağının izi, parmakları arasında sarıkızın en hasıyla sarılmış çifttekâatlı.

Hamdi hişt pişt.. Pas almış. «Gel» demişti bir gün. Ne diye gitmiyecekti? Gitmişti. İhtiyar annesini Ettehiyatı pıtırdayan dudaklarıyla Küçükpazar'a yol-

lamıştı. Sonra kapamıştı kapıyı. Gömleği, fanilâyı, bahriye lâciverdinden bol paça pantolunu fora. Şadiye en çok, göğsündeki barut döğmesi Gülcemal'i sevmişti. Eğer Ayşe yüzlü yetim akşam dayısının kulağına bir şeyler fısıldamasaydı. Şadiye «Canım sağ olsun!» diye dikilmiyecek, dikilmeyince tokatlanmıyacak, tokatlanmayınca da etinden et koparılırcasına bağırmıyacak, bağırmayınca da Bolpaça Hamdi'nin haberi olmayacaktı. Oldu, koştu, geldi, araya girdi. Bolpaça Hamdi nereden bilecekti adamın elindeki usturayı? Sünnetçi olduğunun bile farkında değildi. O sıra üst üste iki çifte kâatlı boğmuş, Akkuyruk'la demli çaydan dört bardak yuvarlamıştı.

Önce Sultanahmet, sonra Üsküdar'da Paşakapı'sında yattı. Yalnız sünnet değil, koton idrofil, pens, sargı bezinden de çakıyordu. Sonraları öteki tutuklularla sürgün edildiği cezaevlerinin irili ufaklı şişeleri, koton idrofil, lâska, sargı bezleri arasında...

— Ne haber sünnetçi?

Kalın camlı gözlüğünün üstünden baktı kupkuru dikilen adama. Beğenmedi. Demek filmcilerden avans, hiç olmazsa kimbilir ne zaman hangi filmde verilecek ufacak bir role sayılmak üzere bir şeyler kopersa «Ne haber?» demez, «Kalk» derdi, «Hadi!» derdi, «Yere vurdum enayilleri!» derdi. «Ne haber?» deyşi, enayileri yere vuramamasındandı. Dokuz yüz elli sekiz eylülünden, bankalar krediyi keseliberi yere vurulmuyorlardı enayiler. Kalın camlı büyük masaları başında dokuz yüz eli yedi, eli altı, daha önceki yıllarda oturdukları gibi otursalar, Yeniharman, Sipahi ya da gıcır gıcır Amerikan Cool'ü İçseler bile, sırtlarını bankalara, daha çok da birtakım bonolara dayıyamayışın sinirliliği belli oluyordu. Alev görmüş ispiroto gibi parlamalar, az önce yaktıkları cigaraları tablada unutuşlar...

Sünnetçi çeyrek saat önce böyle birinin biryantinle gıcır gıcır taralı saçlarını, kolalı yakasını, kırmızı üzerine siyah çiçekler işli kravatını, yazıhanesi-

ni duvarlarında sıra sıra asılı renk renk film afişlerini görmeden, göremeden, ellerini oğalıya oğalıya, boyun kıra kıra, yerden temennalar ala ala dikildiği, bütün bu su gib yumuşak, bir başka insan karşısında bu aşırı alçalışın, hem de pek pek ikibuçuk, beş lira için alçalışın zavallılığını idrak edemeden dikilmiş, dikilmişti. Ama sonunda bu adam, yazıhanesinin duvarlarını çevirdiği filimlerin renk renk afişleriyle donatan, kırmızı üzerine siyah çiçekler işli kravatıyla dokuz yüz elli sekiz eylülünden önce banka ve bonolarla barışırken değil ikibuçuk, beş, elli hatta yüz lirayı bile pek öyle düşünmeden veriveren bu adam, elindeki kâattan başını kaldırmış, ikibuçuk ya da beş liranın getireceği koltuk meyhanesinin kırmızı şarap şişelerini tuzla buz etmişti. Ondan sonrası hiçbir yerde, hiç kimseye anlatılacak gibi değildi Tekme yemiş köpek gibi «Huzur»dan ayrılırken gene de «Devri-sabık» alışkanlığının yerden temennaları.

— Ha? Ne haber ?

Sıkıntı kırmızısından mora çalmış yüzüyle gülümsemi

— Yaş. Sen ?

— Bende de iş yok.

— Yok ha?

— Yok.

— Ne yapacağız?

— Bilmiyorum.

— Eylüle doğru bankalar bono kırmızıya başlayacakmış..

— Daha mühimi var Amerika bizde bloke bir milyarını serbest bırakıyormuş!

— Hadi!

— Şerefsizim ki, gazeteler yazdı!

— Desene yakında şarabımıza kavuşacağız?

Hoppa, oynak, civelek bacaklar geçiyordu kahvenin önünden. Kalın, ince, biçimli biçimsiz bacaklar, pırıltılı iskarpinler, yenleri patlak postallar, mokas-senler...

A R I Ö L Ü S Ü

Çocuk habire tekrarlıyordu

— Baba bana at al

Baba ata ot at

Baba ota at at

Baba ata at at

.....

Babalar, otlar, atlar... Kocaman burunlu, akları kıpkırmızı babalar, bıyıklı babalar, bıyıksız babalar, sakallı, sakalsız babalar. Sonra otlar, atlar. Doludizgin giden atlar, kantarmaları köpük içinde, azgın atlar. Yollar uzuyordu mavi dağlara. Mavi dağırsa tüller gibi dalgalanıyordu uzaklarda. Dereler vardı, çağlıyanlar.. Sonra kuşlar, kuşların cıvıltısı. Kanatları sedef

işlemeli kuşlar, mavi kuşlar, yeşil kuşlar, beyaz kuşlar, kuşlar...

— Baba bana at al
Baba ata ot at
Baba

Adam bir yandan bir yana döndü.

Uykusunun içindeki atlar, otlar, dereler, çağlayanlar, sedef işlemeli, al, yeşil, mavi, beyaz, mor kuşlar silindi.

— Baba ata ot at
Baba ota at at

Mavi tül den dağlar duman gibi titreşti uzaklarda. Renkli kuşlar, çiçekler...

— Baba, hişt baba!

Aydınlık pencereleriyle bir denizaltı karanlık sularda yukarlara yükseliyordu. Mavi tül dağlar kaçtı, kuşların alı, yeşili, mavisi sarısı soldu, kuşlar uçan renkler gibi silindiler. Çiçekler de. Gece indi Dünya'ya. Sonra çiy bir ışık doldu. Açtı gözlerini

— Hıh?

— Babacığım..

— Canım?

— Bak ben alfabe okuyorum artık, kocaman oğlan oldum!

Adamın eli yastığın altından kırış kırış Birinci paketiyle kibriti aldı. Esnedi. Yaşaran gözlerini sildi avuçlarıyla. Avuçları parça parça, yarık yarıktı. Yarıkların araları kirli, direksiyon tutmaktan; nasırlı.

— Erdal'dan bile korkmam. Kovboyculuk oynarken düşürsün de bak!

Adam yeniden esnedi.

— Babanı niye uyandırdın ulan?

— Uyandırdım işte.

Adam yeniden esneyekti

— İlişme oğluma!

Kadının vurmak için kalkan eli havada kaldı

— Sen ona böyle yüzverirsen..

— Astar bile veririm. Aslan oğlum benim!

Kadının eli düştü, sonra soluk yüzüyle mutfığa geçti. Küçük ispiertoluğun mor alevine cezveyi oturttu. Adam, traşsız kapkara sakalında benzin kokusu, işten çok geç dönmüştü. Su hazırlamıştı yıkansın diye. Nerdee? Oğlan da uyuyordu o sıra hazır, komşular da. Tam sırasıydı ama, nerdeee? Devrilivermişti yanüstü. Sakalında acı benzin kokusu, olsun, girmişti koynuna ama nerdeee? Peki ama ne zaman, nasıl? Hep böyle yorgun dönüyordu işten. Yorgun argın, sakalında benzin, gözlerinde uyku, yarık yarık, nasırlı nasırlı avuçlarında kir.

Çocuk uykuda oluyordu, komşular uyku da ama... Kıyamıyordu uyandırmaya. Sonra ayıbına da gidiyordu. Ne azgın karı demez miydi? İstemiyordu böyle düşünmesini. Ama o gelmeden, geleceğine yakın umursadığı olmuyordu «Desin be, desinler be, azgın karı desin, desinler. Kime ne? Kocam değil mi? Uyursa uyandırırım. Bütün gün direksiyon başında harap oluyorsa olsun. Niye aldı beni? Madem aldı, çeksin cezasını. Uyandırırım, uyandırırım işte. Uyan-sın...»

— Baba bana at al.. Baba be!

— Ha?

— Bana at alsana!

—

— Alacaksın değil mi?

— Alacağım.

— Yaşasın babacığım. Erdal inanmaz ama inanmasın. Şey de al babacığım Tabanca! Kovboyculuk oynarken... Erdal'ın var. Dokmen tabancası, şapkası...

—

— Gov gov gooovv... Alacaksın değil mi?

—

— Ha baba? Alacak mısın?

Kadın mutfakta içini çekti. On metre patiska almıyordu bir türlü. Bacaklarındaki donlar yama yama üstüne. Kaldı ki at. Bir at, en azından dört yüz, beş yüz lira. Belki de daha çok. Hem, atı nerde saklar, nasıl beslerler? Saman, arpası.. Olacak şey mi? Ev kirasını bile hâlâ veremediler. Ev sahibi kötü değil ama, on gün geçiyor, verilmeli!

Kahveyi ispirotoluğun alevinden tam zamanında kaldırmasaydı taşıp dökülecekti. İri fincana döktü sıcak sıcak, köpüklü köpüklü, götürdü.

— Yaşşa be karı. At da sana, avrat da!

— At, bana babacığım..

— Ananın atı başka yavrum.

— Utanmıyorsun çocuktan değil mi?

— Ne varmış utanacak? Büyüyüp evlenince o da karısını ata ata bindirecek. Öyle değil mi yavrum?

— Tabî.

— Gördün mü?

— Onun için bindiriyorsun ya, dedi kadın.

Adam sıkıntıyla

— Ne yapayım?

— Ne yapacaksın? Yanüstü devril devril uyu!

— Uyandırırsaydın.

— Senin içinden gelmeli o. Bakıyorum yatıyorsun, haydi diyorum çok yorgun, uyanmasın.

— Peki şimdi? Kaçtan aşağı olmaz yani?

Kadın yakalanmış elini kocasının elinden kurtardı

— Deli!

— Ne var?

— Derdin dibi.

— Oğlunsa, savarız.

— Komşular?

— Boşver.

— Olmaz.

— Ne zaman ya?

— Gece.

— Olmuyor ki!

— Uyumazsan olur.

Cıgarasının dibini tablada ezdi

— Oğlum, git bana bakkaldan cıgara al!

— Peki babacığım. Sen de bana at alacaksın ama?

Kadın utançtan kıpkırmızı, mutfağa kaçtı. Kapıyı itti ama ardından sürgülemedi. Adam hiç vakit geçirmemenin gerektiğini biliyordu.

— Ay vallahi deli bu adam!

— Deli meli..

— Komşular diyorum, vallahi komşular...

— Başlarım şimdi komşularından!

— Oğlan geliverir.

— Gelmez.

— Vallahi gelir, billahi gelir...

—

—

Mutfağın lôşluğunda bir eşek arısı Kocaman ! Küçük bir jet vınıltısıyla sarı sarı dolaşıyordu. Cama tosladı, yere düştü. Adam böyle şeyleri görececek halde değildi. Gene de eziverdi ayağıyla. Mutfağın nemli toprağında çamura kesmiş arının kıl kıl bacakları, ezilemeyen sarı, sert sırtı, kabuk.

— Babaa!

— Oğlan geldi, çabuk!

— Boşver, gelsin..

— Yeter azgın herif, yeter!

— Eeeeeh be...

Dışarda oğlan

— Babaaa!

— Hoop.

— Ne yapıyorsunuz orda?

Kadın telâşla kapıyı açtı. Saçları darmadağın, elmacık kemikleri al al

— Mutfağa kocaman bir arı girmişti oğlum. Baban öldürdü de..

Oğlundan utanarak kaçtı.

Don paça baba arı ölüsünü gösterdi

— İşte, bak!

Çocuk arı ölüsünün başında kaldı, çömeldi. Sonra bir değnek geçirdi eline, kurcalamağa başladı arı ölüsünün kalıntılarını. Daha sonra değneği atıp kalktı.

Nedense canını sıkıyordu arı ölüsü.

KOVBOYLAR

Güneş, koyu gri bulutlar ardında silinip gitmiş. Dünya âdeta gri. Soğuk gri, esen rüzgâr gri, kara kargaların acı gıcırtilarından ibaret sesleri gri, çocuk çığlıkları bile gri.

Soğuktan mosmor çocuklar, kızılı oğlanlı, sokağı doldurmuşlar. Oğlanların başlarında gazete kâğıtlarından külâhlar, bellerinde, kayış yerine kullanılmış kınnaplara geçirili beygir ya da öküz çene kemikleri: Tabancalar. Çocuklardan birkaçında at yerine sopalar. Sopalarına at'mışlarcasına kurulmuş, alabildiğine ciddiler. Sümüklerini arada kollarına sili siliveriyorlar. Çocuklardan çoğu sümüklü ama, hemen hepsi de, at üstündeki «Komutan»larından ciddi bir sabırsızlık içinde «Yanıt» bekliyorlar. Yanıt, tek yanıt! Şu anda artık ne ana, ne baba, ne öğretmen, ne abla, ne ağabey, ne de Allah! Sopadan atları üzerindeki «Abi»ler ana, baba, abla, ağabey, okul, ekmek. Tek yanıt, evet tek yanıt! Ölüme seve seve gidebilirler!

Arkadaşları arasındaki adı «Yassı» olan elektrikçinin oğlu, karşıdaki pembe evin köşesine gizlenmeye çalışıyor. Elinde boyaları dökülmüş teneke bir tabanca. Tabancası, yaylanmış ince bacaklarıyla alesta. Yanındakinin «Heey Cooo...» mırıltısını duymuyor. «Heey Cooo...» Çataalkafa'nın duduklarında mırıltı. Mırıltı ama Çataalkafa'nın da duyduğu yok dudaklarındaki mırıltıyı.

Yakınlarda birden bir mantar tabancası patladı. Yanıt bu muydu?

Sokak bir anda çocuk çığlıklarıyla doluverdi

— Kıy kıy kııı!

— Yip yip yuuuu!!

— Haloo Devey Kroket..

— Haloo Vil Boney...

— Okey..

—?

—

Sokaktan bir takım adamlar gelip geçiyor. Kadınlar.. Hiç biri dikkat bile etmiyor çocuklara. Kafaları ya bilmem hangi bankadaki bonusunun ödenmesinde, ya da çocuğunun patlak ayakkabısında, ev kirasında, yetişmeyen maaşında.

Yalnız birl. Uzun boylu, iriyarı. Kocaman elli ayaklı.. Geniş kulakları, kocaman elleri ayaklarıyla duruyor üstelik. Bakıyor çocuklara hiç çocuk görmemişçesine. Kulak veriyor «Kıy kıyy»larla ötekilere. Bu dili anlamıyor ama merak dolu. Anlamaya çalışıyor, anıyamıyor. Burası Türkiye mi? Bu memleket İstanbul mu? Bu mahalle İstanbul'dan herhangi bir sokak mı? Sakın yanlışmış olmasın? Belki de gece uyurken Cin'ler alıp Amerika'ya götürmüşlerdir. Götürmüşlerdir de şu an, Amerika'da, Amerika'nın herhangi bir il'inin, herhangi bir sokağındadır. Ama olamaz, şu minaresi gözüken cami, şu tahta-boş, şu şehris, şu müslümanca bakışlar...

— Yip yip yuuuu!

— Kıy kıy kıyyy..

- Hello Vil Boney...
- Okey Devey Kroket!
-

Hayır hayır, Cin'ler hiç bir yere götürmemişlerdir. Camisi, şehni, tahtaboşu, müslüman bakışlarıyla bu kent İstanbul'dur, bu sokak da İstanbul'un herhangi bir sokağı.

Bir kız çocuğuyla göz göze geliveriyor birden. Kız gülümsüyor. Soruyor kıza

— Nedir bunlar?

Çocuk anlamıyor

— Ne?

— Bu çocuklar?

Ufacık ufacık gülen mavi gözlü kızın saçları sarı, kıvrır kıvrır ama kirli.

— Bilmiyor musun?

— Neyi?

— Çocukları?

— Yoo..

Ufacık kız birden heyecanlanarak sesleniyor

— Yassııı!

Yassı, pembe konağın köşesinde gizli

— Ne var be?

— Bu adam var ya?

Yassı sinirleniyor

— N'olmuş?

— Bilmiyor!

Yassı daha sinirleniyor

— Neyi bilmiyor?

Kız anlatıyor Bu çocukları, oyunlarını, haykırıışlarını falan. Yassı'nın «Vil Boney»liğindeki sihir bozulmuştur. Elektrikçinin oğlu Yassı Yunus'tur. Lanet olsun, hiç de istemiyordu Yunus'luğunu hatırlamayı. Bıkmıştı «Yunus»luktan. Şu an Vil Boney'di. Oyun süresince hiç olmazsa, Vil Boney olarak kalmalıydı. Nereden çıktı şu adam? Şu pis kız neden «Yassı!» diye bağırdı?

Adamın yanına geldi, küçümsiyerek baktı. Kafasından tozlu dergiler, filimler geçti bir an yığın yığın, Yığın yığın serüven filimlerindeki Pekos Bil'ler, Bil Kid'ler, başkaları.. Dudak бүktü. Demek bu adam ne o dergileri okumuş, ne de o yığın yığın filimleri seyretmişti?

Yassı'nın dudak бүküşü adamı kendi içinde küçültüyor. Çevresine utançla bakıyor.

Kız'sa azıtıyor

— Çocuklaaar!

— Hoooop?

— Bu var ya bu? Koskoca adam?

Değnekten atı üstünde Tuğrul abi, çevresinde irili ufaklı arkadaşlarıyla koşarak geliyor

— Evet? Nolmuş?

Kız gene al al anlatıveriyor. Tuğrul abi de Yassı gib dudak бүküyor

— Vay cahil vay!

Yassı yapıştırıyor

— Yuuuuh!

Ve çocukların yaylım ateşi

— Okula git okula!

— Anana söyle, seni yeniden doğursun!

— Kulaklara bak kulaklara...

— Ya burun?

— Eller? Ayaklar?

—

—

—

Adamın başı dönüyor. Kocaman elleri, ayakları, kulağı, burnu... Utanıyor bütün bunlardan. Üstlerine yürüse, tekme, tokat girişse? İyi ama hemen büyükleri yetişir, «— Çüş» derler, «kazık kadar adam. Bir karış çocuklara uymuş. Ha yarma haa!»

Mırıldanabiliyor ancak

— Ne olmuş kulaklarıma?

— Daha ne olacak yelken mubarekler yelken!

— Aileleriniz size hiç terbiye vermiyor mu?

Arkalardan ince bir ses

— Bakkalda yeni bitmiş amcaaa!

Kahkahalar.

Adam kulaklarıyla elleri, ayaklarının büsbütün biçimsizleştiğini sanmanın kahrı içinde, başı dönmeğe başlıyor. Adımları açıp kaçamaz. Kaçmağa kalksa caddeye kadar kovalarlar, belki de taş, domates falan atarlar ardından. Hoş, mevsim kış, domates, patlıcan yok ama, bunlar, bu çocuklar bulabilirler. Çünkü bu çocuklar hiç benzemiyor onun çocukluğuna. Bu çocuklar gibi, hiç kimsenin kulağına, burnuna, elleri ayaklarına dikkat etmezlerdi onlar çocukken. Böyle «Kıy kıy kıyy»lar, «Yip, yip yip»ler falan da bilmezlerdi. Değnekten atları olmuş olabilir ama, «Kıy kıy kıy»ları, «Yip yip yip»leri? Hayır. Hiç hatırlamıyor.

— A a.. bakışa bak!

— Kulaklara dikililz!

— Burnu neye benziyor bilin bakalım..

Bilemiyorlar. Kız

— Havuca, diyor.

Bil Kid. Pekos Bil, Tom Tex, Vil Boney, Deyvi Kroket.

— Haydi bakalım al voltanı!

— Kazık gibi dikilmesene be!

— Ne biçim bakıyor yahu?

— A a.. gülüyor!

Güldüğü falan yok oysa, ya da ona öyle geliyor. Dünya sarsılmıyordu şüphesiz, tepesinde dönüyordu da ama nedendi bu uğultu kulaklarında? Bastığı bozuk parkeli sokak kayıyor gibiyordu ayaklarının altında. Basıp gidebilse, ah gidebilseydi.

— Alsana voltanı be!

— Keriz!

— Yoksa canın taşlanmak mı istiyor?

Bir seksen boyu, seksen bir kilosuna, kocaman postalları.

Birden hiç hesapta olmayan bir şey Bir yerler-

den değnekten atlarıyla bir başka çocuk alayı yıldırım gibi daldı sokağa :

— Halooo Devey Kroket!

— Halooo Vil Boney!

— Rancırı arıyoruz..

— Doktor'la Konyakçı Rancır'ın ardında Kuzey'e gittiler!

— Tenkyuuu...

— Tenkyuuu...

— Rancırla arkadaşlarını bulmak üzere Kuzey'ee!

Adam gerçekten şaşarmış, gerçekten aptallaşmıştı ama artık çocuklar onu unutmuşlardı. Değnekten atları üzerinde, sonradan gelenlerin kalabalığını artırarak yıldırım gibi uzaklaşırlarken, sesleri perde perde dağılıp siliniyordu

— Düşmanlara ölüüüüüm!

— Kahrolsun Kara Yılaaaaaan!

— Kahrolsun Atmaca Göz!

—

—

F I R L A M A

Yaz, kış onu orada, görevli kâhyanın bulunduğu o sokakta, dolmuşlara müşteri bulmak için bas bas bağırır görmeğe alışmıştım

— Aksaray - Beyazıt, Aksaray - Beyazıt!

— Aksaray bir, Aksaray bir, Aksaray bir!

Ya da

— Beyazıt, Beyazıt, Beyazıt!

Yazın sıcaklarda yalın, topacık ayaklarıyla kaldırımın kirli betonuna sağlam sağlam basarak ordan oraya koşar, boş, dolu, bir dolmuş gelmez mi hemen fırlar

— Nereye abi?

Şoför söyler. Oysa başlardı

— Beyazıt, Beyazıt, Beyazıt!

Yalnız şoförler değil, müşterilerin de işine yaradığı için, çeyrekler, arada yirmibeşlikler esirgenmez. O, bu paraları «Ha bereket» diye yüzüne gözüne sür-

dükten sonra, yer yer yamalı pantolonunun cebine indiriverirdi.

Mangırları birikecekti. Sıcaktan gırtlığı yanmak değil, ölse, limonata, buzlu ayran, şerbet şöyle dursun, bardağı çeyreğe satılan soğuk su bile içmezdi. Ayrana, limonataya, suya verecek parası yoktu. Evet, biliyordu, çeyrek çok bir şey değildi ama, olsun. Parası hiç eksilmemeli, tam tersi, çoğalmalıydı. Çoğalmalıydı ki, geçen yıl olduğunda ayaz almasındı okuldan. Geçen yıl mangırı yetişmediğinden okulun pulu, fotoğraflı kâğıtlarını tamamlıyamamış, girememiş. Bu yıl girecek, girmesi gerek. Bu yıl da giremezse bir daha hiç giremez. Giremeyince okuyamaz, okuyamayınca kâhya, pek pek babası gibi hamal olup kalır.

Hamal olup kalmak istemiyor!

Okul kayıtlarının başladığı günlere ortallardan silindi. Eh dedim kendi kendime, herhalde yazılmıştır.

Dün akşamüstü arka sokaklardan birinde karşılaştık

— Vay, dedim. Nerelerdesin?

Griye çalan açık mavi gözleri bulandı

— Yaş âbi, dedi.

— Niye?

— Galiba gene kâhyalığa başlayacağım..

— Okul?

— Hava.

— İyi ama, neden?

— Kâhyalığı bıraktım. Annem okula yazdıracaktı, olmadı.

— Mangır mı yetişmedi?

— Yok canım.. Babam...

— Okula girmene razı mı olmadı?

İçini çekti

— Babam çakmaz öyle şeylerden. Evde birbirimizi görmeyiz bile doğru dürüst.. Takmış koluna yeni bir gaco, çekmiş gitmiş nereye gittiyse. Annem hep

ağlıyor. Kardeşim dersen boğmaca'dan horoz gibi tyr. Gel de okulu düşün!

Gözlerini koluyla sil-di.

— Geçen yıl da böyle, tam yazılacaktım, hava. Yazılısaydım şimdi ikiye geçmiş olacaktım, Erol gibi!

— Erol kim?

— Fiyakacının biri. Sınıflarının takımında sağı oynuyormuş. Ben ya? Mahallede bez topla oynarken başını dndrrdm enayinin. Bi alım, bi alım daha...

— Sen ne oynuyorsun takımda?

Gözleri parladı

— Ben mi? Santrafor, santrhaf, i, açık. Kale-ciden başka herşey. Erol da ne? Bi alım, bi alım daha, bir şut... Bu yıl okula girseydim görürdü o. Solu yok enayinin. Benim, sağ, sol.. Okula girsem de arsada sınıf maçına ıksak... ama, bu yıl da hava galiba!

Eşeledim

— Demek baban hayırsızın biri?

— Hem de ne... Annemi boyuna gebe bırakmak-tan başka bir şey gelmiyor elinden. Geçen gün hamal-larla bahse tutuşmuş. Sırtında yüz m, yüz elli mi, iki yüz m kiloyla, şişhane'den yukarı çıkabilir misin çıkamaz mısın diye. Sarhoşmuş bizimki. Çıkarım de-miş. Sırtlanmış yükü, dayan. Az kalsın kalbi duracak-mış. şimdi de bu dalga, karı dalgası.. Erol'a öyle içer-liyorum ki, enayi, senin baban hamal diyor. Hamal, evet, ne var? Kötü m hamallık? Hiç de bile. İçkici, karıcı olmasa... Çok para kazanıyor ha! Ama benim babama? Bırak!

— Erol'n babası neci?

Omuz silkti

— Ne bileyim ben? Kıyak bir Desoto'ları var, hususi. Annem diyor ki, boşver Erol'a diyor. İnsan babasına güvenmemeli. Doğru. O benim yerimde ol-sun da görelim...

— Nasıl?

— Nasıl olacak, okulu bırakıp ekmeğini taştan çıkarsın. Ben olmasam annem de, kardeşlerim de aç kalırlar!

— Annen çalışmıyor mu?

— Şişe yıkayıcılığı yapıyor. Şişe yıkayıcılığı da ne, hava. Her şey ateş pahası. Küçücük bir odada oturuyoruz, ev sahibi boyuna asılıyor kirayı artırın diye. Yalnız bize değil, öteki kiracılara da. Akıl diyor, dök gazyağını, çal kibriti, yak. Ama sonra düşünüyorum, yaş..

— Niye?

— Koca konak yahu. Var kırk, elli oda. Odalarda millet iyi kötü barınıyor. Yandı mı fakir fıkara ne yapar?

Dokuzuna basmış mıydı bilmiyorum.

— Demek bu yıl da okul güme gitti ha?

— Sorma âbi, Babam dönüp gelmezse... Gelecek yıl gene dayanacağım ama, Erol geçecek üçe. Geçsin. Matrağa alsın beni de bak!

Erol'a çok içerliyordu nedense.

— Ne yaparsın? diye sordum.

Ellerini yumruk yaptı

— Bi, bi daha...

Yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

— Sonra?

— Sonrası var mı? O bana, ben ona. Allah han-gimize verirse..

— Daha sonra?

Cin gibi baktı yüzüme

— Benimle matrak geçiyorsun galiba âbi?

— Yoo, neden?

Bir an gözleri karşılarda bir yere kalktı, baktı bir süre, sonra bana çevirdi griye çalan bebekli gözlerini

— Ne düşünüyorum biliyor musun âbi?

— Ne düşünüyorsun?

— Bu kış kana kana çalışayım, mangırları bir kıyıya...

- Evet?
- Seneye...
- Gene okula mı?
- Okula. Ben okusam...
- Okusan?
- Kaptan olurdum!

Gözleri gene uzaklara kayıp gitti. Baktım baktı-
ğı yere. Deniz vardı. Denizde gemiler, bir yelkenli.
İçini çekti

- Vapur görmüyor muyum aklım gidiyor!

—

- Ya kaptanların elbiseleri?

—

— Dünyayı dolaşmaları da caba. Denizler hâki-
mi filminde bir kaptan vardı...

Birden heyecanlandı. Göğsü körük gibi inip inip
kalkıyordu.

— Gemi bi karaya oturdu âbi, yerliler hüryaa...
derken gemidekilerle bir kavga. Kaptan'ın sevgilisini
alıp götürüyorlar. Götürüyorlar ama kaptan esaslı!

Yüzüme soru halinde baktı

- Abi be...

— Ha?

— Yerliler tayfaları kaptanla birlikte bağladılar
da, neden öldürmediler?

—

— Sonra kız, kaptanın sevgilisi.. Bir kız ne ki?
Bir yerlere hapsettiler, nöbetçi koydular kapısına.
Derken kaçtı kız. Nasıl kaçır?

—

- Kaçtı diyelim, kaptanı nasıl kurtardı?

—

- Bu film işleri bana yaş gibi geliyor..

— Neden?

— Bir kız be âbi. Nasıl kaçabilir? Yerlilerse dev
gibi!

—

- Sinemada olanlar hep numara değil mi?

— Numara.

Bir süre düşündü. Sonra :

— Ah, dedi, ah be baba be!

—?

— Nerden buldun o karıyı? Sırasımı be? Gel çocuğunun çocuğunun başına da kurtar şu fakiri be!

Yanımızdan, her yanı kıl içinde bir hamal geçiyordu. Yük altında iki kat. Laf attı

— Ne haber fırlama!

Çocuk şimşek gibi döndü, ana avratlı bir küfür salladı hamala. Sonra bana döndü, kıpkırmızı

— Afedersin âbi, dedi, çok afedersin.. Öyle içerliyorum ki şu fırlama sözüne!

— Seni tanıyor mu?

— Babamın arkadaşı.. Fırlama, fırlama...

Usullacık sordu

— Fırlama ne demek be âbi?

— Bilmiyorum. Sen?

— Ben de bilmiyorum.

— O halde kızma bilmediğin şeye...

Yanımdan kurşun gibi uzaklaştı. Karşılarda kısa pantolonlu, temiz pâk bir çocuk gidiyordu, seslendi

— Eroooool!

Y I R T I C I K U Ş

Tam karşısında oturan bu kadın, yusyuvarlak gözleriyle yırtıcı bir kuşu hatırlatan bu kadın, kimdi?

Cigarasını avuçları içinde yaktı. Sanki vapurun en alt kat salonunda değil de, güvertedeydi; cigarasını avuçları içinde yakmasa hırçın rüzgâr söndürecekti.

Peki ama bu kadın?

Tam karşısındaki sırada, nerdeyse ağılıyacakmışcasına oturuyordu yırtıcı kuş gözleriyle. Bakışları bakış değil, elleri el. Elleri bir kuşun pençeleri gibi gergin, sinirli. Eller el değil, pençe, gözler göz değil. Tırnakların ojesi yer yer kırılıp pul pul dökülmüş, dudakların ruju da. Güzelliklerini yabancı erkek bakışlarında okumağa çalışan kadınların kontrolü de yok. Zavallı değil, kadınca meydan okuyucu değil, güzel değil, çirkin değil. Yatılabilir, yatılmıyabilir. Rakı, şarap, hatta viski sarhoşluğu yüklü çılgın aşk gece-

lerinden sonra unutulmanın, bir daha da hiç hatırlanmamanın korkunç karanlığına gidebilir; gitmiyebilir de.

Tanış biri, ya da tanış birini hatırlatarak bakıyor. Bakışları, bakışları artıyor. Yatılabilir, yatılmıyabilir, unutulup unutulmıyabilir.

Adam sigarasından yeni bir duman aldı, tavanda gezdirdi bakışlarını, sonra da pencerelere kaydırıldı. Buğulu camlar ötesinde duman duman uzaklar. Mavi deniz, mavi gök, sisler içindeki adalar filân donuk kartpostallar kadar renkli, Kınalı, Burgaz, Büyükada, Heybeli. Burgaz'da Kalpazankaya. Kalpazankaya'da bir yaz günü Sevim'le...

Sigarasından yeni bir duman alacaktı ki, gene o kadının bakışlar!

Sevim'le Kalpazankaya'nın oyukları içinde, tuzlu sularda yüzmüşlerdi. Deniz, yalçın siyah kayalar, Sevim. Kırmızı, kiremit kırmızısı bir mayo giymişti Sevim. Mayoyu öfkeyle geren göğsü, kalçaları. Peki ama bu kadın, boyuna bakan bu kadın. Tanıyor muydu? Yıllarca önce, hâkim babasıyla dolaştıkları Anadolunun gaz lambalı, marsık kokulu gecelerinde, «Baba»nın «Mektebi - Hukuk»tan arkadaşı bir «Müddeiumumi», bir «Mustantik (1)» ya da «Kâtibi-adil (2)» evinde tanışılmış küçük bir kız mı?

Sigarasından yeni bir duman.

Camlarında griler uçuşan gözlükleri ardından böyle bir kız hatırladı birden. Kulaklarında kan damlası küpelerle cin mi cin. Gece. Babaları kahveye çıkmışlardı. Anneleri Tatar böreği için hamur kesiyorlardı öbür odada. Kızla yalnızdılar. Kulaklarında kan damlası küpeler. Uzun siyah kirpikli gözleri boyuna gülüyordu. Elleri, yaramaz, küçük beyaz elleri. Dokunuyor, vuruyor, itiyor, çekiyor. Gülüyordu inci dişle-

(1) Mustantik — Sorğu yargıcı.

(2) Kâtibi adil — Noter.

riyle çokluk. İlle de sırtüstü yuvarlanıp, bacakları havaya dikilince.

Yeni bir duman. Kadının yırtıcı kuş gözleri.

Bir ara etekleri gene açılmıştı, bacakları. Gülmüştü gıdıklanmışcasına. Sonra da çılgın bir davranışla sedirden yuvarlanmıştı Güm!

Öbür odadan annesinin cigaradan kalınlaşmış erkek sesi

«Durdanee!»

Kadının yırtıcı kuş gözleri, pençeleri.

Bu kadın o günlerin Dürdanesi miydi? Kulaklarındaki küpeler. Küpeler kan damlası değil. O günden bugüne kalacak değiller ya!

«Durdanee!»

«Efendim anne?»

«Ne oluyor orda?»

«Hiç. Oynuyoruz.»

Belki de Durdaneydi bu. Yırtıcı kuş gözleriyle, pençelerinden sonra kadının naylonu tel tel kaçmış çoraplı bacaklarına takıldı gözleri. Naylonu tel tel kaçmış çoraplar, modası geçmiş eski siyah iskarpinler, ama sımsıkı bacaklar. Durdaneninki gibi. Anneleriyle hep bir odada yatıyorlardı kısık idare lambasının ölü ışığında. Babaları da bitişik odadaydılar kalın öksürükleriyle. Durdaneyle yanyanaydı yatakları. Hiç mi uyumamıştı? Uyumuş uyanmış mı? Uyanmamamak üzere uyuyordu da uyandırılmış mıydı? Bir el, ufacık bir el, Durdane'nin yumuşak eli uyandırmıştı. Duvarın ötesinde kalın öksürükler. Korkmuyordu, küçük beyaz el. Yorganın altında, uyandıрмаğa çalışıyordu. Uyandırmıştı da. Uyanınca tutuvermişti yaramaz eli. El, eller, elierin çekişmesi, idare lambası kadar kısık bir gülüş, bir fıkırdama.

Bu bacaklar kadar sımsıkıydı o geceki çocuk bacaklar!

Gözgöze geliverdiler birden. Ruju silinmiş dudaklar bir şey mi sordu, ona mı öyle geldi.

— Efendim ? dedi.

Yırtıcı kuş gözleri büyük büyük açıldı

— Bana mı söylüyorsunuz?

— Asıl siz bana bir şey söylediniz galiba?

— Ben mi?

— Evet.

— Hayır, hiç bir şey söylemedim.

— O halde affedersiniz.

Güldü

— Beni birisine mi benzettiniz?

— Siz beni benzetmediniz mi?

— Gözüm ısıyor gibi ama.

— Ama?

— Kadıköyde mi oturuyorsunuz?

— Evet. Siz?

Yırtıcı kuş gözlerde bir derlenip toplanma.

Çevresine telaşla bakınma, pençelerde titreme. Sanki sert bir kanat davranışıyla uçup gidekti. Sonra hiç bir şey yapamıyacağını anlayışın çaresizliği, bir, her şeye boyun eğiş, bir kendini salıverme. Vapur da Kadıköy iskelesine yanaşmıştı zaten. Kalktı. Adam da kalktı. Tam arkasındaydı kadının Durdaneydi bu, sağlama Durdane. Otuz yıl önceki gazla lambalı Anadolu gecesinin ahşap evinde yarım kalan niyetleri bugün niçin gerçekleşmesin?

— Kadıköyünün neresinde oturuyorsun?

Usullacık arkaya baktı

— Altı aydır yerim yurdum belirsiz.

Omuzlarında hüzün. Kalabalıkta ağır ağır yürüdüler, yanyana. Havı dökülmüş siyah mantosunu geçiriyordu, sıkı sıkı. Durdane gibi. Durdane de kırmızı çiçekli pazen entarisini gererdi böyle. Sıgmazdı entariye bembeyaz etiyle, idare lambasının ölgün ışığı yüklü ahşap evinde sabaha kadar uyumuşlardı o gece.

Kadıköyünün çok yapraklı ağaçlarını karıştıran aydınlık rüzgârına çıktılar vapurdan. İskele, yeşil, kırmızı tramvaylar, sarı otobüsler, dolmuş, taksiler kendilerini rüzgâra kaptırmışlardı. Pardesüsü içinde

erkekler, mantoları içinde kadınlar, at kuyruğu saçlarıyla kızlar.

Rüzgârda yanyana yürüdüler.

— Sen Durdanesin değil mi?

Yırtıcı kuş gözleriyle şaştı

— Ben mi? Yoo.

— Ya?

— Hayriye'yim ben. Kocam Hayruş derdi. Lâkin oğlum, Ahmedim.

Durdaneli gece, geceli idare lambası, kalın kalın öksürüklü bir duvar öte, duman gibi uçtu. Durdaneliğini yitirmişti kadın.

— Oğlum, Ahmedim, yavrum.

«Öldü» karşılığını alacağını bile bile sordu

— Ne oldu?

— Analığı.

— Analığı mı? Kocan seni bırakıp başkasiyle mi evlendi?

— Ben de nikâhlısı değildim. Onu getirdi üstüme. Gece gündüz içer. Çakmakçılarda kazandığını içkiye verir. Nikâhlıyacakmış onu. Nikâhlanacağına göre benden güzel olsa, benden evciment olsa!

Yırtıcı kuş gözleriyle büyük büyük sordu

— Onu asarlar değil mi?

Hiç gerekmezken çevresine bakındı adam. Yırtıcı kuş gözlerinden ürkmüştü belki, belki de böyle bir soruyu beklemiyordu. Karşılık vermedi.

— Sen bilirsin, dedi kadın. Kravatın hâkimlerin kravatından, bilirsin sen. Şapkan da. Asarlar mı onu?

— Niçin? Ne yaptı?

— Kocamın oğlunu, Ahmedî boğdu!!

—

— Boğdu mu dedim, estafurullah, boğmuş. Benim nerden haberim olacak? Komşulardan duydum. Bugün, estafurullah geçen hafta, iple boğmuş. Evi-mizin ardında odunluk vardı, oraya atmış ölüsünü.

—

— Yarın gazeteler yazar değil mi?

— Yazar.

— O karıyı da asarlar öyle ya.

— Yakalanmış mı?

— Kim?

— Kadın.

— Yok canım, yakalanmadı daha.

— Polisin haberi yok mu?

— Yok. Var. Estafurullah, ben nerden bileceğim?

Ahmet, kocamın ilkindendi. Nikâhlısından, Hükümet beni işe karıştırmaz değil mi?

—

— Benim suçum yok. Altı aydır ayıyım. Adamla yaşıyan o. Akıl var yakın var. Onu nikâh da edemez. Hapse atarlar, sonra da asarlar. Assınlar, oh olsun. Cin çarpar gibi çarptı adamı benden, Ahmedin ölüsünü de bulamazlar odunlukta. Bulsalar bile. Ben altı aydır ayıyım. Bana göre hava hoş. Ama onu asarlar.

Yırtıcı kuş gözler açılıp kısıldı.

— Ben akıllarına nerden geleceğim?

—

— Gelsem bile, yemin ederim, kitaba el basarım.

Boğan o. Benim üvey oğlum sayılırsa onun da sayılır. Gece, gündüz onunla. Ben altı aydır ayıyım. Komşular anlatıyor, pis pis pismiştir. Sen nerde o nerde diyarlar. Tabi komşulardan da sorar soruştururlar?

—

— Komşular, altı aydır ayrı, derler, beni öğerler. Bir de kitaba el bastım mı. Öyle değil mi?

Adam tam zamanında fötr şapkasını tutmasa, rüzgâr alıp götürecek.

— Ölüsü bulundu mu çocuğun?

— Bulunmadı daha.

— Bütün bunları sen nerden biliyorsun o halde?

Yırtıcı kuş gözler çevrede çığlık çığlık dolaştı, sonra adamın elini tuttu çığlık gibi

— Hiç kimse benim kadar karnıyarık yapamaz. Evcimentliğimi bütün mahalleli bilir. Yaşım da otuz

yok daha.

—

— Beni yanına al, sakla. Senin hizmetini görürüm, karılık ederim sana, para almam. Senin yanında olduğumu nerden bilecekler? Bizim hükümetin o türlü makinesi var mı?

— Ne türlü?

— Saklı insanı bulan.

— Suçluyu mu demek istiyorsun?

Yırtıcı kuş gözleri çığlık çığlık büyüyüp ufaldı. Pençe eller adamın elini tekrar sıktı çığlık çığlık

— Ha? Var mı? O türlü makinesi var mı bizim hükümetin? Bir insan nereye saklanırsa saklansın bulabilir mi?

— Olsa bile, sana ne?

— Olsa bile mi? Var demek? Demek bir insan nereye saklanırsa saklansın bulabilir?

Karısı gibi sokuldu adama

— Korkuyorum. Kulun, kölen olurum senin, hiç kimsem yok. Beni evinde sakla. Senin her hizmetini görürüm. Evini siler, süprürüm, çamaşırını yıkarım, öteberini alırım çarşıdan, yemeğini pişiririm. Benim döktüğüm şehriyeyi kimse dökemez, kestiğim makarnayı, erişteyi. Hele karnıyarık! Beni makineyle bulsalar bile, altı aydır yanımda, geldi geleli hiç bir yere adımını atmadı, evden çıkmadı der misin?

Adamın dudağında yanıp sönen cigara. Unutmuştu cigarayı. Dudak hafiften yanınca aklına geldi, tükürdü rüzgârın aydınlık akımına.

Boğulan çocuğu düşünüyordu. Sarı saçlı, mavi mavi gözlüydü belki. Yavruydu, yavrucuk. Belki de evin ardındaki odunluğun önünde, birtakım boş kutularla oynuyordu. Dalmıştı. Güneş içindeydi dünya. Arsalar, yaprak yüklü ağaçlar, damların kırmızı kiremitleri. Oynadığı kutular da içinde. Bir gölge düşmüş olabilir önüne ilkin. Yırtıcı kuş gözleriyle kıskanç bir gölge. Görmüş, kutuların dünyasından çekmişti bakışlarını, başını kaldırmıştı. Tanımıştı mavi mavi.

Gülmüştü gözleri. Topraklı elleriyle koşmuştu belki de «Anne, annecliğim!»

Sordu :

— Saçları sarı, gözleri mavi miydi Ahmedin?

— Çıglık çıglığa

— Ne biliyorsun? Tanıyor musun?

Adamın içinden mavi mavi bakan çocuk gözleri. Nasıl tanımaz? Her çocuk gibi, pırıl pırıl, yepyeni oyuncaklar bulamıyan her çocuk gibi kutular, tahta parçaları, demiri paslanmış çakılár, çakıl taşları, renk renk misketlerle dünyalar kurup dünyalar bozarak oynıyan, tanışlarına, cigara zifiri ve yalanla karmamış bembeyaz dişleriyle inci inci gülen her çocuk gibi.

— Tanıyor musun?

— Hayır.

— Ne biliyorsun saçının sarısını, gözünün mavisini?

—

— Geceleri altına işediğini de bilir misin? Çok severdim, öz oğlum gibi severdim, hiç öğmezdim. O da beni severdi, anne derdi bana, beni öz annesi bilirdi.

Adam Yenice paketinden çıkardığı cigarayı hırsıyla yaktı

— Nasıl kıydın öyleyse ?

Bileğini tutan kadının pençesi etine bir çıglık gibi geçti. Gözleri büyüdü, büyüdü : Bir çıglık gibi. Bir çıglık gibi kaçtı rüzgarın aydınlık akımına.

Adam, henüz bir kaç nefes çekilmiş cigarasını yere hırsıyla çarptı.

ÜRÖK NİNİLE

Mevsim bahara yakın. Kasım yüzü aşmış. «Yüz elli, yaz belli» ama, geçen yıl yüz seksenden çok sonra belli olmuştu yaz. «Adaam sen de..» diye geçirdi, «Güneş var ya, hava kuru ya, sıcak ya...»

Attı paltoyu, attı yün kazağı, attı boyun bağını.

Karısı

— Üşütürsün, dedi. Soğuk alırsın..

Öyle bir coşku içindeydi ki, karısının inadına ti-re fanilâyı da attı.

Kadın homurdandı

— Kudurmuş bu adam. Bana bak, akşam eve gelir, şişe çek, arkama tenyürdiyot sür dersen...

— Demem.

Çıktı sokağa. Sokak güneş dolu. Güneş göz alıcı, güneş sımsıcak, güneş patlamamış yeşil yaprakların kokusuyla yüklü. Derin, alabildiğine derin gök mavi, deniz mavisi. Kiremitler kırmızı kırmızı gülüyor. Ahşap evlerin tahtaları kara kara ama, gülüyor-

lar gene de, bozuk parkeler gülüyor, kuru ağaç dalları...

Yolun sağına soluna atılı kaptıkaçtı kadavraları, paslı demirler, beyaz beyaz tozuyan un fabrikası, un çuvalları taşımaktan ağarmış hamallar, kaldırımın kıyısına şarıltyla işeyen beygir, düşünen eşek, gülüyor, gülüyorlar.

Eşek birden anırmasaydı adam ayılıp kendine gelemiyecekti. Eşeğe baktı, yıllarca öncenin böyle bir gününde, tıpkı böyle gülen bir çevre içinde birdenbire anıran bir eşeği hatırladı. Eşek anırmasaydı hatırlamıyacaktı oysa. Hatırladı. Şimdi artık yirmi, yirmi beş, belki de otuz yıl öncenin ardında kalmış eşek ve ufacık bir çocuk başlamıştı zırlamaya. Beyaz gecelik entarisi içinde iriyarı bir adam öfkeyle, koşarak gelmişti. Çocuk hiç sevmiyordu bu «Baba» denilen adamı. Babasıymış. Ne olursa olsun, sevmiyordu ki!

Zırlayan çocuk da «Kardeş»i miydi? Ne olursa olsun, ne adamı seviyordu, ne de çocuğu. Çocukla zorla arkadaş olması isteniyordu. «Bak yavrum bu senin baba bir, anne bir/kardeşin. Dört yaş küçüğün!» diyordu annesi «Baban çok kızıyor kardeşini sevmiyorsun diye. Bak, o daha küçük!»

Kim ne derse desin ne arkadaş olabiliyordu, ne de kardeş. Olamıyordu. Olamadığı için de babası azarlıyordu çokluk. Dayak yiyordu hatta dayak yeyip azarladıkça büsbütün uzaklaşıyordu «Kardeş»inden. İnadına «Kömürcünün oğlu o!» diyordu kardeşinden ötürü; «Çingenelerden aldık onu!» diyordu. Dedikçe de babasının azarı artıyordu, arttıkça zulmediyordu kardeşine «Arap!» diye; «Çingene maşası», «Köpek!» diye. Sonraları kimselere duyurmadan daha da artırdı kötü lafları.

İşte böyle güneşli bir gündü eşeğin otuz yıl önce anırışı. Babası bayaz geceliğiyle koşarak gelmişti. «Gene yılan gibi soktun çocuğu değil mi?»

Oysa, eşeğin birden anırışından korkmuştu, kar-

deşi. Ama, «Ben bir şey yapmadım. Eşeğin anırırından korktu...» demeyi yediremedi kendine. Babası ne sanırsa sansın, söverse sövsün, söverse sövsündü. Bunca sövölmüş, dövölmüştü de nesi eksilmişti?

«Baba» kimbilir neler söylüyordu. Oysa dikmişti gözlerini duvar çatlağına giriveren boz bir kertenkeleye. Kertenkele bozdu, gözleri kara kara, boncuk gibi, pırıl pırıl. İçeri dışarı hızlı hızlı girip çıkan ufacık diliyle gülüyor gibiydi. Babası sövüp sayıyor, sövüp saydıkça da öfkesi artıyordu. Böyle zamanlarda dayak gelirdi ardından. «Cevap ver, neden ağlattın kardeşini?»

Kertenkeleye kaptırmıştı kendini bir sefer. Kertenkelenin ufacık dili, gülümsemesi.

— Cevap versene ulan eşşoğlu eşşek!

Duydu aldırmadı. Kertenkele de duymuştu bütün bunları. Ona öyle geldi ki, yiyeceğı dayağı bekliyor kertenkele. Kızdı. «Babam beni dövse bile ben genede senden güçlüyüm. Bir sopa, bir taşla kırabilirim kafanı!

Kertenkele hep gülüyor, sanki yiyeceğı dayağı bekliyordu.

— Ulan yılan yavrusu, bahtabakan, sıpa Neden cevap vermiyorsun?

Kertenkele bakmasa, gülmese, inadına glbi ufacık dilini içeri sokup çıkarmasa çabuk çabuk belki de «Ben ağlatmadım onu» derdi, «eşek anırdı, korktu. Benim suçum yok!» diyebilirdi, demedi kertenkelenin inadına.

— Ben seni bilmez miyim? Sen ne domuz oğlu domuzsun!

Tokat, tekme. Yerlere yuvarlandı, sonra da oracıktaki sandığa tutunarak kalktı. Kertenkele yoktu. Olsa, ağlamıyacak, burnundan sıcak sıcak damlıyan kanı avucuna doldursa bile, ağlamıyacaktı.

— Suus!

«Baba» denilen beyaz geceliklinin inadına susmadı. Kertenkele baksa, bir de o adam «Ağla» dese

susardı. O adam, «— Bitir tabağındaki yemeği!» dediği için bitirmediği, cigara almağa giderken «— Çabuk gel!» dediği için de geciktiği gibi.

—Babalar evlâtlarını hem döverler, hem de severler!

Ufacık avucundaki kanı muslukta yıkarken kertenkeleyi gene gördü. O kertenkele miydi, başkası mı? Belki de o kertenkelenin kardeşi, ya da karısı, annesi... Ama karısı, annesi olamazdı. Karısı ya da annesi olsa duvar yarığından dilini çıkararak bakmaz, bakarken gülmezdi. Bu herhalde küçük kardeşi olacaktı. Belki de kertenkele, «— Git, bak bakalım ağlıyor mu?» demişti.

O kertenkeleyle kardeşinin inadına, avucundaki kanı çabucak yıkadı, yüzüne su serpti, kurulandı. Kertenkelenin kardeşi bakıyordu bütün yaptıklarına.

— Ağlamıyorum. Git söyle ağlamadığımı! dedi.

Kertenkele, o kertenkele gibi, dilini çıkardı, içeri çekti, güldü de. Anlamıştı O kertenkeleydi! Demek görmüştü ağladığını. Gülüyor, yüreğini soğutuyordu.

Çevresine bakındı, eline geçirdiği kundura fırçasını kaptı, fırlattı. Kertenkeleye değmedi. Ducardan el kadar bir kireç düştü yere, dağıldı, duvardan dönen fırça da iskemle üzerindeki gaz lambasına çarptı Şangırr!

— Oğlum deli misin sen? Aklından zorun mu var?

Gene o. Beyaz gecelikli. «Baba» denilen. Canını dişine takarak

— Var!

— Var mı?

— Var, evet!

— Akıl hastahanesine yollıyalım öyleyse!

— Yolla!

Gecenin kimbilir hangi saatında uyandı, «Baba»

dedikleri beyaz gecelikli adamın «Anne» denilen kadına usul usul anlattıklarını dinledi

— Dikkafalı, isyankâr, nemrutun biri olacak büyüyünce..

— Büyüyünce mi?

— Yok küçülünce. Amma da budala kadınsın...

Yorganın ucundan usullacık baktı. «Anne» denilen esmer, ufak-tefek kadın yün örüyordu. Acıdı. Annesi artık «O adam» gibi, «O kadın» değildi. Anne-siydi, anneciği. O adam madem terslemişti, demek ki annesi de kendisi gibi terslenmişin biriydi. O açla-ma inat «Anneciğin» diye geçirdi.

— Merhaba âbi!

Otuz yıl önceden bu yana geldi. Artık ne «O adam», ne de anneciğiyle kertenkele.

— Maşallah yazı getirmişsin...

— Getirdim.

— Kazak bile giymemişsin!

— Tire fanilâyı da attım.

— Bu havalara güvenilmez ama!

— N olur?

— Soğuk alırsınız...

Koltuğunda bir kitap gene. Belki de bilmem kaç-ıncı yüzyıl filozoflarından birinin boktan bir çevirisi.

— Soğuk alırsam karım arkama şişe çeker!

— Aferin karına. Ben soğuk alsam ne şişe çe-ker, ne de tentürdiyot çeker...

— Benim karım tentürdiyot da sürmüştü!

Tokat atacak kadar hırslandı

— Benimki sürmez. Seninki sürermiş. Başka?

Koltuğu kitaplı sırtırcasına güldü

— Gripin de yutturdu!

— Zorla mı?

— Güzellikle.

— Benim karım güzellikle de verse ben yut-mam!

— Ben yutarım.

— Peki, kertenkeleler hakkında ne biliyorsun?

— Ben mi?

— Bizden başka birisi var mı burada?

— Kertenkeleler... ama bize okulda kertenkeleleri okutmadılardı ki!

— Kertenkelelerin insanla alay ettiklerini bilir misin?

Kirli bej perdesüsü, yeşili, mavisi soluk adı yün kaşkolü.

— Şaka ediyorsunuz galiba?

— Niçin?

— Kertenkeleler insanla alay eder mi hiç?

— Koltuğundaki kitap kimin?

— Volter'in.

— Volter'i çok mu seviyorsun?

— Çok.

— O halde Volter'in kertenkeleler üzerine yazılmış bir kitabı olduğunu da bilmen lâzım..

— Bilmiyorum.

— Bilmen lâzım dedim. Büyük eksiklik. Kertenkeleler ve eşek anırtılarıyla ilintili...

Kalemle kâğıt çıkardı

— Adı?

— ÜRÖK NİNİLE! (*)

Ciddi ciddi yazdı.

— Türkçe çevirisi var değil mi?

— Olmaz mı, var tabi.

— Millî Eğitim Bakanlığı yayınlarında mı?

— Hı hı...

— Çok teşekkür ederim.

Gölgeler ayaklarının altlarına doğru çekiliyorlardı.

() ÜRÖK NİNİLE Tersinden ELİNİN KÖRÜ.

GECE YARISI

Dışarıda kar savruluyordu.

İçeride kadın üç çocuğundan en küçüğünün pantolonuna yama vuruyordu yama üstüne. Gözünde göz-lük ama otuzunda yoktu henüz. «Böyle giderse» de-mişti göz doktoru «Kör olmasan bile elli yaşına doğ-ru: gözlerinin nurunu kaybedersin. Gece yarısına kadar çalışmaktan vazgeç!»

Kör olmıyacak, az da olsa görebilecekti ya! Hem daha çok vardı elliye. Yirmi yıl. En küçük oğlu yirmi ikisine basacaktı o zaman. (Döndü, yanbaşındaki çu-lun altında tesbih böceği gibi yusyuvarlak yatan en küçük oğluna baktı, güldü).

Yirmi ikisinde ha? Kim bilir, belki de Allah yü-züne bakacak okuyacak, okumasa bile, Hediye'nin Erol'u gibi bir Nurten de o uyduracaktı.

(İç geçirdi).

Bir Nurten, bi Ayten, bi ne karın ağrısıysa, bul-sa, kayınbabası ellerini tutsa, bir dükkân açsa, kum,

kireç dükkânı... (Aklından oğlunun babası geçti) Sol gözü kör, avurtları çökük, çopur bir yüz. Yirmi yıl sonra yetmişinde olacak, iki büküm... Sahi, ne diye varmıştı ona sanki? Aralarında şöyle böyle yirmi yaş. Ama adamda da iş vardı doğrucası. Komşu Hediye'nin Arnavut'una benzemezdi hiç. Serçeye benziyordu, serçe kuşu gibi. Vakti, saati yoktu, bilmezdi öyle şey. Çamaşır yıkarken, süpürge süpürürken, sovan soyar, patates, patlıcan doğrarken... Sıvacı, badanacı deyip geçiyordu komşular ama, kendi yok Allahı vardı, erbabıydı işin. Badana sıva işlerinde de erbapmış; umurunda değildi o. Değildi ama, o işin erbabı da olsa bıkiyordu insan aynı adamdan. Hani günah olmasa, Allah cehenneme atmasa sonunda atmıyacağını bilse...

Şaşıyordu Hediye'nin kocasına. Hediye'den bıkmıştı belki de, kimbilir?

Hani günah olmasa, Allah cehenneme atmasa sonunda, atmıyacağını bilse... Adamın bıyığı sapsarıydı, gözleri de mavi mavi. Çakır derlerdi memleketinde böylelerine, uğursuz sayarlardı ama, gene de kadınların adı çıkar, onun yüzünden dile düşerierdi. Hediye'nin kocası da... Hani günah olmasa, Allah cehenneme atmasa. Yumrukları da yumruktu hani. Bilekler bilek, kaşlar kaş, gözler göz...

Dışarda fırtına, savrulan karlar

Oda soğuktu soğuk olmasına, donmasına donmasa bile üşümüyor da değildi ama, Hediye'nin Arnavudu olmalıydı. Girmeliydiler yatağa, sarılmalıydılar sıkı sıkı. Yüz yüze de olurdu, adama sırtını dönse de. Dönse daha iyiydi, sırtı ısınırdı hazır. Arnavud'un bilekleri de bilekti hani, yumrukları yumruk. Sımsıkı sarardı ihtimal, uyutmazdı sabaha kadar.

Üçüncü oğlu bir şeyler sayıkladı. Kadın döndü, baktı, ne sayıkladığını anlamıya çalıştı

— Süper-Men'imi (*) ver Erdal, fena yaparım!

(*) Bir çocuk dergisi

Dışarda fırtına. Arnavut olmalıydı Arnavut. Hediye'nin gök gözlü Arnavut'u. Allah günah yazmasa, ceheneme atmasa... En iyisi âdet olsa da ayıplamasa kimse, açık açık konuşsa Hediye'yle... Hediye değişir miydi acep? Yaşlı mı derdi? Çopur mu? Kör mü yoksa? Beğenmez miydi? Oysa, serçe kuşu gibiydi adam. Hem canım, temelli değil ya, şöyle bir iki günlüğüne...

(Kapı vuruldu)

Anladı, oydu, serçe kuşu. Bilirdi vuruşundan.

(Pantolonu bırakıp kalktı, gitti, açtı)

— Donuyom avrat, donuyom teknil!

— İş?

— Havaynan cıva.

— Para?

— Hasan paşalı.

— Yarın çocuklar?

— Allah kerim.

— Kerimin kuyusu derin. Akşam da bir şey yemeden yattılar!

— Aldırma.

— Aldırma hı, aldırma demek? Sen bu sâbilerin babası değil misin?

— Çeneyi bırak da ısıt beni!

— Ben diyom bayram haftası, sen diyon mangal tahtası.

— Başlarım mangal tahtasından, zilli!

— Hediye'nin Arnavud'u kadar olamıyon...

— Hediye'nin Arnavud'una var!

Adamın duvara vuran gölgesine gözü takıldı Sivri burun duvarda inadına sivrileşiyordu. Karga gibi. Nesine varmıştı şunun? Hediye'nin Arnavud'unda iş yoktu ama o iş'le bitmezdi ki iş. Soba, odun, taş kömürü, Vita yağı, tenekeyle Ayvalık zeytini, zeytinyağı, Puro sabunu. İlle bu. Çamaşır sabunu nelerine yetmiyordu? Nankörün biriydi zaten o karı. Mahalleyi gezer dolaşır, önüne gelene yayardı Arnavud'u. Sanki o işle biterdi iş. Herif serçe kuşuna benze-

miş, ne vardı bunda? Odun, kömür, taş kömürü, Vita yağı. Puro olmasa da olurdu..

(Adam titreyerek soyunmuştu, yorganın altına uyuz it gibi, çeneleri vura vura girdi)

— Donuyom, donuyom Allahıma. Allah dört duvar dışındakilere acısın!

— Sokakta ne diye sürttün?

— Keyfimden.

— Kahvede çene atmışsındır.

— Kes de ısıt beni kız! Donuyom deyyusun kıızı!

— Donarsan don. Diyetine para mı saydım?

— Arnavud'un Hediye'si olsa şimdi.

— N olur?

— Ne mi olur? Sen demiyor muydun böyle böyle, herifte iş yokmuş, kalıbına bakma onun diye?

Kadının ne karşılık verdiğini duymadı. Hediye'ydi hani. Tam yataklık, tam arka ısıtacak şeylik kararı. Şu karı da bıllık bıllıktı ya, Hediye başka. Adam bıkiyordu hep aynı karıdan. Arnavud'a dese böyle böyle, avratları değişik mi aslanım... Temelli olmasa bile, bir kaç günlüğüne. Babası olsa, softa babası... Allah günah yazarsa insana bu aklı, fikri ne diye verdi?

(Birden bir et kokusu).

— Adam olsan Arnavut gibi...

— Eve pirzola mı getirirdim?

— Pirzola, Vita yağı, Puro sabunu...

— Getirmedim mi Allahsız? İnkârdan mı geliyon?

— Geçen geçmiş, sen şimdiye bak!

— Bu et yokluğunda pirzolayı nerden bulmuş o çakır?

— Herkes sen mi?

— Taş atıp durma gece vakti, başlarım eğri dininden ha!

— Başka marifetin yok ki zaten...

— Deha Arnavut, git ona var!

Lâkin şu et kokusu... Müteahhide ver ediyordu kazığı. Bu et yokluğunda hemen her gece et, rakı, şarap, bira... Hediye de semirdikçe semiriyordu hani. Tam yataklık karı. Şimdi kalksa, pantolonunu çekse bacağına, selâmün aleykümle karışık, çökse masalarına. Gelsin rakı, gitsin rakı...

(Ortanca oğlan şöyle bir uyanır gibi oldu)

— Babam pirzolanı getirdi anne?

(Annesinin cevabını duymadı. Pirzola getirse oda da ışık yanardı. Yatağında döndü, uyudu gitti).

— Yeşil salata, turşu, rakı da vardır belki değil mi?

— Olmaz mı? Ağzının tadını bilir çakır...

— Ben bilmem mi? Sen bilmez misin? Allahın yerinde olsam bir zelzele...

— Töbe de...

— Bırak töbeyi möbeyi, açacağına et kokusu, iflâhım kesildi. Allahı bırak Cumhurreisi olsam, ya da vali!

— Ne yaparsın?

— Bir kanun. Gece yarısı pirzolayı kokuta kokuta pişirenin boynu vurulacak!

— Deli!

— Niye?

— Kanun ne işimize yarıyacak? Vali olunca her gün pirzola yerdik! Ayvalık zeytinyağı, Puro sabunu... Puro dedim de, Arnavud'un Hediye'si var ya, her daim Puro'yla el yıkıyorlar!

— Kanunu manunu bırak... Giyinip giderdim ama, içime sinmez ki. Ben yemişim, çocuklarım aç..

— Ben? Beni düşünmüyor musun?

— Neyini düşüneyim senin?

— Öbür gözün de kör olur inşallah!

(Et kokusu artarak yayılıyordu.)

DÜNYADA HARP VARDI

— I —

— Sürgünler geldi! dediler. Zaten bekliyorduk. Koştuk cezaevinin taş merdiveni başına Ben, Necati, Kostî, Bobî Niyazî.

Dördümüz de hükümlüydük. Necatiyle Kostî, bir gece bir Beyoğlu sinemasının gişesini soymağa kal-kıp yakalamnaktan yedişer yıl yemişlerdi. Bobî Niyazî, aslında esrar satmak ama, «arkadaşlar matra-ğına cebime esrar koymuşlar, polisler kaçak çakmak taşı ararlarken enselediler, adımız esrar satıcılığına çıktı!» diyordu.

Neyse, koştuk cezaevinin idareye çıkılan taş merdivenine.

Bir başka İl'in cezaevinden bizim cezaevine sür-gün edilenler, büyük demir kapıdan içeriye ikişer ikişer sokuluyorlardı. Ortadaki kalın, upuzun zencire bileklerinden sıkı sıkıya bağlı cezalılar yüzelli çift-tiler, tamam üçyüz kişi!

Yalınayakları, paramparça üst başlarıyla mide bulandırıcıydılar. Saçları sakallarına karışmıştı. Her içeri giren çift, onları getiren candarmaların önünde duruyor, bileklerini bağlayan kelepçenin küçücük kildi açılmadan önce, üçyüz sarı dosya arasından «Şahsi dosya»ları bulunuyor, bizim cezaevi idarecilerine teslim ediliyorlardı.

Ağır ağır, ama gittikçe çoğalan, tehlikeli bir kalabalık birikiyordu cezaevi bahçesinde. Yalın ayaklı, partallar içinde aç bir kalabalık. Önce güneşin altında esneyip geriniyor, sonra da açlık ve uykusuzluklarını belirten gözleriyle çevreye bakınıyorlardı. Cezaevi avlusunun yüksek duvarları diplerinde mısır ekiliydi. Boy atmış mısırlar. Sürgünlerin bir anda bu mısıriara saldırdıklarını, çekirge bulutu çöküp kalkmış tarla gibi, mısırların temizleniverdiğini gördük.

Ufak-tefek, semiz bir kedi yavrusunu hatırlatan Bobi

— Yuuuuh, dedi. Yuh be. Bunlar benden de aç!

O, aç olmaktan çok, açlıktan söz açıp üçün beşin yoluna bakma dümenindeydi. Görüşmecileri gelen tutuklulardan uçlandığı ekmek, zeytin, peynir, tereyağı, helva, ne bileyim yiyecek, giyeceği çabucak paraya çeviriverir, günün birinde dışarı çıkınca geçinebilmek için tutacağı işe para biriktirirdi.

Sürgünler avluda gittikçe çoğalıyordu.

Başgardiyan bir ara düdüğünü sert sert öttürdü, sonra da bağırdı

— Buraya gelin bakayım. İçtima!

Ellerinde mısır koçanları, çöp teneklerinden kapışılmış kuru ekmek, zeytin çekirdekleriyle sürgünler Başgardiyan da, düdüğüne de boşveriyorlardı. Zararlı tırtıllar, ya da sürüngenler gibiydiler. Çiğ mısır koçanlarını dişliyor, zeytin çekirdeklerini kırıp içlerini ağızlarına atıyorlardı.

Dünyada harp vardı!

Alman Nazilerinin motörlü birlikleri, tarihsel bir öfkeyle Avrupayı, ne Avrupası, bütün dünyayı bir

yandan kuzeyin uçsuz bucaksız bozkırlarına, öte yandan Atlantığın, Akdeniz'in çivit maviliklerine sürüyorlardı.

Dünyada harp vardı!

Türkiye harbin dışındaydı ama, gene de dikenli kabuğuna olanca sinirliliğiyle çekilmiş korkunç bir allerji içinde, bekliyordu.

Şeker beşyüz kırkbeşe satılıyordu. Kesme şekerin topağı çeyreğe gidiyordu cezaevinde. Kilosunu beşyüz kırkbeşe alan cezaevi karaborsacıları, böylelikle kiloyu sekiz, on, hatta hatta on iki, on beş liraya getiriyorlardı.

Dünyada harp vardı!

Sınırlarımızın çok yakınlarından gelip geçiyordu motörlü araçların benzin kokulu homurtusu. Kötü haberler alıyordu dünyadan radyolar. Alman Nazileri, İtalyan Faşistleri, uzak doğuda Japonlar. Fırınlar dolusu yakılan insanların çığlıkları uçuşuyordu havada.

Dünyada harp vardı!

Bir ara Necati :

— A... dedi. Bu sayın bay da kim?

Güneşte kara bir su gibi parlıyan rugan çizmeleri, bal renkli kumaştan külot pantolonu, pırıl pırıl lâcivert ceketi, pantolonunun kumaşından kasketi, kara gözlüğüyle gerçekten de bir sayın bay, bir majeste. Belki de, Afrika'da kaplan avına çıkmış bir İngiliz lordu, sömürgelerdeki bitkilerini görmeğe gelmiş bir Belçika, bir Felemenk, bir ne bileyim Fransız, bir İtalyan sömürgeci!

Bilekleri kelepçesizdi, ötekiler gibi zencire vurulmamıştı. Arkasından elleriyle. Başgardiyanın yanına gitti, durdu, bir şeyler konuştular.

Beyoğlu'daki sinema gişesinden uçlanacakları paralarla 936 Berlin olimpiyatlarına gitmeyi kurduğu halde felek yâr olmıyan Necati :

— Peki ama, kim? dedi.

Necati'nin suç ortağı Kosti attı :

— Memur herhalde..

Bobi kısa kesti

— Gider öğrenirim!

Hep o besili kedi yavrusu haliyle bir koşu, gitti. Terslenmiş, geri döndü :

— Herifte çalım altıdan!

— Yani ne? Mahkûm mu? Memur mu?

— Ne bileyim yahu. Azarlayışına bakarsan memur, sarı dosyasına bakarsan mahkûm!

Az sonra, ağarmış şakaklarıyla yanımızdan geçti, yüzümüze bile bakmadı...

— II —

Cezaevi birinci bölümünün en üst kat «Tecrit»-lerinden birinde yalnız, rahattım. Koğuşun bir kıyısına serili yatağım, yanibaşımda pencерem. En çok da yaz sabahlarında, tül mavisі dağlar ardından, içi kan dolu kocaman bir küre gibi doğuşu güneşin!

Kıpkırmızı, koskocaman, yusuvarlak güneş pırlıtsız bir kırmızılıkla, mat bir kırmızılıkla uzaklardaki yemyeşil ağaçlar kalabalığının ardındaki tül mavisі dağların aralarından ağır ağır, nazlı nazlı yükselmez mi, dakikalarca dalar giderdim. Kıpkırmızı, yemyeşil, masmavi, pespembelerin serin cümbüşü!

Ama harp vardı dünyada!

Düşman uçaklarının bütün bu serin renkler cümbüşünü ateşe, kana, insan çığlıklarına her an boğabileceği günlerdi o günler. Türkiye'de «Pasif korunma», karartma vardı geceleri. Milyonlarca değilse bile, binlerce insanın elleri şakaklarında kara kara düşündükleri günler.

Sürgünler gellnce cezaevinde bir derlenip toplanma, bir sıkışmadır başladı. Çukurlarına mosmor gömülmüş aç gözler, cezaevi koridorlarında sarı birer gölge gibi dolaşıyor, enselerdeki soluyuşları insana, çok yaklaşmış ölümü hatırlatıyordu.

Dünyada harp, cezaevinde ölümü hatırlatarak dolaşan açlığın çıplak ayakları!

Çoğu sabahların erken saatlarında, koğuşlar açıldıktan az sonra, beton koridorlarda koşuşan kabaralı postalların keskin düdükleri tekmiil mahpusları demir parmaklıkların ardlarına yığıverirdi. Kat kat bölümlerin demir parmaklıkları ardındaki meraklı bakışları dibe, taa dipteki dört köşe betona dikilmişti. Orda, en dipte işte, savrulmuş bıçaklarıyla birer yay gibi gerilmiş insanlar ölüm kalım savaşına atılmışlardı. Işıltılı keskin kamalar birer yılan dili gibi sert, eğri-ler çizerlerdi kül renkli aydınlığa. Gardiyan düdük-leri, derinden derine yansıyarak yaklaşan candarma kabaraları, demir parmaklıklar ardında dalgalı birer orman gibi uğuldiyan mahkûmlar.

Ölüm korkusu vuran yüzler gerilmişti aşağıda. Gözler yuvalarından fırlamış. Ölüm kaşla göz arasına pusu kurmuş. Birden savrulan bir bıçak. Boş bulunan kavgacılardan birinin kanlar içinde betona yığılan ağır gövdesi!

Kavga bitmiş, yaralanan, ya da ölen kaldırılmış, demir parmaklıklar ardında dumanı tüten bir tartışma başlamıştır

- Ulan bir bıçakta cartayı çekti be!
- Hiç iş yokmuş...
- Ne yapaydı?
- İnsan bir bıçakta gider mi?
- Sen olsan?
- Hadi be sen de!
-
-

Sürgünler geldikten sonra cezaevinde esrar, afyon, hatta sürgünlerle birlikte gelip, bizim cezaevi tutuklarından pek çoklarınca benimseniveren eroin satışları hızlandı. Satışlar artınca, bıçak alış verişi, bıçak alış verişi artınca da kavga ve ölüm arttı.

Dünyada harp vardı!

Cezaevinde de alış veriş kavgayı ve ölümü arttırmıştı. Ölenler alış veriş edenler değil, adamları. Çünkü alış veriş edenlerin paket paket sigaraları,

ekmekleri, esrar, afyon, eroinleri vardı; cigara, ek-mek, esrar, afyon, eroin karşılığında pusu kurup cana kıyacaklar da pek çoktu cezaevinde.

«Kaplan avcısı» bütün bunların dışında, bütün bunlardan uzak, kendi âleminde.

Dünyada harp, tutuklar evinde açlık, savrulan kamalar yarım somun için cana kıyıyormuş...

— III —

Birkaç koğuş değiştirdikten sonra benim koğuşa yolu düştü. Beğenmiş olacak, demirledi. Sürgün edildiği cezaevinden birlikte getirdiği havuç kırmızısı bilekli, kocaman kocaman yumruklu adamı, vardı bir doksan boya yüz kiloluk. «Kamyon» diyordu ona:

— Kamyon!

— Hop?

— Kenefe gideceğim!

Kamyon önce gider helâyı güzelce yıkar, ibriği doldurur, sonra da önüne düşerdi efendisinin. Efendi, mor yollu ipek pijamasıyla Kamyon'un ardında koğuştan çıkmadan önce

— Kamyon!

— Hop?

— Kahvemi kenefe getir!

Efendi helâda cigara üstüne cigara içedursun, Kamyon, kahvesini ispirotlukta pişirip, kenarı yaldızlı Çin işi, Japon işi fincanla götürürdü.

Dünyada harp vardı, cezaevinde açlar, çıplaklar yarım somun, bir esrarlı cigara için cana kıyıyorlardı...

Kamyonun gıcır gıcır yıkadığı helâda, Tekel'in Çeşit isimli cigaralarından tellendirir, izmariti bir fiskede helâ dışında bekleyen yalın ayaklı Adem babalar kalabalığına fırlatırdı. İzmarit havada kapılır, sonra da birbirlerinin üstlerine atılarak, betonda boğuşulmağa başlanırdı. Onlar boğuşa, hatta bir izmarit için gırtlaklaşa dursunlar, «sayın bay», Çeşit ku-

tusundan alınmış kahverengi kâatlı bir Esmer, ucu yıldızlı bir Sipahi, ya da en azından zarif bir Yeni-ce'yi ateşlemiş, betonda altalta üstüste boğuşanların kıyısından, ipek pijamalarıyla koğuşa dönerdi.

Koğuştaki onunla Kamyon'dan başka, bir başkası daha varmış!

Dünyada harp, cezaevinde döğüş, koğuştaki kendi ve adamından başka biri daha mı var?

Bir gün :

— Kamyon kardeş be, dedim.

— Hop?

— Senin asıl adın ne?

«Sayın bay» az sonra çıkıp gidecekmiş gibi giyindiği lâcivert kostümü, rugan iskarpinleri, kolalı yakası, kırmızı boyunbağı, briyantınla gıcır gıcır taralı saçlarıyla koğuş kapısı önündeki beton koridor-da bir aşağı, bir yukarı dolaşıyor, dolaşırken de ruganlarının cızırtısı yansıyor.

— Asıl adım mı?

— Evet, ne?

— Hüseyin.

— Nerelisin?

— Uzunyayla'lı.

— Suçun?

— Katil.

— Kimi vurdun?

Söylemedi. Bir gün Necati'den öğrendim Kız kardeşini baştan çıkarını, ardından da baştan çıkan kız kardeşini vurmuş.

— Ha Kamyon? Kimi vurdun?

— Boşver!

— Efendinin suçu da adam öldürmekmiş. O kimi öldürmüş?

— Kendisine sor!

— Ona sorulur mu Kamyon? İnsanın yüzüne bile bakmıyor!

Bakmıyordu gerçekten de. Sabahın erken saat-

larında uyanıyor, kalkıyor, pembe diş fırçası, pahalı cinsten diş macunu, omuzunda havlusu

— Kamyon!

— Hop?

— Elimi yüzümü yıkıyacağım!

Dönüşte mutlaka güneşin kocaman, kıpkırmızı bir cam yuvarı gibi ağır ağır, nazlı nazlı doğuşuna açık pencere önüne gelir, ellerini açar, pıtırdayan dudaklarıyla uzun uzun dua ederken boynu büküktür. Mor yollu ipek pijama, rugan çizmeler, nikel traş takımı, her yanından pırıl pırıl sağlık ve küstahlık akan gergin meşin bavulu.

Dua biter.

— Kamyon!

— Hop?

— Traş olacağım!

İçleri cam, aliminyum traş taslarıyla gelen sıcak su, nikel traş takımı, jilet. Cezaevinde jilet yasaktı oysa... Pahalı cinsten yuvarlak traş aynasının karşısına geçer, uzun uzun traş olur. Sonra

— Kamyon!

— Hop?

— Traşım bitti!

Kılıfından çıkan yılan gibi, sabunlu suları, kirli jilet makinesi, jiletlerini Kamyon'a bırakıp giyinmeğe başlamadan önce ispirto, pamukla boynunu boğazını gıcır gıcır siler, ardından bol bol limon kolonyası, daha sonra da

— Kamyon!

— Hop?

— Gömleğimi ver!

Gömlek verilir. Alır, giyinir :

— Kamyon!

— Hop?

— Gravatımı!

Kravat, bağlanır :

— Kamyon!

— Hop?

- Pantolonumu!
- Kamyon!
- Hop?
- Ceketimi!
- Kamyon!
- Hop?
- Seccademi ser!

Sarı, sırma saçlarıyla ipek seccade kıbleye doğru serilir, namaza dururdu. Sabah namazı dört rekât mı? Hayır, ondört, belki de yirmidört rekât kılar. Sonra seccadeye usulünce oturur, avuçlarını açar, ağlıyarak kimbilir neler isterdi fizikötesinden?

Vardı, içini kemiren bir şeyi vardı ama, ne?

Bir gün gene dayanamadım

— Kamyon be!

— Hop?

— Ağan namazdan sonra, dua ederken niye ağlıyor?

— Ne bileyim ben?

— Evli mi?

— Evli.

— Çoluk çocuk?

— Yok.

— Karısı? Genç mi karısı?

— IV —

Kamyon hiçbir zaman «Genç» de demedi, «Yaşlı» da. Merak da etmiyordum. Daha doğrusu insanlardan kaçan, hemen hemen hiç kimseyle konuşmayan, konuşulacak insan yokmuşa getiren bu adama ben de başkaları gibi içerliyordum.

Necati :

— Amma da kendini beğenmiş be! diyordu.

Kosti için

— Senyör! dü.

Metelik sızdıramıyan Bobi ise

— Kaplan avcısı! deyip geçiyordu.

Gerçekten de, yatılacak daha on, on beş yılı olduğu halde, az sonra çıkacakmışçasına hazırlanışı saçmaydı. Hele o pırıl pırıl rügan iskarpinleri! Bu çizmelerinden ötürü çok geçmeden cezaevine ünü yayı-liverdi

— Kaplan avcısı!

Onun o bitmez tükenmez «Kamyon!»larıyla, Kamyonun şaşılacak bir sabırla yapıştırıverdiği «Hop!»larından bıktığım için, sabahleyin erkenden kalkıp, Necatiyle Kosti'nin yanına iniyordum. Gece yarısına doğru döndüğüm zaman onu ya uyur, ya da başında sırma işlemeli siyah takkesiyle Kur'an okur bulur, üzerinde durmaz vururdum kafayı.

O gece de önceki geceler gibi kafayı vurmuştum. Gece yarısını çok geçmiş, belki de sabaha karşıydı. Uyandım. Yorganın kıyısından baktım onlara Kamyon'la o. Elllerinde desteyle fotoğraf, mırıl mırıl konuşuyorlardı

— Bu, bizim orman dairesinin önünde çekilen resmim!

— Sen hangisisin?

— Na, şu. Çizmeler nasıl çizmeler, ayağımdaki?

— Güzel.

— Tabi güzel. Beyoğlu'nda hususi çizmeciye yaptırmıştım!

Değişen fotoğraf.

— Bu da, Şandiyeyle. hey gidi günler hey!

Birden kendine geldi

— Kamyon!

— Hop?

— Evlendiğimiz sıra karım ondördündeydi...

Kamyon bunu biliyor olmalıydı, başını salladı anlayışlı anlayışlı.

— bense, kırkbeşimde!

— ?

— O şimdi on dokuzunda, ben, ellimdeyim!

Kamyonun yüzünde bir şeyler arıyormuşçasına baktı baktı. Gene

- Kamyon!
- Hop?
- Otuz bir yaş var aramızda!
-?
- Çok mu?

Kamyon toparlandı

- Yok canım...
- Sonraa, ben, benim gibi erkeğe göre...
- Çok değil.
- Kamyon!
- Hop?
- Karılarımız ne yaparlar bize?
- Taparlar.
- Sen hiç evlenmemişsin ama?
- Ne çıkar?
- Doğru. Evlenmiş olsan da karın gencecik ol-
saydı?

- Gene tapardı!
- Hapse düşsen, yatılacak uzun yılların olsa?
- Gene!

Bir başka fotoğraf.

- Bu da nişanlıyken çektiirdiğimiz...

Belki yüz tane fotoğrafın destesi. Nişanlıyken, yeni evliyken, evlendikten bir hafta, on gün, on beş gün, bir ay, iki ay, beş ay sonraya kadar çekilmiş fotoğraflar.

- Kamyon!
- Hop?
- Benim karım Gürcü!
- Biliyorum. Gürcüler erkek olur
- Yaşa, Erkek olur değil mi?
- Erkek olur.
- Kocaları hapisten hiç çıkmıyacak bile olsa?
- Gene evlenmezler!
- Gürcü kızları ne olur Kamyon?
- Erkek olur!
- Bu yastık var ya Kamyon?
- Var.

— Dantellerini, çiçeklerini kendi eliyle işledi. Zifaf yastığımız, biliyorsun, söylemiştim. Karımın kokusu sinmiş. Evlenseydin, benimki gibi gencecik bir karın olsaydı...

— Ben de içeri düşseydim...

— Düşseydin?

— Deli olurdum!

— Karın Gürcü olsaydı ya?

— O zaman başka!

—

—

— V —

Dünyada harp vardı.

Azrail sıra sıra, dizi dizi harp makineleri kılığına girmiş, Avrupa'nın altını üstüne getiriyor, insanlar kitleler halinde fırınlarda yakılıp, külleri bütün dünyaya savruluyordu.

Dünyada harp, dünyada açlık, dünyada açlık pahasına tokluk vardı. Açlar pahasına toklardan pek çoğu kocaman göbekleriyle kürsülere sığıyor, dizi dizi harp makineleri kılığına girmiş azrail adına milyonlara yalan söylüyor, milyonları milyonların zararına kandırıyorlardı.

Dünyada harp vardı!

Dünyadaki harbe alkış tutan radyolar, rotatifler, baskı makineleri vardı. Radyolar, rotatifler, baskı makineleri yalan söylüyordu. Yalana, yalaniara inananlar. Yalana, yalanlara inananlardan biriydi Selâhattin bey. Anadolu'nun kalın bedenli ağaçlarla yeşil bir deniz gibi dalgalanan kocaman ormanlarından birinde, pırıl pırıl çizmeleri, Adolf Hitler bıyığı, şişe şişe içkilerin korkunç bir küfür makinesi haline getirdiği küçücük bir adamdı Selâhattin bey. Orman memuru. Dünyada harp, Türkiye'de şahlanmış karaborsa! Devletin maaşı da ne? Karaborsa Selâhattin beye binler veriyordu, Viski veriyordu, havyar veriyordu, pırıl

piril çizmeler, kat kat İngiliz kupon kumaşından elbise, bitmez tükenmez çalım veriyordu.

Devlet de ne? Hükümet de ne? Maaş da ne?

Selâhattin bey göz yumuyordu kaçakçılara. Milyonlar vuruyordu kaçakçılar aylı, aysız, çisentili, çisentisiz gecelerde. Aylı aysız, çisentili çisentisiz gecelerde arabalar çıkıyordu ıslak ormanlardan. Arabalar dolusu keresteler. Binler, yüz binler kaçıyordu, kaçırılıyordu. İş bilen, kılıç kuşananındı. İş bilen kılıç kuşananlar yüzbin yüzbin kazanıyorlardı. Selâhattin bey, küçücük Selâhattin bey, Adolf Hitler bıyıklı Selâhattin bey de bin bin. Maaşı «Yüzler»le görememiş Selâhattin bey, «Bin bin» kazanınca elbette kabına sığamıyacak, elbette ceviz oynıyacaktı çoluk çocukla, kırkbeş yaşına bakmadan elbette nikâhliyacaktı on dört yaşındaki el kızını!

Ondördündeki Gürcü kızının henüz âdet görmemiş toyluğu önünde mest Selâhattin bey içiyor, içtikçe coşuyor, coştukça içiyor, atlıyor ormanlarının kıyısından geçen gece yarısı trenlerine, ver elini İstanbul şehri!

İstanbul'da harp yoktu, karaborsa vardı. Yalan söyliyken rotatifler vardı İstanbul'da, baskı makineleri vardı. Rotatiflere, baskı makinelerine yalan söyleteler vardı. Adolf Hitler bıyıklı Selâhattin bey de kapılardan dı yalanlara!

Bir gece Beyoğlu'nda küçücük bir bar. Barda ablak yüzü kıpkırmızı bir Yahudi. Yahudi'nin yanında sarılı konsomatris. Nasıl olurdu? Avrupayı altüst eden sıra sıra ölüm makineleri dünyayı Yahudilerden kurtarmak için kurşun kurşun, bomba bomba, fırın fırın çalışıp dururken, İstanbul'da, Beyoğlundaki bir barda, barın kırmızı, yeşil, mor, sarı müziği içinde sarışın bir Türk, üstelik müslüman kıızıyla bir Yahudi... Nasıl olurdu?

«— Garson, o karıyı kaldır o pis Yahudi'nin yanından!»

Türkiye henüz Almanya değildi.

« — Sana söylüyorum garson! »

« —??? »

— Garson, garsooon, garsooon!!! »

Adolf Hitler bıyık kalktı hınçla, gitti çalımına masasına Yahudi'nin. Kırmızı ablak yüzüyle baktı Yahudi, mavi mavi

« — Ne var? Ne istiyorsun? »

« — Eeeeeyt! »

« — Bas burdan, serseri! »

« — Been? Bana? »

« — Evet sen, sana. Garson, getir maşayı oradan! »

« — Ben, sen, sen... »

« — Ben, ben, ben... tut kuyruğundan şunu, at! »

Adolf Hitler bıyığın bir tekmesi. Önce masa, sonra altüst olan bar. Yumrukları Yahudi'nin. Pırıl pırıl çizmeleri, Adolf Hitler bıyık, kolalı yaka, kravat..

Yumruk, tekme, tokat!

Birden bir şimşek kafasında Selâhattin beyin. Belindeki tabancayı anası koymamıştı Yahudi'nin, ve Yahudi sayıyla verilmemişti Selâhattin beye!

Beş kurşundan üçü ablak suratına gömülmüştü Yahudi'nin, dördüncü ta karşıdaki ampulü parçalamış, beşinci beyaz yağlı boyasına saplanmıştı tavan tahtasının!

— Kamyon!

— Hop?

— Benim karım Gürcü!

— Erkek olur Gürcü kızları...

— Kocaları hapse düşünce?

— Beklerler!

— Hiç çıkmıyacağını bile bilseler?

— Gene beklerler!

— Bu yastık var ya bu yastık?

— Evet bey, biliyorum. Karının kokusu sinmiş zifaf yastığınız!

— Kamyon!

- Hop?
- El yüz yıkıyacağım...
- Kamyon!
- Hop?
- Su dökeceğim!
- Bir gün de
- Kamyon!
- Hop?
- Canım sıkılıyor...

Önceleri tek kâatlı esrar cıgarası, sonra çift kâatlı, daha sonra afyon, eroin, kumar Bütün bunlar çok iyi geliyordu cansıkıntısına.

Ağır bir hastalık yüzünden üç ay hastahane de yattım. Bu üç ay içinde ne olmuşsa olmuş. Taburcu edilip döndüğüm gün Bobi kapıda karşıladı

- Seninkini görme!
- Kim benimki?
- Kaplan avcısı!
- Ne oldu?
- Esrar, eroin, kumar.
- Yapma!
- Yaptım gitti. Çık da gör halini!
- Üç ayda ha?

Kumar bir canavar olmuş üç ayda. Ne nikel traş takımı, ne kat kat, renk renk, biçim biçim elbise, ne halı, ne kilim, ne bir kenarda birkaç kuruş, hattâ ne yatak, ne yorgan, ne de pırıl pırıl meşiniyle küstah bavul!

Yalnız zifaf gecesi yastığı!

Bir sabah yanıma çekinerek sokuldu. Gözlerinde tekme yemiş köpek korkaklığı. Adolf Hitler bıyığı kırılmamıştı, sakalı uzamış, avurtları çökmüş.

- Geçmiş olsun, dedi.
- Teşekkür ederim. Fakat siz...
- Düşmez kalkmaz bir Allah!
- Peki ama, üç ayda?
- İşte görüyorsunuz.. Bırakın şimdi bunu, size

bir ricada bulunabilir miyim?

— Estafurullah..

Koridorun nemli griliğinde yanyana yürüdük.

— Çok utanıyorum, dedi.

— Neden?

— Şu halimden. Fakat, gece bir rüya gördüm. beyaz sakallı bir derviş...

— Evet?

— Bul bir beş lira dedi.

— Beş lira? Ne için?

— Talihini dene, korkma. Kazanacaksın kaybet-tiklerini dedi!

Anlamıştım başıma geleceği.

— Bir beş liracık olsa.. Hani siz hatırlıyacaksınız, karımın zifaf yastığı vardı. Onu size rehin bırakırdım!

Yapacağım başka şey yoktu. Yastığı getirdi, elinde beşlik, koşarak, sevinçle gitti. Gece döndü koğuşa. Suçlu, korkak

— Kamyon!

«Hop!» yerine

— Ne var?

— Yutuldum!

— Başka ne gelir elinden?

—Evet ama, karımın zifaf yastığı?

— Sen sağ ol!

— Kamyon!

— Söyle.

— Bak, orda duruyor, nah orda...

— Sana ne?

— Karımın kokusu var onda, benim ol!

— Beşliği götür o zaman senin olur gene..

— Yok!

Usullacık baktım, yaş yaş parlıyan kirpikleriyle yastığına bakıyordu.

— Karımın kokusu, diye sızlandı.

— Önce düşünseydin!

— Düşünemedim Kamyon..

— Kamyon deme bana bundan sonral

— Ya?

— Adım yok mu?

— Eskiden kızmazdın..

— Eski çamlar bardak oldu!

Sabahleyin baktım ne yastık vardı yerinde, ne o. Kamyon

— İstersen gidip gözünü patlatayım! dedi.

— Niçin?

— Yastığı...

— Bırak.

— Beşlik ne olacak?

— Sağlık olsun.

Sonraları yastığı birine ikibuçuk, bir baskasına bir gümüş teklige rehin bırakıp bana yaptığı gibi. çalmış. En sonuncusundan elli kuruş almış. Çalarken yakalanıp ağzı burnu kırılmış. Kan içindeydi. Beni görünce kanlı yüzünü eliyle saklamağa çalışarak savuştu.

Yaz geçti, sonbahar. Ardından kış.

— Hani ya güzel fotoğraflarım vaaar!

Tanış sese kulak verdim :

— Çeyreğe fotoğraflar, güzel güzel fotoğraflaaar!!!

Bir ara Bobi, tıkız kedi yavrusu çevikliğiyle içeri girdi. Elinde üç kartpostal :

— Bak!

— Ne bunlar?

— Seninki satıyor!

Fotoğraflardan birinde Adolf Hitler bıyığı, pırıl pırıl çizmeleriyleydi, yanında gencecik karısı. Kadın merdivene oturmuş, eteği kaymış, baldırı görünüyordu.

Dünya'da harp vardı!

Dünyadaki harbe alkış tutan yalancı rotatifler, baskı makineleri, radyolar, bütün bunları alkışlıyan aldatılmış kalabalıklar vardı!

